

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
“การรวบรวมคดีเรื่องการบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความ
อันเกิดจากกระบวนการระงอมข้อพิพาทในประเทศไทย
ที่เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2557-2561”

เสนอต่อ

สถาบันอนุญาโตตุลาการ (THAC)

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณภักตร์

นายวิเชษฐ์ สิ้นประสิทธิ์กุล

ตุลาคม พ.ศ. 2562

บทสรุปผู้บริหาร

การพัฒนาประเทศทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ตลอดทั้งการขยายตัวของประชากรในประเทศที่มีจำนวนมากขึ้น ส่งผลต่อการเกิดความขัดแย้งและนำไปสู่ข้อพิพาท และมีการนำคดีขึ้นสู่ศาลในปริมาณที่มากขึ้นๆ เมื่อพิจารณาสถานการณ์คดีจากสถิติย้อนหลังตั้งแต่ปี 2557 ถึงปี 2561 พบว่าจำนวนคดีที่ขึ้นสู่ศาลชั้นต้นมีอัตราที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ถึงระดับที่กล่าวได้ว่าอยู่ในสภาพ “คดีล้นศาลต่อเนื่องเรื้อรัง” ปรากฏตามตารางข้อมูลสถิติคดีตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลสถิติจำนวนคดีที่ขึ้นสู่ศาลยุติธรรมทั่วประเทศตั้งแต่ปี 2557 ถึงปี 2561

ปี พ.ศ.	แพ่ง	อาญา	จำนวนคดีรวม	อัตราการเติบโต
2561	1,047,205	595,619	1,642,824	เพิ่มขึ้น 134,265 (8.17%)
2560	941,729	566,830	1,508,559	ลดลง 60,415 (3.85%)
2559	977,407	591,567	1,568,974	เพิ่มขึ้น 238,726 (15.22%)
2558	728,067	602,181	1,330,248	เพิ่มขึ้น 68,433 (5.14%)
2557	644,413	617,402	1,261,815	-

จากข้อมูลสถิติของสำนักงานศาลยุติธรรม ประเภทของคดีขึ้นสู่ศาลมากที่สุด 5 อันดับทั่วประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2561 มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงสถิติ 5 อันดับคดีแพ่งที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลทั่วประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2561¹

ปี พ.ศ.	อันดับ 1	อันดับ 2	อันดับ 3	อันดับ 4	อันดับ 5
2561	มรดก	ละเมิด	รับช่วงสิทธิ	ยืม	ซื้อขาย
2560	มรดก	ละเมิด	รับช่วงสิทธิ	ซื้อขาย	จับได้
2559	มรดก	ละเมิด	รับช่วงสิทธิ	ซื้อขาย	ประกันภัยวินาศภัย
2558	มรดก	ละเมิด	ยืม	รับช่วงสิทธิ	ซื้อขาย
2557	มรดก	ละเมิด	ยืม	ซื้อขาย	รับช่วงสิทธิ

¹ รายงานสถิติคดีศาลยุติธรรมทั่วราชอาณาจักร ประจำปี พ.ศ. 2557-2561

ตารางที่ 3 แสดงแสดงสถิติ 5 คดีผู้บริโภครที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลทั่วประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2561²

ปี พ.ศ.	อันดับ 1	อันดับ 2	อันดับ 3	อันดับ 4	อันดับ 5
2561	สินเชื่อบุคคล	บัตรเครดิต	กู้ยืมเพื่อการศึกษา	เช่าซื้อ (รถยนต์)	กู้ยืม
2560	สินเชื่อบุคคล	บัตรเครดิต	กู้ยืมเพื่อการศึกษา	เช่าซื้อ (รถยนต์)	กู้ยืม
2559	สินเชื่อบุคคล/ กู้ยืม/ค้ำประกัน	กู้ยืมเพื่อการศึกษา	บัตรเครดิต	เช่าซื้อ (รถยนต์)	เช่าซื้อ (รถจักรยานยนต์)
2558	สินเชื่อบุคคล/ กู้ยืม/ค้ำประกัน	กู้ยืมเพื่อการศึกษา	บัตรเครดิต	เช่าซื้อ (รถยนต์)	เช่าซื้อ (รถจักรยานยนต์)
2557	สินเชื่อบุคคล/ กู้ยืม/ค้ำประกัน	กู้ยืมเพื่อการศึกษา	บัตรเครดิต	เช่าซื้อ (รถยนต์)	เช่าซื้อ (รถจักรยานยนต์)

จากตารางที่ 2 และ 3 พบว่า คดีที่ขึ้นสู่ศาลแพ่งเป็นอันดับ 1 คือ คดีมรดก ลำดับที่ 2 คือ คดีละเมิด ระดับ 3 ถึง 5 คือ รับช่วงสิทธิ์ ยืม ซื้อมาย ขับไล่ และประกันภัย

สำหรับคดีผู้บริโภคร พบว่าคดีอันดับที่ 1 คือ สินเชื่อบุคคล กู้ยืม ค้ำประกัน กู้ยืมเพื่อการศึกษา บัตรเครดิต เช่าซื้อ ตามลำดับ

และเมื่อพิจารณาระยะเวลาของศาลในการดำเนินคดีทั่วประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556-2561 ปรากฏตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 แสดงระยะเวลาในการดำเนินการคดีศาลยุติธรรมทั่วประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556-2561³

ปี พ.ศ.	ไม่เกิน 6 เดือน (คดี)	6 เดือน – 1 ปี (คดี)	1 ปี ขึ้นไป(คดี)	รวม
2561	1,579,338	67,894	13,538	1,660,770
2560	1,407,112	71,312	15,987	1,494,411
2559	1,459,807	59,842	17,577	1,537,226
2558	1,250,689	52,904	18,008	1,321,601

² รายงานสถิติคดีศาลยุติธรรมทั่วราชอาณาจักร ประจำปี พ.ศ. 2557-2561

³ รายงานสถิติคดีศาลยุติธรรมทั่วราชอาณาจักร ประจำปี พ.ศ. 2557-2561

วิธีการระงับข้อพิพาทวิธีการต่างๆ ได้ถูกนำมาใช้ในประเทศไทยหลายวิธีการด้วยกัน แต่วิธีการที่ได้รับการยอมรับในการนำมาใช้ซึ่งมีลักษณะสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยและมีพัฒนาการของการนำมาใช้อย่างต่อเนื่องยาวนานแล้วคือ “การไกล่เกลี่ยเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความ” เนื่องจากเป็นวิธีการที่สัมพันธ์กับธรรมชาติของการดำรงชีวิตในสังคมไทยและสร้างความสมดุลในเชิงสันติวัฒนธรรมระหว่างบุคคลและชุมชนได้อย่างดี นอกจากนั้นยังรับรู้ได้ถึงความเป็นธรรม ความเป็นกลาง ความเชี่ยวชาญของผู้ไกล่เกลี่ย ความรวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่าย มีกลไกการบังคับที่มีประสิทธิภาพ และยังเป็นความลับ ความลับ หรือมาตรการป้องกันความอื้อฉาวที่เกิดจากข้อพิพาท ตลอดจนการรักษาสัมพันธ์ระหว่างคู่ความ ไม่มีการเปิดเผยต่อสาธารณะ การไกล่เกลี่ยเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความจึงน่าจะเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่สามารถนำมาใช้ในประเทศไทยแล้วช่วยลดปริมาณคดีให้ลดลงได้

จากการศึกษาทบทวนการใช้วิธีการไกล่เกลี่ยของ 11 หน่วย ที่เลือกเป็นตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม ได้ผลการศึกษาดังนี้

1. การไกล่เกลี่ยในระบบกระบวนการยุติธรรม ‘พบพัฒนาการในการนำวิธีการไกล่เกลี่ยเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความในทุกขั้นตอนและอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ ก่อนการพิจารณาคดี ในศาลชั้นต้น ในศาลสูง และในขั้นตอนการบังคับคดี ทำให้คู่พิพาท/คู่ความมีโอกาสการยุติข้อพิพาทได้ในทุกขั้นตอน นับได้ว่าเป็นการนำมาใช้ได้อย่างเป็นระบบ ข้อมูลจากสถิติตั้งแต่ปี 2557 ถึง 2561 แสดงผลการดำเนินงานมีอัตราการไกล่เกลี่ยที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ดีเมื่อเทียบกับปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลยังมีความจำเป็นที่ต้องทำให้มีใช้วิธีการไกล่เกลี่ยเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความให้มากยิ่งขึ้นอีก

2. การไกล่เกลี่ยโดยสถาบันหรือหน่วยงานเฉพาะกิจ พบว่ามีการนำวิธีการไกล่เกลี่ยเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความเฉพาะลักษณะข้อพิพาทอย่างหลากหลาย เช่น ประกันภัย ททรัพย์สินทางปัญญา แรงงาน คู่ครองผู้บริโภค เป็นต้น เพื่อประโยชน์ในการระงับข้อพิพาทเฉพาะทาง และช่วยลดปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลด้วย ข้อมูลจากสถิติตั้งแต่ปี 2557 ถึง 2561 แสดงผลการดำเนินงานมีอัตราการไกล่เกลี่ยที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นกัน

3. การไกล่เกลี่ยภายใต้กฎหมายของกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า มีการให้บริการของประชาชนตามท้องถิ่นที่มีจำนวนพอสมควร ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 มีจำนวนการใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมากที่สุด และข้อพิพาทที่นิยมร้องเรียนเพื่อขอให้มีการระงับข้อพิพาท คือ ข้อพิพาททางแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 200,000 บาท จากข้อสรุปจะเห็นได้ว่า การประชาสัมพันธ์ไม่สามารถทำได้ทั่วไปถึง หากพิจารณาจากตัวเลขจะเห็นได้ว่า มีจำนวนค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรทั่วประเทศ แต่ปัจจัยหลักที่สถิติมีจำนวนค่อนข้างน้อยเพราะว่า กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของกรมการปกครองที่จะถูก

บันทึกนั้นต้องเป็นการไต่ถามข้อพิพาทตามกฎหมายว่าด้วยการไต่ถามและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 เท่านั้น มีกรณีนายอำเภอดำเนินการไต่ถามเองโดยไม่รอกกระบวนการตามกฎหมายว่าด้วยการไต่ถามและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 เนื่องจากเพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการแก้ไขปัญหาในระดับท้องถิ่น

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการไต่ถาม

- 1) ความเชื่อมั่น น่าเชื่อถือ
- 2) ความรวดเร็ว
- 3) ประสิทธิภาพของการบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความ
- 4) ความพอใจของทั้งสองฝ่าย
- 5) สถานที่เหมาะสม
- 6) ความสามารถของผู้ประนีประนอม

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการไต่ถาม

- 1) ความไม่เชื่อมั่นผู้ประนีประนอม
- 2) บุคคลที่สามแนะนำวิธีแก้ไขปัญหามากเกินไป
- 3) คู่พิพาทต้องการผลแพ้ชนะคดีในทางปฏิบัติ
- 4) ประสิทธิภาพของการบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความ

จากการศึกษาด้านผลของสัญญาประนีประนอมนอกศาล พบว่า มูลหนี้เดิมย่อมระงับไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 850-852 ใช้บังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความเป็นมูลหนี้ใหม่เสมอ แต่เมื่อมีการฟ้องร้องต่อศาลในสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ระยะเวลาในการพิจารณาตัดสินของศาลรวดเร็วมากขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระบบภายในของศาลและข้อต่อสู้ของกลุ่มความ ศาลหรือคู่ความอาจจะยกข้อสงสัยแห่งที่มาของสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นได้ ถือว่าเป็นการตรวจสอบความเป็นมาของสัญญาเท่านั้น หากเหตุแห่งการเกิดสัญญานั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว จึงจะนำมูลหนี้เดิมมาบังคับกันต่อไป

ปัจจุบันมีพระราชบัญญัติไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562 บังคับใช้ บัญญัติไว้ในมาตรา 32 ซึ่งให้คู่พิพาทฝ่ายที่เสียหายจากการไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความหรือข้อตกลงระงับข้อพิพาทสามารถยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้บังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาทได้ จะเห็นได้ว่ากฎหมายดังกล่าวสามารถทำให้กระบวนการไต่ถามข้อพิพาทนอกศาลในหน่วยงานต่าง ๆ ที่นำกฎหมายฉบับนี้ไปบังคับใช้กับการไต่ถามข้อพิพาทของหน่วยงานจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นในการไต่ถามข้อพิพาทด้วยข้อกฎหมายที่ทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในการกระบวนการไต่ถามข้อพิพาทของหน่วยงานมากขึ้นประกอบกับ

ส่งผลประโยชน์ในการลดจำนวนคดีที่จะเข้าสู่ศาลในแต่ละปีลดลง หากมีการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้บริหารของหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะนำประโยชน์จากกฎหมายฉบับดังกล่าวนี้ไปใช้ประโยชน์ได้มากน้อยเพียงใด

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สถาบันอนุญาโตตุลาการ (THAC) เป็นสถาบันระดับข้อพิพาทได้ทุกลักษณะข้อพิพาททางแพ่ง และพาณิชย์และกว้างในระดับระหว่างประเทศด้วย จึงไม่ติดกรอบของความเป็นสถาบันเฉพาะกิจ และรูปแบบองค์กรที่มีความทันสมัยกว่าทุกแห่งในประเทศไทย มีบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษ ด้วยจุดแข็งดังกล่าวจึงควรมุ่งเน้น การนำวิธีการไกล่เกลี่ยเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความ มาเป็นอีกเรื่องหนึ่งนอกเหนือจากการใช้วิธีการอนุญาโตตุลาการ มากยิ่งขึ้น จึงเสนอให้มี

1.ด้านการประชาสัมพันธ์ ต้องทำการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบว่าสถาบันฯ มีบริการวิธีการไกล่เกลี่ยเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความ ในรูปแบบต่างๆ หลายๆ ช่องทาง ระบบการสื่อสารต้องทำให้ง่ายต่อการเข้าถึงของคนทั่วไป เป็นส่วนที่ต้องเน้นมากๆ

การจัดทำหลักสูตรอบรมเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยของสถาบันอนุญาโตตุลาการ (THAC) ให้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรี หรือโทนายความ เจ้าหน้าที่สถาบันการเงิน และผู้ประกอบการธุรกิจเข้าชื่อ ฯลฯ

2.ด้านความเชื่อมั่น จัดให้มีทะเบียนผู้ไกล่เกลี่ยที่จำแนกตามลักษณะข้อพิพาททั้งในและต่างประเทศ เป็นบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญเป็นที่ยอมรับจากสังคมในเรื่องนั้นๆ

3.ด้านมาตรฐานการบริการ จัดทำและเผยแพร่ข้อบังคับการไกล่เกลี่ยเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

จัดให้มีที่ปรึกษากฎหมายให้บริการคู่ขัดแย้ง ทั้งในและต่างประเทศ และให้คำแนะนำในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความที่ถูกต้องชอบธรรม

4.ด้านประสิทธิภาพของการบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความ สถาบันอนุญาโตตุลาการ (THAC) ต้องเข้าสู่ระบบของพระราชบัญญัติไกล่เกลี่ย พ.ศ.2562 เพื่อให้การบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความสามารถยื่นต่อศาลเพื่อบังคับคดีได้ทันทีโดยไม่ต้องทำการฟ้องคดีใหม่ ซึ่งกำจัดจุดอ่อนของสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลให้หมดไป และทำให้เกิดการบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.การขยายศักยภาพในเชิงพื้นที่ ต้องแสดงให้เห็นทราบทั่วไปว่ามีการจัดให้มีการไกล่เกลี่ยนอกสถานที่ของสถาบันได้ กล่าวคือ สถาบันอนุญาโตตุลาการ (THAC) มีข้อจำกัดในเชิงพื้นที่ตั้ง เหมือนสถาบัน

ที่ทำการใกล้เคียงเฉพาะกิจ ทั้งที่สามารถรองรับลักษณะของข้อพิพาทได้มากกว่าทุกๆ หน่วยในระบบใกล้เคียง (เปรียบเทียบกับการใกล้เคียงของกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น) นโยบายต้องขยายตัวในเชิงพื้นที่ เช่น อาจเปิดศูนย์ใกล้เคียงของสถาบันอนุญาโตตุลาการ (THAC) ตามภูมิภาค หรือ ทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นของภาครัฐที่มีการกระจายอยู่ในทุกจังหวัดหรือทุกภูมิภาค ตลอดทั้งการทำความร่วมมือกับภาคเอกชนที่มีข้อพิพาทมาก ๆ เพื่อต่อตรงในการส่งผ่านข้อพิพาทเข้าสู่สถาบันอนุญาโตตุลาการ (THAC)

6.ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเชิงรุก คือการร่วมมือกับกลุ่มธุรกิจที่มีข้อพิพาทเกิดขึ้นมาก ๆ โดยการกำหนดลงในสัญญาว่า “หากเกิดข้อพิพาทขึ้นให้ทั้งสองฝ่ายยินยอมใช้วิธีการระงับข้อพิพาทโดยวิธีการใกล้เคียงของสถาบันอนุญาโตตุลาการ (THAC) ก่อนนำคดีขึ้นสู่ศาล” เหมือนประกันภัยที่ระบุลงในกรมธรรม์ทุกฉบับ เช่น ธนาคารที่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับบัตรเครดิต การกู้ยืม หรือนิติบุคคลที่ประกอบธุรกิจเช่าซื้อ เป็นต้น ระบุลงในสัญญา

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	ก
1. บทนำ	1
1.1 หลักการและเหตุผลของการศึกษาวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	2
1.3 ขอบเขตการศึกษาและการดำเนินงานวิจัย	2
1.4 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย	4
1.5 แผนการดำเนินงานวิจัย	4
1.6 ผลสำเร็จของงานวิจัย	5
1.7 ระยะเวลาการดำเนินงานวิจัย	5
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
2. หลักการและทฤษฎีของการไถ่เกื้อยข้อพิพาทเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความ	6
2.1 ความหมายของการไถ่เกื้อยข้อพิพาท	6
2.2 หลักการและทฤษฎีการไถ่เกื้อยข้อพิพาท	7
2.3 ประโยชน์ของกระบวนการไถ่เกื้อยข้อพิพาท	12
2.4 ความเป็นมาของกระบวนการไถ่เกื้อยข้อพิพาทในประเทศไทย	12
2.5 กฎหมายไทยในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการไถ่เกื้อยข้อพิพาททางแพ่ง	17
2.6 รูปแบบพัฒนาการการนำระบบการไถ่เกื้อยมาใช้ในประเทศไทย	30
3. การศึกษาและผลการศึกษากการไถ่เกื้อยข้อพิพาท	33
3.1 การดำเนินการวิจัย	33
3.2 เครื่องมือการดำเนินการวิจัย	35
3.3 สถิติแสดงสถานการณ์คดีที่วราชอาณาจักร	38
3.4 ข้อมูลและผลการศึกษากการไถ่เกื้อยข้อพิพาทในระบบกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง	41
1. ศูนย์ไถ่เกื้อยและประนอมข้อพิพาทของศาลแพ่ง	44

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.4 ข้อมูลและผลการศึกษากาการไ้กล่เกลี่ยข้อพิพาทในระบบกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง (ต่อ)	
2. ศูนย์ไ้กล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของศาลแพ่งกรุงเทพใต้	47
3. ศูนย์ไ้กล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของศาลแขวงพระนครใต้	50
4. ศูนย์ไ้กล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของศาลแขวงนครปฐม	52
5. สำนักส่งเสริมงานตุลาการ ศาลยุติธรรม	55
6. กรมบังคับคดี	62
3.5 ข้อมูลและผลการศึกษากาการไ้กล่เกลี่ยข้อพิพาทของสถาบันหรือหน่วยงานเฉพาะกิจ	67
1. สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย	67
2. สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค	73
3. กรมทรัพย์สินทางปัญญา	79
4. กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน	86
5. สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์	94
6. สภาหอการค้าไทย	102
3.6 ข้อมูลและผลการศึกษากาการไ้กล่เกลี่ยข้อพิพาทกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น	105
4. วิเคราะห์สถานการณ์การประนอมข้อพิพาทในประเทศไทย	115
4.1 สถานการณ์ของปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลยุติธรรมทั่วประเทศ	115
4.2 วิเคราะห์การไ้กล่เกลี่ยข้อพิพาทของระบบกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง	118
4.3 วิเคราะห์การไ้กล่เกลี่ยข้อพิพาทของสถาบันหรือหน่วยงานเฉพาะกิจ	112
4.4 วิเคราะห์การไ้กล่เกลี่ยข้อพิพาทของกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น	124
4.5 วิเคราะห์เปรียบเทียบกระบวนการไ้กล่เกลี่ยก่อนและหลังพระราชบัญญัติการไ้กล่เกลี่ยข้อพิพาทบังคับใช้	126
4.6 วิเคราะห์ข้อดีและข้อเสียของการไ้กล่เกลี่ยข้อพิพาทของระบบกระบวนการยุติธรรม สถาบันและหน่วยงานเฉพาะกิจและกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น	128

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	131
5.1 บทสรุป..	131
5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	146
บรรณานุกรม	148
ภาคผนวก	152
ประวัติคณะผู้วิจัย	187

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 แสดงสถิติคดีคดีแพ่งและคดีอาญาที่รับใหม่ของศาลยุติธรรมทั่วประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2561	38
2 แสดงระยะเวลาในการดำเนินการคดีศาลยุติธรรมทั่วประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2561	39
3 แสดงสถิติ 5 อันดับคดีแพ่งที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลทั่วประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2561	39
4 แสดงแสดงสถิติ 5 คดีผู้บริโภครที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลทั่วประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2561	40
5 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอม ข้อพิพาทของศาลแพ่ง ปี พ.ศ. 2557-2561	44
6 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอม ข้อพิพาทของศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ปี พ.ศ. 2557-2561	47
7 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอม ข้อพิพาทของศาลแขวงพระนครใต้ ปี พ.ศ. 2557-2561	50
8 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอม ข้อพิพาทของศาลแขวงนครปฐม ปี พ.ศ. 2557-2561	52
9 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของสำนักส่งเสริมงานตุลาการ ศาลยุติธรรม ปี พ.ศ. 2557-2561	59
10 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของกรมบังคับคดี ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2561	65
11 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ด้านการประกันภัยของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบ ธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ปี พ.ศ. 2559-2561	69
12 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของสำนักงานคณะกรรมการ คຸ້ມຄອງຜູ້ບໍຣິໂກຢ ປີງບປຣະມາຸນ ພ.ສ. 2557-2561	76
13 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของกรมทรัพย์สินทางปัญญา ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2561	83

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
14 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 ของกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ปี พ.ศ. 2557-2561	89
15 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการประนอมข้อพิพาทแรงงานของกรมสวัสดิการและ คุ้มครองแรงงาน ปี พ.ศ. 2557-2561	90
16 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของกรมการปกครอง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559-2562	111
17 แสดงสถิติคดีแพ่ง ที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลทั่วประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2561	115
18 แสดงผลสถานการณ์การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลยุติธรรม ปี พ.ศ. 2557-2561	117
19 แสดงการเปรียบเทียบกระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนและหลัง พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 บังคับใช้	126
20 แสดงข้อดีและข้อเสียระหว่างการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในกระบวนการยุติธรรม	128
21 แสดงข้อดีและข้อเสียของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของสถาบันและหน่วยงานเฉพาะกิจ	129
22 แสดงข้อดีและข้อเสียของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น	130
23 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอม ข้อพิพาทของศาลแพ่ง ปี พ.ศ. 2557-2561	132
24 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอม ข้อพิพาทของศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ปี พ.ศ. 2557-2561	133
25 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอม ข้อพิพาทของศาลแขวงพระนครใต้ ปี พ.ศ. 2557-2561	134
26 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอม ข้อพิพาทของศาลแขวงนครปฐม ปี พ.ศ. 2557-2561	135
27 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของสำนักส่งเสริมงานตุลาการ ศาลยุติธรรม ปี พ.ศ. 2557-2561	136
28 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของกรมบังคับคดี ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2561	137

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า	
29	แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไถ่เกี้ยซื้อพิพาทของศูนย์ไถ่เกี้ยซื้อพิพาท ด้านการประกันภัยของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบ ธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ปี พ.ศ. 2559-2561	138
30	แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไถ่เกี้ยซื้อพิพาทของสำนักงานคณะกรรมการ คุ้มครองผู้บริโภค ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2561	139
31	แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไถ่เกี้ยซื้อพิพาทของกรมทรัพย์สินทางปัญญา ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2561	140
32	แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการประนอมซื้อพิพาทแรงงานของกรมสวัสดิการและ คุ้มครองแรงงาน ปี พ.ศ. 2557-2561	141
33	แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไถ่เกี้ยซื้อพิพาทของกรมการปกครอง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559-2562	142

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1 แสดงการไหลเวียนข้อมูลพิพาทในระบบกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง	41
2 แสดงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการไหลเวียนข้อมูลพิพาทในประเทศไทย	119
3 การไหลเวียนข้อมูลพิพาทในระบบกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง	144

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผลของการศึกษาวิจัย

การประนอมข้อพิพาท (mediation)¹ หรือกระบวนการยุติหรือการระงับข้อพิพาทด้วยความตกลงยินยอมของคู่กรณีเอง โดยมีบุคคลที่สามเป็นคนกลางคอยช่วยเหลือและเสนอแนะทางออกในการยุติหรือระงับข้อพิพาท ให้คู่กรณีสามารถต่อรองกันได้สำเร็จ

ปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายที่กล่าวถึงการประนอมข้อพิพาทปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 อันเกิดจากคำสั่งของศาลให้คู่ความไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมยอมความกัน ซึ่งถือว่าเป็นการประนอมข้อพิพาทในศาล นอกจากนี้ยังมีการประนอมข้อพิพาทที่ไม่ได้ถูกกำหนดโดยพระราชบัญญัติ โดยเฉพาะ คู่กรณีมีสิทธิ์ที่จะดำเนินการได้เนื่องจากไม่มีกฎหมายกำหนดห้ามไว้อย่างชัดเจน โดยจะถือว่าข้อตกลงดังกล่าวของคู่กรณีเป็นการประนอมข้อพิพาทนอกศาล และอยู่ภายใต้บังคับของบทบัญญัติเรื่องการประนีประนอมยอมความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

กรณี การประนอมข้อพิพาทในศาล หากคู่กรณีสามารถทำความตกลงกันได้ ศาลก็จะพิพากษาไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น โดยคำพิพากษาตามยอมดังกล่าวย่อมมีผลผูกพันคู่ความทั้งสองฝ่าย ตามมาตรา 145 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หากมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามที่ได้ตกลงกันไว้ อีกฝ่ายสามารถยื่นขอให้ศาลบังคับตามคำพิพากษาตามยอมนั้นได้ทันที โดยมีต้องไปฟ้องร้องคดีกันใหม่ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะมีความแตกต่างจากการประนอมข้อพิพาทนอกศาล กล่าวคือ เมื่อมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว ย่อมทำให้ข้อพิพาทหรือหนี้ที่มีอยู่เดิมระงับไป และคู่กรณีผูกพันตามความ ตกลงที่กำหนดไว้ในสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น แต่หากฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตาม อีกฝ่ายหนึ่งต้องเข้าสู่ กระบวนการฟ้องร้องคดีเพื่อขอให้ศาลบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น

อนึ่ง เนื่องจากในปัจจุบันฐานข้อมูลและรายละเอียดของคดีที่สามารถประนอมได้สำเร็จและไม่สำเร็จตามเจตนารมณ์ของคู่กรณี ซึ่งได้ดำเนินการโดยหน่วยงาน และ/หรือสถาบันอื่นนอกเหนือจากศาล อัตราคดีที่เข้าสู่ กระบวนการฟ้องร้องเพื่อบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ปัจจัยรวมถึงอุปสรรคที่มีผลต่อประสิทธิภาพ ในระบบการประนอมข้อพิพาทของประเทศไทย นั้น มีอยู่เป็นจำนวนมากและกระจัดกระจายตามฐานข้อมูลขององค์กร สถาบัน และ/หรือ หน่วยงานต่าง ๆ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการรวบรวม และจัดเก็บข้อมูลทั้งหมดให้ครบถ้วน และบริบูรณ์

¹ คำประนอมข้อพิพาทอาจใช้สลับพร้อมกับคำการไกล่เกลี่ย

ดังนั้น เพื่อให้การจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลเป็นไปโดยระเบียบเรียบร้อย ตลอดจนสามารถนำข้อมูลเช่นว่านั้น มาวิเคราะห์และปรับใช้เพื่อพัฒนาการดำเนินงาน และระบบการบริหารคดีด้านการประណอมข้อพิพาทในประเทศไทย ได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ สถาบันอนุญาโตตุลาการ (THAC) จึงมีความประสงค์ที่จะรวบรวม ข้อมูลทั้งหมดเพื่อจัดทำรายงานการศึกษาคดีการประណอมข้อพิพาทของประเทศไทยและนำไปสู่การกำหนด แผนนโยบาย ตลอดจนทิศทางของระบบประណอมข้อพิพาทของประเทศไทย รวมถึงปรับปรุงการให้บริการด้านการประណอมข้อพิพาทของสถาบันอนุญาโตตุลาการ (THAC) อย่างยั่งยืนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับระบบการประណอมข้อพิพาท อาทิ อัตราความสำเร็จและไม่สำเร็จ ที่คู่กรณีจะระงับหรือยุติข้อพิพาทได้ด้วยการประណิประណอมยอมความ บังคับที่ทำให้ประណอมข้อพิพาทได้สำเร็จและไม่สำเร็จ เป็นต้น โดยศึกษาทั้งการประណิประណอมยอมความในศาล และการประណิประណอมยอมความนอกศาล
2. เพื่อศึกษารายละเอียดการพิจารณาและพิพากษาคดีของศาลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบังคับ ตามสัญญาประណิประណอมยอมความ
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพของระบบการประណอมข้อพิพาท ในประเทศไทย
4. เพื่อนำข้อมูลจากการผลการวิจัยไปกำหนดนโยบายและวางทิศทางการดำเนินงานเกี่ยวกับระบบประណอมข้อพิพาทของที่สถาบันอนุญาโตตุลาการ (THAC) และของประเทศไทย อาทิ การเสนอแนะแนวในการปรับแก้ไขร่างกฎหมายเพื่อแก้ปัญหาหรือเพิ่มศักยภาพของระบบประណอมข้อพิพาท เป็นต้น
5. เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการให้บริการด้านการประណอมข้อพิพาทของที่สถาบันอนุญาโตตุลาการ (THAC)

1.3 ขอบเขตการศึกษาและการดำเนินงานวิจัย

1.3.1 คั่นคว้า สํารวจ และรวบรวมข้อมูลทางคดีการประណอมข้อพิพาทในประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วย ข้อมูลและรายละเอียดของสถาบัน หน่วยงาน และ/หรือองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้อง กับการประណอมข้อพิพาท อันประกอบด้วย โครงสร้างของสถาบัน/หน่วยงาน/องค์กร ขอบเขตการทำงาน ขั้นตอน การดำเนินงาน รายการบริการทางด้านประណอมข้อพิพาท บทสรุปการดำเนินงาน ตลอดจนปัญหา อุปสรรค และ แนวทางการปรับปรุงการให้บริการด้านการประណอมข้อพิพาทของสถาบัน หน่วยงาน และ/หรือ องค์กรเช่นว่านั้น ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วย

- (1) สำนักส่งเสริมงานตุลาการ สำนักงานศาลยุติธรรม
- (2) สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กลต.)
- (3) สำนักงานสภาอนุญาโตตุลาการการค้าไทย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
- (4) สถาบันอนุญาโตตุลาการ สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบ ธุรกิจ ประกันภัย (คปภ.)

- (5) สำนักงานป้องกันและระงับข้อพิพาทด้านทรัพย์สินทางปัญญา กรมทรัพย์สินทางปัญญา
- (6) ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม
- (7) กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
- (8) สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค
- (9) สำนักแรงงานสัมพันธ์ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน

1.3.2 รวบรวมและสำรวจสถิติเกี่ยวกับคดีที่มีการประนอมข้อพิพาท โดยมีรายละเอียดดังนี้

- (1) สถิติคดีเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความที่เกิดจากการประนีประนอม ยอมความในศาล รวมถึงคำพิพากษาตามยอม และสถิติคดีที่ศาลยกหรือบังคับตาม
- (2) สถิติคดีเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความที่เกิดจากการประนอมข้อพิพาท หรือ การไกล่เกลี่ย ตลอดจนสถิติคดีที่ศาลยกหรือบังคับตาม
- (3) สาเหตุที่ศาลยกหรือบังคับตามข้อ 1.3.2 (2) และศาลได้มีการพิจารณาในมูลหนี้เดิมหรือไม่
- (4) ระยะเวลาในการพิจารณาคดีที่เกิดจากสัญญาประนีประนอมยอมความที่ไม่ได้เกิดจากกระบวนการประนอมข้อพิพาทเปรียบเทียบกับสัญญาที่เกิดจากกระบวนการประนอมข้อพิพาท
- (5) จำกัดขอบเขตการศึกษา รวบรวม และสำรวจสถิติคดีที่เกิดขึ้นในเขตอำนาจของศาลแพ่ง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลแขวงพระนครใต้ และศาลแขวงนครปฐม

1.3.3 นำข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นและรวบรวมตามข้อ 3.1 มาเพื่อใช้วิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาและอุปสรรค ของกระบวนการประนอมข้อพิพาทนอกศาลที่เป็นเหตุให้คู่กรณีนำคดีขึ้นฟ้องร้องต่อศาลเพื่อขอให้บังคับ ตามสัญญาประนีประนอมยอมความ จัดทำข้อเสนอแนะตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของ กระบวนการประนอมข้อพิพาทของประเทศไทย

1.3.4 จำกัดขอบเขตการศึกษาเฉพาะข้อพิพาททางแพ่งและพาณิชย์

1.3.5 จำกัดขอบเขตการรวบรวมข้อมูลในช่วงระยะเวลาตั้งแต่เดือนมกราคม 2557 - เดือนธันวาคม 2561

1.4 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

1. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคดีการประนอมข้อพิพาทในประเทศไทยตามที่ระบุไว้ในข้อ 3.1 ในห้วงเวลาตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2557 - เดือนธันวาคม พ.ศ. 2561

2. ศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล

3. ประมวลผล สรุปผลการวิจัย ตลอดจนนำเสนอแนวทางพัฒนาหรือแก้ไขปรับปรุงการให้บริการประนอมข้อพิพาท รวมถึงจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ตามรูปแบบที่กำหนดไว้ในข้อ 5

1.5 แผนการดำเนินงานวิจัย

ระยะเวลา (วัน)	รายละเอียด	หมายเหตุ
1 - 15	1. ดำเนินการวางแผนเกี่ยวกับข้อมูลงานวิจัย 2. ดำเนินการออกจดหมายไปยังหน่วยงานต่าง ๆ 3. ประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ	
16 - 45	1. ขอข้อมูลจากหน่วยงานตามขอบเขตการศึกษา 2. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ	
46 - 90	1. รวบรวมและประมวลผลข้อมูลที่ได้มาจากการดำเนินการขอข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานต่าง ๆ 2. ดำเนินการเขียนงานวิจัย บทนำ และบทบทวนวรรณกรรม	
91 - 120	1. ดำเนินการเขียนบทวิธีการดำเนินการวิจัยและผลของการดำเนินการวิจัย 2. ดำเนินการวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่บทสรุปและข้อเสนอแนะต่อไป 3. ดำเนินการจัดทำเล่มวิจัยฉบับสมบูรณ์ และ นำข้อมูลลงใน CD Format จำนวน 2 แผ่น 4. ดำเนินการส่งงานตามสัญญาให้กับสถาบันอนุญาโตตุลาการ (THAC)	

หมายเหตุ : แผนการดำเนินการนี้อาจจะเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมตามสถานการณ์ของงานวิจัยฉบับนี้

1.6 ผลสำเร็จของงานวิจัย

1. รายงานคดีเกี่ยวกับการบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความอันเกิดจากกระบวนการประนอมข้อพิพาท ในช่วงปีพ.ศ. 2557 - 2561 ฉบับสมบูรณ์ โดยจัดทำเป็นรูปเล่มจำนวน 2 เล่ม
2. ซีดีผลการค้นคว้าข้อมูลทั้งหมด จำนวน 2 แผ่น

1.7 ระยะเวลาการดำเนินงานวิจัย

วันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2562 – 24 ตุลาคม พ.ศ. 2562 (120 วัน)

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงสถานการณ์เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทในศาลและนอกศาลในปัจจุบัน
2. ทำให้ทราบถึงหลักการและแนวทางเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทในศาลและนอกศาลของแต่ละหน่วยงานตามกฎหมายไทย
3. ทำให้สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อกฎหมายและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทในศาลและนอกศาลในปัจจุบัน
4. นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาพัฒนากระบวนการเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทของสถาบันอนุญาโตตุลาการ (THAC)

บทที่ 2

หลักการและทฤษฎีของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความ

บทนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาถึงความหมายของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หลักการ ทฤษฎีและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทความเป็นมาของการไกล่เกลี่ยในประเทศไทย กฎหมายไทยในปัจจุบัน รูปแบบการพัฒนาการนำระบบการไกล่เกลี่ยมาใช้ในประเทศไทย เพื่อทำให้ทราบถึงเจตนารมณ์และความเข้าใจที่ดีขึ้นต่อกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในลำดับถัดไป

2.1 ความหมายของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

“ไกล่เกลี่ย” ความหมายตามพจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายไว้ว่า พูดยาให้ปรองดองกัน พูดยาให้ตกลงกัน ทำให้เรียบร้อย ทำให้มีส่วนเสมอกัน

“การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท” (Mediation) ของพจนานุกรมฉบับกฎหมายต่างประเทศ (Black’s Law Dictionary) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสามฝ่าย ซึ่งสองฝ่ายที่มีข้อขัดแย้งมาพบกันเพื่อหาข้อตกลงระหว่างข้อพิพาท โดยยังสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันทั้งสองฝ่าย¹

ในทางกฎหมาย การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Mediation) หมายถึง กระบวนการยุติหรือระงับข้อพิพาทด้วยความตกลงยินยอมของ คู่ความเอง โดยที่มีบุคคลที่สามหรือผู้ไกล่เกลี่ย (Mediator) เป็นคนกลางคอยช่วยเหลือ แนะนำ เสนอแนะแนวทางในการยุติข้อพิพาทให้คู่ความหาทางออกร่วมกัน บนพื้นฐานความพึงพอใจของทั้งสองฝ่าย นอกจากนี้ยังมีการนิยามความหมายของการไกล่เกลี่ยไว้อีกหลายประการ

โชติช่วง ทังวงศ์ ได้ให้ความหมาย กมรไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หมายถึงกระบวนการระงับการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทโดยมีบุคคลที่สามที่เป็นกลางเข้าช่วยเหลือ แนะนำคู่กรณีในการเจรจาต่อรองและหาทางออกที่คู่กรณีพึงพอใจ²

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ และคณะ มีความเห็นว่าการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง (Mediation) หมายความว่า การเจรจาไกล่เกลี่ยที่อาศัยบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่เป็นกลาง ไม่ใช่การ เกือบล้อมเพราะฉะนั้นคนกลางไม่มี

¹ สืบค้นจาก <https://thelawdictionary.org/mediation/>

² โชติช่วง ทังวงศ์. คู่มือนักเจรจาไกล่เกลี่ย. นนทบุรี : ศูนย์สันติวิธีสาธาณสุข สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2558. หน้า

อำนาจชี้ถูกผิด ถ้าแบ่งข้างแยกตัวไปแล้ว ก็ต้องอาศัยการเจรจา ไกล่เกลี่ย โดยคนกลางหรือผู้ไกล่เกลี่ย ผู้ที่ไม่มีส่วนได้เสีย ดังนั้นต้องเป็นผู้ที่คู่ความให้ความเชื่อถือ³

วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ ได้กล่าวว่า การไกล่เกลี่ยโดยคนกลาง (Mediation) หมายถึง การเข้าไปแทรกแซงในการไกล่เกลี่ยโดยผู้ที่เป็นบุคคลที่สามที่เป็นกลาง ทั้ง ความคิดและการปฏิบัติและเป็นที่ยอมรับ โดยคนกลางไม่มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจในเรื่องที่ เกี่ยวกับข้อพิพาท โดยมีหน้าที่ช่วยให้คู่กรณีที่มีข้อถกเถียงหรือขัดแย้งกันอยู่ ให้บรรลุในข้อตกลงอัน เป็นที่ยอมรับร่วมกันโดยความสมัครใจ โดยทั่วไปการไกล่เกลี่ยโดยคนกลาง คือ กระบวนการที่ ต่อเนื่องของกระบวนการเจรจาโดยความช่วยเหลือของคนที่เข้ามาอยู่ตรงกลางที่เรียกว่า “ผู้ไกล่เกลี่ย” คนกลาง หรือ ผู้ไกล่เกลี่ย (Mediator) ไม่มีอำนาจหรือหน้าที่ใดๆ ในประเด็นปัญหาข้อพิพาท⁴

สรวิศ ลิ้มปรีงยี กล่าวว่าไว้ว่า กระบวนการไกล่เกลี่ย หมายความว่า การ พุดคุยหาหรือปัญหาข้อพิพาทโดยมีตัวละครเข้ามาเกี่ยวข้องกับ การพุดคุยหรือกันของกลุ่มพิพาท ตัวละคร ตัวนี้เรียกว่าผู้ไกล่เกลี่ย (Mediator) เป็นผู้ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาข้อพิพาทแต่อย่างใด แต่เหตุที่ เข้ามานั้นเนื่องจากได้รับการร้องขอให้เข้ามาช่วยคู่พิพาทในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง⁵

พระมหาพรหมชา ฐมฺมหาโส ให้ความเห็นว่า การเจรจาไกล่เกลี่ย หมายถึง การเข้าไปแทรกแซงในการไกล่เกลี่ย โดยผู้ที่เป็นบุคคลที่สามเป็นคนกลางและเป็นที่ยอมรับ โดยคนกลาง ไม่มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจในเรื่องปัญหาข้อพิพาท แต่มีหน้าที่ที่จะต้องช่วยให้คู่กรณี ซึ่งมีข้อ ถกเถียงขัดแย้งกันบรรลุข้อตกลงร่วมกัน ซึ่งเป็นข้อตกลงที่ทั้งสองฝ่ายสมัครใจที่จะปฏิบัติตาม⁶

2.2 หลักการและทฤษฎีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกอย่างหนึ่ง หัวข้อนี้ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทพื้นฐานในปัจจุบัน เพื่อความเข้าใจ

³ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทและความขัดแย้งในชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2550. หน้า 13.

⁴ วันชัย วัฒนศัพท์, ถวิลาดี บุรีกุล และศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์. คู่มือเพิ่มพลังความสามารถกระบวนการจัดการข้อพิพาท. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ : ศิริภณท์ออฟเซต, 2550. หน้า 141.

⁵ สรวิศ ลิ้มปรีงยี. การจัดการความขัดแย้งกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท. กรุงเทพฯ : สำนักกระงับข้อพิพาทสำนักงานศาลยุติธรรม, 2555. หน้า 62.

⁶ พระมหาพรหมชา ฐมฺมหาโส. พระพุทธเจ้าในฐานะนักเจรจาไกล่เกลี่ย. กรุงเทพฯ: ดุลพาท 60, 2556. หน้า 22.

ของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ชัดเจนขึ้น การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คือ ส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ซึ่งจะกล่าวหลักการและทฤษฎีกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ดังนี้

2.2.1 หลักการและทฤษฎีของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์⁷

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) หมายถึง กระบวนการใด ๆ ที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายกลับคืนสู่ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยใช้วิธีการสร้างกระบวนการที่มีส่วนร่วมหลายฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายผู้กระทำความผิด ฝ่ายผู้เสียหาย สังคมชุมชน และเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ กระบวนการดังกล่าวดำเนินการโดยวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีแทนการลงโทษจำคุกหรือลงโทษอื่นตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งอาจหมายรวมถึง การเจรจา (Mediation) การไกล่เกลี่ย (Conciliation) การประชุมกลุ่มเพื่อระงับข้อพิพาท (Conferencing and Sentencing Circles)

1) วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์⁸

วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายสำคัญของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มี 2 ประการ คือ⁹

1. การชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายไม่ว่าจะเป็นความเสียหายทาง ทรัพย์สิน ทางกายหรือจิตใจ รวมถึงเกียรติภูมิ อำนาจ สิทธิ และความสามัคคี ดังนั้น ผลลัพธ์ ในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จึงไม่ใช่การค้นหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามที่กฎหมายกำหนด แต่เป็นการทำให้ผู้เสียหายพอใจและได้รับการเยียวยาจากผู้กระทำความผิด

2. เป็นการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ โดยมีกระบวนการที่กำหนดเงื่อนไขที่ผู้กระทำความผิดต้องปฏิบัติและเป็นหลักประกันว่าจะไม่กระทำความผิดซ้ำอีก และยังเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายเพราะไม่ได้เน้นกระบวนการค้นหาความจริง และการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีในชุมชน

2) รูปแบบของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

รูปแบบของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่สามารถนำมาปรับใช้กับกระบวนการยุติธรรม มีด้วยกัน 4 รูปแบบ ดังต่อไปนี้¹⁰

1. การประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด (Victim Offender Mediation)

⁷ ณรงค์ ใจหาญ และคณะผู้วิจัย. รายงานผลการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัย เรื่อง “กระบวนการสร้างความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในศาลยุติธรรม”, (สถาบันวิจัยและพัฒนาสคดี สำนักงานศาลยุติธรรม, 2552). หน้า 23.

⁸ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. สรุปสาระสำคัญของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์. หน้า 5

⁹ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. สรุปสาระสำคัญของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์. หน้า 5-6

¹⁰ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. สรุปสาระสำคัญของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์. หน้า 6-9

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในรูปแบบของการประนอมข้อพิพาท ระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด จะเป็นการนำเอาบุคคลทั้งสองฝ่าย คือ ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดมาพบปะกันเพื่อพูดคุย ประนอมข้อพิพาท โดยผู้ประนอมข้อพิพาทจะเป็นอาสาสมัคร ที่ได้รับการอบรมมาเป็นอย่างดี ซึ่งโดยทั่วไปผู้ประนอมข้อพิพาทจะทำหน้าที่โน้มน้าวให้ทั้งผู้เสียหาย และผู้กระทำความผิดพูดถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้น ความเดือดร้อน และความเสียหายจากการกระทำความผิดและจะมีการตั้งคำถาม (ที่อาจมี) ต่ออีกฝ่าย และจบด้วยการหาข้อสรุปเพื่อการชดเชยและ เยียวยาผลของการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้ กระบวนการดังกล่าวจะต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด และมีกระบวนการผลักดันให้คู่กรณีตกลงกันเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น

2. การประชุมกลุ่มครอบครัว (Family Group Conference)

การประชุมกลุ่มครอบครัว ได้เกิดขึ้นในประเทศนิวซีแลนด์ ตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1989 ซึ่งต่อมาได้มีการนำมาใช้ในประเทศออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และแอฟริกา แต่อันที่จริงแล้วรูปแบบของการประชุมกลุ่มครอบครัวนี้ ได้มีการใช้มานานแล้ว ในชุมชนเผ่าเมารี โดยมีการกล่าวกันว่า การประชุมนี้ไม่ใช่เพียงแต่การรับเอาปรัชญาและวิธีการระงับข้อพิพาทของชนเผ่าเมารีมาใช้ แต่ยังเป็นวิธีการที่เหมาะสมที่สุดสำหรับใช้กับเยาวชนชาวเผ่าเมารี ที่ได้กระทำความผิด โดยทั่วไปแล้วการประชุมกลุ่มครอบครัวจะมีลักษณะคล้าย ๆ กันกับเรื่องการ ประนอมข้อพิพาทที่เปิดโอกาสให้คู่กรณีเข้าร่วมในกระบวนการ สามารถแสดงความรู้สึกและเปิดเผย ข้อเท็จจริงจากการกระทำความผิดเพื่อนำไปสู่การเจรจาหาข้อตกลง แต่การประชุมกลุ่มครอบครัว จะเปิดโอกาสให้บุคคลอื่น ๆ ในชุมชนเข้าร่วมในกระบวนการระงับข้อพิพาท หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การประชุมกลุ่มครอบครัวจะแตกต่างจากการประนอมข้อพิพาทตรงที่ นอกจากผู้เสียหาย และผู้กระทำความผิดแล้ว บุคคลอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นคนในครอบครัวของคู่กรณี คนรู้จัก ตำรวจ ทนายความ และผู้แทนของคนในชุมชนจะเข้าร่วมในกระบวนการด้วย

3. การเตือนแบบ Wagga Wagga

การเตือนแบบ Wagga Wagga เกิดขึ้นโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนในประเทศ ออสเตรเลียในต้นทศวรรษที่ 1990 โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจในเมือง Wasga Wagga อันเป็นเมืองเล็ก ๆ ใน New South Wales ได้เริ่มโครงการทดลองการประชุมในการเตือน (Caution) ที่มีอำนาจทำได้ ตามคอมมอนลอว์ ซึ่งรูปแบบการเตือนแบบใหม่ก็นำมาใช้ได้รับอิทธิพลมาจากโครงการการประชุม กลุ่มครอบครัว หรือ Family Group Conference ของประเทศนิวซีแลนด์ตามแนวความคิดเรื่องการ ดำเนินเพื่อสร้างความสัมพันธ์ใหม่ที่ดีต่อกันของ John Braithwaite ที่เชื่อกันว่ามีจุดแบ่งแยกระหว่าง การดำเนินที่จะสร้างตราบาปแก่ผู้กระทำความผิดกับการดำเนินที่ทำให้ผู้กระทำความผิดได้รู้ตัวตนเองทำผิดไป โดยการดำเนินแบบหลังนี้จะต้องทำด้วยความรักและนับถือกัน อันนำมาซึ่งการให้อภัยและ

ความสมานฉันท์ การดำเนินของกลุ่มครอบครัวซึ่งกระทำต่อผู้ที่กระทำผิดอย่างเคารพในสิทธิของเขา และมุ่งที่จะทำให้เกิดความสมานฉันท์จึงเป็นรูปแบบของการควบคุม โดยชุมชนแบบบูรณาการ ที่มีประสิทธิภาพ การเดือนแบบ Wagga Wagga จึงมีแนวความคิดอยู่ที่การนำผู้กระทำผิดมาเข้า กระบวนการดำเนินโดยชุมชนดังกล่าว

4. การลงโทษโดยที่ประชุม (Circle Sentencing)

การลงโทษโดยที่ประชุม เป็นรูปแบบกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ แบบหนึ่งที่เกิดขึ้นในประเทศแคนาดา ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1992 ในศาล Yukon Territorial ที่มักมีปัญหา เรื่องชนพื้นเมืองชอบทำร้ายเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดูแลผู้เสียหาย ดึงชุมชนเข้ามา มีส่วนร่วมกับระบบกระบวนการยุติธรรม และกระตุ้นให้ผู้กระทำผิดปรับปรุงตนเอง การลงโทษ โดยที่ประชุมจะต่างจากรูปแบบกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เรื่องอื่น ๆ ตรงที่ว่า การลงโทษที่ ประชุมนี้จะเป็นส่วนหนึ่งของขั้นตอนการพิจารณาการลงโทษของศาล และมีสภาพเป็นกระบวนการ ยุติธรรมชุมชนที่ใช้ร่วมกันไปกับระบบกระบวนการยุติธรรม ในระยะแรก ๆ การลงโทษโดยที่ประชุมจะใช้ในกรณีที่ปรากฏการกระทำผิด บางประเภทของชนเผ่าอะบอริจิน (Aborigin) ซึ่งต่อมาได้มีการนำวิธีการดังกล่าวมาใช้กับผู้กระทำ ความผิดคนอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ชาวชนเผ่าอะบอริจิน ด้วย นอกจากนี้ ยังได้มีการใช้รูปแบบนี้ทั้งในกรณีการ กระทำความผิดของเยาวชนและผู้ใหญ่ รูปแบบของการลงโทษโดยที่ประชุมจะคล้าย ๆ กับรูปแบบ ของการประชุมกลุ่มครอบครัวที่ใช้กันอยู่ในประเทศออสเตรเลีย และประเทศนิวซีแลนด์ ที่จะต้องทำ ให้ผู้กระทำผิดรับผิดชอบต่อความผิดที่ได้ทำลงไป

ในแง่ความสำคัญในปัจจุบัน กระบวนการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท ถือว่า เป็นกระบวนการที่เหมาะสมที่สุดในการระงับข้อพิพาททางแพ่ง กล่าวได้ว่ากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นช่องทางที่สอดคล้องกับ สภาพการณ์ปัญหา เนื่องจากในปัจจุบันข้อพิพาทมีจำนวนเพิ่มขึ้นและทวีความซับซ้อนในแง่เนื้อหาเกินกว่ากระบวนการทางศาลจะสามารถรับภาระได้เพียงลำพัง นอกจากนี้ ตัวกระบวนการเองยังมีจุดเด่นในเรื่องการ ช่วยรักษาความสัมพันธ์หรือผลประโยชน์ร่วมระหว่างคู่พิพาทได้ดีกว่าการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้น ศาลเพราะมุ่งหาทางออกสำหรับอนาคต” มากกว่ามุ่งหาข้อสรุปเรื่องใน “อดีต” เพื่อทำการแก้แค้นชดเชย ซึ่งหลายครั้งไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ไปแล้ว

กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คือ กระบวนการระงับข้อพิพาทที่มีบุคคลที่สามเข้ามา เป็นคนกลางในการรับฟังคู่พิพาทในกระบวนการเจรจาต่อรอง มีลักษณะสำคัญ คือ การดำเนินการจะต้องเริ่มต้นและดำเนินไปบนพื้นฐานความสมัครใจของคู่พิพาท รักษาความลับ และไม่มุ่ง หาข้อสรุปถูกผิดแต่ส่งเสริมให้คู่พิพาทแสวงหาทางออกร่วมกันกระบวนการ ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทถือเป็นรูปแบบหนึ่งของกระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือก (alternative dispute resolution) ซึ่งหมายถึงวิธีการระงับข้อพิพาทที่นอกเหนือ ไปจากการฟ้องร้องต่อศาล (litigation) ประกอบด้วย 3 รูปแบบ ได้แก่

(1) การเจรจาต่อรอง (negotiation) หมายถึงการที่คู่พิพาทสมัครใจเจรจาต่อรองเพื่อหาข้อตกลง กันเอง โดยไม่มีบุคคลที่สามเข้ามาเกี่ยวข้อง

(2) การไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาท (mediation หรือ conciliation) หมายถึงการที่คู่พิพาทสมัครใจให้มีบุคคลที่สามซึ่งเรียกว่า “ผู้ไกล่เกลี่ย” หรือ “ผู้ประนอมข้อพิพาท” เข้ามาช่วยให้เกิดการประนีประนอม ยอมความกัน แต่ไม่มีอำนาจบังคับให้คู่พิพาทตกลงกันหรือกำหนดผลลัพธ์ของกระบวนการ

ทั้งนี้ ในทางทฤษฎีอาจมีการแยกรูปแบบการไกล่เกลี่ย (Mediation) กับการประนอมข้อพิพาท (Conciliation) ออกจากกัน โดยแบ่งผ่านบทบาทของคนกลาง กล่าวคือ ผู้ไกล่เกลี่ย” ในกระบวนการไกล่เกลี่ย มีหน้าที่เป็นตัวกลางในการติดต่อสื่อสารเท่านั้น ในขณะที่ผู้ประนอมข้อพิพาท” มีอำนาจในการจัดทำ ข้อเสนอทางออกให้คู่พิพาทพิจารณาด้วย

อย่างไรก็ตาม ในประเทศไทยไม่มีการแบ่งแยกบทบาทหน้าที่ของคนกลางอย่างชัดเจนและมีการใช้คำว่าไกล่เกลี่ยกับการประนอมข้อพิพาทสลับกันไปมาโดยสื่อถึงความหมายเดียวกัน¹¹

(3) การอนุญาโตตุลาการ (arbitration) หมายถึงการที่คู่พิพาทสมัครใจให้อนุญาโตตุลาการซึ่ง หมายถึงบุคคลหรือคณะบุคคลที่เป็นกลางที่มาจากการเลือกร่วมกันระหว่างคู่พิพาท หรือได้รับการแต่งตั้ง ตามวิธีการที่คู่พิพาทตกลงกันหรือตามที่กฎหมายกำหนดมาทำหน้าที่พิจารณาชี้ขาดข้อพิพาท โดยผลคำชี้ขาดดังกล่าวจะผูกพันคู่พิพาท หากมีการละเมิดคำชี้ขาดขึ้นภายหลัง ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งสามารถฟ้องร้องต่อศาล หรือองค์การของรัฐได้

กล่าวโดยสรุป กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางเลือกที่ดีจะสร้างประโยชน์ต่อประชาชนและระบบยุติธรรม คือ

1. เป็นทางเลือกที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีต้นทุนเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการต่ำกว่าการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาลส่งผลให้ประชาชนสามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้ในราคาที่ “ถูก” ลง

2. ส่งเสริมการบรรลุเป้าประสงค์ร่วมกันระหว่างคู่พิพาท(win-win situation) เนื่องจากลักษณะ ของกระบวนการที่สนับสนุนให้คู่พิพาทหันหน้าเข้าหากัน มีแนวทางการดำเนินการที่เอื้อให้เกิดความรู้สึก ผ่อนคลาย และเปิดให้สามารถร่วมกันหาทางออก แตกต่างจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาลที่ เป็นวิธีการแบบปฏิปักษ์ (adversary system) ให้คู่พิพาทแข่งขันกันเพื่อหาผู้แพ้-ชนะ (win-lose situation)¹²

3. ช่วยแบ่งเบาภาระคดีจากศาล ส่งผลให้ศาลสามารถทำงานที่เหลืออยู่ได้รวดเร็วและมีคุณภาพ มากขึ้น

¹¹ ฉพชาติ ธรรมศักดิ์. บทบาทของศาลและปัญหาในการ ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีความที่ขึ้นสู่ศาล วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2550. หน้า 31-33.

¹² นพพร โพธิ์รังสิยากร. ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งด้วยการไกล่เกลี่ย. เอกสารวิชาการส่วนบุคคล หลักสูตร “ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ข.ส.) รุ่นที่ 12 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2552. หน้า 7.

ในลำดับถัดไปจะกล่าวถึงประโยชน์ของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงความสำคัญของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในปัจจุบัน

2.3 ประโยชน์ของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

การไกล่เกลี่ยที่ประสบผลสำเร็จจนคู่ความตกลงประนีประนอมยอมความกันได้เป็นประโยชน์ดังนี้¹³

1. ทำให้คู่ความสามารถหันหน้าเข้าหากันได้อีกอย่างฉันทมิตร
2. ในบางกรณีคู่ความสามารถดำเนินธุรกิจติดต่อกันได้อีก
3. ประหยัดค่าใช้จ่าย ทำให้ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีของคู่ความลดลง
4. คู่ความได้รับความพึงพอใจ และไม่ต้องประสบกับการบังคับคดีที่ยุ่งยากในศาล
5. ช่วยลดปริมาณคดีที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาล ทำให้คดีที่ทำการไกล่เกลี่ยและคดีอื่น ๆ ที่สามารถย่นระยะเวลาพิจารณาได้เร็วขึ้น
6. ลดปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา
7. ก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม
8. รัฐประหยัดงบประมาณที่จะต้องใช้ในการจัดให้มีการดำเนินการพิจารณาคดี หรือ ข้อพิจารณาของประชาชนโดยรวม

สรุปได้ว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท มีความสำคัญยิ่งโดยมีเป้าหมายสำคัญที่จะทำให้การยุติข้อพิพาทให้แก่ประชาชนเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว เป็นธรรม ประหยัดค่าใช้จ่าย และมีประสิทธิภาพ โดยคู่ความสามารถยุติข้อพิพาทได้ด้วยความพึงพอใจร่วมกัน ไม่มีฝ่ายใดแพ้หรือฝ่ายใดเป็นผู้ชนะ แต่ถือว่าคู่ความทั้งสองฝ่ายชนะด้วยกันทั้งคู่ และทั้งสองฝ่ายยังสามารถรักษา ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันได้ต่อไป นอกจากนี้ยังเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งช่วยก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม ลดปริมาณคดีที่เข้าสู่การพิจารณาของศาล และยังเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้า มีมีส่วนร่วมใน การระงับข้อพิพาทด้วยตนเองอีกด้วย

2.4 ความเป็นมาของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในประเทศไทย

กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททั้งภายในและภายนอกศาลปรากฏข้อมูลมาเป็นระยะเวลานานแล้ว แต่สำหรับในแง่ของการให้ความสำคัญและผลักดันกระบวนการดังกล่าวอย่างจริงจังนั้น กล่าวได้ว่าเริ่มขึ้น ตั้งแต่ปี พ.ศ.2535 เป็นต้นมา ผู้วิจัยขอนำเสนอข้อมูลความเป็นมาของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลและในศาลของประเทศไทย ดังจะกล่าวในรายละเอียดดังต่อไปนี้

¹³ สมภาค ตรีการกุลพันธ์. ขั้นตอนการไกล่เกลี่ยในกระบวนการยุติธรรม. เอกสารวิชาการส่วนบุคคลหลักสูตร “ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ช.ต.) รุ่นที่ 12 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2552. หน้า 40

2.4.1 ความเป็นมาของการไถ่เกลียดข้อพิพาทนอกศาล

กระบวนการไถ่เกลียดโดยคนกลางในสังคมไทยมีมานานแล้ว โดยเฉพาะในสังคมชนบทที่ผู้ใหญ่มีบทบาทอยู่มาก ทางภาคตะวันออก เชียงเหนือเรียกว่า ระบบ “เจ้าโคตร” ซึ่งตัวเจ้าโคตรเอง คือ ปู่ย่า ตายาย (เจ้าโคตรมีทั้งผู้ชายและหญิง แต่ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ชาย) ที่เป็นที่เคารพ นับถือของลูกหลานตระกูลนั้น หรือแม้แต่คนละตระกูล เนื่องจากมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ให้ความยุติธรรม มีความน่าเคารพยำเกรง น่าเชื่อถือ เจ้าโคตรจะทำหน้าที่คนกลางในกรณีมีข้อขัดแย้งกันในครอบครัวหรือแม่แต่ ในชุมชนเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นภายในตระกูลหรือระหว่างตระกูล คู่กรณี หรือญาติของคู่กรณีจะไปขอให้เจ้าโคตรให้ช่วยทำหน้าที่ระงับข้อขัดแย้ง ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะให้การยอมรับเจ้าโคตร เนื่องจากความประพฤติดี ความ อาวุโส บุคลิกภาพที่เป็นที่ยอมรับ แต่เมื่อกระบวนการยุติธรรมจากระบบ ส่วนกลางเข้ามามีบทบาทอย่างเป็นทางการระบบเจ้าโคตรจึงค่อยๆ ลดบทบาทลงไป ทางภาคเหนือมีระบบที่เรียกว่า “แก่มืออง แก่ฝาย” ซึ่งบทบาทจะเน้นไปในเรื่องหลักของการแก้ปัญหา แบ่งปันทรัพยากรน้ำ แก่มืออง แก่ฝายเป็นผู้นำชาวบ้านในการจัดการน้ำ เป็นผู้ที่ลงมือทำงาน ก่อนคนอื่น นอกจากนี้ การไถ่เกลียดของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคเหนือ ชนเผ่าต่าง ๆ จะมีระบบการไถ่เกลียดข้อขัดแย้งในหมู่บ้านหรือในชุมชน ของตนเอง โดยมีการใช้มิติวัฒนธรรม ระบบความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์เข้า มาร่วมด้วย เช่น ระบบความเชื่อเรื่องผี เทวดา เป็นต้น ทำให้คนในชุมชน ชาติพันธุ์ต่าง ๆ มักจะให้ความเคารพและปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้ สำหรับวิธีการในการหาคนกลางของกลุ่มชาติพันธุ์มีความแตกต่างกันไปตามบริบทพื้นที่ แต่โดยทั่วไปในหมู่บ้านจะมีผู้นำชุมชนที่กลุ่มชาติพันธุ์ให้ ความยอมรับร่วมกัน ซึ่งมีทั้งผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เมื่อเกิด ความขัดแย้งขึ้นคู่กรณีหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจะไปหาผู้นำดังกล่าว และบางครั้ง จะมีการไถ่เกลียดกันที่บ้านของผู้นำ กล่าวโดยสรุป คนกลางตามแนวคิด จากภูมิปัญญาท้องถิ่น จะเป็นกระบวนการไถ่เกลียดที่อาศัยบารมี โดยใช้ ความน่าเชื่อถือ ความเป็นผู้นำในตระกูลของคนกลาง ทำให้คู่กรณียอมรับ ในการตัดสินใจโดยคนกลาง

ในอดีตกฎหมายได้สร้างช่องทางการไถ่ เกลียดข้อพิพาทในระดับพื้นที่ เช่น พระธรรมนูญศาลหัวเมืองรัตน โกสินทรศก 114 (พ.ศ.2438) หมวดที่ 6 กำหนดให้กำนันมีอำนาจไถ่เกลียดข้อพิพาท “ความแพ่งแลความพิพาทเล็กน้อย ในคดีที่มีทุนทรัพย์หรือเบี้ย ปรับใหม่ไม่เกิน 20 บาท และเป็นความที่ไม่มีโทษหลวง หากจำเลยอยู่ในพื้นที่ตำบล และให้นายแขวงมี อำนาจไถ่เกลียดในคดีที่กำนันไถ่เกลียดไม่สำเร็จหรือมีทุนทรัพย์หรือเบี้ยปรับตั้งแต่ 20 ถึง 40 บาท หาก คู่พิพาทต้องการ (มาตรา 27-28) ต่อมาเมื่อมีการบังคับใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 ภารกิจดังกล่าวก็ได้โอนมายังนายอำเภอ โดยให้มีอำนาจไถ่เกลียดความแพ่งที่ผู้ถูกร้อง

มีภูมิลำเนาหรือมีมูลคดียุติเกิดขึ้นในพื้นที่อำเภอ และมีทุนทรัพย์พิพาทไม่เกิน 20,000 บาทหากผู้ร้องร้องขอ (มาตรา 108)¹⁴

การไกล่เกลี่ยโดยคนกลางในสังคมไทยเป็นที่แพร่หลายมากขึ้นใน หน่วยงานต่าง ๆ อาทิ หน่วยงานด้าน การศึกษา สาธารณสุข กระบวนการ ยุติธรรม โทรมนาคม การไกล่เกลี่ยในสถานศึกษาที่เป็นที่ยอมรับกัน มาก คือ “การไกล่เกลี่ยโดยเพื่อน”¹⁵ (Peer Mediation) โรงเรียนระดับ มัธยมศึกษาหลาย 10 แห่ง ได้รับการผลักดันให้ ใช้กระบวนการดังกล่าว ตัวอย่างที่โดดเด่นในระดับมัธยมศึกษาคือ โรงเรียนพนมสารคามพนม อดุลย์วิทยา จังหวัดฉะเชิงเทรา ใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยทำให้อุณหภูมิ เกิดความพึงพอใจร่วมกัน และยังเป็น การแบ่งเบาภาระ งานของครูไม่ต้อง ละทิ้งการสอนมาทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย สำหรับการไกล่เกลี่ยในระดับ มหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง ในระดับประเทศคือ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ โดยมีการจัดตั้งศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษา ซึ่ง ผู้บริหารของ มหาวิทยาลัย เห็นความสำคัญผลักดันให้เกิดหน่วยงานนี้ร่วมกับทางสถาบันพระปกเกล้า ทำให้อุณหภูมิเกิดความพึงพอใจร่วมกันเป็นอย่างดี ไม่เกิดความเคียดแค้นต่อกันอีก สำหรับการไกล่เกลี่ยในด้าน สาธารณสุข นั้น มีการจัดตั้งศูนย์สันติวิธีสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข ทำหน้าที่ ไกล่เกลี่ยคดีระหว่าง นายแพทย์กับคนไข้ได้เป็นจำนวนมาก แม้กระทั่งใน โรงพยาบาลบางแห่งก็สามารถจัดการความขัดแย้งได้ด้วย บุคลากรภายใน โรงพยาบาล เช่น กรณีผ่าตัดต่อกระดูกติดเชื่อแล้วทำให้คนไข้สูญเสีย ดวงตา 10 รายใน โรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่น สามารถพูดคุยจนคนไข้ได้รับ การเยียวยาจิตใจและเกิดสัมพันธ์ภาพอันดีต่อกันต่อไป ในด้านกระบวนการ ยุติธรรมมีการไกล่เกลี่ยใน โรงพัก มีการเปิดศูนย์ไกล่เกลี่ยในชั้นสอบสวน หลายๆ แห่ง สำหรับในชั้นอัยการได้ออกระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีอาญา ในชั้นพนักงานอัยการ พ.ศ. 2555 รวมถึงกระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้จัดตั้งศูนย์ ประสานงานการจัดการความขัดแย้งขึ้นในชุมชนต่าง ๆ ทั่วประเทศ อีกทั้งสำนักงานกิจการกระจายเสียงกิจการ โทรทัศน์และกิจการ โทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ได้ออกระเบียบ กสทช.ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ระหว่างผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการ โทรคมนาคมและผู้ร้องเรียน พ.ศ. 2555 กล่าวได้ว่าวิธีการหาคนกลาง ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมา ไม่ว่าจะเป็นในสถานศึกษา โรงพยาบาล สำนักงานอัยการสูงสุด กสทช. จะมี จุดร่วมกันคือ มีกฎ ระเบียบที่ได้กำหนดให้มีคนกลางทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยโดยคนกลาง หลายหน่วยงานมี การตั้งศูนย์หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการ ไกล่เกลี่ย เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นมาจะมีหน่วยงานและ

¹⁴ นพพร โพธิ์รังสิยากร. ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งด้วยการไกล่เกลี่ย เอกสารวิชาการส่วนบุคคล หลักสูตร “ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.จ.ศ.) รุ่นที่ 12 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2552. หน้า 13-14.

¹⁵ ชลัท ประเทืองรัตนา, 2559. การไกล่เกลี่ยโดยคนกลาง : เส้นทางแห่งการสร้างความสำเร็จร่วมกัน. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า. หน้า 85.

ผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน ในการทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการพูดคุย นอกจากระบบภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยในการไกล่เกลี่ยที่มีมาแต่ เดิมในภูมิภาคต่าง ๆ มานานหลายร้อยปี และการไกล่เกลี่ยในหน่วยงาน ต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมา รัฐได้ออกกฎหมายในการระงับความขัดแย้งด้วยการ ให้คนกลางเป็นผู้ช่วยเหลือหาทางออกของความขัดแย้ง ในท้องที่และใน ชุมชน หลายฉบับไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้าน อาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติการเช่าที่ดิน เพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524 อีกทั้งกฎหมายที่สำคัญอีกหลายฉบับที่ไกล่เกลี่ย โดยผู้ใหญ่บ้าน นายอำเภอ ปลัดอำเภอและคณะบุคคลที่มาช่วยงานอำเภอ¹⁶

2.4.2 ความเป็นมาของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล

การระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution) เป็น วิธีการระงับข้อพิพาทต่าง ๆ ที่ถูกนำมาใช้เพื่อเป็นวิธีการทดแทนหรือวิธีการ เสริมการระงับข้อพิพาทโดยการดำเนินคดีในศาลยุติธรรม โดยมีวัตถุประสงค์ ให้ปริมาณคดีที่จะเข้าสู่การสืบพยานซึ่งใช้ระยะเวลานาน มีจำนวนลดน้อยลง ตามความจำเป็นและทำให้การดำเนินคดีในศาลยุติธรรมโดยทั่วไปเป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ส่วนความเป็นมาของกระบวนการไกล่เกลี่ยในศาลในคดีแพ่งพบว่าพระราชบัญญัติกระบวนการพิจารณาความแพ่ง รัตนโกสินทรศก 115 (พ.ศ.2439) ได้บัญญัติให้ศาลมี “หน้าที่” ในการพยายาม “ว่ากล่าว เปรียบเทียบ ให้คู่พิพาทประนีประนอมยอมกัน โดยคิดเงินเต็มกำลังสติปัญญาที่จะกระทำได้” เมื่อไกล่เกลี่ย สำเร็จให้ทำคำสั่ง “เลิกแล้วกัน” ตามสัญญายอมความซึ่งศาลเป็นผู้บันทึกข้อตกลงแล้วห้ามนำคดีมาฟ้องอีก (มาตรา 6, 9, 83) ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง รัตน โกสินทรศก 127 (พ.ศ. 2451) ก็ยังคงเนื้อหาเช่นเดิมไว้ แต่มีการแก้ไขเนื้อหาสำคัญคือไม่ได้บังคับให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นหน้าที่ของศาลอีกต่อไป เพียงแต่ระบุไว้ว่าผู้พิพากษามีอำนาจกระทำได้ (มาตรา 5)

ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในปี พ.ศ.2478 กฎหมายฉบับดังกล่าวบัญญัติให้ศาลมีอำนาจสั่งให้คู่พิพาทมาศาลและสามารถ “เปรียบเทียบคู่พิพาท” เพื่อให้เกิดการตกลงประนีประนอมยอมความกัน (มาตรา 19-20) นอกจากนี้ ยังมีการแก้ไขเพิ่มเติมผ่านพระราชบัญญัติแก้ไข เพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2499 ให้ผู้ที่ขัดขืนไม่มาตามที่ศาลเรียกถือว่า กระทำ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล (มาตรา 3) การกำหนดดังกล่าวส่งผลให้กระบวนการไกล่เกลี่ยมี ลักษณะบังคับ

¹⁶ ชลัท ประเทืองรัตนนา, 2559. การไกล่เกลี่ยโดยคนกลาง : เส้นทางแห่งการสร้างความสำเร็จร่วมกัน. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า. หน้า 86

ทำให้บางครั้งเกิดความขัดแย้งระหว่างคู่พิพาทที่ไม่ต้องการเข้าสู่กระบวนการกับศาลที่ พยายามผลักดันให้เกิด การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท¹⁷

จุดเปลี่ยนสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงกระแสการหันมาให้ความสำคัญและผลักดันกระบวนการไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทอย่างจริงจังปรากฏขึ้นในแวดวงศาลยุติธรรมในช่วงปี พ.ศ.2535 เมื่อนายประมาธ ชันชื้อ ประธานศาล ฎีกาในขณะนั้น ได้ริเริ่มผลักดันให้ศาลต่าง ๆ นำกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้อย่างเต็ม รูปแบบและ แพร่หลายรวมถึงมีการเชิญวิทยากรจากต่างประเทศมาบรรยายและอบรมผู้พิพากษาไทยในเรื่อง กระบวน การ ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ต่อมาในปี พ.ศ. 2537 ศาลแพ่งได้ออกระเบียบศาลแพ่งว่าด้วยการไกล่เกลี่ยเพื่อยังให้เกิดการ ประนีประนอมยอมความ พ.ศ.2537 โดยระเบียบดังกล่าวเป็นผลจากมติที่ประชุมผู้พิพากษาในศาลแพ่งที่ให้ยก ร่างขึ้น โดยใช้หลักเกณฑ์และวิธีการตามมติที่ประชุมมีมติ ประกอบกับนำเอาแนวทางการไกล่เกลี่ยข้อ พิพาท ของประเทศสหรัฐอเมริกามาใช้

นอกจากนี้ ในปี พ.ศ.2538 กระทรวงยุติธรรมได้มีหนังสือแจ้งศาลต่างๆ ว่ามีโครงการจะร่วมมือกับ ศาลในการ สร้างแนวทางการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้เกิดขึ้น โดยกระทรวงยุติธรรมได้กำหนดรูปแบบและ ตัวอย่างการ ดำเนินการจัดการอบรมสัมมนาแก่ผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ธุรการ รวมถึงพยายามพัฒนารูปแบบ การไกล่เกลี่ย ให้เป็นระบบและแนวทางเดียวกันทั่วประเทศ ภายหลังส่งหนังสือดังกล่าวพบว่าศาลต่างๆ ได้ ร้องขอความ สนับสนุนจากกระทรวงยุติธรรมเพื่อสร้างระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาทขึ้นในศาล¹⁸ จวบจนถึงปี พ.ศ.2544 ประเทศ ไทยก็ได้้นำกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้ในศาลทั่วประเทศ¹⁹

ปัจจุบันที่มาของการไกล่เกลี่ยในศาลยุติธรรม โดยมีระบบคนกลางจาก ภายนอกเข้ามาช่วยอำนวยความสะดวก ในการหาข้อตกลง มาจากประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ทวิวรรคสาม “เมื่อศาลเห็น สมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาล อาจแต่งตั้งบุคคล หรือคณะบุคคลเป็นผู้ประนีประนอม เพื่อ ช่วยเหลือศาลในการไกล่เกลี่ย ให้คู่ความได้ประนีประนอมกัน” และจากมาตราดังกล่าว ประธานศาลฎีกา โดย ความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ออกข้อกำหนดของประธาน ศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554

¹⁷ นพพร โพธิ์รังสิยากร. ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งด้วยการไกล่เกลี่ย เอกสารวิชาการส่วนบุคคล หลักสูตร “ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ข.ส.) รุ่นที่ 12 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2552. หน้า 74-78.

¹⁸ สมภาค ตระการกุลพันธ์. **ขั้นตอนการไกล่เกลี่ยในกระบวนการยุติธรรม**. เอกสารวิชาการส่วนบุคคลหลักสูตร “ผู้บริหาร กระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ข.ส.) รุ่นที่ 12 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2552. หน้า 10-12

¹⁹ วินัย อางคงหาญ และคณะ. **การประเมินประสิทธิผลของระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล**. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัยข้อ พิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม, 2550. หน้า 7)

ซึ่งได้บัญญัติถึงการดำเนินการ ให้มีการไต่ถามและ การแต่งตั้งผู้ประนีประนอม ทำให้ศาลยุติธรรมมี บุคคลภายนอกเข้ามาร่วมทำหน้าที่ในการไต่ถามและคดีแพ่งและอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ แพ่ง ประมวลกฎหมายความแพ่ง และพาณิชย์ รวมถึงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในคดีความผิด ต่อส่วนตัวหรือความผิดอันยอมความได้ โดยผู้ประนีประนอมจะได้รับ การอบรมจากสำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม ให้มีความรู้ ทักษะในการดำเนินการไต่ถาม อีกทั้งจริยธรรม ตามประมวลจริยธรรม ผู้ ประนีประนอมเพื่อให้คู่กรณีและรัฐได้รับประโยชน์

ในปัจจุบันศาลยุติธรรมใช้การไต่ถามเป็นการทั่วไปและเป็นระบบที่ ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย โดยใช้ระบบไต่ถามทั้งในศาลยุติธรรม ชั้นต้น อุทธรณ์และฎีกา โดยเน้นความสมัครใจของคู่กรณี และ แสวงหา ทางออกที่เหมาะสมร่วมกันในระบบศาลยุติธรรมทั่วประเทศ มีจำนวน 266 ศาล ประกอบด้วยศาลฎีกา 1 แห่ง ศาลอุทธรณ์ 10 แห่ง และศาลชั้นต้น 254 แห่ง²⁰ โดยปี พ.ศ. 2544 ศาลทั่วประเทศได้นำกระบวนการไต่ถาม ข้อพิพาทมาใช้ในศาล โดยมีผู้ประนีประนอมที่มีความรู้ ประสบการณ์ ความน่าเชื่อถือ ทั้งจากบุคลากรใน ศาลยุติธรรมเองและบุคคลภายนอกที่ศาลยุติธรรม แต่งตั้งให้ทำหน้าที่ผู้ประนีประนอม โดยวิธีการคัดเลือกผู้ ประนีประนอม ของศาลยุติธรรมแต่ละแห่งจะมีลักษณะคล้ายคลึงกันคือ ผู้พิพากษาที่ รับผิดชอบงานด้านการ ไต่ถาม คัดเลือกผู้ประนีประนอมจากบัญชี ผู้ประนีประนอมที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ ซึ่ง โจทก์ และจำเลยจะไม่สามารถเป็น ผู้เลือกคนกลางได้ แต่มีข้อดีที่ผู้ประนีประนอมกับ โจทก์ จำเลยจะไม่รู้จัก กันมาก่อน แต่หากบังเอิญ ว่าคนกลางกับคู่กรณีมารู้จักกัน จะมีประมวล จริยธรรมกำกับการทำงานที่ของคนกลางไว้อยู่แล้ว²¹

ในส่วนต่อไปผู้วิจัยจะกล่าวถึงรายละเอียดของกฎหมายไทยในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ ไต่ถาม ข้อพิพาททางแพ่งนอกศาลและในศาลเพื่อเกิดความชัดเจนในรายละเอียดของข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อไป

2.5 กฎหมายไทยในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการไต่ถามข้อพิพาททางแพ่ง

2.5.1 กระบวนการไต่ถามข้อพิพาททางแพ่งนอกศาล

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

หากคู่พิพาทตกลงกันได้ให้จัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติถึงการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ดังมาตราต่อไปนี้

มาตรา 850 บัญญัติว่า อันว่าประนีประนอมยอมความนั้น คือสัญญาซึ่งผู้เป็นคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายระงับ ข้อพิพาทอันใดอันหนึ่งซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้นนั้นให้เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน

²⁰ ที่มาสำนักแผนงานและงบประมาณ สำนักงานศาลยุติธรรม ข้อมูล ณ วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2561

²¹ ชลัท ประเทืองรัตนนา, 2559. การไต่ถามโดยคนกลาง : เส้นทางแห่งการสร้างความสำเร็จร่วมกัน. กรุงเทพฯ : สถาบัน พระปกเกล้า. หน้า 91 – 93.

มาตรา 851 บัญญัติว่า อันสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ หรือลายมือชื่อตัวแทนของฝ่ายนั้นเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่

มาตรา 852 บัญญัติว่า ผลของสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ย่อมทำให้การเรียกร้องซึ่งแต่ละฝ่ายได้ยอมสละนั้นระงับสิ้นไป และทำให้แต่ละฝ่ายได้สิทธิตามที่แสดงในสัญญานั้นว่าเป็นของตน

ทั้งนี้ สัญญาประนีประนอมยอมความมีอายุความในการฟ้องร้องเพื่อบังคับตามสัญญา 10 ปี ไม่ว่า ข้อพิพาทอันเป็นที่มาของสัญญาจะเกี่ยวข้องกับมูลความผิดที่มีอายุความเท่าใดก็ตาม(มาตรา 193/32 แห่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์)

อธิบายได้ว่า ในทางกฎหมายสัญญาประนีประนอมยอมความจะต้องมีเนื้อหาว่าด้วยการผ่อนผันให้แก่กันเพื่อมุ่งระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นหรือเตรียมไว้ล่วงหน้าสำหรับข้อพิพาทที่อาจจะเกิดขึ้น

แต่ถ้าหากไม่มีเนื้อหาว่าด้วยการผ่อนผันและการแสดงเจตนาจะระงับข้อพิพาทเป็นคดีความในศาล ให้โจทก์ยื่นคำบอกกล่าวถอนฟ้องเป็นหนังสือต่อศาล และให้ศาลพิจารณาว่า สัญญาประนีประนอมยอมความที่คู่พิพาทจัดทำขึ้นเพื่อความขัดต่อหลักกฎหมายหรือไม่ หากไม่ขัดให้พิพากษาตามเนื้อความในสัญญาดังกล่าว²²

ผลจากการจัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความจะผูกพันคู่พิพาท ถ้าภายหลังฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตาม ฝ่ายที่เสียหายจากผิดสัญญานั้นต้องเสนอกดคดีต่อศาลกันอีกครั้งหนึ่งเสมือนผิดสัญญาทางแพ่งเป็นการทั่วไป

ปัจจุบันได้มีกฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องออกมาบังคับใช้อีกหนึ่งฉบับที่สำคัญ คือ พระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ซึ่งมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ คือ โดยที่ปัจจุบันข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญาเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก เห็นควรให้นายกระบวนกรไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งซึ่งมีทุนทรัพย์ไม่มากนักและข้อพิพาททางอาญาบางประเภทกำหนดเป็นกฎหมายกลางเพื่อให้หน่วยงานของรัฐ พนักงานสอบสวน หรือ ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนใช้ในการยุติหรือระงับข้อพิพาทดังกล่าว โดยคำนึงถึงความยินยอมของคู่กรณีเป็นสำคัญ ทำให้ปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลลดน้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้ง เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคมลดงบประมาณแผ่นดิน และเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้²³ มีสาระสำคัญดังนี้

บทนิยาม มาตรา 3 ของพระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

“การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท” หมายความว่า การดำเนินการเพื่อให้คู่กรณีมีโอกาสเจรจาตกลงกันระงับข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญาโดยสันติวิธีและปราศจากการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท ทั้งนี้ ไม่รวมถึงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ดำเนินการในชั้นศาลและในชั้นการบังคับคดี

²² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 175

²³ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

“ผู้ไกล่เกลี่ย” หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนและได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

“ข้อตกลงระงับข้อพิพาท” หมายความว่า ข้อตกลงที่คู่กรณีตกลงให้มีผลผูกพัน โดยชอบด้วยกฎหมาย เพื่อระงับข้อพิพาทหรือข้อเรียกร้องใด ๆ ที่แต่ละฝ่ายมีอยู่ และให้คู่กรณีแต่ละฝ่ายต่างมีสิทธิหน้าที่ หรือความรับผิดชอบเพียงเท่าที่กำหนดไว้ในข้อตกลงนั้น

“หน่วยงานซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท” หมายความว่า หน่วยงานของรัฐซึ่งดำเนินการระงับข้อพิพาทโดยวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด หรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกำหนดในกฎกระทรวง

“นายทะเบียน” หมายความว่า หัวหน้าหน่วยงานของรัฐซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

การประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ไม่กระทบต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของหน่วยงานของรัฐที่ดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจของตน หรือหน่วยงานของรัฐจะดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัตินี้ก็ได้²⁴ หากหน่วยงานของรัฐที่ประสงค์จะดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัตินี้แจ้งให้กระทรวงยุติธรรมทราบด้วย²⁵

กฎหมายฉบับนี้มีการขยายอายุความกรณีที่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสิ้นสุดลง โดยไม่เป็นผล หากปรากฏว่าอายุความครบกำหนดไปแล้วในระหว่างการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือจะครบกำหนดภายในหกสิบวันนับแต่วันที่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสิ้นสุดลง ให้อายุความขยายออกไปอีกหกสิบวันนับแต่วันที่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสิ้นสุดลง รวมถึงกรณีที่ศาลมีคำสั่งไม่บังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาทเช่นกัน²⁶

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ข้อพิพาททางแพ่งที่สามารถไกล่เกลี่ยได้ดังนี้²⁷

- (1) ข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดินที่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์
- (2) ข้อพิพาทระหว่างทายาทเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดก
- (3) ข้อพิพาทอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา
- (4) ข้อพิพาทอื่นนอกจาก (1) (2) และ (3) ที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าล้านบาท หรือไม่เกินจำนวนตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

²⁴ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 4

²⁵ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 5

²⁶ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 6

²⁷ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 20

ถ้าเกี่ยวข้องกับสิทธิแห่งสภาพบุคคล สิทธิในครอบครัว หรือกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ ไม่สามารถไกล่เกลี่ยตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้

ขั้นตอนในการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยตามพระราชบัญญัตินี้ มีรายละเอียดสำคัญดังนี้²⁸

1. ถ้าคู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดประสงค์จะให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ให้ยื่นคำร้องต่อหน่วยงานซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ให้หน่วยงานซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสอบถามความสมัครใจของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งที่จะเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

2. ถ้าคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งไม่สมัครใจเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ให้หน่วยงานซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจำหน่ายคำร้องไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น และแจ้งให้คู่กรณีผู้ยื่นคำร้องไกล่เกลี่ยข้อพิพาททราบ

3. ในกรณีที่มิใช่คู่กรณีมากกว่าสองฝ่าย และคู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่สมัครใจเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ให้สามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างคู่กรณีที่สมัครใจเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้

4. การยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท รายละเอียดของคำร้อง และระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่หน่วยงานซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประกาศกำหนด

5. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องและให้แล้วเสร็จโดยเร็ว โดยผู้ไกล่เกลี่ยอาจตกลงกับคู่กรณีเพื่อกำหนดกรอบระยะเวลาและแผนการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้วยก็ได้ ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เมื่อผู้ไกล่เกลี่ยสอบถามข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อพิพาทความประสงค์ของคู่กรณีที่จะระงับข้อพิพาท และข้อเท็จจริงอื่นที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแล้ว ให้ผู้ไกล่เกลี่ยอธิบายให้คู่กรณีเข้าใจซึ่งกันและกันหรือผ่อนปรนเข้าหากันอันนำไปสู่การตกลงระงับข้อพิพาทกันได้²⁹

6. ผู้ไกล่เกลี่ยต้องดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่อหน้าคู่กรณีทุกฝ่าย เว้นแต่เพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในบางสถานการณ์ ผู้ไกล่เกลี่ยอาจดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทลับหลังคู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดก็ได้ แต่ผู้ไกล่เกลี่ยต้องแจ้งถึงการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นให้คู่กรณีฝ่ายที่มีได้เข้าร่วมทราบด้วย และผู้ไกล่เกลี่ยอาจอนุญาตให้ทนายความหรือที่ปรึกษาของคู่กรณีหรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้วยก็ได้³⁰ หากมีการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแล้ว คู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีสิทธิถอนตัวจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยทำเป็นหนังสือแจ้งต่อผู้ไกล่เกลี่ยได้³¹

²⁸ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 21

²⁹ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 25

³⁰ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 26

³¹ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 27

7. ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คู่กรณีมีสิทธิเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันได้โดยอิสระ ทั้งนี้ ข้อตกลงนั้น ต้องไม่เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย เป็นการพันวิสัย หรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน³²

8. เมื่อคู่กรณีได้มีข้อตกลงเป็นประการใดแล้ว ให้ผู้ไกล่เกลี่ยบันทึกข้อตกลงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือจัดให้มีการบันทึกข้อตกลงระงับข้อพิพาทนั้นไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยให้คู่กรณีและผู้ไกล่เกลี่ยลงลายมือชื่อไว้บันทึกข้อตกลงตามวรรคหนึ่ง อย่างน้อยต้องมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้³³

8.1 ชื่อและที่อยู่ของคู่กรณี

8.2 ข้อพิพาทตามกฎหมาย

8.3 ความสมัครใจเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

8.4 สารสำคัญของข้อตกลงอันเป็นผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เช่น การชดใช้เยียวยาความเสียหาย เจือนใจที่คู่กรณีต้องปฏิบัติหรืองดเว้นปฏิบัติ ระยะเวลาดำเนินการ หรือข้อตกลงไม่ติดใจที่จะรับการชดใช้เยียวยาความเสียหาย

กระบวนการยอมสิ้นสุดลงก็ต่อเมื่อคู่กรณีตกลงระงับข้อพิพาทกันได้ หรือคู่กรณีถอนตัวจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือผู้ไกล่เกลี่ยเห็นว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่อไปจะไม่ใช่ประโยชน์และให้ยุติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท³⁴

ความสำคัญหลักของพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ฉบับนี้อยู่ที่การบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความหรือข้อตกลงที่ตกลงพร้อมปรนกันถือว่าเป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่กฎหมายนั้นลดขั้นตอนการนำคดีขึ้นสู่ศาลตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เดิม มีการบัญญัติตามกฎหมายดังต่อไปนี้

มาตรา 32 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า เมื่อคู่กรณีฝ่ายหนึ่งเรียกร้องให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติตามข้อตกลงระงับข้อพิพาทแล้ว แต่คู่กรณีฝ่ายที่ถูกเรียกร้องนั้น ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงระงับข้อพิพาท คู่กรณีฝ่ายที่เรียกร้องอาจยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อให้บังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาทได้

มาตรา 32 วรรคสองบัญญัติว่า การร้องขอตามวรรคหนึ่งต้องกระทำภายในสามปีนับแต่วันที่อาจบังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาทได้ ถ้าไม่ได้ร้องขอภายในกำหนดดังกล่าว ให้มูลหนี้ตามข้อตกลงระงับข้อพิพาทนั้นเป็นอันระงับไป

มาตรา 32 วรรคสาม บัญญัติว่า การร้องขอตามวรรคหนึ่งให้ยื่นต่อศาลยุติธรรมที่มีการทำข้อตกลงระงับข้อพิพาทในเขตศาลนั้นหรือศาลยุติธรรมที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หรือศาลยุติธรรมที่มี

³² พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 28

³³ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 30

³⁴ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 31

เขตอำนาจพิจารณาพิพากษาข้อพิพาทซึ่งได้มีการไต่ถามกันแล้ว และให้เสียค่าขึ้นศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในอัตราเดียวกับคำร้องขอให้ศาลบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการในประเทศ

มาตรา 33 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า ให้ศาลมีคำสั่งบังคับตามข้อตกลงระดับข้อพิพาท เว้นแต่ความปรากฏแก่ศาลหรือคู่กรณีซึ่งถูกบังคับตามข้อตกลงนั้นพิสูจน์ให้เห็นได้ว่า

- (1) คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้บกพร่องในเรื่องความสามารถที่จะเข้าทำข้อตกลงระดับข้อพิพาท
- (2) มูลเหตุแห่งข้อพิพาทหรือข้อตกลงระดับข้อพิพาทมีลักษณะเป็นการต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมายเป็นการพันวิสัย หรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

(3) ข้อตกลงระดับข้อพิพาทเกิดจากกลฉ้อฉล บังคับ ชูเจัญญ์ หรือกระทำการโดยมิชอบด้วยประการใด ๆ

(4) มีเหตุเกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้ไต่ถามตามมาตรา 24 ที่มีผลต่อการทำบันทึกข้อตกลงอย่างมีนัยสำคัญ

มาตรา 33 วรรคสอง บัญญัติว่า ห้ามมิให้อุทธรณ์คำสั่งศาลตามวรรคหนึ่ง เว้นแต่

- (1) ศาลมีคำสั่งไม่บังคับตามข้อตกลงระดับข้อพิพาท
- (2) ศาลมีคำสั่งไม่เป็นไปตามข้อตกลงระดับข้อพิพาท
- (3) ศาลมีคำสั่งบังคับตามข้อตกลงระดับข้อพิพาทโดยฝ่าฝืนวรรคหนึ่ง

มาตรา 33 วรรคสาม บัญญัติว่า คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นอุทธรณ์ให้เป็นที่ที่สุด

อำนาจประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ ศาลฎีกามีอำนาจออกข้อกำหนดในเรื่องการยื่นคำร้องขอและการบังคับตามข้อตกลงระดับข้อพิพาทตามมาตรา 32 และการมีคำสั่งตามมาตรา 33 ทั้งนี้ นอกจากที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ให้นำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม³⁵

จะเห็นได้ว่า กฎหมายฉบับนี้สามารถอุดช่องว่างปัญหาทางข้อเท็จจริงได้อย่างดี โดยเฉพาะการสามารถขอให้ศาลบังคับตามข้อตกลงได้ทันที ซึ่งอาจจะต้องมีการศึกษาประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ต่อไปเมื่อบังคับใช้ไประยะเวลาหนึ่ง

2.5.2 กระบวนการไต่ถามข้อพิพาททางแพ่งในศาล

กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

มาตรา 19 ศาลมีอำนาจสั่งได้ตามที่เห็นสมควรให้คู่พิพาททุกฝ่าย หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาศาลด้วยตนเอง ถึงแม้ว่าคู่พิพาทนั้น ๆ จะไม่มี หมายความว่าต่างแก่ต่างอยู่แล้วก็ คือ หนึ่ง ถ้าศาลเห็นว่ากรณีที่ คู่พิพาทมาศาลด้วยตนเองอาจยังให้เกิดความตกลง หรือการประนี ประนอมยอมความดังที่บัญญัติไว้ใน มาตรา ต่อไปนี้ ก็ให้ศาลสั่งให้ คู่พิพาทมาศาลด้วยตนเอง

³⁵ พระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาตรา 34

มาตรา 20 ไม่ว่าจะพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลมีอำนาจที่จะไกล่เกลี่ยให้คู่พิพาทได้ตกลงกัน หรือประนีประนอมยอมความกันในข้อพิพาทนั้น

มาตรา 20 ทวิ เพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ย เมื่อศาลเห็นสมควร หรือเมื่อคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลจะสั่งให้ดำเนินการเป็น การลับเฉพาะต่อหน้าตัวความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยจะ ให้มีทนายความอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้

เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาล อาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเป็นผู้ประนีประนอม เพื่อช่วยเหลือ ศาลในการไกล่เกลี่ยให้คู่พิพาทได้ประนีประนอมกัน

หลักเกณฑ์และวิธีการในการไกล่เกลี่ยของศาล การแต่งตั้งผู้ประนีประนอม รวมทั้งอำนาจหน้าที่ของผู้ประนีประนอม ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา โดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา

ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาตามวรรคสาม เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้ แต่หากเป็นการทำสัญญาประนีประนอมยอมความที่ศาลได้พิพากษาตามที่ตกลงยอมกัน หรือ ที่เรียกว่า “การพิพากษาตามยอมแล้ว” ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในคดีที่คู่พิพาทตกลงกันหรือประนีประนอมยอม ความกันในประเด็นแห่งคดีโดยมิได้มีการถอนคำฟ้องนั้น และข้อตกลง หรือการประนีประนอมยอมความกันนั้น ไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ให้ศาลจดรายงานพิสดารแสดงข้อความแห่งข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความเหล่านี้ไว้ แล้วพิพากษาไปตามนั้น” และมีผลสามารถที่จะบังคับคดีได้เลย หากคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความตามที่ศาล ได้มีคำพิพากษาตามยอม ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1873/2550 “เมื่อโจทก์และจำเลยทำสัญญาประนีประนอมยอมความ และศาลพิพากษาตามยอมแล้ว ขั้นตอนต่อไปหากคู่พิพาทฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความก็จะต้องมีการบังคับคดีให้เป็นไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความ”

ผู้วิจัยขอกล่าวถึงรายละเอียดตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาที่ออกตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ทวิ โดยการออกข้อกำหนดดังกล่าว ข้อกำหนดนั้นมีชื่อว่า “ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554” โดยได้มีการแก้ไขปรับปรุงครั้งที่สองเมื่อปี พ.ศ. 2560³⁶ มีรายละเอียดที่สำคัญเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยดังต่อไปนี้

การดำเนินการให้มีการไกล่เกลี่ยในศาล

เมื่อมีคดีฟ้องร้องแล้ว ศาลเห็นสมควรให้มีการดำเนินการให้มีการไกล่เกลี่ย³⁷ ศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาล อาจเชิญชวนหรือให้คำแนะนำแก่คู่พิพาท ทนายความรวมไปถึงผู้ที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ย รวมถึงการดำเนิน

³⁶ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560

³⁷ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 6

กระบวนการไกล่เกลี่ย และวิธีการร้องขอให้มีการไกล่เกลี่ย ตลอดจนข้อมูลอื่นใดอันจะเป็นประโยชน์แก่บุคคลดังกล่าว³⁸ และหากในกรณีที่คู่พิพาทประสงค์จะให้มีการไกล่เกลี่ย คู่พิพาทอาจแจ้งความประสงค์ต่อศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาลหรือแถลงต่อองค์คณะผู้พิพากษาในระหว่างการพิจารณาก็ได้เช่นกัน³⁹

การเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยนั้นอาจเข้าได้สองวิธีคือ

1. กรณีที่คู่พิพาทฝ่ายใดแจ้งความประสงค์ต่อศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาล ให้เจ้าหน้าที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยหรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายดำเนินการสอบถามความประสงค์ของคู่พิพาทฝ่ายอื่น หากคู่พิพาททุกฝ่ายประสงค์จะให้มีการไกล่เกลี่ย ให้เจ้าหน้าที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยรายงานให้องค์คณะ ผู้พิพากษาหรือผู้รับผิดชอบราชการศาลทราบ ในกรณีนี้ ให้เจ้าหน้าที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยดำเนินการจัดให้มีการไกล่เกลี่ยตามข้อกำหนดนี้ เว้นแต่องค์คณะผู้พิพากษาจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น⁴⁰

2. กรณีที่คู่พิพาทฝ่ายใดแถลงขอให้มีการไกล่เกลี่ยต่อองค์คณะผู้พิพากษาในระหว่างการพิจารณาให้องค์คณะผู้พิพากษาสอบถามคู่พิพาทฝ่ายอื่น หากคู่พิพาททุกฝ่ายประสงค์จะให้มีการไกล่เกลี่ยและองค์คณะผู้พิพากษาเห็นสมควร องค์คณะผู้พิพากษาอาจดำเนินการไกล่เกลี่ยเอง หรือมีคำสั่งให้ศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาลดำเนินการจัดให้มีการไกล่เกลี่ยต่อไป ทั้งนี้ องค์คณะผู้พิพากษา อาจกำหนดระยะเวลาหรือเงื่อนไขอื่นใดเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยด้วยก็ได้⁴¹

ข้อบังคับเปิดช่องให้องค์คณะผู้พิพากษาอาจไกล่เกลี่ยด้วยตนเองหรือให้ผู้พิพากษาคณะหนึ่งหรือหลายคน ในองค์คณะดำเนินการไกล่เกลี่ยก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีผู้ประนีประนอม⁴²

ในลำดับถัดไปผู้วิจัยจะกล่าวถึงการไกล่เกลี่ยโดยผู้ประนีประนอม โดยมีขั้นตอนดังนี้
การแต่งตั้งผู้ประนีประนอม

ในกรณีที่ต้องดำเนินการไกล่เกลี่ย สามารถแต่งตั้งผู้ประนีประนอมเพื่อช่วยเหลือศาลในการไกล่เกลี่ยคดีเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ได้ ให้ผู้ประนีประนอมที่ได้รับการแต่งตั้งดำเนินการไกล่เกลี่ย⁴³ และปัจจุบันศาลต่าง ๆ มักนิยมแต่งตั้งผู้ประนีประนอมเพื่อไกล่เกลี่ยคดีตามความเหมาะสมในแต่ละคดี ส่วนในการแต่งตั้งผู้ประนีประนอม ต้องคำนึงความเหมาะสมของบุคคลนั้นและความพอใจของคู่พิพาทเท่าที่จะพึงกระทำได้⁴⁴ เช่น

³⁸ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 7

³⁹ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 8

⁴⁰ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 9

⁴¹ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 10

⁴² ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 11

⁴³ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 12

⁴⁴ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 14

ผู้ประนีประนอมอาจจะมีความเชี่ยวชาญทางด้านที่ดิน หรือ การค้าพาณิชย์ที่จะมีความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี

หากการดำเนินกระบวนการไกล่เกลี่ยจะเป็นเหตุให้การพิจารณาคดีล่าช้าเกินสมควร ศาลอาจสั่งให้ดำเนินกระบวนการไปพร้อมกับการไกล่เกลี่ยก็ได้ ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงประโยชน์ ของคู่พิพาททุกฝ่ายเป็นสำคัญ⁴⁵ซึ่งเป็นประโยชน์ในการจัดการคดีของศาลที่จะไม่ต้องรอผลการไกล่เกลี่ย แล้วมานัดความกันใหม่ หลังจากผลการไกล่เกลี่ยไม่สำเร็จ

เพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ย ศาลอาจแต่งตั้งให้ศาลอื่นจัดให้มีการไกล่เกลี่ยแทนก็ได้ ทั้งนี้ จะต้องได้รับความยินยอมจากศาลที่ได้รับการแต่งตั้ง⁴⁶

กระบวนการไกล่เกลี่ยนั้นย่อมต้องเป็นการเปิดเผยข้อเท็จจริงและเปิดโอกาสให้คู่พิพาทสามารถคัดค้านผู้ประนีประนอมได้ เมื่อผู้ประนีประนอมได้รับการแต่งตั้งแล้ว ผู้ประนีประนอมต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงซึ่งอาจเป็นเหตุ อันควรสงสัยถึงความเป็นกลางของตนให้คู่พิพาททราบ โดยทันที นับแต่เวลาที่ได้รับการแต่งตั้งและตลอดระยะเวลาที่กระบวนการไกล่เกลี่ยยังไม่สิ้นสุด หากปรากฏข้อเท็จจริงถึงความเป็นกลางในภายหลังได้รับการแต่งตั้ง ผู้ประนีประนอมต้องเปิดเผย ข้อเท็จจริงเช่นว่านั้นให้คู่พิพาททราบโดยทันที เว้นแต่จะได้แจ้งให้คู่พิพาททราบแล้ว⁴⁷ และคู่พิพาทอาจคัดค้านผู้ประนีประนอมได้ หากปรากฏข้อเท็จจริงซึ่งเป็นเหตุอันควรสงสัยถึงความเป็นกลางของผู้ประนีประนอม แต่คู่พิพาทจะคัดค้านผู้ประนีประนอมซึ่งตนได้ให้ความยินยอม ในการแต่งตั้งมิได้ เว้นแต่คู่พิพาทฝ่ายนั้นไม่รู้หรือไม่มีเหตุอันควรรู้ถึงเหตุแห่งการคัดค้านในขณะที่ให้ความยินยอม⁴⁸

คู่พิพาทที่ประสงค์จะคัดค้านผู้ประนีประนอมต้องแจ้งเหตุแห่งการคัดค้านก่อนเริ่ม กระบวนการไกล่เกลี่ย หรือภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้อ่านข้อเท็จจริง ทั้งนี้ต้องกระทำก่อนกระบวนการไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลง⁴⁹

กระบวนการไกล่เกลี่ยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้⁵⁰

1. เมื่อมีการแต่งตั้งผู้ประนีประนอมในคดีใดแล้ว การรับส่งเอกสาร สำนวนคดี หรือการติดต่อใด ๆ ระหว่างศาลกับผู้ประนีประนอมให้เป็นไปตามที่ศาลนั้นกำหนด กรณีที่ผู้ประนีประนอมประสงค์จะศึกษาเอกสารในสำนวนคดีเพื่อประโยชน์ในการเตรียมตัว ไกล่เกลี่ย ให้เจ้าหน้าที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยจัดเอกสารในสำนวนคดีให้แก่ผู้ประนีประนอมตามหลักเกณฑ์ของศาลนั้นหรือตามที่ศาลเห็นสมควร

⁴⁵ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 16

⁴⁶ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 17

⁴⁷ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 19

⁴⁸ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 20

⁴⁹ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 21

⁵⁰ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 24 – 34

2. คู่พิพาทที่เป็นบุคคลธรรมดาพึงเข้าร่วมประชุมไกล่เกลี่ยด้วยตนเอง เว้นแต่มีเหตุ สุนัขหรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันไม่อาจก้าวล่วงได้ คู่พิพาทนั้นอาจแต่งตั้งตัวแทนที่มีอำนาจตัดสินใจ และทำสัญญาประนีประนอมยอมความเข้าร่วมประชุมไกล่เกลี่ยก็ได้ แต่ถ้าหากกรณีคู่พิพาทที่เป็นนิติบุคคลพึงแต่งตั้งตัวแทนที่มีอำนาจตัดสินใจและทำสัญญาประนีประนอมยอมความเข้าร่วมประชุมไกล่เกลี่ย โดยทำเป็นหนังสือส่งต่อเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ไกล่เกลี่ย เว้นแต่จะได้แต่งตั้งผู้มีอำนาจทำสัญญาประนีประนอมยอมความไว้ในคดีแล้ว เมื่อเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ไกล่เกลี่ย ได้รับหนังสือแต่งตั้งตัวแทนแล้ว ให้ตรวจสอบความถูกต้องของผู้มอบอำนาจและผู้รับมอบอำนาจ และขอบเขตอำนาจที่ได้รับมอบ ในกรณีที่หนังสือมอบอำนาจมีข้อบกพร่องหรือมีข้อจำกัดเกี่ยวกับ ขอบเขตอำนาจที่ได้รับมอบ ให้แจ้งให้ผู้ประนีประนอมทราบ

3. ในกรณีที่คู่พิพาทมิได้ตกลงไว้เป็นอย่างอื่น ผู้ประนีประนอมอาจกำหนดขั้นตอน หรือแนวทางในการดำเนินการไกล่เกลี่ยตามที่เห็นสมควร โดยคำนึงถึงพฤติการณ์แห่งคดี ความประสงค์ ของคู่พิพาท การปฏิบัติต่อคู่พิพาทอย่างเป็นธรรมและความต้องการที่จะระงับข้อพิพาทด้วยความรวดเร็ว

4. ก่อนไกล่เกลี่ย ให้ผู้ประนีประนอมแจ้งขั้นตอนการไกล่เกลี่ยให้คู่พิพาททราบว่า ข้อเสนอและ คำแถลงเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในชั้นไกล่เกลี่ย ศาลจะเก็บเป็นความลับ คู่พิพาทไม่มีสิทธิใช้อ้างอิงไม่ว่ากรณีใด ๆ และไม่ผูกมัดคู่พิพาทหรือศาลให้ต้องปฏิบัติตาม และหากคดีไม่สามารถตกลงกันได้ก็ไม่มีผลต่อการ พิจารณาและคำพิพากษาของศาล

5. ในการไกล่เกลี่ย ผู้ประนีประนอมอาจให้คู่พิพาทเสนอข้อเท็จจริง หรือข้อมูลเบื้องต้นแห่งข้อพิพาท ตลอดจนข้อเสนอในการระงับข้อพิพาทต่อผู้ประนีประนอม หรืออาจเสนอให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลดังกล่าวระหว่างคู่พิพาทก็ได้

6. การไกล่เกลี่ยจะทำได้ด้วยวิธีใด ณ วันเวลาและสถานที่ใด ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และแนวทางที่ศาลนั้นกำหนด โดยต้องแจ้งให้คู่พิพาททุกฝ่ายทราบ

7. ในการไกล่เกลี่ย ผู้ประนีประนอมอาจอนุญาตให้เฉพาะแต่ตัวความ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทุกฝ่ายอยู่ในการประชุมไกล่เกลี่ยก็ได้ ทั้งนี้ผู้ประนีประนอมต้องแจ้งถึง การดำเนินการไกล่เกลี่ยนั้นให้คู่พิพาทฝ่ายที่มีได้เข้าร่วมทราบด้วย

8. เมื่อผู้ประนีประนอมได้รับข้อมูลอันเกี่ยวกับข้อพิพาทจากคู่พิพาทฝ่ายหนึ่ง ผู้ประนีประนอมอาจเปิดเผยสาระของข้อมูลนั้นให้แก่คู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่งทราบ เว้นแต่ข้อมูลที่คู่พิพาท ได้ให้ไว้โดยห้ามมิให้เปิดเผย

9. กระบวนการไกล่เกลี่ยให้ดำเนินการเป็นการลับ และไม่ให้มีการบันทึกรายละเอียด ของการไกล่เกลี่ยไว้ เว้นแต่คู่พิพาทจะตกลงกันไว้บันทึกรายละเอียดของการไกล่เกลี่ยทั้งหมด หรือแต่บางส่วน โดยคู่พิพาทเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายก็ได้

10. ผู้ประนีประนอมอาจจัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความให้แก่คู่พิพาท หรือจะให้ทนายความของ คู่พิพาทหรือเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยเป็นผู้จัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความให้ก็ได้ หรือในกรณีที่ เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยไม่ได้เป็นผู้จัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ผู้ประนีประนอมอาจขอให้ เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยช่วยตรวจสอบว่าข้อตกลงหรือการ ประนีประนอมยอมความกันนั้นเป็นการฝ่าฝืน ต่อกฎหมายหรือไม่ก็ได้ เพื่อประโยชน์ในการประนีประนอมยอมความ คู่พิพาทอาจขอให้องค์คณะผู้พิพากษา ให้ความเห็นเกี่ยวกับจำนวนค่าทนายความที่เหมาะสมเพื่อให้คู่พิพาทกำหนดไว้ในสัญญาประนีประนอม ยอม ความ หากองค์คณะผู้พิพากษาเห็นสมควร จะให้ความเห็นดังกล่าวก็ได้ และหากการจัดทำสัญญาดังกล่าวมี ค่าใช้จ่ายที่คู่พิพาทต้องรับผิดชอบ ผู้ประนีประนอมจะกระทำได้ ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากคู่พิพาททุกฝ่าย ก่อนและคู่พิพาทตกลงรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายนั้นแล้ว

11. ผู้ประนีประนอมจะต้องดำเนินการไกล่เกลี่ยให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด แต่อาจขยาย ระยะเวลาในการดำเนินการ ไกล่เกลี่ยออกไปอีกก็ได้ ถ้าการขยายระยะเวลาดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ของ คู่พิพาททุกฝ่ายและมีได้ทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีล่าช้าเกินสมควร ส่วนในกรณีที่คู่พิพาทฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ดำเนินการไกล่เกลี่ยโดยมีลักษณะประวิงคดีให้ชักช้า ให้ผู้ประนีประนอมรายงานให้ผู้รับผิดชอบราชการศาล หรือองค์คณะผู้พิพากษาที่แต่งตั้งทราบโดยเร็ว

12. ผู้ประนีประนอมต้องปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศหรือหลักเกณฑ์ใด ๆ เกี่ยวกับการไกล่ เกลี่ยเพื่อให้การไกล่เกลี่ยเป็นไปด้วยความเรียบร้อยโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุด ของคู่พิพาท

ส่วนการสิ้นสุดแห่งกระบวนการไกล่เกลี่ยมีดังต่อไปนี้⁵¹

(1) คู่พิพาทตกลงระงับข้อพิพาทด้วยการถอนฟ้อง หรือขอให้ศาลมีคำพิพากษาตามสัญญา ประนีประนอมยอมความ

(2) คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ประสงค์ให้ทำการไกล่เกลี่ยอีกต่อไป

(3) คู่พิพาทไม่สามารถระงับข้อพิพาทได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด

(4) ผู้ประนีประนอมเห็นว่าดำเนินการไกล่เกลี่ยต่อไปจะไม่เป็นประโยชน์แก่คดี

(5) ผู้รับผิดชอบราชการศาลหรือองค์คณะผู้พิพากษาที่แต่งตั้งเห็นว่าการดำเนินการไกล่เกลี่ย ต่อไปจะ ไม่เป็นประโยชน์แก่คดี

การรักษาความลับของข้อมูลในการไกล่เกลี่ยเป็นหนึ่งในสาระสำคัญของกระบวนการไกล่เกลี่ย ซึ่งทำ ให้คู่พิพาทมีความเชื่อใจกระบวนการไกล่เกลี่ยของศาลในเรื่องของข้อมูลความลับบางประเด็นแห่งคดี

ซึ่งในกรณีที่คู่พิพาทไม่ได้ตกลงไว้เป็นอย่างอื่น ให้รักษาข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวกับการ ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นความลับ เว้นแต่เป็นการใช้เท่าที่จำเป็นเพื่อปฏิบัติหรือบังคับให้เป็นไปตามสัญญา ประนีประนอมยอม

⁵¹ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 35

ความ⁵² และไม่สามารถใช้ข้อมูลความลับไปอ้างอิง หรือนำสืบเป็นพยานหลักฐาน ในกระบวนการ อนุญาโตตุลาการ กระบวนพิจารณาของศาลหรือเพื่อดำเนินการอื่นใดไม่ว่าจะนำไปใช้ ในรูปแบบใด เกี่ยวกับ เรื่องดังต่อไปนี้

- (1) ความประสงค์หรือความเต็มใจของกลุ่มพิพาทในการขอเข้าร่วมในการไกล่เกลี่ย
 - (2) ความเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการในการระงับข้อพิพาทของกลุ่มพิพาท ในการไกล่เกลี่ย
 - (3) การยอมรับหรือข้อความที่กระทำโดยกลุ่มพิพาทในการไกล่เกลี่ย
 - (4) ข้อเสนอใด ๆ ที่เสนอโดยผู้ประนีประนอม
 - (5) ข้อเท็จจริงที่ได้แสดงให้เห็นถึงความเต็มใจที่จะยอมรับข้อเสนอในการไกล่เกลี่ย
 - (6) เอกสารที่จัดทำโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะใช้หรือใช้ในการไกล่เกลี่ยโดยเฉพาะ
- อนึ่งพยานหลักฐานใดที่ใช้ในการไกล่เกลี่ย หากเป็นพยานหลักฐานที่นำสืบได้อยู่แล้วใน กระบวนการ อนุญาโตตุลาการ กระบวนพิจารณาของศาล หรือเพื่อดำเนินการอื่นใด ย่อมไม่ต้องห้าม การไกล่เกลี่ยสามารถไกล่เกลี่ยได้ทุกชั้นศาล โดยขั้นตอนการไกล่เกลี่ยชั้นอุทธรณ์และฎีกา⁵³ โดยมี ขั้นตอนดังต่อไปนี้⁵⁴

1. การดำเนินการไกล่เกลี่ยคดีสามารถดำเนินการในชั้นอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค ศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ หรือศาลชั้นต้นที่พิจารณาพิพากษาคดีนั้น อาจเชิญชวนให้คู่พิพาทเข้าร่วม การไกล่เกลี่ย คดีชั้นอุทธรณ์ก็ได้ คู่พิพาทที่ประสงค์จะขอให้มีการไกล่เกลี่ยคดีชั้นอุทธรณ์ ให้แจ้งความประสงค์ต่อศูนย์ไกล่เกลี่ย ประจำศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค ศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ หรือศาลชั้นต้นที่พิจารณาพิพากษา คดีนั้น ก็ได้ และการไกล่เกลี่ยคดีชั้นอุทธรณ์อาจดำเนินการที่ศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค ศาลอุทธรณ์ คดีชำนาญพิเศษ หรือศาลชั้นต้นก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการไกล่เกลี่ยคดีชั้นอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค หรือศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ อาจกำหนดหลักเกณฑ์หรือแนวปฏิบัติ เพิ่มเติมก็ได้เท่าที่ไม่ขัดกับข้อกำหนดนี้

2. กรณีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้วและมีการอุทธรณ์ แต่ยังไม่ได้ส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค หรือศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ หากคู่พิพาทประสงค์ ให้มีการไกล่เกลี่ย ผู้รับผิดชอบ ราชการศาลชั้นต้นอาจมีคำสั่งให้ดำเนินการไกล่เกลี่ยไปก่อนและแจ้งให้ ศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค หรือศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษทราบ แม้ต่อมาจะได้ส่งสำนวนไปยัง ศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค หรือศาลอุทธรณ์คดี

⁵² ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 37

⁵³ ข้อบังคับให้ดำเนินการไกล่เกลี่ยชั้นอุทธรณ์มาใช้บังคับแก่การไกล่เกลี่ยคดีชั้นฎีกาด้วย โดยอนุโลม

⁵⁴ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 44 - 46

ชำนาญพิเศษแล้ว ก็ให้ดำเนินการใกล้เคียงต่อไปได้ เว้นแต่ศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค หรือศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

3. กรณีที่ดำเนินการใกล้เคียงที่ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค หรือศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ อาจแต่งตั้งผู้ประนีประนอมเอง หรือมอบหมายให้ผู้รับผิดชอบราชการ ศาลชั้นต้นเป็นผู้แต่งตั้งผู้ประนีประนอมก็ได้ หากศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค หรือศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ ได้จัดทำบัญชีรายชื่อบุคคลที่จะทำหน้าที่ผู้ประนีประนอมในศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค หรือศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษไว้ให้ผู้รับผิดชอบราชการศาลชั้นต้นแต่งตั้งผู้ประนีประนอมจากบัญชีดังกล่าว หากศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค หรือศาลอุทธรณ์คดีชำนาญพิเศษ ไม่ได้จัดทำบัญชีดังกล่าวไว้หรือได้จัดทำไว้แต่บุคคลที่อยู่ในบัญชีรายชื่อไม่อาจไปปฏิบัติหน้าที่ในคดีที่จะต้องดำเนินการใกล้เคียงได้ ผู้รับผิดชอบราชการ ศาลชั้นต้นอาจแต่งตั้งผู้ประนีประนอมจากบัญชีรายชื่อของศาลชั้นต้นก็ได้

การคัดเลือกผู้ประนีประนอมต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้⁵⁵

- (1) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์
- (2) เป็นผู้สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีและมีประสบการณ์ในการทำงานมาไม่น้อยกว่าห้าปี หรือเป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำงานสาขาต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์แก่การใกล้เคียงไม่น้อยกว่าสิบปี
- (3) เป็นผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรเทคนิคหรือวิธีการใกล้เคียงที่สำนักงานศาลยุติธรรมจัด หรือรับรอง
- (4) มีประสบการณ์ปฏิบัติงานด้านการใกล้เคียงในศาลหรือในสำนักงานรับข้อพิพาท สำนักงาน ศาลยุติธรรมไม่น้อยกว่าสิบคดี
- (5) เป็นผู้มีความพร้อมที่จะอุทิศเวลาปฏิบัติหน้าที่ผู้ประนีประนอมประจำศาล
- (6) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี
- (7) ไม่เป็นผู้ประกอบอาชีพหรือวิชาชีพหรือกระทำการใดอันอาจกระทบกระเทือนถึงการ ปฏิบัติหน้าที่ผู้ประนีประนอมประจำศาลหรืออาจเสื่อมเสียถึงเกียรติศักดิ์แห่งสถาบันศาลยุติธรรม
- (8) ไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว
- (9) ไม่เป็นบุคคลที่ศาลมีคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ หรือจิตพินเพื่อนไม่สมประกอบ
- (10) ไม่เป็นผู้เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำ โดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (11) ไม่เป็นข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ ศาลยุติธรรม

⁵⁵ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการใกล้เคียง พ.ศ. 2554 ข้อ 51

(12) ไม่เป็นผู้พิพากษาสมทบตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522

2.6 รูปแบบพัฒนาการการนำระบบการไกล่เกลี่ยมาใช้ในประเทศไทย

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้พัฒนาและขยายตัวเพิ่มขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยที่มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความขัดแย้งจึงเกิดขึ้นมาตามการพัฒนาและความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เกิดเป็นข้อขัดแย้งและคดีความอย่างมากทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา ผู้วิจัยขอนำเสนอรูปแบบแสดงให้เห็นตามเนื้อหาดังต่อไปนี้

2.6.1 การไกล่เกลี่ยตามหลักธรรมชาติ

มนุษย์นั้นอยู่คู่กับความขัดแย้งก่อนมีพัฒนาการเมื่อมีข้อขัดแย้งก็มักให้คนกลางที่มีอำนาจเป็นผู้เจรจาไกล่เกลี่ยไม่ได้มีพิธีรีตองหรือขั้นตอนที่สลับซับซ้อน จนพัฒนามาเป็นระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพัฒนาการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เมื่อสังคมขยายตัวมากขึ้นจึงมีระบบการไกล่เกลี่ยที่เป็นรูปธรรมมากขึ้นเป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในส่วนท้องถิ่นโดยฝ่ายปกครอง

2.6.2 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในส่วนท้องถิ่นโดยฝ่ายปกครอง

จากการศึกษาระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยในอดีตสังคมไทยในชนบทได้อาศัยระบบอนุญาโตตุลาการและการประนีประนอมข้อพิพาทโดยให้ฝ่ายปกครอง คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือบุคคลที่ได้รับความเคารพนับถือจากชุมชนที่เกิดความเข้าใจและทราบความเป็นมาเป็นไปของชุมชนอย่างดี เป็นผู้กระทำการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทซึ่งได้ผลในระดับหนึ่ง เมื่อวันหนึ่งสังคมเปลี่ยนแปลงไปอนุญาโตตุลาการในชุมชนก็ได้รับความนิยมน้อยถอยลงไป สาเหตุหนึ่งก็เนื่องจากการขาดการฝึกฝนข้อกฎหมายอย่างจริงจังทำให้คำตัดสินมักจะแตกต่างจากหลักกฎหมายอยู่มาก⁵⁶ จึงพัฒนามาเป็นระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในท้องถิ่นโดยกรมการปกครอง ปัจจุบันกรมการปกครองสามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามกฎหมายได้ทั่วประเทศไทยทั้งหมด 77 จังหวัด 928 อำเภอ 7,435 ตำบล 75,032 หมู่บ้าน⁵⁷

2.6.3 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

⁵⁶ ชาญณรงค์ ปราณจิตรต์และคณะ. รายงานการวิจัย “การวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีที่มาสู่ศาลและความรวดเร็วในการดำเนินคดี”, 2543. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. หน้า 140-141.

⁵⁷ สืบค้นจาก <https://www.deqp.go.th/service-portal/tsm-network-system/report/member-location-all/>

เมื่อมีการประกาศบังคับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทำให้เกิดการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ระหว่างการเจรจาของบุคคลสองฝ่ายหรือมีคนกลางเข้าร่วมในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท รูปแบบนั้นไม่ได้มีความชัดเจนแน่นอน แต่สามารถใช้วิธีโดยสันติผ่านการทำสัญญาประนีประนอมยอมความทางแพ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 850-852 โดยทั้งสองฝ่ายยอมผ่อนปรนข้อเรียกร้องซึ่งกันและกัน อันเป็นลักษณะการทำนิติกรรมสัญญาตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทำให้มูลหนี้เดิมระงับไป เกิดมูลหนี้ใหม่บังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความ

2.6.4 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศาลยุติธรรม

โดยปัจจุบันกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นต้องมีกฎหมายบัญญัติเพื่อสนับสนุนไม่ว่าจะเป็นการดำเนินงานในหน่วยงานของรัฐต่าง ๆ หรือเอกชนก็ตาม หน่วยงานของรัฐนั้นหน่วยงานที่มีบทบาทมากที่สุดคือศาลยุติธรรม เมื่อมีการจัดตั้งศาลยุติธรรมยุคแรกคดีพิพาทมีจำนวนที่ศาลสามารถจัดการผ่านระบบการตัดสินคดีข้อพิพาท ต่อมาสถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปทำให้ต้องมีการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล เนื่องจากข้อพิพาทบางกรณีนั้น หากนำการเจรจาไกล่เกลี่ยมาบังคับใช้จะมีประโยชน์มากกว่า จนพัฒนาเรื่อยมาเป็นกระบวนการไกล่เกลี่ยในห้องพิจารณา จนถึงความสำคัญของระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่นำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ศาลยุติธรรมจึงการพัฒนาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอย่างเป็นระบบผ่านข้อกำหนดของประธานฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 มีสาระสำคัญ คือ กำหนดคุณสมบัติของผู้ประนีประนอมที่ไม่ใช่ผู้พิพากษา มีการกำหนดระเบียบขั้นตอนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่าง ๆ อย่างชัดเจน เป็นต้น

2.6.5 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยฝ่ายบริหาร

ส่วนหน่วยงานต่าง ๆ ทางฝ่ายบริการโดยกระทรวง กรมต่าง ๆ มีหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เป็นเรื่องเฉพาะทางที่หน่วยงานนั้นดูแลรับผิดชอบ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดดำเนินการไกล่เกลี่ยของแต่ละหน่วยงานอย่างชัดเจน เช่น กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานที่มีการระงับข้อพิพาทแรงงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาอุตสาหกรรมค้าพาณิชย์รุ่งเรืองจึงเกิดหน่วยงานเกี่ยวกับพาณิชย์ต่าง ๆ เช่น สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) กรมทรัพย์สินทางปัญญา สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) เป็นต้น เพื่อรองรับการเติบโตธุรกิจต่าง ๆ ที่ต้องมีการระงับข้อพิพาทโดยเฉพาะด้าน

ในส่วนของพัฒนาการเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทนั้น ขอยกตัวอย่างต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีการพัฒนาการกฎหมายเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทอย่างเป็นทางการในแต่ละมลรัฐในช่วงปี ค.ศ. 1980-1991⁵⁸ แสดงให้เห็นว่า การระงับข้อพิพาทนั้นเริ่มมีความสำคัญ โดยการระงับข้อพิพาทของประเทศ

⁵⁸ Frederick E. Woods. **Legislation on Dispute Resolution**, 1992. American Bar Association. p.80.

สหรัฐอเมริกาที่มีการระงับข้อพิพาทที่หลากหลายมาก เช่น การประชุมหาข้อตกลง⁵⁹ การระงับข้อพิพาทภายในครอบครัว⁶⁰ การระงับข้อพิพาทเล็กน้อย⁶¹ การระงับข้อพิพาทชุมชน⁶² โดยเฉพาะอย่างยิ่งการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยนักกฎหมาย⁶³ ซึ่งจะมีความสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่การระงับข้อพิพาทของสถาบันอนุญาโตตุลาการ (THAC) กล่าวคือ เป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยเป็นการให้บริการของสำนักงานกฎหมาย มีการฝึกอบรมผู้ประนอมข้อพิพาทเพื่อช่วยในการเจรจาไกล่เกลี่ยให้คำปรึกษาแก่คู่พิพาท นำไปสู่การทำบันทึกข้อตกลงที่ถูกต้องตามกฎหมาย ด้วยสถาบันอนุญาโตตุลาการ (THAC)⁶⁴ เป็นสถาบันระงับข้อพิพาทระดับมาตรฐานสากล ให้บริการด้านการอนุญาโตตุลาการ และการประนอมข้อพิพาทในระดับสากล ถูกจัดตั้งและดำเนินการตั้งแต่วันที่ พ.ศ. 2558 เป็นต้นมา มีข้อบังคับสถาบันอนุญาโตตุลาการว่าด้วยการประนอมข้อพิพาท พ.ศ. 2557 เป็นกฎหมายหลักในการใช้บังคับเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท การให้บริการด้านการประนอมข้อพิพาทของสถาบันอนุญาโตตุลาการ (THAC) นั้นครอบคลุมข้อพิพาททั้งทางแพ่งและพาณิชย์ เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นและมุ่งหาทางออกที่คู่พิพาทต้องการ นอกจากนี้สถาบันอนุญาโตตุลาการ (THAC) มีการขึ้นบัญชีผู้ประนอมข้อพิพาท และมีหลักสูตรการฝึกอบรมเป็นผู้ประนอมข้อพิพาทที่ได้รับมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล มีระบบการระงับข้อพิพาททางออนไลน์เป็นการระงับข้อพิพาทบนออนไลน์ที่มีกระบวนการระงับข้อพิพาทหลายรูปแบบผสมผสานกันเป็นขั้นตอน ทำให้การระงับข้อพิพาทสำเร็จด้วยความรวดเร็ว ประหยัด และคู่ความไม่จำเป็นต้องเดินทางมายังสถาบันอนุญาโตตุลาการ (THAC)

ในบทต่อไปผู้วิจัยจะทำการแสดงผลการศึกษาและสถิติที่น่าสนใจเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระบบกระบวนการยุติธรรม สถาบัน หน่วยงานเฉพาะกิจต่าง ๆ และกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น จะทำให้สะท้อนมุมมองของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในระดับต่าง ๆ เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขให้สถาบันอนุญาโตตุลาการ (THAC) มีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น

⁵⁹ Philip J. Harter. **Alternative Dispute Resolution: A Handbook for Judges, 1991**. American Bar Association. p.29.

⁶⁰ Ibid.

⁶¹ Ibid.

⁶² Ibid.

⁶³ Stephen B. Goldberg, Eric D. Green & Frank E.A. Sander. **Dispute Resolution**. Little, Brown and Company. p.100-101

⁶⁴ สืบค้นจาก <https://www.thac.or.th/history>

บทที่ 3

การศึกษาและผลการศึกษากาไรใกล้เกลี่ยข้อพิพาท

ในบทนี้จะแสดงข้อมูลการศึกษาและผลการศึกษากาไรใกล้เกลี่ยข้อพิพาทในศาลและนอกศาลจากหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและผลการศึกษาในส่วนนี้นั้น ผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์เพื่อสรุปและเสนอแนะในบทต่อไป

3.1 การดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยทำการศึกษาหน่วยงานที่ทำการใกล้เกลี่ยข้อพิพาทตัวอย่างทั้งสิ้น 13 หน่วยงาน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 การใกล้เกลี่ยข้อพิพาทในระบบกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง 6 หน่วยงาน

ผู้วิจัยทำการเก็บสถิติคดีแพ่งและข้อพิพาทที่เข้าสู่ศูนย์ใกล้เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของศาล และจำนวนข้อพิพาทที่ใกล้เกลี่ยข้อพิพาทสำเร็จและไม่สำเร็จ โดยเก็บข้อมูลจาก

1. ศูนย์ใกล้เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของศาลแพ่ง

สำนักงานตั้งอยู่ ถนนรัชดาภิเษก แขวง จอมพล เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900

2. ศูนย์ใกล้เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของศาลแพ่งกรุงเทพใต้

สำนักงานตั้งอยู่ 1721/1 ถนน เจริญกรุง ซอย เจริญกรุง 63 แขวง เจริญกรุง เขต สาทร กรุงเทพมหานคร

10120

3. ศูนย์ใกล้เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของศาลแขวงพระนครใต้

สำนักงานตั้งอยู่ ซอยเจริญกรุง72/1 แขวง วัดพระยาไกร เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร 10120

4. ศูนย์ใกล้เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของศาลแขวงนครปฐม

สำนักงานตั้งอยู่ 86 ถนน เทศา ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง นครปฐม 73000

5. สำนักส่งเสริมงานตุลาการ ศาลยุติธรรม

สำนักงานตั้งอยู่ ศาลอาญา ถนนรัชดาภิเษก แขวง จอมพล เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900

6. กรมบังคับคดี

สำนักงานตั้งอยู่ 189/1 ถนนบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร 10700

กลุ่มที่ 2 การไต่ถามข้อพิพาทของสถาบันหรือหน่วยงานเฉพาะกิจ 6 หน่วยงาน

ผู้วิจัยทำการเก็บสถิติข้อพิพาทหรือข้อเรียกร้องที่เข้าสู่สถาบันหรือหน่วยงานเฉพาะกิจ และจำนวนข้อพิพาทที่ไต่ถามข้อพิพาทสำเร็จและไม่สำเร็จ โดยเก็บข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

1. สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.)

สำนักงานตั้งอยู่ 22/79 ถนนรัชดาภิเษก แขวงจันทระเกษม เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900

2 กรมทรัพย์สินทางปัญญา

สำนักงานตั้งอยู่ 563 ถนนนนทบุรี ต.บางกระสอ อ.เมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี 11000

3. สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

สำนักงานตั้งอยู่ 120 อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น 5 ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210

4. กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน

สำนักงานตั้งอยู่ ถนนมิตรไมตรี แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร 10400

5. สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

สำนักงานตั้งอยู่ 333/3 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงจอมพล เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900

6. สภาหอการค้าไทย

สำนักงานตั้งอยู่ เลขที่ 150/2 ถนนราชบพิธ แขวงวัดราชบพิธ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200

กลุ่มที่ 3 การไต่ถามข้อพิพาทของกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น 1 แห่ง

ผู้วิจัยทำการเก็บสถิติข้อพิพาทหรือข้อเรียกร้องที่เข้าสู่กรมการปกครอง

1. กรมการปกครอง

สำนักงานตั้งอยู่ 442 ถนน นครสวรรค์ แขวง สีแยกมหานาค เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

3.2 เครื่องมือการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บสถิติเกี่ยวกับการใกล้เคียงข้อพิพาทและกำหนดคำถามเพื่อทำการสัมภาษณ์ข้อมูลของแต่ละแห่งผ่านคำถามสัมภาษณ์¹จากผู้ทรงคุณวุฒิของศูนย์ใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาทของศาลและหน่วยงานต่าง ๆ ที่ปฏิบัติงานหรือมีความรู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท จำนวน 1-4 ท่าน ดังต่อไปนี้

1. ศูนย์ใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาทของศาลแพ่ง ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

- 1) นางสาวพรรณบงกช ศิริกุล ตำแหน่งผู้ประนีประนอมประจำศาลแพ่ง
- 2) นายมนตรี กรณ โสภณพันธ์ ตำแหน่งผู้ประนีประนอมประจำศาลแพ่ง
- 3) นางสาวฉันทิชา ศาสนธำรง ตำแหน่งนิติกรชำนาญการพิเศษ หัวหน้าศูนย์ใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาทประจำศาลแพ่ง

2. ศูนย์ใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาทของศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

- 1) นายสมชาติ สารธรรม ตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโสในศาลแพ่งกรุงเทพใต้
- 2) นางนิภา ชัยเจริญ ตำแหน่งผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลแพ่งกรุงเทพใต้

3. ศูนย์ใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาทของศาลแขวงพระนครใต้ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

- 1) นางปรารมภ์ วีระวัฒน์ ตำแหน่งผู้ประนีประนอมประจำศาลแขวงพระนครใต้
- 2) นางวนาลี อ่อนหวาน ตำแหน่งนิติกรชำนาญการพิเศษ หัวหน้าศูนย์ใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาทประจำศาลแขวงพระนครใต้

4. ศูนย์ใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาทของศาลแขวงนครปฐม ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

- 1) นายสมคิด สมตน ตำแหน่งผู้ประนีประนอมประจำศาลแขวงนครปฐม
- 2) นายชนิด ทิพผล ตำแหน่งผู้ประนีประนอมประจำศาลแขวงนครปฐม
- 3) นางพิมพ์ใจ วุฒิจริยากุล ตำแหน่งผู้ประนีประนอมประจำศาลแขวงนครปฐม

¹ ภาคผนวก

5. สำนักส่งเสริมงานตุลาการ ศาลยุติธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

- 1) นายพิเชษฐ คงศิลา ตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมงานตุลาการ
- 2) นางสาวสุธินี ฤกษ์วสินกุล ตำแหน่งนิติกรเชี่ยวชาญ
- 3) นายพงศธร เทบทาม ตำแหน่งนิติกรชำนาญการพิเศษ
- 4) นายสิทธิโชค สมสวย ตำแหน่งนิติกรปฏิบัติการ

6. กรมบังคับคดี ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

- 1) นางเพ็ญวิ มาแสง ตำแหน่งผู้อำนวยการกองฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้
- 2) นางสาวอรวรรณ พัดชา ตำแหน่งหัวหน้าศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท
- 3) นางกมนนิษฐ์ จิรรุจินันท์ ตำแหน่งหัวหน้าธุรการ กองฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้

7. กรมการปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

- 1) นายมานิช โพธิ์เนียม ตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มงานศูนย์ดำรงธรรม สำนักการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง
- 2) นายวิทยา รัตนมณี ปลัดอำเภอ ตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานปกครองที่ทำการปกครองอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์
- 3) นายเทอดศักดิ์ ทักษิณ ตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายความมั่นคงที่ทำการปกครองอำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์

8. สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

- 1) นายโสรัจจ์ แรกสกุลชัย ตำแหน่งผู้อำนวยการกลุ่มงานระงับข้อพิพาท สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย
- 2) นางสาวยุบล จิรจิตตยากร หัวหน้ากลุ่มไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย

9. กรมทรัพย์สินทางปัญญา ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

- 1) นางแหวดาว คำรงค์ ตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านกฎหมาย
- 2) นางสาวเขมะศิริ นิชชากร ตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านลิขสิทธิ์
- 3) นายภาณุวัฒน์ กาทอง ตำแหน่งเจ้าพนักงานสำนักกฎหมาย กรมทรัพย์สินทางปัญญา

10. สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

1) นางสาวทรงศิริ จุมพล ตำแหน่งผู้อำนวยการกองกฎหมายและคดี สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

2) นายนิรุทธ์ ศรีไกรวิน ตำแหน่งนักสืบสวนสอบสวนชำนาญการพิเศษ

3) นางสาวพัฒนชะรีย์ วัฒนิกม ตำแหน่งนักสืบสวนสอบสวนปฏิบัติการ

4) นายเนติ นาคพงษ์ ตำแหน่งนักสืบสวนสอบสวนปฏิบัติการ

11. กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

1) นายอนันต์ บวรเนาวรักษ์ ตำแหน่งผู้ตรวจราชการกรม

2) นายนิคม ทับทิมธงไชย ตำแหน่งนักวิชาการแรงงานชำนาญการพิเศษ

3) นายจักรพงษ์ เพชรช้อง ตำแหน่งนักวิชาการแรงงานปฏิบัติการ

4) นายวุฒิชัย คำพร้อม ตำแหน่งนักวิชาการแรงงานปฏิบัติการ

12. สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

1) นายรองพงศ์ โอพารปีติกุล ตำแหน่งผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายที่ปรึกษากฎหมายและคดีปกครอง

2) นายเอกพล วรกิจธำรง ตำแหน่งเจ้าหน้าที่บริหาร/นิติกร ฝ่ายที่ปรึกษากฎหมายและคดีปกครอง

13. สภาหอการค้าไทย ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

1) นายบำรุง ตันจิตติวัฒน์ ตำแหน่งคณะกรรมการกฎหมายธุรกิจ สภาหอการค้าไทย

3.3 สถิติแสดงสถานการณ์คดีที่วราขอาณาจักร

สถานการณ์การดำเนินคดีในปัจจุบันมีจำนวนคดีขึ้นสู่ศาลยุติธรรมทั่วประเทศในอัตราที่เพิ่มขึ้นมากกว่าลดลงในทุกปี ทำให้เป็นค่าใช้จ่ายเพิ่มในการตั้งงบประมาณของประเทศ ทำให้มีความจำเป็นต้องมีวิธีการระงับข้อพิพาททางเลือกที่มีความเหมาะสม มาช่วยบริหารจัดการคดี สถานการณ์คดีปรากฏตามสถิติคดีแพ่งและคดีอาญาของศาลยุติธรรมทั่วประเทศ ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2561 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงสถิติคดีคดีแพ่งและคดีอาญาที่รับใหม่ของศาลยุติธรรมทั่วประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2561²

ปี พ.ศ.	แพ่ง	อาญา	จำนวนคดีรวม	อัตราการเติบโต
2561	1,047,205	595,619	1,642,824	เพิ่มขึ้น 134,265 (8.17%)
2560	941,729	566,830	1,508,559	ลดลง 60,415 (3.85%)
2559	977,407	591,567	1,568,974	เพิ่มขึ้น 238,726 (15.22%)
2558	728,067	602,181	1,330,248	เพิ่มขึ้น 68,433 (5.14%)
2557	644,413	617,402	1,261,815	-

จากข้อมูลในตารางจะเห็นได้ว่า แต่ละปีนั้นมีคดีขึ้นสู่ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านคดีขึ้นไปในแต่ละปีทั่วประเทศ แสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ที่มีคดีจำนวนมากเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทั้งทางแพ่งและทางอาญา จึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำระบบยุติธรรมทางเลือกมาประยุกต์ใช้กับประเทศไทยให้เหมาะสม

² ที่มา : รายงานสถิติคดีศาลยุติธรรมที่วราขอาณาจักร ประจำปี พ.ศ. 2557-2561

สำหรับระยะเวลาในการดำเนินคดีปรากฏตามสถิติระยะเวลาในการดำเนินการในชั้นศาลดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงระยะเวลาในการดำเนินการคดีศาลยุติธรรมทั่วประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2561³

ปี พ.ศ.	ไม่เกิน 6 เดือน (คดี)	6 เดือน – 1 ปี (คดี)	1 ปี ขึ้นไป(คดี)	รวม
2561	1,579,338	67,894	13,538	1,660,770
2560	1,407,112	71,312	15,987	1,494,411
2559	1,459,807	59,842	17,577	1,537,226
2558	1,250,689	52,904	18,008	1,321,601
2557	ไม่ปรากฏข้อมูล	ไม่ปรากฏข้อมูล	ไม่ปรากฏข้อมูล	-

จากตารางคดีในช่วงไม่เกิน 6 เดือน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2561 จำนวนกว่า 6 ล้านคดี ทราบว่าส่วนหนึ่งมาจากการใช้วิธีการไกล่เกลี่ยในศาลประนีประนอมยอมความสำเร็จมาก คงมีคดีที่ดำเนินคดีด้วยระยะเวลาเกิน 1 ปี ประมาณหนึ่งหมื่นกว่าคดีเท่านั้น

จากข้อมูลของศาลยุติธรรมได้แสดงข้อมูลประเภทคดีที่เข้าสู่ศาล 5 อันดับแรก ดังตารางที่ 3-4 ปรากฏข้อมูลดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงสถิติ 5 อันดับคดีแพ่งที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลทั่วประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2561⁴

ปี พ.ศ.	อันดับ 1	อันดับ 2	อันดับ 3	อันดับ 4	อันดับ 5
2561	ขอจัดการมรดก	ละเมิด	รับช่วงสิทธิ	ยืม	ซื้อขาย
2560	ขอจัดการมรดก	ละเมิด	รับช่วงสิทธิ	ซื้อขาย	ขับไล่
2559	ขอจัดการมรดก	ละเมิด	รับช่วงสิทธิ	ซื้อขาย	ประกันภัยวินาศภัย ประกันภัยค้ำจุน
2558	ขอจัดการมรดก	ละเมิด	ยืม	รับช่วงสิทธิ	ซื้อขาย
2557	ขอจัดการมรดก	ละเมิด	ยืม	ซื้อขาย	รับช่วงสิทธิ

³ รายงานสถิติคดีศาลยุติธรรมทั่วราชอาณาจักร ประจำปี พ.ศ. 2557-2561

⁴ รายงานสถิติคดีศาลยุติธรรมทั่วราชอาณาจักร ประจำปี พ.ศ. 2557-2561

จากตาราง คดีแพ่งที่มีข้อพิพาทขึ้นสู่ศาลมากที่สุดติดอันดับ 1 ตลอด 5 ปี คือ คดีมรดก อันดับ 2 คือ ละเมิด อันดับ 3 คือ รับช่วงสิทธิหรือยืม อันดับ 4 คือ ยืม ซ้ำขาย รับช่วงสิทธิ อันดับ 5 คือ ซ้ำขาย ขับไล่ ประกันภัยวินาศภัย ประกันภัยค้ำจุน ซ้ำขาย รับช่วงสิทธิ

ตารางที่ 4 แสดงแสดงสถิติ 5 คดีผู้บริโภครที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลทั่วประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2561⁵

ปี พ.ศ.	อันดับ 1	อันดับ 2	อันดับ 3	อันดับ 4	อันดับ 5
2561	สินเชื่อบุคคล	บัตรเครดิต	กองทุนให้กู้ยืม เพื่อการศึกษา	เช่าซื้อ (รถยนต์)	กู้ยืม
2560	สินเชื่อบุคคล	บัตรเครดิต	กองทุนให้กู้ยืม เพื่อการศึกษา	เช่าซื้อ (รถยนต์)	กู้ยืม
2559	สินเชื่อบุคคล/ กู้ยืม/ค้ำประกัน	กองทุนให้กู้ยืม เพื่อการศึกษา	บัตรเครดิต	เช่าซื้อ (รถยนต์)	เช่าซื้อ (รถจักรยานยนต์)
2558	สินเชื่อบุคคล/ กู้ยืม/ค้ำประกัน	กองทุนให้กู้ยืม เพื่อการศึกษา	บัตรเครดิต	เช่าซื้อ (รถยนต์)	เช่าซื้อ (รถจักรยานยนต์)
2557	สินเชื่อบุคคล/ กู้ยืม/ค้ำประกัน	กองทุนให้กู้ยืม เพื่อการศึกษา	บัตรเครดิต	เช่าซื้อ (รถยนต์)	เช่าซื้อ (รถจักรยานยนต์)

จากตาราง คดีผู้บริโภครที่มีข้อพิพาทขึ้นสู่ศาลมากที่สุดติดอันดับ 1 ตลอด 5 ปี คือ คดีสินเชื่อบุคคล กู้ยืม ค้ำประกัน อันดับ 2 - 3 คือ บัตรเครดิต กองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา อันดับ 4 คือ เช่าซื้อ (รถยนต์) อันดับ 5 คือ เช่าซื้อ (รถจักรยานยนต์)

จากตารางที่ 3-4 จะเห็นได้ว่า 5 อันดับแรกนั้นเป็นคดีที่สามารถเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ทั้งสิ้น หากมีกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในระบบกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง สถาบันหรือหน่วยงานเฉพาะกิจ และกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินงานเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่มีประสิทธิภาพ จะทำให้คดีที่ขึ้นสู่ศาลนั้นมีโอกาสที่จะลดลงในอนาคต

⁵ รายงานสถิติคดีศาลยุติธรรมทั่วราชอาณาจักร ประจำปี พ.ศ. 2557-2561

3.4 ข้อมูลและผลการศึกษากาไร่ล่เก็ลยัอพิพาทใในระบบกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง

ระบบกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งถือเป็นระบบหลักที่มีความสำคัญในการระงับข้อพิพาทเมื่อมีการนำวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง มาใช้ก่อนฟ้องคดี ระหว่างคดีและภายหลังสิ้นสุดคดีแล้วส่งผลให้เกิดการเปิดโอกาสให้คู่พิพาทได้มีโอกาประสานประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย ปรากฏดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ระบบกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในระบบกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง

จากภาพดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ในระบบกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งมีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา และเมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้ว มีการดำเนินการบังคับคดี แม้กรมบังคับคดีเองซึ่งเป็นหน่วยงานปลายทางก็ยังคงเปิดโอกาสให้มีการไกล่เกลี่ยระหว่างเจ้าหน้าที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อประสานประโยชน์ทั้งสองฝ่ายได้อีกด้วย

ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและผลการศึกษาทางสถิติและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ซึ่งจะกล่าวในลำดับต่อไปนี้

3.4.1 ขั้นตอนการดำเนินการหรือกฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในระบบกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง

สำหรับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล ได้ทำการศึกษา 4 ศาล และ 2 หน่วยงาน ได้แก่

1. ศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของศาลแพ่ง
2. ศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของศาลแพ่งกรุงเทพใต้
3. ศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของศาลแขวงพระนครใต้
4. ศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของศาลแขวงนครปฐม
5. สำนักส่งเสริมงานตุลาการ ศาลยุติธรรม (การดำเนินการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง)
6. กรมบังคับคดี (การดำเนินการไกล่เกลี่ยชั้นบังคับคดี)

ในอดีตการไกล่เกลี่ยในชั้นศาลมีการดำเนินการมาเป็นระยะเวลานานแล้ว แต่ไม่ได้เป็นระบบอย่างชัดเจนปัจจุบัน โดยพัฒนาจากอริบตีศาลต่าง ๆ เป็นผู้นำด้านการไกล่เกลี่ยในแต่ละศาลนั้น ๆ ตามที่กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งให้อำนาจไว้ ต่อมาได้พัฒนาเป็นระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศาล ศาลยุติธรรมทุกแห่งได้ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง โดยทั้ง 4 หน่วยงานที่ผู้วิจัยได้เข้าทำการเก็บข้อมูลดังกล่าวอยู่ภายใต้การดำเนินงานของศาลยุติธรรมเดียวกันมีกฎหมายที่บังคับใช้ฉบับเดียวกัน โดยมีขั้นตอนตามกฎหมายดังต่อไปนี้

ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 และแก้ไขเพิ่มเติม (ครั้งที่ 2) พ.ศ. 2560 กำหนดให้มีศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาลตามความจำเป็น เพื่อดำเนินงานไกล่เกลี่ยของศาล ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมและสนับสนุนการนำวิธีการระงับข้อพิพาท ทางเลือกโดยเฉพาะการไกล่เกลี่ยมาใช้อย่างแพร่หลาย⁶

ให้ศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาลมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้⁷

- (1) ดำเนินการเพื่อให้มีการไกล่เกลี่ยตามที่ผู้รับผิดชอบราชการศาลหรือองค์คณะผู้พิพากษา มอบหมาย หรือมีคำสั่ง
- (2) ส่งเสริมและเผยแพร่วิธีการระงับข้อพิพาททางเลือก โดยเฉพาะการไกล่เกลี่ย
- (3) จัดทำสารบบและสำนวนคดีไกล่เกลี่ย
- (4) จัดทำและรายงานข้อมูลและสถิติเกี่ยวกับการดำเนินการไกล่เกลี่ยของศาล ตลอดจน การประเมินผลการดำเนินงานไกล่เกลี่ยของศาล
- (5) จัดทำบัญชีผู้ประนีประนอมและประสานงานกับผู้ประนีประนอม
- (6) รวบรวมผลการปฏิบัติงานของผู้ประนีประนอม
- (7) ประสานงานกับหน่วยงานอื่นเกี่ยวกับการดำเนินวิธีการระงับข้อพิพาททางเลือก
- (8) ดำเนินการอื่นใดที่ผู้รับผิดชอบราชการศาลมอบหมาย

ในกรณีที่ศาลใดยังไม่มีตำแหน่งหัวหน้าศูนย์และเจ้าหน้าที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาล ให้ผู้รับผิดชอบราชการศาลแต่งตั้งหรือมอบหมายให้ข้าราชการศาลยุติธรรมคนหนึ่งทำหน้าที่เป็นหัวหน้า ศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาลเพื่อรับผิดชอบดูแลงานต่าง ๆ ของศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาลให้เป็นไปโดย เรียบร้อย และอาจแต่งตั้งหรือ

⁶ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 62

⁷ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 63

มอบหมายให้ข้าราชการสาละสุธรรม พนักงานราชการหรือลูกจ้าง ของสำนักงานสาละสุธรรมคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นเจ้าหน้าที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาลเพื่อช่วยเหลือ และดำเนินงานต่าง ๆ ของศูนย์ไกล่เกลี่ยประจำศาล⁸

3.4.2 ขั้นตอนการเข้าสู่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศาล

หากคู่ความประสงค์จะเจรจาไกล่เกลี่ยกันระหว่างคู่พิพาทสามารถเลือกดำเนินการได้ดังนี้

1. ไกล่เกลี่ยก่อนถึงวันนัดพิจารณา

1.1 ในคดีที่มีการพิจารณาคดีที่ศาลแพ่งคู่ความสามารถมาแจ้งความประสงค์ที่ขอนาคดีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้โดยตรงที่ห้องไกล่เกลี่ยของศาลในวันเวลาราชการ

1.2 กรณีเป็นโจทก์ในคดี เมื่อยื่นฟ้องคดีสามารถแจ้งความประสงค์ขอนาคดีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยในแบบหนังสือเชิญชวนไกล่เกลี่ยของศูนย์ไกล่เกลี่ยที่งานรับฟ้องของศาล โดยเจ้าหน้าที่รับฟ้องจะดำเนินการตามระเบียบและประสานงานแจ้งศูนย์ไกล่เกลี่ยเพื่อศูนย์ไกล่เกลี่ยจะดำเนินการประสานงานไปยังจำเลย ถ้าจำเลยประสงค์จะเจรจาเพื่อหาข้อยุติของเช่นกันจะดำเนินการนัดวันไกล่เกลี่ยเพื่อให้คู่ความได้เจรจาก่อนวันนัดพิจารณา

1.3 กรณีเป็นจำเลยในคดี สามารถติดต่อมายังศูนย์ไกล่เกลี่ย ตามหมายเลขโทรศัพท์ที่ประทับอยู่ในหมายสำเนาคำฟ้องและหนังสือเชิญชวนไกล่เกลี่ยของศูนย์ไกล่เกลี่ยที่ส่งไปยังที่อยู่ของจำเลยว่า หากจำเลยประสงค์จะไกล่เกลี่ยก็ให้ติดต่อมายังหมายเลขโทรศัพท์ดังกล่าว

แต่จำเลยยังคงมีหน้าที่ต้องยื่นคำให้การภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ทางศูนย์ไกล่เกลี่ยของศาลจะดำเนินการประสานงานไปยังโจทก์ ถ้าโจทก์มีความประสงค์จะเจรจาเพื่อหาข้อยุติของคดีเช่นกัน ศูนย์ไกล่เกลี่ยของศาลจะทำการนัดวันไกล่เกลี่ยเพื่อให้คู่ความได้เจรจาก่อนถึงวันนัดพิจารณา

2. การไกล่เกลี่ยระหว่างพิจารณา

บรรดาคดีที่มีการพิจารณาคดีในศาล คู่ความอาจร้องขอต่อผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนให้ส่งคดีเข้าสู่ระบบการไกล่เกลี่ยของศาล เพื่อหาแนวทางในการยุติข้อพิพาทที่มีอยู่เมื่อผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเห็นว่าคดีมีทางที่จะตกลงกันได้และคู่ความตกลงขอที่จะส่งสำนวนมาที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทเพื่อดำเนินการต่อไป หากในระหว่างไกล่เกลี่ยคู่ความสามารถตกลงกันได้ ขั้นตอนต่อไปสามารถดำเนินการทำสัญญาประนีประนอมยอมความหรือถอนฟ้องโดยผู้พิพากษาคณะไกล่เกลี่ย

3. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นอุทธรณ์หรือชั้นฎีกาโดยศาล

เมื่อคู่ความยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาที่ศาล หากคู่ความทั้งสองฝ่ายมีความประสงค์จะขอให้ศาลทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นอุทธรณ์หรือชั้นฎีกาของศาล สามารถแสดงความประสงค์แก่เจ้าหน้าที่งานอุทธรณ์หรือฎีกาของศาลแล้วแต่กรณีในขณะที่ยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาหรือยื่นคำแก้อุทธรณ์หรือยื่นคำแก้ฎีกา

⁸ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 64

3.4.3 ผลการศึกษาวิจัย

1. ศูนย์ใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาทของศาลแพ่ง

(ก) ข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการใกล้เคียงข้อพิพาท

ข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการใกล้เคียงข้อพิพาทของศูนย์ใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาทของศาลแพ่งปรากฏตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการใกล้เคียงข้อพิพาทของศูนย์ใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาทของศาลแพ่งปี พ.ศ. 2557-2561⁹

ปี พ.ศ.	คดีที่เข้าสู่ศาลแพ่ง		คดีที่เข้าสู่ศูนย์ใกล้เคียง		คดีที่ทำสัญญาประนีประนอมยอมความ	
	คดีแพ่ง	คดีผู้บริโภค	คดีแพ่ง	คดีผู้บริโภค	คดีแพ่ง ¹⁰	คดีผู้บริโภค
2557	6,729	5,673	1,850	2,504	970 (52.43%)	1,602 (63.98%)
2558	7,458	4,739	1,912	2,174	1,013 (52.98%)	1,513 (69.60%)
2559	7,189	6,629	1,757	2,768	864 (49.17%)	2,141 (77.35%)
2560	7,107	6,102	1,785	2,801	784 (43.92%)	1,929 (68.87%)
2561	9,006	6,516	2,185	2,982	1,169 (53.50%)	2,396 (80.35%)
รวม	37,489	29,659	9,489	12,229	4,800 (50.58%)	9,581 (78.35%)

จากข้อมูลสถิติจะเห็นได้ว่า คดีผู้บริโภคที่เป็นคดีแพ่งประเภทหนึ่ง เมื่อเข้าสู่กระบวนการใกล้เคียงแล้วจะมีอัตราการใกล้เคียงสำเร็จหรือทำสัญญาประนีประนอมยอมความมากกว่าคดีแพ่งสามัญทั่วไป คดีผู้บริโภคที่มีอัตราการใกล้เคียงสำเร็จสูงสุดคือ ร้อยละ 80.35 ของปี พ.ศ. 2561 จะสังเกตได้ว่า มีแนวโน้มสำเร็จขึ้นในทุกปีนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 – 2561 มีอัตราการใกล้เคียงเฉลี่ยร้อยละ 78.35 ถือว่าเป็นอัตราที่สูงมาก สามารถลดจำนวนคดีที่เข้าสู่ศาลได้หลายพันคดีต่อปี ส่วนคดีแพ่งสามัญที่มีอัตราการใกล้เคียงสำเร็จสูงสุดคือ ร้อยละ 53.50 ของปี พ.ศ. 2561 เช่นกัน จะสังเกตได้ว่า มีแนวโน้มสำเร็จค่อนข้างคงที่ในทุกปีนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 – 2561 มีอัตราการใกล้เคียงเฉลี่ยร้อยละ 50.58 ถือว่าเป็นอัตราที่สูงเช่นกัน สามารถลดจำนวนจำนวนคดีที่เข้าสู่ศาลได้

⁹ ที่มา : ศูนย์ใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาทของศาลแพ่ง

¹⁰ หมายเหตุ : จำนวนร้อยละแสดงให้เห็นถึงอัตราการใกล้เคียงสำเร็จเมื่อคดีเข้าสู่ศูนย์ใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาทของศาลแพ่ง

หลายพันคดีต่อปี แต่เนื่องจากข้อจำกัดคดีแพ่งที่อาจจะมีความซับซ้อนมากกว่าคดีผู้บริโภคที่ส่วนใหญ่เป็นกรณีการค้าพาณิชย์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับผู้บริโภคจึงทำให้ใกล้เคียงข้อพิพาทยากกว่า

(จ) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการใกล้เคียงข้อพิพาทของศูนย์ใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาทของศาลแพ่ง ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

1. นางสาวพรรณบงกช ศิริกุล ตำแหน่งผู้ประนีประนอมประจำศาลแพ่ง
2. นายมนตรี กรณโสภณพันธ์ ตำแหน่งผู้ประนีประนอมประจำศาลแพ่ง
3. นางสาวฉันทิชา ศาสนธำรง ตำแหน่งนิติกรชำนาญการพิเศษ หัวหน้าศูนย์ใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาทประจำศาลแพ่ง

พิพาทประจำศาลแพ่ง

สัมภาษณ์ให้ข้อมูล ณ วันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2562 ณ ศูนย์ใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาทศาลแพ่ง จากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการใกล้เคียงข้อพิพาท ดังนี้

1. ท่านมีความเห็นอย่างไรกับกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทในปัจจุบัน ? และปัจจัยที่จะนำไปสู่การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ มีปัจจัยอะไรบ้าง ?

ตอบ การใกล้เคียงข้อพิพาทในปัจจุบันนั้นเป็นกระบวนการในการหาข้อยุติร่วมกัน หากการตกลงกันแล้วก็จะนำไปสู่การทำสัญญาประนีประนอมยอมความในศาลและศาลจะพิพากษาตามยอมที่ทั้งสองฝ่ายนั้นได้ตกลงกัน การใกล้เคียงข้อพิพาทนั้นถือว่ามิประโยชน์อย่างยิ่ง สามารถใกล้เคียงข้อพิพาทได้ทุกชั้นศาล แม้แต่ในชั้นบังคับคดีก็สามารถใกล้เคียงข้อพิพาทได้ จะเห็นได้ว่า การใกล้เคียงข้อพิพาทนั้นมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา ปัจจัยที่จะนำไปสู่การใกล้เคียงที่สำเร็จนั้นอยู่ที่ความเห็นพ้องต้องกันตกลงกันด้วยความพอใจของทั้งสองฝ่าย

2. ข้อดีและข้อเสียของกระบวนการการใกล้เคียงข้อพิพาทนอกศาลและในศาล มีอย่างไรบ้าง ?

ตอบ ข้อดีของการประนอมข้อพิพาทในศาล คือ

- 1) สัญญาประนีประนอมยอมความมีสภาพบังคับ หากไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความ
- 2) มีห้องใกล้เคียงที่เป็นสถานที่เฉพาะ บรรยากาศไม่ตึงเครียด ผู้ประนีประนอมมีคุณสมบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดในทางกลับกันเห็นว่าการใกล้เคียงข้อพิพาทนอกศาลนั้น หากเกิดขึ้นในต่างจังหวัดจะมีอิทธิพลเข้ามาเกี่ยวข้องได้

ข้อดีของการประนอมข้อพิพาทนอกศาล คือ ประสานประโยชน์ ประหยัดค่าใช้จ่าย

ข้อเสียของการประนอมข้อพิพาทนอกศาล คือ สัญญาประนีประนอมไม่มีสภาพบังคับ หากไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความ แต่ปัจจุบันศาลแพ่งมีการใกล้เคียงก่อนฟ้องตามพระราชบัญญัติใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เพื่อเป็นการช่วยเหลือประชาชนให้มีโอกาสเข้าใกล้เคียงก่อนที่จะเกิดข้อพิพาทในคดี ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายได้

3. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยที่จะทำให้คู่กรณีไม่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยหรือเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยเป็นจำนวนน้อย ?

ตอบ ความน่าเชื่อถือของผู้ประนีประนอม เพราะ ความสำคัญอยู่ที่คนกลางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ

4. ท่านคิดว่า การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะสามารถบังคับตามสัญญาได้โดยทันทีหรือไม่ ? หรือต้องนำมาฟ้องร้องตามสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลกันอีกครั้ง ?

ตอบ หากสัญญาประนีประนอมยอมความเกิดขึ้นนอกศาลต้องฟ้องเป็นคดีใหม่เว้นแต่ได้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

5. หากมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะมีผลต่อการลดจำนวนการฟ้องร้องเป็นข้อพิพาทในศาลได้หรือไม่ ?

ตอบ การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาล มีส่วนช่วยในการลดภาระงานที่จะขึ้นสู่ศาลจึงลดจำนวนการฟ้องร้องข้อพิพาทในศาลอย่างแน่นอน

6. การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาล หากมีการฟ้องร้องบังคับเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลยุติธรรม ท่านคิดว่า จะใช้ระยะเวลาในการพิจารณาคดีที่รวดเร็วกว่าคดีความปกติหรือไม่ ?

ตอบ ถ้าทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอก หากมาฟ้องร้องต่อศาลจะใช้เวลาเร็วเวลาคดีปกติ จะขึ้นอยู่กับปริมาณคดีแต่ละศาล แต่ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า น่าจะเร็วกว่าคดีปกติ แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ด้วยเช่น จำนวนนัดการสืบพยาน เป็นต้น

7. ศาลมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณาคดีนี้เดิมก่อนหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ? หากมีการฟ้องร้องเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลและในศาล

ตอบ ศาลมีความจำเป็นในการพิจารณาคดีนี้เดิมก็ต่อเมื่อการเขียนสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นระบุเงื่อนไขให้ไปพิจารณาถึงมูลหนี้เดิมได้หรือไม่ หากตกลงกันให้นำมูลหนี้เดิมกลับมาใช้เมื่อผิดสัญญาประนีประนอมยอมความก็ต้องไปบังคับหรือพิจารณาตามมูลหนี้เดิม ถ้าไม่ตกลงกันไว้ทำนองนี้ก็จะระงับไปตามหลักกฎหมาย

2. ศูนย์ใกล้เคียงและประណอมข้อพิพาทของศาลแพ่งกรุงเทพใต้

(ก) ข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการใกล้เคียงข้อพิพาท

จากการศึกษาพบข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการใกล้เคียงข้อพิพาทของศูนย์ใกล้เคียงและประណอมข้อพิพาทของศาลแพ่งกรุงเทพใต้

ตารางที่ 6 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการใกล้เคียงข้อพิพาทของศูนย์ใกล้เคียงและประណอมข้อพิพาทของศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ปี พ.ศ. 2557-2561¹¹

ปี พ.ศ.	คดีที่เข้าสู่ศาล	จำนวนคดีที่ใกล้เคียงสำเร็จ	จำนวนคดีที่ใกล้เคียงไม่สำเร็จ
	คดีแพ่งและคดีผู้บริโภค	คดีแพ่งและคดีผู้บริโภค	คดีแพ่งและคดีผู้บริโภค
2557	3,859	827 (21.43%)	3,032 (78.57%)
2558	1,212	649 (53.55%)	563 (46.45%)
2559	1,291	769 (59.57%)	522 (40.43%)
2560	1,526	956 (62.65%)	570 (37.35%)
2561	2,517	841 (33.41%)	1,676 (66.59%)
รวม	10,405	4,042 (38.85%)	6,363 (61.15%)

จากตารางสถิติจะเห็นได้ว่า ปี พ.ศ. 2557 มีอัตราการใกล้เคียงข้อพิพาทที่มีความสำเร็จน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 21.43 และปี พ.ศ. 2560 มีอัตราการใกล้เคียงข้อพิพาทที่มีความสำเร็จมากที่สุด คือ ร้อยละ 62.65 จากตารางจะเห็นได้ว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 – 2560 มีอัตราการใกล้เคียงข้อพิพาทสำเร็จค่อนข้างมีแนวโน้มที่ดีขึ้นในทุก ๆ ปี มีแต่เพียงปี พ.ศ. 2561 ที่อัตราการใกล้เคียงข้อพิพาทลดลงจากเดิมถึงครึ่งหนึ่ง อาจจะด้วยเหตุปัจจัยในลักษณะคดีที่แตกต่างกัน สภาพเศรษฐกิจและทุนทรัพย์ในคดี แต่ก็ถือว่าศาลแพ่งกรุงเทพใต้มีระบบการใกล้เคียงข้อพิพาทที่ดี หากพิจารณาจากพัฒนาการปี พ.ศ. 2557 – 2560

¹¹ ที่มา : ศูนย์ใกล้เคียงและประណอมข้อพิพาท ศาลแพ่งกรุงเทพใต้

ข) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการไต่ถามข้อพิพาทของศูนย์ไต่ถามและประนอมข้อพิพาทของศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

1. นายสมชาติ สารธรรม ตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโสในศาลแพ่งกรุงเทพใต้
2. นางนิภา ชัยเจริญ ตำแหน่งผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลแพ่งกรุงเทพใต้

สัมภาษณ์ให้ข้อมูล ณ วันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2562 ณ ศูนย์ไต่ถามและประนอมข้อพิพาทศาลแพ่งกรุงเทพใต้

จากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการไต่ถามข้อพิพาท ดังนี้

1. ท่านมีความเห็นอย่างไรกับกระบวนการไต่ถามข้อพิพาทในปัจจุบัน ? และปัจจัยที่จะนำไปสู่การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ มีปัจจัยอะไรบ้าง ?

ตอบ การไต่ถามข้อพิพาทในปัจจุบันจะเข้าเป็นระบบมากขึ้น มีขั้นตอนที่ชัดเจน มีการทดสอบ มีการประเมิน เป็นที่ยอมรับมากขึ้นและเป็นสิ่งที่ผู้บริหารจะให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก มีผลทำให้คดีแพ่งเข้าสู่กระบวนการพิจารณาในศาลลดลง ปัจจัยความสำเร็จของการไต่ถามข้อพิพาทนั้น บางกรณีอยู่ที่รูปคดี เช่น ถ้าจำเลยเป็นหน่วยงานของรัฐ จะตกลงยอมจะมีขั้นตอนยุ่งยาก เพราะพนักงานอัยการเป็นทนายให้รัฐ บางกรณีต้องส่งไปกรมบัญชีกลางเสียก่อน กรมบัญชีกลางก็ไม่สามารถดำเนินการให้ได้ ฉะนั้นหน่วยงานของรัฐต้องตกลงกันได้ ถ้าคดีพิพาทกันทั่วไป ถ้าเป็นคดีธนาคารมีอำนาจต่อรองมากกว่า ต้องพิจารณาเรื่องอำนาจต่อรอง ถ้าอำนาจต่อรองเท่า ๆ กันจะตกลงกันได้ นอกจากตัวความแล้ว ผู้ไต่ถามก็สำคัญและต้องมีจิตวิทยา การจ่ายจำนวนก็สำคัญควรจ่ายให้ตรงความเชี่ยวชาญของผู้ประนอม ความเชื่อมั่นในผู้ประนอม ผู้พิพากษาก็มีส่วนสำคัญในการแนะนำกฎหมายให้กับผู้ประนอม

2. ข้อดีและข้อเสียของกระบวนการไต่ถามข้อพิพาทนอกศาลและในศาล มีอย่างไรบ้าง ?

ตอบ ข้อดีของการไต่ถามข้อพิพาทนอกศาล คือ

- 1) ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ไม่ต้องจ้างทนาย
- 2) สะดวกรวดเร็ว

ข้อเสียของการไต่ถามข้อพิพาทนอกศาล คือ

- 1) สัญญาไม่มีสภาพบังคับเด็ดขาด ต้องมีฟ้องร้องกันอีกหากไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอม

ความ

ข้อดีของการไต่ถามข้อพิพาทในศาล คือ

- 1) สามารถทำยอมได้ทั้งระบบคดีทั้งหมดก็สามารถทำสัญญาประนีประนอมได้ทั้งหมด
- 2) มีการตรวจสอบกฎหมายโดยผู้พิพากษา

ข้อเสียของการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล คือ

1) เสียค่าทนายความในการฟ้องร้องคดีก่อนเข้าสู่กระบวนการไถ่เกลี่ย

3. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยที่จะทำให้คู่กรณีไม่เข้าสู่กระบวนการไถ่เกลี่ยหรือเข้าสู่กระบวนการไถ่เกลี่ยเป็นจำนวนน้อย ?

ตอบ ส่วนปัจจัยที่จะทำให้ไม่เข้าสู่กระบวนการไถ่เกลี่ยข้อพิพาท เช่น เหตุส่วนตัว หรือ บางหน่วยงาน ต้องการผลคดีแพ่งนะ

4. ท่านคิดว่า การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะสามารถบังคับตามสัญญาได้เลยทันทีหรือไม่ ? หรือต้องนำมาฟ้องร้องตามสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลกันอีกครั้ง ?

ตอบ ต้องฟ้องร้องตามสัญญาประนีประนอมยอมความกันอีกครั้งหนึ่ง

5. หากมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะมีผลต่อการลดจำนวนการฟ้องร้องเป็นข้อพิพาทในศาลได้หรือไม่ ?

ตอบ เห็นว่ามีผลทำให้คดีแพ่งขึ้นสู่ศาลลดลง

6. การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาล หากมีการฟ้องร้องบังคับเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลยุติธรรม ท่านคิดว่า จะใช้ระยะเวลาในการพิจารณาคดีที่รวดเร็วกว่าคดีความปกติหรือไม่ ?

ตอบ การดำเนินคดีทางแพ่งจะเป็น ไปด้วยความรวดเร็วมากขึ้นเนื่องจากมูลเหตุแห่งคดีพิจารณาง่ายขึ้น และการจะพิจารณามูลหนี้เดิมหรือไม่ ย่อมอยู่ที่ข้อต่อสู้ของแต่ละฝ่ายว่าจะยกข้ออ้างหรือไม่

7. ศาลมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณามูลหนี้เดิมก่อนหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ? หากมีการฟ้องร้องเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลและในศาล

ตอบ ศาลจะพิจารณาข้อต่อสู้ของแต่ละฝ่ายอีกครั้งหนึ่ง แล้วแต่กรณี

3. ศูนย์ใกล้เคียงและประណมข้อพิพาทของศาลแขวงพระนครใต้

(ก) ข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการใกล้เคียงข้อพิพาท

จากการศึกษาพบข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการใกล้เคียงข้อพิพาทของศูนย์ใกล้เคียงและประណมข้อพิพาทของศาลแขวงพระนครใต้

ตารางที่ 7 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการใกล้เคียงข้อพิพาทของศูนย์ใกล้เคียงและประណมข้อพิพาทของศาลแขวงพระนครใต้ ปี พ.ศ. 2557-2561¹²

ปี พ.ศ.	คดีที่เข้าสู่ศูนย์ใกล้เคียงฯ	จำนวนคดีที่ใกล้เคียงสำเร็จ	จำนวนคดีที่ใกล้เคียงไม่สำเร็จ
	คดีแพ่งและคดีผู้บริโภค	คดีแพ่งและคดีผู้บริโภค	คดีแพ่งและคดีผู้บริโภค
2557	4,181	991 (23.70%)	3,190 (76.30%)
2558	4,356	1,150 (26.40%)	3,206 (73.60%)
2559	5,290	1,322 (24.99%)	3,968 (75.01%)
2560	5,138	1,209 (23.53%)	3,929 (76.47%)
2561	5,501	1,454 (26.43%)	4,047 (73.57%)
รวม	24,466	6,126 (25.39%)	18,340 (74.61%)

จากตารางสถิติจะเห็นได้ว่า ในภาพรวมมีอัตราการใกล้เคียงสำเร็จที่มีความใกล้เคียงกันอย่างมากในแต่ละปี อยู่ที่อัตราระหว่าง ร้อยละ 23.53 – 26.43 ค่าเฉลี่ยรวมร้อยละ 25.39 ส่วนคดีผู้บริโภคนั้นม้ออัตราการใกล้เคียงสำเร็จอยู่ในระดับที่ต่ำมาก ความสำเร็จค่าเฉลี่ยภายใน 5 ปี เท่ากับร้อยละ 74.61 จะเห็นได้ว่า ศาลแขวงพระนครใต้นั้นมีระบบการใกล้เคียงที่รับคดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 300,000 บาท ส่วนใหญ่จะเป็นคดีแพ่งและคดีผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องกับคดีของสถาบันการเงินต่าง ๆ มีอัตราความสำเร็จที่ดีมากสามารถลดจำนวนคดีไปได้อย่างมาก

¹² ที่มา : ศูนย์ใกล้เคียงและประណมข้อพิพาท ศาลแขวงพระนครใต้

(ข) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของศาลแขวงพระนครใต้ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

1. นางปรารมภ์ วีระวัฒน์ ตำแหน่งผู้ประนีประนอมประจำศาลแขวงพระนครใต้
2. นางวนาลี อ่อนหวาน ตำแหน่งนิติกรชำนาญการพิเศษ หัวหน้าศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทประจำศาลแขวงพระนครใต้

สัมภาษณ์ให้ข้อมูล ณ วันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2562 ณ ศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทศาลแขวงพระนครใต้

จากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ดังนี้

1. ท่านมีความเห็นอย่างไรกับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในปัจจุบัน ? และปัจจัยที่จะนำไปสู่การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ มีปัจจัยอะไรบ้าง ?

ตอบ กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นเป็นกระบวนการที่หาความต้องการของแต่ละฝ่ายเป็นสำคัญ ปัจจัยที่จะให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นสำเร็จ คือ ความเชื่อมั่นของประชาชน ต้องมีการสื่อสารที่ดีเชิงบวก เพราะการไกล่เกลี่ยคือการทำให้ทั้งสองฝ่ายพอใจ

2. ข้อดีและข้อเสียของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลและในศาล มีอย่างไรบ้าง ?

ตอบ 1) ข้อดีของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล คือ มีความเชี่ยวชาญในข้อพิพาทเฉพาะทาง

2) ข้อดีของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล คือ ผู้ประนีประนอมมีความรู้ มีเทคนิคและทักษะ การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ มีการพิพากษาตามยอม และบังคับคดีได้ทันทีหากมีการไม่ปฏิบัติตาม ทำให้มีความเชื่อมั่นในกระบวนการของศาล เชื่อว่าจะได้รับชำระหนี้

3) ข้อเสียของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล คือ บางหน่วยงานไม่มีการอบรมแบบในศาล หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดข้อตกลงต้องนำไปฟ้องร้องบังคับคดีอีกครั้ง

4) ข้อเสียของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล คือ เสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีมาก

3. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยที่จะทำให้คู่กรณีไม่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยหรือเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยเป็นจำนวนน้อย ?

ตอบ ความเชื่อมั่นของประชาชนเป็นปัจจัยหลัก

4. ท่านคิดว่า การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะสามารถบังคับตามสัญญาได้เลยทันทีหรือไม่ ? หรือต้องนำมาฟ้องร้องตามสัญญาประนีประนอมความต่อศาลกันอีกครั้ง ?

ตอบ ต้องนำสัญญาที่ไม่ปฏิบัติตามสัญญามาฟ้องร้องกันอีกครั้งต่อศาลยุติธรรม

5. หากมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะมีผลต่อการลดจำนวนการฟ้องร้องเป็นข้อพิพาทในศาลได้หรือไม่ ?

ตอบ คาดว่าลดลง ถ้าเชื่อมั่นในการไกล่เกลี่ยนอกศาลก็จะลดจำนวนคดีได้อย่างแท้จริง

6. การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาล หากมีการฟ้องร้องบังคับเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลยุติธรรม ท่านคิดว่า จะใช้ระยะเวลาในการพิจารณาคดีที่รวดเร็วกว่าคดีความปกติหรือไม่ ?

ตอบ คาดว่าน่าจะเร็วกว่าระยะเวลาปกติ เนื่องจากได้คุยกันมาแล้ว ผ่านการทำสัญญากันมาแล้ว

7. ศาลมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณาคดีนี้เดิมก่อนหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ? หากมีการฟ้องร้องเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลและในศาล

ตอบ ศาลอาจจะนำเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยอีกครั้ง ศาลมักจะดูตามสัญญาประนีประนอมยอมความอีกครั้ง เว้นแต่มีข้อสงสัยว่า สัญญาประนีประนอมยอมความชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

4. ศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของศาลแขวงนครปฐม

(ก) ข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศาลแขวงนครปฐม

จากการศึกษาพบข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของศาลแขวงนครปฐม

ตารางที่ 8 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของศาลแขวงนครปฐม ปี พ.ศ. 2557-2561¹³

ปี พ.ศ.	คดีที่เข้าสู่ศาล	จำนวนคดีที่ไกล่เกลี่ยสำเร็จ	จำนวนคดีที่ไกล่เกลี่ยไม่สำเร็จ
	คดีแพ่งและคดีผู้บริโภค	คดีแพ่งและคดีผู้บริโภค	คดีแพ่งและคดีผู้บริโภค
2557	5,758	1,852 (32.16%)	3,906 (67.84%)
2558	6,428	2,407 (37.45%)	4,021 (62.55%)
2559	9,125	3,900 (47.74%)	5,225 (52.26%)
2560	9,764	3,199 (32.76%)	6,565 (67.24%)
2561	4,942	4,463 (90.31%)	479 (9.69%)
รวม	36,017	15,821 (43.93%)	20,196 (56.07%)

¹³ ที่มา : ศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงนครปฐมและรายงานสถิติคดีศาลยุติธรรมทั่วราชอาณาจักร

จากตารางสถิติจะเห็นได้ว่า ปี พ.ศ. 2557 - 2561 มีสถิติการไถ่เก็ลยข้อพิพาทที่สำเร็จโดยรวมอัตราเฉลี่ยร้อยละ 43.93 ถือว่าเป็นอัตราสำเร็จที่ดีช่วยลดคดีที่จะขึ้นสู่ศาลภายใน 5 ปี ได้ถึง 15,821 คดี และในปี พ.ศ. 2561 อัตราการสำเร็จในการไถ่เก็ลยข้อพิพาทสูงถึงร้อยละ 90.31 ทำให้ลดจำนวนข้อพิพาทเหลือคดีที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลเพียง 479 คดีเป็นร้อยละ 9.69 จากคดีทั้งหมด 4,942 คดี สาเหตุเนื่องจากศาลนครปฐมมีการพัฒนาการไถ่เก็ลยอย่างต่อเนื่องผู้ประนีประนอมยอมความมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองอยู่ตลอด และสร้างความเชื่อมั่นอย่างมาก

(ข) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการไถ่เก็ลยข้อพิพาทของศูนย์ไถ่เก็ลยและประนอมข้อพิพาทของศาลแขวงนครปฐม ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

1. นายสมคิด สมตน ตำแหน่งผู้ประนีประนอมประจำศาลแขวงนครปฐม
2. นายชนิด ทิพผล ตำแหน่งผู้ประนีประนอมประจำศาลแขวงนครปฐม
3. นางพิมพ์ใจ วุฒิจริยากุล ตำแหน่งผู้ประนีประนอมประจำศาลแขวงนครปฐม

สัมภาษณ์ให้ข้อมูล ณ วันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2562 ณ ศูนย์ไถ่เก็ลยและประนอมข้อพิพาทศาลแขวงนครปฐม

จากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการไถ่เก็ลยข้อพิพาท ดังนี้

1. ท่านมีความเห็นอย่างไรกับกระบวนการไถ่เก็ลยข้อพิพาทในปัจจุบัน ? และปัจจัยที่จะนำไปสู่การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ มีปัจจัยอะไรบ้าง ?

ตอบ การไถ่เก็ลยข้อพิพาทเป็นกระบวนการที่ดี เป็นการบวนการที่ให้ทางเลือกกับคู่พิพาทที่จะเลือกการสมานฉันท์ด้วยตนเอง ประหยัดเวลาและประหยัดค่าใช้จ่าย

ปัจจัยที่จะนำไปสู่การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ คือ ความตั้งใจของคู่พิพาทที่จะให้ข้อพิพาทยุติลงโดยเร็ว

2. ข้อดีและข้อเสียของกระบวนการไถ่เก็ลยข้อพิพาทนอกศาลและในศาล มีอย่างไรบ้าง ?

ตอบ 1) ข้อดีของกระบวนการไถ่เก็ลยข้อพิพาทนอกศาล คือ ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ไม่ต้องจ้างทนาย สะดวกรวดเร็ว

2) ข้อดีของกระบวนการไถ่เก็ลยข้อพิพาทในศาล คือ มีการตรวจสอบกฎหมายโดยผู้พิพากษาของสัญญาประนีประนอมยอมความ หากฝ่ายใดผิดสัญญาสามารถขอให้ศาลบังคับคดีได้โดย

3) ข้อเสียของกระบวนการไถ่เก็ลยข้อพิพาทนอกศาล คือ สัญญาไม่มีสภาพบังคับเด็ดขาด ต้องมีฟ้องร้องกันอีกหากไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความ

4) ข้อเสียของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล คือ เสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี เช่น ค่าทนาย ค่าเดินทาง

3. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยที่จะทำให้คู่กรณีไม่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยหรือเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยเป็นจำนวนน้อย ?

- ตอบ**
- 1) ทิฐิส่วนตัว
 - 2) คนแนะนำที่ไม่ใช่ทนายความหรือคนรอบตัวชี้นำไปในทางไม่ถูกต้อง
 - 3) ทนายความ
 - 4) ผลประโยชน์ที่ไม่สุจริต

4. ท่านคิดว่า การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะสามารถบังคับตามสัญญาได้เลยทันทีหรือไม่ ? หรือต้องนำมาฟ้องร้องตามสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลกันอีกครั้ง ?

ตอบ ต้องมาฟ้องร้องกันอีกครั้งตามกฎหมาย แต่หากนำพระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มีประโยชน์ที่จะเข้ามาช่วยเรื่องการบังคับตามสัญญาได้เลยทันที

5. หากมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะมีผลต่อการลดจำนวนการฟ้องร้องเป็นข้อพิพาทในศาลได้หรือไม่ ?

ตอบ ส่งผลทำให้คดีขึ้นสู่ศาลลดลง ถ้ามีการปฏิบัติตามข้อตกลง

6. การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาล หากมีการฟ้องร้องบังคับเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลยุติธรรม ท่านคิดว่า จะใช้ระยะเวลาในการพิจารณาดีที่รวดเร็วกว่ากว่าคดีความปกติหรือไม่ ?

ตอบ ประเด็นอยู่ที่ขั้นตอนการพิสูจน์ที่มาที่ไปของสัญญาประนีประนอมยอมความฉบับนี้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับข้อต่อสู้ของคู่พิพาท อยู่ที่จำนวนคดี ณ ขณะนั้นด้วย

7. ศาลมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณามูลหนี้เดิมก่อนหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ? หากมีการฟ้องร้องเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลและในศาล

ตอบ คู่สัญญาต้องยอมรับข้อตกลงที่ตกลงกัน เว้นแต่มีการยกข้อต่อสู้ขึ้น แต่หลักคือ มูลหนี้เดิมต้องระงับอยู่แล้ว

(ค) การดำเนินการเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมในชั้นศาล

การบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น หากมีการนำสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นฟ้องร้องเป็นคดีต่อศาล ศาลยุติธรรมไม่ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเรื่องระยะเวลาตามสัญญาประนีประนอมยอมความ แต่

จากข้อมูลการสัมภาษณ์พบว่า มีแนวโน้มใช้ระยะเวลารวดเร็วมากขึ้น เนื่องจากการพิจารณาคดีจะมีประเด็นข้อพิพาทแต่เพียงเฉพาะสัญญาประนีประนอมนั้นเท่านั้นประกอบกับสถิติ

(ง) ผลการดำเนินงานของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของศาล

การดำเนินงานของศาลในการตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทนั้น ด้วยภารกิจและหน้าที่ของศาลในการระงับข้อพิพาท แต่ไม่ระงับความขัดแย้ง จึงมียุทธศาสตร์ทางเลือกเชิงสมานฉันท์ มีข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาที่มีความชัดเจนในการกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานให้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลนั้นเป็นไปด้วยความมีประสิทธิภาพที่สุด

หากพิจารณาจากสถิติทั้งหมดของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล อัตราความสำเร็จนั้นเป็นไปทางที่ดีมาก สังเกตได้จากคดีที่เข้าสู่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในแต่ละศาลที่ทำการศึกษาขึ้นระหว่าง ปี พ.ศ. 2557 - 2561 ลดจำนวนคดีเข้าสู่การพิจารณาไปได้ถึงประมาณร้อยละ 30 - 50 จึงมีส่วนช่วยลดภาระงานในชั้นพิจารณาได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการศึกษาพบว่า เหตุปัจจัยนั้นที่ทำให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลนั้นมีประสิทธิภาพ เกิดปัจจัยหลักสองประการ คือ ผู้ประนีประนอมในศาลนั้นมีการพัฒนาประสิทธิภาพอยู่ตลอดเวลา มีการอบรมอย่างต่อเนื่องและความเชื่อมั่นในกระบวนการว่ามีหลักประกันว่า สามารถบังคับตามสัญญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากมีการผิดข้อตกลงในภายหลัง

5. สำนักส่งเสริมงานตุลาการ ศาลยุติธรรม

ความเป็นมา สำนักส่งเสริมงานตุลาการเดิมใช้ชื่อว่า สำนักระงับข้อพิพาททำหน้าที่ในการพัฒนาส่งเสริมเผยแพร่และดำเนินการระงับข้อพิพาทโดยวิธีไกล่เกลี่ย ควบคู่ไปกับการดำเนินการระงับข้อพิพาทโดยวิธีอนุญาโตตุลาการ และดำเนินการส่งเสริมและ เผยแพร่การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ แก่บุคคลผู้เกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไป¹⁴

ต่อมาได้มีประกาศคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม เรื่องการแบ่งส่วนราชการ ภายในและกำหนดอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ ในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม พ.ศ. 2559 ประกาศ ณ วันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2559 มีการแบ่งแยกอำนาจหน้าที่ใน ส่วนของอนุญาโตตุลาการออก และใช้ชื่อว่า “สำนักส่งเสริมงานตุลาการ” มีผลใช้ บังคับตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2559

¹⁴ สืบค้นจาก <https://oja.coj.go.th/th/content/page/index/id/56>

อำนาจหน้าที่¹⁵

1. ส่งเสริม สนับสนุนงานธุรการในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรม
2. เป็นศูนย์กลางการส่งเสริม สนับสนุน และประสานการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ย และประนอมข้อพิพาทของศาลยุติธรรมทั่วประเทศ และการระงับข้อพิพาททางเลือก
3. พัฒนาระบบ รูปแบบ มาตรการ หลักเกณฑ์ วิธีการและมาตรฐานการระงับข้อพิพาท โดยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท และการระงับข้อพิพาททางเลือก
4. ดำเนินการเผยแพร่วิธีการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท และการระงับข้อพิพาททางเลือก
5. ดำเนินการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรและประชาชนผู้เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาททางเลือก
6. ติดตามประเมินผล และแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในการสนับสนุนการพิจารณาคดี
7. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับ มอบหมาย แบ่งส่วนราชการภายในออกเป็น 5 ส่วนงาน ดังนี้

1. ส่วนช่วยอำนวยการ

- (ก) ปฏิบัติงานสารบรรณและงานธุรการทั่วไปของหน่วยงาน
- (ข) ปฏิบัติงานเลขานุการและประชุมของหน่วยงาน
- (ค) ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำและเผยแพร่เอกสารและผลงานของหน่วยงาน
- (ง) ดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของหน่วยงาน
- (จ) ดำเนินการเกี่ยวกับการเงิน การบัญชี การพัสดุเบื้องต้นของหน่วยงาน
- (ฉ) ดำเนินการเกี่ยวกับการแผนงานและงบประมาณของหน่วยงาน
- (ช) ดำเนินการเกี่ยวกับการรายงานผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายเงินของหน่วยงาน
- (ซ) ดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศและสถิติของหน่วยงาน โดยใช้เทคโนโลยี
- (ณ) ดำเนินการเกี่ยวกับงานแผน งบประมาณ และรายงานผลของส่วนงาน
- (ญ) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ ได้รับ

มอบหมาย

¹⁵ เพิ่งอ้าง

2. ส่วนวิทยาการระงับข้อพิพาททางเลือก¹⁶

(ก) พัฒนา กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับเกี่ยวกับการสนับสนุนการพิจารณาคดีและการระงับข้อพิพาท

(ข) ให้คำปรึกษาและทำความเข้าใจด้านการระงับข้อพิพาทและการสนับสนุนการพิจารณา คดีแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไป

(ค) เป็นศูนย์กลางองค์ความรู้เกี่ยวกับการสนับสนุนการพิจารณาคดีและการระงับข้อพิพาท ตลอดจนให้ความร่วมมือและความช่วยเหลือทางวิชาการต่าง ๆ และพัฒนาตำราเอกสารวิชาการ และคู่มือ

(ง) ดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนา และการรักษาคุณธรรมจริยธรรมของผู้ประนีประนอม

(จ) ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการส่งเสริมการระงับข้อพิพาทและการสนับสนุนการพิจารณาคดี

(ฉ) ดำเนินการเกี่ยวกับงานแผน งบประมาณ และรายงานผลของส่วนงาน

(ช) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

3. ส่วนใกล้เคียงข้อพิพาท

(ก) ศึกษาวิเคราะห์ วิจัย เพื่อพัฒนาระบบรูปแบบมาตรการ และวิธีการระงับข้อพิพาทโดย การไกล่เกลี่ย ทั้งในและนอกศาล

(ข) สนับสนุนและผลักดัน ในการนำแนวนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ของศาลยุติธรรม เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยไปปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์

(ค) ส่งเสริมสนับสนุน การดำเนินการตามมาตรการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทแก่ศาล ทั่วประเทศ

(ง) ดำเนินการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทก่อนฟ้องให้แก่ประชาชนที่มีข้อพิพาท

(จ) ส่งเสริมสนับสนุน หน่วยงานอื่นในการวางระบบ พัฒนาระบบและวิธีการปฏิบัติ เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

(ฉ) ดำเนินการติดตามประเมินผลการดำเนินการระงับข้อพิพาท โดยการไกล่เกลี่ยและ ประนอมข้อพิพาท

(ช) ดำเนินการขึ้นทะเบียน ผู้ประนีประนอมประจำสำนักงานศาลยุติธรรม

(ซ) จัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความประพฤติ และผลการปฏิบัติงานของ ผู้ประนีประนอม

(ฅ) ดำเนินการเกี่ยวกับการคัดเลือกศาล ที่มีผลงานการไกล่เกลี่ยดีเด่นและผู้ประนีประนอม ดีเด่น

(ญ) สนับสนุนข้อมูลในการขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้แก่ผู้ประนีประนอม

(ฎ) ดำเนินการเกี่ยวกับงานแผน งบประมาณ และรายงานผลของส่วนงาน

¹⁶ เพิ่งอ้าง

(ฎ) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

4. ส่วนฝึกอบรมและเผยแพร่การระงับข้อพิพาททางเลือก¹⁷

(ก) ดำเนินการจัดอบรม สัมมนา แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการสนับสนุนการพิจารณา คดีและการระงับข้อพิพาทและประเมินผลการอบรมสัมมนา

(ข) ดำเนินการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะให้แก่อาสาสมัคร ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน ตลอดจนการขึ้นทะเบียน จัดทำข้อมูลประวัติ และผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน

(ค) พัฒนาหลักสูตรและเทคนิควิธีการในการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการ ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทและการสนับสนุนการพิจารณาคดี

(ง) เผยแพร่และเสริมสร้างความเข้าใจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแก่ประชาชน ตลอดจนชุมชนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

(จ) ดำเนินการจัดทำเอกสารทางวิชาการ คู่มือปฏิบัติงาน บทความเกี่ยวกับการสนับสนุน การพิจารณาคดีและการระงับข้อพิพาท

(ฉ) จัดทำและปรับปรุงฐานข้อมูลเกี่ยวกับการฝึกอบรมโดยใช้เทคโนโลยี

(ช) ดำเนินการประชาสัมพันธ์ การนำเสนอผลการดำเนินงานด้วยสื่อต่าง ๆ

(ซ) ดำเนินการเกี่ยวกับงานแผน งบประมาณ และรายงานผลของส่วนงาน

(ฅ) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ ได้รับมอบหมาย

5. ส่วนสนับสนุนการพิจารณาคดี

(ก) ส่งเสริม สนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม

(ข) ศึกษาและวิเคราะห์ระบบ มาตรฐาน หลักเกณฑ์ วิธีการหรือแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับกิจการศาล ระบบงานของศาลยุติธรรมและสำนักงานศาลยุติธรรม เพื่อนำมากำหนดตัวชี้วัดผลการปฏิบัติราชการของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม

(ค) ดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผลการปฏิบัติราชการของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม

(ง) ให้คำปรึกษา แนะนำ และประสานงานเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผล ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลการปฏิบัติราชการของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม

(จ) ส่งเสริมการนำระบบ หรือนวัตกรรมมาใช้ในการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม อย่างมีประสิทธิภาพ

(ฉ) ดำเนินการเกี่ยวกับงานแผน งบประมาณ และรายงานผลของส่วนงาน

¹⁷ เพิ่งอ้าง

(ข) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย กล่าวโดยสรุป บทบาทการไต่ถามข้อพิพาทของสำนักส่งเสริมงานตุลาการ ศาลยุติธรรม โดยมีส่วนงานที่เกี่ยวข้องคือ ส่วนไต่ถามข้อพิพาททำหน้าที่ดำเนินการไต่ถามและประนอมข้อพิพาทก่อนฟ้องให้แก่ประชาชนที่มีข้อพิพาท

(ก) ข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไต่ถามข้อพิพาทของสำนักส่งเสริมงานตุลาการ ศาลยุติธรรม จากการศึกษาพบข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไต่ถามข้อพิพาทของศูนย์ไต่ถามและประนอมข้อพิพาทของสำนักส่งเสริมงานตุลาการ ศาลยุติธรรม ปรากฏตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 9 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไต่ถามข้อพิพาทของสำนักส่งเสริมงานตุลาการ ศาลยุติธรรม ปี พ.ศ. 2557-2561¹⁸

ปี พ.ศ.	ค้างมา	รับใหม่	ผลการไต่ถามข้อพิพาท			ยกไป	รวม
			ตกลงได้	ตกลงไม่ได้	จำหน่ายคดี ¹⁹		
2557	1	36	5 (13.51%)	6 (16.22%)	14 (37.84%)	12 (32.43%)	37
2558	12	26	11 (28.95%)	4 (10.53%)	21 (55.26%)	2 (5.26%)	38
2559	2	13	4 (26.67%)	4 (26.67%)	5 (33.33%)	2 (13.33%)	15
2560	2	5	1 (14.29%)	1 (14.29%)	2 (28.57%)	3 (42.85%)	7
2561	3	2	1 (20.00%)	0	4 (80.00%)	0	5

จากตารางจะเห็นได้ว่า ปี พ.ศ. 2557 มีอัตราการไต่ถามข้อพิพาทที่สำเร็จน้อยที่สุด ร้อยละ 13.51 แต่หลังจากปี พ.ศ. 2557 มีอัตราการไต่ถามข้อพิพาทที่สำเร็จสูงขึ้นตามลำดับ จะมีเพียงปี พ.ศ. 2560 ที่อัตราไต่ถามข้อพิพาทเท่ากับปี พ.ศ. 2557 คือ ร้อยละ 14.29 แต่ถือว่า สำนักส่งเสริมงานตุลาการ ศาลยุติธรรม เป็นสำนักงานที่มีส่วนช่วยระบบการไต่ถามก่อนฟ้องของศาลยุติธรรมและพัฒนาระบบการไต่ถามข้อพิพาทของศาลตามกฎหมาย ทำให้อาจจะไม่ได้มีบทบาทหลักการด้านการปฏิบัติงานการไต่ถามข้อพิพาทเป็นหลัก ซึ่งส่วนใหญ่จะทำงานด้านการสนับสนุนระบบการไต่ถามข้อพิพาท

¹⁸ ที่มา : สำนักส่งเสริมงานตุลาการ ศาลยุติธรรม

¹⁹ หมายเหตุ : จำหน่ายคดี หมายถึง กรณีที่ไม่มีไต่ถามข้อพิพาท และรวมถึงกรณีที่ไม่สามารถติดต่อคู่พิพาทอีกฝ่ายได้หรือผู้เรียกเรื่องถอนคำร้อง เป็นต้น

(ข) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการ โกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์โกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของสำนักส่งเสริมงานตุลาการ ศาลยุติธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

1. นายพิเชษฐ คงศิลา ตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมงานตุลาการ
2. นางสาวสุธินี ฤกษ์วสินกุล ตำแหน่งนิติกรเชี่ยวชาญ
3. นายพงศธร แพบทาม ตำแหน่งนิติกรชำนาญการพิเศษ
4. นายสิทธิโชค สมสวย ตำแหน่งนิติกรปฏิบัติการ

สัมภาษณ์ให้ข้อมูล ณ วันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2562 ณ สำนักส่งเสริมงานตุลาการ ศาลยุติธรรม จากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการ โกล่เกลี่ยข้อพิพาท ดังนี้

1. ท่านมีความเห็นอย่างไรกับกระบวนการโกล่เกลี่ยข้อพิพาทในปัจจุบัน ? และปัจจัยที่จะนำไปสู่การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ มีปัจจัยอะไรบ้าง ?

ตอบ การโกล่เกลี่ยในปัจจุบันก็มีความมั่นใจที่มากขึ้นเกี่ยวกับการโกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล เนื่องจากมี พระราชบัญญัติโกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

ปัจจัยนำไปสู่ความสำเร็จ คือ การโกล่เกลี่ยขึ้นอยู่กับความพอใจของแต่ละฝ่าย ถ้าจับจุดถึงความต้องการของแต่ละฝ่ายได้ก็จะสำเร็จ เพราะมนุษย์ทุกคนมีความต้องการ ถ้าเข้าใจกันได้ก็สำเร็จ

2. ข้อดีและข้อเสียของกระบวนการโกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลและในศาล มีอย่างไรบ้าง ?

ตอบ 1) ข้อดีของกระบวนการโกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล คือ กระบวนการดีเหมือนโกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล เข้าถึงกระบวนการได้ง่ายกว่าและไม่มีค่าใช้จ่าย

2) ข้อดีของกระบวนการการโกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล คือ ความน่าเชื่อถือและหากมีการทำผิดสัญญาประนีประนอมยอมความสามารถบังคับคดีได้ทันที

3) ข้อเสียของกระบวนการโกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล คือ กรณีทำผิดข้อตกลงไม่อาจบังคับคดีได้ทันทีเหมือนกับการโกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล

4) ข้อเสียของกระบวนการโกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล คือ เสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี

3. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยที่จะทำให้คู่กรณีไม่เข้าสู่กระบวนการโกล่เกลี่ยหรือเข้าสู่กระบวนการโกล่เกลี่ยเป็นจำนวนน้อย ?

ตอบ การไม่เชื่อมั่นในกระบวนการ หรือหากเป็นคดีครอบครัวก็อาจจะไม่อยากจะเข้ามาสู่การโกล่เกลี่ยข้อพิพาท

4. ท่านคิดว่า การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะสามารถบังคับตามสัญญาได้โดยทันทีหรือไม่ ? หรือต้องนำมาฟ้องร้องตามสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลกันอีกครั้ง ? หากต้องนำสัญญาประนีประนอมมาฟ้องร้องต่อศาลท่านคิดว่าจะใช้ระยะเวลาเร็วขึ้นหรือไม่ ?

ตอบ ต้องนำมาฟ้องร้องกันอีกครั้งต่อศาล และคิดว่าน่าจะเร็วขึ้น เนื่องจากประเด็นข้อพิพาทลดลง แต่ถ้าใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 จะสามารถลดจุดอ่อนตรงนี้ได้

5. หากมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะมีผลต่อการลดจำนวนการฟ้องร้องเป็นข้อพิพาทในศาลได้หรือไม่ ?

ตอบ ลดจำนวนคดีลงอย่างแน่นอน กระบวนการ และปัจจุบันสามารถใช้พระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ไม่ต้องไปฟ้องเป็นคดีใหม่ หากมีการนำไปบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดลงมากกว่าเดิมแน่นอน และไกล่เกลี่ยชั้นไกล่เกลี่ยก็สามารถเกิดขึ้นได้ ยังมีกฎหมายรองรับศาลจะปฏิเสธยากกว่าเดิม มีความชัดเจนและมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น

6. ศาลมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณามูลหนี้เดิมก่อนหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ? หากมีการฟ้องร้องเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลและในศาล ?

ตอบ การไกล่เกลี่ยในชั้นไหนก็แล้วแต่ ถ้าตกลงกันได้แล้วมูลหนี้เดิมระงับ กรณีที่จะกลับย้อนไปดูมูลหนี้เดิมต้องระงับตามกฎหมาย เว้นแต่ศาลเองจะไกล่เกลี่ยซ้ำก็ไม่ห้าม ก็อาจจะเกิดการไกล่เกลี่ยถึงมูลหนี้เดิมได้ก็เป็นไปได้ เว้นแต่การเขียนเงื่อนไขในสัญญา แต่โดยหลักจะไม่กลับไปดูมูลหนี้เดิม

(ค) ผลการดำเนินงาน

เดิมภารกิจของหน่วยงานส่งเสริมการเผยแพร่และดำเนินการระงับข้อพิพาทโดยวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและอนุญาโตตุลาการ เพื่อให้อำนาจหน้าที่ชัดเจนมากขึ้นจึงพัฒนาส่วนงานการไกล่เกลี่ยออกจากงานอนุญาโตตุลาการ จึงใช้ชื่อว่า สำนักส่งเสริมงานตุลาการ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 มีการดำเนินการเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล ด้วยเป็นหน่วยงานที่ทำงานภายในศาลยุติธรรมอาจจะทำให้การไกล่เกลี่ยนั้นมีจำนวนน้อยกว่าหน่วยงานอื่น แต่ก็มีบริการด้านไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไว้รองรับให้ประชาชน จากสถิติอัตราการสำเร็จถือว่าอยู่ในระดับปานกลาง ช่วยแบ่งเบาภาระงานคดีก่อนฟ้องคดีได้บางส่วน กล่าวโดยสรุปหน้าที่ของหน่วยงานดังกล่าวนี้เน้นไปที่การส่งเสริมงานตุลาการ ถือว่ามีส่วนช่วยระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลให้มีประสิทธิภาพอีกหน่วยงานหนึ่ง

6. กรมบังคับคดี

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา มีปริมาณคดีที่เข้าสู่การบังคับคดีเป็นจำนวนมาก มีผลทำให้มีคดีค้างดำเนินการที่อยู่ระหว่างการบังคับคดีสูงถึงกว่าสี่แสนคดี ซึ่งการบังคับคดีตามบทบัญญัติของกฎหมายก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติทั้งต่อคู่ความ บุคคลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเจ้าหน้าที่ เจ้าพนักงานบังคับคดี ซึ่งปัญหาต่างๆอาจแยกได้เป็น²⁰

1) ปัญหาเรื่องการสืบทรัพย์และจัดเตรียมเอกสารที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา เมื่อประสงค์จะทำการยึดทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาออกขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ให้แก่ตน มีหน้าที่ต้องทำการสืบหาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาพร้อมนำส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี ซึ่งสร้างความยากลำบากในการตรวจสอบและจัดหาเอกสารต่าง ๆ ให้ครบถ้วนเป็นอันมาก

2) การบังคับคดีมีขั้นตอนการดำเนินการมากมาย ซึ่งแต่ละขั้นตอนต้องใช้เวลาแทบทั้งสิ้น ทั้งนี้ไม่นับรวมระยะเวลาตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายให้ต้องรอเมื่อครบระยะเวลาตามที่กำหนดก่อนจึงจะดำเนินการต่อไปได้ อีกทั้งไม่นับรวมกรณีที่มีผู้มีส่วนได้เสียร้องขอเพิกถอนการขายทอดตลาด ซึ่งต้องรอจนกว่าศาลจะมีคำสั่งถึงที่สุดก่อน จึงจะดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปได้ ซึ่งขั้นตอนต่างๆ รวมทั้งระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนดเป็นเหตุให้การบังคับคดีล่าช้าและใช้เวลานานมาก จนบางครั้งก่อให้เกิดความเสียหายมากกว่าประโยชน์ที่ได้รับ

3) ค่าใช้จ่ายในการบังคับคดี ซึ่งเงินดังกล่าวแม้จะเป็นเงินที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาตรงจ่ายไปก่อนก็ตาม แต่จะได้คืนก็ต่อเมื่อขายทรัพย์สินที่ยึดได้ หากเงินค่าใช้จ่ายที่วางไว้ไม่เพียงพอ เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาต้องวางเพิ่มเรื่อยไปจนกว่าจะขายทรัพย์สินได้ บางคดีต้องทวงเงินค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก แต่ไม่ได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่า ทำให้เสียทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย แต่กลับไม่ได้รับผลการชำระหนี้ครบถ้วนตามคำพิพากษาที่คาดว่าจะได้แต่อย่างใด

4) ปัญหาเรื่องคำพิพากษาไม่เปิดช่องให้บังคับคดีได้ เนื่องจากการบังคับคดีเป็นการดำเนินการตามหมายบังคับคดี ซึ่งออกสืบเนื่องจากคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล และศาลต้องกำหนดการบังคับคดีเพียงเท่าที่สภาพแห่งการบังคับคดีจะเปิดช่องให้ทำได้เท่านั้น แต่ในทางปฏิบัติ มักปรากฏว่าคำพิพากษาของศาลนั้น ไม่เปิดช่องให้ทำการบังคับคดีได้

5) ปัญหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจและประโยชน์ของประเทศชาติ ในคดีที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาถูกยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ ทำให้ผู้ถูกยึดหรืออายัดทรัพย์สินไม่สามารถทำนิติกรรมใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินดังกล่าวได้ เป็นผลให้ทรัพย์สินนั้นสิ้นสุดคุณค่าในเชิงเศรษฐกิจไปชั่วคราว นอกจากนี้ตัวบุคคลผู้ถูกยึดทรัพย์อาจถูกมองว่าเป็น

²⁰ สืบค้นจาก http://sub.led.go.th/mod/?page_id=49

ผู้ไม่มีเครดิตน่าเชื่อถือ หรือมีฐานะไม่มั่นคงจนไม่อาจดำเนินธุรกิจอย่างใดได้ อันเป็นผลเสียต่อเศรษฐกิจเป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเรื่องความยากลำบากและอันตรายที่เกิดขึ้นในการออกไปดำเนินการบังคับคดี และเกิดจากการขัดขวางของจำเลย หรือปัญหาที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่มีทรัพย์สินเพียงพอแก่การชำระหนี้ หรือทรัพย์สินที่พิพาทเสื่อมค่าเสื่อมราคา รวมทั้งปัญหาเรื่องเจ้าหน้าที่ถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดีแพ่งและคดีอาญา เป็นจำนวนมากสาเหตุเนื่องมาจากการปฏิบัติงานตามหน้าที่ ประกอบกับมีคดีค้างดำเนินการเป็นจำนวนมาก ทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกว่าไม่ได้รับการบริการที่ดีเพียงพอจากหน่วยงานรัฐ แม้จะมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาล่าช้าในส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น ปรับปรุงระบบงานธุรการ ลดขั้นตอนการทำงาน เร่งรัดการบังคับคดีในรูปแบบต่าง ๆ จัดมหกรรมขายทอดตลาด นำเทคโนโลยีมาช่วย รวมถึงปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แต่ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาคดีที่มากมายและความล่าช้าในการดำเนินการได้เป็นผลสำเร็จ

จากปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการบังคับคดีตามกฎหมาย จึงได้มีแนวคิดในการพัฒนาการระงับหรือยุติการบังคับคดีทางเลือกขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการที่รวดเร็ว สะดวกและเป็นธรรม โดยนำเอาขั้นตอนและวิธีดำเนินการของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามแบบที่มีอยู่มาปรับใช้ให้เข้ากับลักษณะของ การบังคับคดี และอาศัยพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 เป็นแนวทางในการดำเนินการ เดิมศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท กรมบังคับคดี ตั้งอยู่ในสำนักงานวางทรัพย์กลาง โดยจัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี 2548 เป็นต้นมา และต่อมามีคำสั่งกรมบังคับคดีที่ 220/2550 ลงวันที่ 21 พฤษภาคม 2550 ให้จัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ที่กองยึดทรัพย์สิน มีหน้าที่ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภายหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษา ทั้งก่อนการบังคับคดีและหลังจากที่มีการบังคับคดีแล้ว ปัจจุบันศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ได้ตัดโอนงานและอัตรากำลังออกจากกองยึดทรัพย์สิน และจัดตั้งเป็นหน่วยงานขึ้นตรงโดยใช้ชื่อว่า ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท กรมบังคับคดี มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภายหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาแล้วทั้งก่อนและระหว่างการบังคับคดี ติดตามและประเมินผลการไกล่เกลี่ยจัดเก็บสถิติ จัดอบรมผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งจัดอบรมเผยแพร่ให้ความรู้เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยในชั้นบังคับคดีให้แก่ประชาชน ตลอดจนปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย²¹

²¹ เฟิงฮ้าง

ข้อมูลขั้นตอนการดำเนินการหรือกฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท²²

การไกล่เกลี่ย หมายถึง วิธีการระงับหรือยุติข้อพิพาทโดยมีบุคคลที่สามเรียกว่า “ผู้ไกล่เกลี่ย” ทำหน้าที่ในการช่วยเหลือเสนอแนะแนวทาง และเป็นสื่อกลางให้คู่กรณีหาทางออกของข้อพิพาทร่วมกัน โดยผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีอำนาจในการกำหนดข้อตกลงให้แก่คู่กรณี การจะตกลงหรือไม่เป็นการตัดสินใจของคู่กรณีเอง ปัจจุบันกรมบังคับคดีมีนโยบายที่จะช่วยลดความขัดแย้ง แม้มีคำพิพากษาในกรณีดังกล่าวแล้ว จึงตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกรมบังคับคดีเพื่อปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

(ก) ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกรมบังคับคดี²³

มีหน้าที่ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภายหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาแล้ว ทั้งก่อนการบังคับคดีและภายหลังจากที่มีการบังคับคดีแล้ว โดยผู้สนใจสามารถยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ยได้ที่กรมบังคับคดีและสำนักงานบังคับคดีทุกสาขาทั่วประเทศ

(ข) ขั้นตอนการไกล่เกลี่ย

ขั้นตอนที่ 1 คู่ความหรือผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดียื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ย

ขั้นตอนที่ 2 เจ้าพนักงานผู้รับคำร้องอธิบายขั้นตอนการบังคับคดีและวิธีการไกล่เกลี่ย ให้คำแนะนำชี้แนะแนวทางในการแก้ปัญหาเบื้องต้นให้กับผู้ร้อง

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดวันนัด ไกล่เกลี่ย

ขั้นตอนที่ 4 มีหนังสือแจ้งวันเวลานัดไกล่เกลี่ยให้คู่กรณีทราบ

ขั้นตอนที่ 5 มาทำการไกล่เกลี่ยตามกำหนดนัด

(ค) เอกสารประกอบการยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ย

1. คำร้องขอไกล่เกลี่ย

2. สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน

3. หนังสือมอบอำนาจพร้อมสำเนาบัตรประชาชนของผู้มอบอำนาจและผู้รับมอบอำนาจ (กรณียื่นแทน

ผู้อื่น)

4. สำเนาคำพิพากษาหรือหมายบังคับคดี

5. เอกสารประกอบอื่น ๆ (หากมี) เช่น สำเนารายงานการยึดหรืออายัดทรัพย์ ประกาศจับได้ ประกาศขายทอดตลาด ฯลฯ

โดยการร้องขอไกล่เกลี่ยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายและค่าธรรมเนียมใด ๆ ทั้งสิ้น

²² ระเบียบกรมบังคับคดีว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2558

²³ สืบค้นจาก <https://www.moj.go.th/thainiyom/detail?id=11>

(ก) ข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไถ่เกี้ยซื้อพิพาทของกรมบังคับคดี

จากการศึกษาพบข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไถ่เกี้ยซื้อพิพาทของศูนย์ไถ่เกี้ยและประណมซื้อพิพาทของกรมบังคับคดีปรากฏดังต่อไปนี้

ตารางที่ 10 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไถ่เกี้ยซื้อพิพาทของกรมบังคับคดี ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2561²⁴

ปีงบประมาณ	ผลดำเนินการไถ่เกี้ย			
	คดีที่เข้าสู่การไถ่เกี้ย	ทุนทรัพย์ (บาท)	สำเร็จ	ทุนทรัพย์ (บาท)
2557	5,715	3,299,397,515.15	4,699 (82.22%)	2,204,409,853.38
2558	10,630	4,779,515,270.75	8,972 (84.40%)	3,629,820,488.18
2559	16,700	6,732,101,732.17	14,188 (84.96%)	4,932,590,335.46
2560	24,690	7,872,989,860.39	22,500 (91.13%)	6,380,910,655.67
2561	30,827	10,146,091,500.68	27,421 (88.95%)	8,422,874,650.91
รวม	88,562	32,830,095,879.14	77,780 (89.58%)	17,147,731,332.69

จากข้อมูลสถิติการไถ่เกี้ยของกรมบังคับคดีนั้นถือว่าเป็นระบบการไถ่เกี้ยซื้อพิพาทที่มีอัตราการสำเร็จสูงมากโดยมีอัตราการสำเร็จที่สูงขึ้นเป็นลำดับ อัตราการไถ่เกี้ยสำเร็จต่ำสุด คือ ร้อยละ 82.22 ทุนทรัพย์เท่ากับ 2,204,409,853.38 บาท (ประมาณสองพันสองร้อยล้านบาท) ในปีงบประมาณ 2557 สูงสุด คือ ร้อยละ 91.13 ทุนทรัพย์เท่ากับ 6,380,910,655.67 บาท (ประมาณหกพันสามร้อยล้านบาท) ซึ่งค่าเฉลี่ยอัตราการสำเร็จรวม 5 ปีงบประมาณนั้นคือ ร้อยละ 89.58 ทุนทรัพย์เท่ากับ 17,147,731,332.69 บาท (ประมาณหนึ่งหมื่นเจ็ดพันล้านบาท) เนื่องจากกรมบังคับคดีเป็นหน่วยงานยุติธรรมที่รองรับและบังคับคดีแพ่งที่มีการพิพาทของศาลต่าง ๆ ทำให้การไถ่เกี้ยของกรมบังคับคดีมีประสิทธิภาพในการไถ่เกี้ยอย่างมาก ลูกหนี้ตามคำพิพากษาขอมอยากบริหารจัดการหนี้ของตนเองจึงมีผลสำเร็จที่สูงมาก และหากผิดข้อตกลงเจ้าหนี้สามารถบังคับชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้ต่อไป

(ข) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการไถ่เกี้ยซื้อพิพาทของศูนย์ไถ่เกี้ยและประណมซื้อพิพาทของกรมบังคับคดี ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

1. นางเพ็ญวิ มาแสง ตำแหน่งผู้อำนวยการกองฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้
2. นางสาวอรรณพ พัดชา ตำแหน่งหัวหน้าศูนย์ไถ่เกี้ยและประណมซื้อพิพาท
3. นางกมนนิษฐ์ จิรจันน์ ตำแหน่งหัวหน้าธุรการ กองฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้

²⁴ ที่มา : กรมบังคับคดี

สัมภาษณ์ให้ข้อมูล ณ วันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2562 ณ กรมบังคับคดี

จากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ดังนี้

1. ท่านมีความเห็นอย่างไรกับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในปัจจุบัน ? และปัจจัยที่จะนำไปสู่การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ มีปัจจัยอะไรบ้าง ?

ตอบ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นเรื่องดีทำให้คู่พิพาทลดข้อขัดแย้ง

ปัจจัยนำไปสู่ความสำเร็จ คือ ความพร้อมของทั้งสองฝ่ายและความเข้าใจในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

2. ข้อดีและข้อเสียของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลและในศาล มีอย่างไรบ้าง ?

ตอบ 1) ข้อดีของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล คือ สามารถเปิดช่องให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น มีโอกาสในการขวนขวายหาทางนำเงินมาชำระหนี้อีกครั้งหนึ่ง

2) ข้อดีของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล คือ หากมีการทำผิดสัญญาประนีประนอมยอมความสามารถบังคับคดีได้ทันที

3) ข้อเสียของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล คือ กรณีทำผิดข้อตกลงไม่อาจบังคับคดีได้ทันทีเหมือนกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล เสมือนการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ มีโอกาสในการเจรจาไกล่เกลี่ยกันได้อีกครั้งหนึ่ง

4) ข้อเสียของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล คือ เสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี

3. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยที่จะทำให้คู่กรณีไม่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยหรือเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยเป็นจำนวนน้อย ?

ตอบ เจ้าหน้าที่คิดว่า มีความสามารถเหนือกว่าความสามารถในการชำระหนี้ของลูกหนี้ ทำให้เกิดการไม่เห็นความสำคัญของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้

4. ท่านคิดว่า การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะสามารถบังคับตามสัญญาได้เลยทันทีหรือไม่ ? หรือต้องนำมาฟ้องร้องตามสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลกันอีกครั้ง ? หากต้องนำสัญญาประนีประนอมมาฟ้องร้องต่อศาลท่านคิดว่าจะใช้ระยะเวลาเร็วขึ้นหรือไม่ ?

ตอบ ต้องนำมาฟ้องร้องกันอีกครั้งต่อศาล และคิดว่าน่าจะเร็วขึ้น เนื่องจากประเด็นข้อพิพาทลดลง

5. หากมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะมีผลต่อการลดจำนวนการฟ้องร้องเป็นข้อพิพาทในศาลได้หรือไม่ ?

ตอบ ลดจำนวนคดีลงอย่างแน่นอน

6. ศาลมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณามูลหนี้เดิมก่อนหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ? หากมีการฟ้องร้องเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลและในศาล ?

ตอบ กรมบังคับคดีขอตอบแยกเป็นสองกรณี คือ

1) หากเป็นกรณีหนี้ธรรมดา ไม่มีความสลับซับซ้อน ไม่จำเป็นต้องพิจารณามูลหนี้เดิม

2) กรณีเป็นหนี้ปลอม การทำยอมที่ไม่สุจริต มีข้อสงสัยก็อาจจะต้องพิสูจน์เหตุที่มาของหนี้เดิม เพราะเล่ห์เหลี่ยมลูกหนี้ หากมีความรู้เขาจะวางแผนล้มละลายจึงมีการสร้างหนี้เทียม ถ้าการสร้างหนี้ปลอม หากมาถึงกรมบังคับคดีก็ต้องมีการตรวจสอบหากมีข้อสงสัย ศาลก็ควรจะต้องตรวจสอบเช่นกัน

(ค) ผลการดำเนินงาน

การดำเนินการงาน โกล่เกลี่ยข้อพิพาทชั้นบังคับคดีเริ่มมีความชัดเจนตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2550 เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งปลายทางแต่ก็เล็งเห็นความสำคัญของการโกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ถูกบังคับตามคำพิพากษาจากศาล หากพิจารณาจากสถิติการโกล่เกลี่ยตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2557 - 2561 ทำให้ลดจำนวนงานการบังคับคดีได้ปีละหลายพันคดี มีอัตราการโกล่เกลี่ยสำเร็จที่สูงมากเนื่องจากจากการได้รับความร่วมมืออย่างดีจากทุกภาคส่วนในชั้นบังคับคดี ซึ่งเจ้าหน้าที่มีความเชื่อมั่นว่าจะได้รับการชำระหนี้ อีกทั้งเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ได้หาทางผ่อนชำระหนี้ต่อไปพักการบังคับคดีไว้ หากไม่ปฏิบัติตามก็สามารถบังคับคดีต่อไปได้ ทำให้เป็นเสมือนหลักประกันการบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความชั้นบังคับคดีได้ทางหนึ่งแม้เป็นการโกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลก็ตาม

ในส่วนถัดไป ผู้วิจัยจะกล่าวถึงการศึกษาการโกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลของหน่วยงานต่าง ๆ

3.5 ข้อมูลและผลการศึกษาการโกล่เกลี่ยข้อพิพาทของสถาบันหรือหน่วยงานเฉพาะกิจ

ผู้วิจัยจะทำการแสดงข้อมูลและผลการศึกษาของการโกล่เกลี่ยข้อพิพาทของสถาบันหรือหน่วยงานเฉพาะกิจ เว้นแต่กรมการปกครองที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์แล้วเห็นว่า ควรนำมาอธิบายแยกส่วนเนื่องจากเป็นการโกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่มีลักษณะเฉพาะทาง ผู้วิจัยทำการศึกษาได้ผลดังต่อไปนี้

1. สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.)

สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ได้ออกระเบียบสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยว่าด้วยการโกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านการประกันภัย พ.ศ. 2559 ซึ่งกำหนดให้มีการโกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านการประกันภัยโดยผู้ชำนาญการที่เป็นบุคคลภายนอก เพื่อเป็นการเพิ่มทางเลือกในการระงับข้อพิพาทด้านการประกันภัยให้แก่คู่กรณี โดยไม่เสีย

ค่าใช้จ่าย ทำให้คู่กรณีสามารถยุติข้อพิพาทได้อย่างเป็นธรรม สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น ทำให้คู่กรณีได้รับความพึงพอใจทั้งสองฝ่าย อันเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ด้านการประกันภัย โดยมีการเปิดศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านการประกันภัย อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2559 และเป็นศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านการประกันภัยแห่งแรกในภูมิภาคอาเซียน²⁵

1. ข้อมูลขั้นตอนการดำเนินการหรือกฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท²⁶

(ก) ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านการประกันภัย

ผู้ไกล่เกลี่ยของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) เป็นบุคคลภายนอก ซึ่งเป็นผู้ชำนาญการที่มีประสบการณ์ด้านการประกันภัยหรือด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และผ่านการคัดเลือก และขึ้นทะเบียนรายชื่อผู้ชำนาญการเพื่อทำหน้าที่ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านการประกันภัยของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) โดยทะเบียนรายชื่อดังกล่าวมีอายุ 2 ปี นับแต่วันจัดทำทะเบียนรายชื่อ

(ข) กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านการประกันภัย

เมื่อสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) รับเรื่องร้องเรียนแล้ว เจ้าหน้าที่จะทำการตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้น เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจกับคู่กรณี หากตกลงยุติข้อพิพาทร่วมกันได้ เจ้าหน้าที่จะดำเนินการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ แต่หากคู่กรณีตกลงกันไม่ได้ และเป็นกรณีที่สามารถไกล่เกลี่ยได้ ให้เจ้าหน้าที่สอบถามคู่กรณีถึงความประสงค์ที่จะเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยโดยผู้ชำนาญการ

หากคู่กรณีทั้งสองฝ่ายตกลงเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย เจ้าหน้าที่ก็จะดำเนินการเสนอเลขานุการ (นายทะเบียน) เพื่อแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยจากทะเบียนรายชื่อผู้ชำนาญการเพื่อทำหน้าที่ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านการประกันภัยตามระเบียบสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านการประกันภัย พ.ศ. 2559

ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องดำเนินการไกล่เกลี่ยด้วยความเป็นกลาง และกระบวนการไกล่เกลี่ยต้องดำเนินการเป็นการลับ

²⁵ สืบค้นจาก <https://www.oic.or.th/th/consumer/news/releases/85426>

²⁶ สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย. ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านการประกันภัย [แผ่นพับ]. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย.

(ค) ระยะเวลาการไถ่เกลี่ย

การไถ่เกลี่ยข้อพิพาทด้านการประกันภัยกำหนดให้ผู้ไถ่เกลี่ยเริ่มไถ่เกลี่ยภายใน 7 วัน นับแต่วันที่สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) แต่งตั้งผู้ไถ่เกลี่ย และให้ดำเนินการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน นับแต่วันที่เริ่มกระบวนการไถ่เกลี่ยโดยสามารถขยายระยะเวลาในการดำเนินการไถ่เกลี่ยได้ไม่เกิน 15 วัน และขยายได้ไม่เกิน 2 ครั้ง

(ง) ผลของการไถ่เกลี่ย²⁷

เมื่อคู่กรณีตกลงยุติข้อพิพาทได้ ให้ดำเนินการทำบันทึกความตกลงประนีประนอมยอมความ แต่หากไม่สามารถตกลงยุติข้อพิพาทได้ ให้ดำเนินการตามระเบียบสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ว่าด้วยการพิจารณาข้อร้องเรียนและดำเนินการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทด้านการประกันภัย พ.ศ. 2552 ต่อไป

2. ข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไถ่เกลี่ยข้อพิพาทด้านการประกันภัยของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.)

จากการศึกษาพบข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไถ่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของศูนย์ไถ่เกลี่ยข้อพิพาทด้านการประกันภัยของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.)

ตารางที่ 11 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไถ่เกลี่ยข้อพิพาทด้านการประกันภัยของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ปี พ.ศ. 2559-2561²⁸

ปี พ.ศ.	จำนวนข้อพิพาทที่ดำเนินการ (เรื่อง)	ผลการไถ่เกลี่ย			
		ยุติ		ไม่ยุติ	
		จำนวนเรื่อง	ร้อยละ	จำนวนเรื่อง	ร้อยละ
2559	114	90	78.95	24	21.05
2560	163	130	79.75	33	20.25
2561	248	210	84.68	38	15.32
รวม	525	430	81.90	95	18.10

²⁷ เพิ่งอ้าง

²⁸ ที่มา : ศูนย์ไถ่เกลี่ยข้อพิพาทด้านการประกันภัยของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย
หมายเหตุ : ศูนย์ไถ่เกลี่ยข้อพิพาทด้านการประกันภัยของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) เปิดให้บริการเมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2559

จากข้อมูลสถิติในตารางจะเห็นได้ว่า สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจ ประกันภัยนั้นมีอัตราการใกล้เคียงข้อพิพาทสำเร็จน้อยที่สุดคือ ร้อยละ 78.95 ในปี พ.ศ. 2559 และมีอัตราสำเร็จ ในการใกล้เคียงข้อพิพาทที่ดีขึ้นในทุกปี โดยมีค่าเฉลี่ยอัตราการสำเร็จ โดยรวมคือ ร้อยละ 81.90 ถือว่า โดยรวมมี อัตราประสบความสำเร็จที่ดี ส่วนหนึ่งมาจากกระบวนการใกล้เคียงที่ดีและมีผู้ประนีประนอมอาชีพน ใน กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทและสามารถบังคับให้ปฏิบัติตามสัญญาได้อย่างดีเนื่องจากมีกฎหมายควบคุมผู้ ประกอบธุรกิจที่มีโทษรุนแรง

3. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการใกล้เคียงข้อพิพาทของศูนย์ใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาทของ สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

1. นายโสรัจจ์ แรกสกุลชัย ตำแหน่งผู้อำนวยการกลุ่มงานระงับข้อพิพาท สำนักงานคณะกรรมการ กำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย

2. นางสาวยุบล จิรจิตตยากร หัวหน้ากลุ่มใกล้เคียงข้อพิพาท สำนักงานคณะกรรมการกำกับและ ส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย

สัมภาษณ์ให้ข้อมูล ณ วันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2562 ณ สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการ ประกอบธุรกิจประกันภัย

จากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการใกล้เคียงข้อพิพาท ดังนี้

1. ท่านมีความเห็นอย่างไรกับกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทในปัจจุบัน ? และปัจจัยที่จะนำไปสู่การทำ สัญญาประนีประนอมยอมความ มีปัจจัยอะไรบ้าง ?

คำตอบ การใกล้เคียงข้อพิพาทนั้นไม่ว่าจะเป็นในศาลหรือนอกศาลก็ตาม เป็นทิศทางที่ดีในการอำนวยความสะดวก ยุติธรรม ไม่ว่าด้านใดก็แล้วแต่ เพิ่มความสะดวกของประชาชน เพิ่มอำนาจต่อรองให้กับประชาชน เห็น ด้วยกับกระบวนการระงับข้อพิพาทที่มีอยู่ในปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบ ธุรกิจประกันภัยมีการระงับข้อพิพาททางเลือกลงอยู่ 3 ส่วนด้วยกัน

ส่วนแรกเป็นการระงับข้อพิพาทโดยเจ้าหน้าที่ โดยนายทะเบียนนั้นแต่งตั้งให้กระทำหน้าที่ในการใกล้เคียง ข้อพิพาท แต่จะต้องเป็นข้อพิพาทด้านการประกันภัยหรือที่เกี่ยวกับสินไหมทดแทนสัญญาประกันภัย เช่น พรบ.ภาคบังคับฯ แม้ไม่ใช่ผู้ประกอบการประกันภัยแต่เป็นผู้เสียหายที่มีสิทธิได้ค่าเสียหายตามสัญญาประกันภัย ก็ สามารถเข้าใกล้เคียงได้เช่นกัน

ส่วนที่สอง เหตุเดียวกันกับส่วนแรก แต่ผู้ใกล้เคียงจะเป็นผู้ชำนาญการ ผู้ร้องไม่พอใจในชั้นเจ้าหน้าที่ ประสงค์จะเข้าสู่กระบวนการใกล้เคียงของชั้นผู้ชำนาญการก็ทำได้เช่นกัน

ส่วนที่สาม ชั้นอนุญาโตตุลาการ

ประโยชน์ที่ได้จากการใกล้เคียงคิดว่า เปิดโอกาสให้ได้คุยกัน ประโยชน์อาจจะน้อยกว่าในศาล ศาลเป็นที่เชื่อมั่นของประชาชนอยู่แล้ว ผู้ใกล้เคียงก็มีการผ่านการอบรม กระบวนการใกล้เคียงในศาลก็มีขั้นตอนที่ชัดเจน แต่นอกศาลก็มีวิธีการที่มีเป้าหมายเดียวกัน คือ ให้ได้เจรจากันประนีประนอมกัน ประหยัดค่าใช้จ่าย และสัมพันธภาพก็มีอยู่เหมือนเดิม

ปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการใกล้เคียง คือ

- 1) ความน่าเชื่อถือของผู้ใกล้เคียง ถ้าผู้ใกล้เคียงมีองค์ความรู้ในการประกันภัย กฎหมายระเบียบต่าง ๆ เกี่ยวกับการประกันภัย ถ้าสามารถอธิบายข้อกฎหมายระเบียบต่าง ๆ ได้
- 2) กระบวนการที่ดี สถานที่ที่รองรับ บริการที่ดี เจ้าหน้าที่ที่ดี เพราะผู้ร้องส่วนใหญ่เป็นประชาชน ถ้าไม่มีกระบวนการบริหารจัดการที่ดี อาจจะทำให้ผู้ร้องไม่เข้าสู่กระบวนการใกล้เคียงก็ได้
- 3) ทุนทรัพย์ หากทุนทรัพย์ไม่มาก ก็ทำให้สามารถสำเร็จได้ง่าย หากทุนทรัพย์เยอะก็อาจมีความยากลำบากมากกว่า แต่ทั้งนี้ก็อยู่ที่ผู้ใกล้เคียงด้วยว่า แนะนำข้อกฎหมายได้มีประสิทธิภาพหรือไม่
- 4) บุคคลภายนอก เช่น ทนายความ บางทีอาจจะใช้เทคนิคทางกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้อง บางทีค่าตอบแทนก็ขึ้นอยู่กับจำนวนเงินที่เป็นผลประโยชน์ของทนายความ ส่วนใหญ่จะเข้ามาในฐานะตัวแทน ถ้าข้อพิพาทระงับในชั้นอนุญาโตตุลาการจะได้ค่าตอบแทนที่มากกว่า เพราะมีการทำงานที่มีขั้นตอนมากกว่า ทำให้ทนายประวิงเรื่องเข้าสู่กระบวนการที่มากขึ้น

2. ข้อดีและข้อเสียของกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทนอกศาลและในศาล มีอย่างไรบ้าง ?

คำตอบ 1) ข้อดีของกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทนอกศาล คือ ประหยัดค่าใช้จ่ายและรวดเร็ว สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยมีข้อบังคับค่อนข้างเด็ดขาด อย่างเรื่องการประวิงการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน มีโทษค่อนข้างหนัก มีโทษทางอาญากำกับอีกชั้นหนึ่ง แม้ไม่มีคำพิพากษาตามยอม จะใช้มาตรการจูงนี้บังคับเอากับคู่กรณีที่เป็นบริษัทประกันภัยได้ ปฏิบัติตามสัญญายอมแทบจะ 100% บังคับกันได้ เพราะหากไม่จ่ายจะถูกบังคับให้ชำระจำนวนเงินที่มากกว่านี้โดยผลของกฎหมาย

2) ข้อดีของกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทในศาล คือ ประหยัดค่าใช้จ่ายมากกว่าต่อผู้คดีในชั้นศาลและคดีจบได้รวดเร็วกว่าปกติ สัญญาประนีประนอมยอมความมีการตรวจสอบโดยผู้พิพากษา หากมีการทำผิดสัญญาประนีประนอมยอมความสามารถบังคับคดีได้ทันที

3) ข้อเสียของกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทนอกศาล คือ การทำสัญญาประนีประนอมยอมความอาจจะไม่ได้ถูกตรวจสอบ ความรู้ความสามารถของผู้ใกล้เคียงในการตรวจสอบความเป็นธรรมของสัญญา

4) ข้อเสียของกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทในศาล คือ เสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีมาก

3. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยที่จะทำให้คู่กรณีไม่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยหรือเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยเป็นจำนวนน้อย ?

คำตอบ 1) บุคคลภายนอกหรือทนายความ และการประชาสัมพันธ์ของแต่ละองค์กร ที่ให้เห็นประโยชน์การไกล่เกลี่ย

2) ความน่าเชื่อถือของหน่วยงาน ความไม่เชื่อมั่นในกระบวนการไกล่เกลี่ยที่จะทำให้พึงพอใจของแต่ละหน่วยงานได้

3) บางหน่วยงานคู่พิพาทอาจจะกลัวเป็นข่าว กลัวเสียภาพลักษณ์ บริษัทใหญ่ ๆ บางที่มีความเชื่อว่า เมื่อเข้าสู่กระบวนการแล้ว มีข้อตกลงเมื่อไหร่แล้ว อาจจะเป็นบรรทัดฐานได้ หากมีข่าวเผยแพร่กระจายก็อาจจะทำให้คู่พิพาทไม่ยอมเข้าสู่กระบวนการก็ได้ บางทีก็อยากให้มีคำพิพากษาของศาล ผู้บริหารของบริษัทต่าง ๆ ก็จะเชื่อมั่นหรือจะมีคำสั่งต่าง ๆ ออกมา

4. ท่านคิดว่า การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะสามารถบังคับตามสัญญาได้โดยทันทีหรือไม่ ? หรือต้องนำมาฟ้องร้องตามสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลกันอีกครั้ง ? หากต้องนำสัญญาประนีประนอมมาฟ้องร้องต่อศาลท่านคิดว่าจะใช้ระยะเวลาเร็วขึ้นหรือไม่ ?

คำตอบ ต้องนำสัญญาประนีประนอมยอมความไปฟ้องร้องอีกครั้งหนึ่ง หากไม่ได้มีการนำพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาบังคับใช้ และน่าจะมียุทธศาสตร์ที่รวดเร็วยิ่งขึ้น

5. หากมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะมีผลต่อการลดจำนวนการฟ้องร้องเป็นข้อพิพาทในศาลได้หรือไม่ ?

คำตอบ ลดข้อพิพาทขึ้นสู่ศาลได้

6. ศาลมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณาคดีนี้เดิมก่อนหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ? หากมีการฟ้องร้องเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลและในศาล ?

คำตอบ มูลหนี้สิทธิเรียกร้องเดิมย่อมระงับ มาก่อนนี้ใหม่ตามสัญญาขอมประนีประนอมยอมความ ศาลจะไม่ลงไปพิจารณาคดีเดิม การทำสัญญาประนีประนอมยอมความต้องระงับหนี้เดิมตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

4. ผลการดำเนินงาน

การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยมีมาอย่างยาวนานแล้ว แต่ต่อมาได้มีการจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยขึ้นมารองรับปริมาณการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่มากขึ้นและเป็นศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านประกันภัยแห่งแรกในภูมิภาคอาเซียน เมื่อพิจารณาจากสถิติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยถือว่า

ดำเนินการไต่ถามไต่สวนได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นอย่างมาก เนื่องจากอัตราการไต่ถามไต่สวนข้อพิพาทสำเร็จอยู่ที่ประมาณร้อยละ 80 เหตุปัจจัยมาจากมีการอบรมผู้ประนีประนอมอย่างต่อเนื่อง ใ้ผู้ประนีประนอมอาชีพทำให้การไต่ถามไต่สวนของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยมีประสิทธิภาพอย่างมาก อีกทั้งยังเป็นข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับการประกันภัยโดยเฉพาะจึงสามารถใช้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและมีความเข้าใจข้อพิพาทด้านการประกันภัยเป็นอย่างดี แม้จะไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบังคับเมื่อผิดข้อตกลงภายหลัง แต่สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยมีกฎหมายที่ลงโทษผู้ประกอบธุรกิจประกันภัยในเหตุแห่งการประวิงเมื่อมีการตกลงแล้วไม่ปฏิบัติตามจึงทำให้ยังคงมีประสิทธิภาพในการบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความหรือข้อตกลง

2. สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้รับข้อร้องเรียนเกี่ยวกับผู้บริโภคทั่วประเทศจึงมีความจำเป็นต้องสร้างระบบไต่ถามไต่สวนข้อพิพาทเพื่อลดปริมาณข้อร้องเรียนทั้งหมดที่เข้ามาในแต่ละปี

1. ข้อมูลขั้นตอนการดำเนินการหรือกฎหมายเกี่ยวกับการไต่ถามไต่สวนข้อพิพาท²⁹

มีขอบเขตการทำงานและขั้นตอนการดำเนินงานการไต่ถามไต่สวนข้อพิพาทโดยคณะอนุกรรมการไต่ถามไต่สวนเรื่องราวร้องทุกข์ ดังนี้

1. คณะอนุกรรมการไต่ถามไต่สวนเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคด้านสัญญา ชุดที่ 1 และชุดที่ 2
2. คณะอนุกรรมการไต่ถามไต่สวนเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคด้านตลาด ชุดที่ 3
3. คณะอนุกรรมการไต่ถามไต่สวนเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคด้านโฆษณา ชุดที่ 4
4. คณะอนุกรรมการไต่ถามไต่สวนเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคด้านธุรกิจขายตรงและตลาดแบบตรง ชุดที่ 5
5. คณะอนุกรรมการไต่ถามไต่สวนเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคส่วนภูมิภาค ชุดที่ 6
6. คณะอนุกรรมการไต่ถามไต่สวนเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคด้านสินค้าและบริการ ชุดที่ 7
7. คณะอนุกรรมการไต่ถามไต่สวนเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคด้านยานยนต์
8. คณะอนุกรรมการไต่ถามไต่สวนเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคด้านด้านการใช้บริการเวชกรรม ทันตกรรม

และสถานเสริมความงาม

²⁹ สืบค้นจาก http://www.ocpb.go.th/ewt_news.php?nid=5168&filename=

โดยขั้นตอนการปฏิบัติงานการไต่ถามข้อพิพาทของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค แบ่งเป็นสามขั้นตอนหลักใหญ่ 3 ขั้นตอน ดังนี้³⁰

(ก) ขั้นตอนในการออกหนังสือให้มาชี้แจงข้อเท็จจริงและเจรจาไกล่เกลี่ย

1. เจ้าหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องที่มีการร้องเรียนจากเอกสารและหลักฐาน กรณีข้อเท็จจริงและเอกสารหลักฐานไม่ครบถ้วน ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบมีหนังสือ/โทรศัพท์/โทรสาร ภายใน 5 วันทำการ เพื่อแจ้งผู้ร้องให้ดำเนินการให้รายละเอียด ข้อเท็จจริงพร้อมจัดส่งเอกสารหลักฐานเพิ่มเติมโดยกำหนดระยะเวลาพอสมควร ซึ่งขั้นตอนนี้จะหยุดการนับเวลาในขณะที่รวบรวมข้อเท็จจริง และเอกสารหลักฐาน และจะเริ่มนับเวลาใหม่ในวันที่เจ้าหน้าที่ได้รับเอกสารและหลักฐานครบถ้วน หากผู้ร้องไม่ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ยุติเรื่องตามระเบียบฯ

2. กรณีข้อเท็จจริงและเอกสารหลักฐานครบถ้วนเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดทำหนังสือแจ้งผู้ประกอบการธุรกิจให้ชี้แจงข้อเท็จจริงและ/หรือ ส่งเอกสารเพื่อประกอบการพิจารณา เรียก/เชิญ คู่กรณีเจรจาไกล่เกลี่ย หรือ กรณีเป็นเรื่องที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานอื่นให้จัดทำหนังสือส่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบพิจารณาดำเนินการต่อไป

3. เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเสนอผู้บังคับบัญชาลงนามในหนังสือตามข้อ 2

4. เจ้าหน้าที่ธุรการลงระบบสารบรรณ โดยในขั้นตอนเบื้องต้นนี้เจ้าหน้าที่ดำเนินการภายใน 15 วันทำการนับตั้งแต่วันที่เจ้าหน้าที่ได้รับเอกสารและหลักฐานครบถ้วน

(ข) ขั้นตอนในการเจรจาไกล่เกลี่ย

1. เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบดำเนินการเชิญคู่กรณีมาชี้แจงข้อเท็จจริง และ/หรือ เจรจาไกล่เกลี่ย ในชั้นเจ้าหน้าที่ กรณีตกลงกันได้ในชั้นเจ้าหน้าที่ให้ดำเนินการยุติเรื่องโดยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจัดทำบันทึกเสนอผู้บังคับบัญชาให้มีคำสั่งยุติเรื่อง

2. กรณีตกลงไม่ได้ ให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการนำเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของคณะอนุกรรมการไต่ถามข้อพิพาท หากยังตกลงกันไม่ได้ ให้ดำเนินการต่อข้อต่อไป

3. เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบรวบรวมข้อเท็จจริง เอกสาร พยานหลักฐานต่าง ๆ พร้อมทำความเข้าใจก่อนนำเสนอผู้บังคับบัญชา

4. ผู้บังคับบัญชาพิจารณาและให้ความเห็นในการนำเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของคณะอนุกรรมการพิจารณากลับกรองเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภค โดยในขั้นตอนนี้จะหยุดการนับเวลาในขณะที่รวบรวมข้อเท็จจริง โดยจะเริ่มนับเวลาใหม่อีกครั้งนับแต่วันที่ผู้บังคับบัญชาสั่งการ

³⁰ เพิ่งอ้าง

(ค) ขั้นตอนการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาล้มล้างการร้องเรียนจากผู้บริโภค

1. เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบนำเรื่องบรรจุวาระเข้าคณะกรรมการพิจารณาล้มล้างการร้องเรียนจากผู้บริโภค โดยขั้นตอนนี้มีระยะเวลาดำเนินการ 7 วันทำการ

2. ในขั้นตอนการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาล้มล้างการร้องเรียนจากผู้บริโภคนั้น หากมีคำสั่งให้นำเรื่องไปไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอีกครั้ง ให้เจ้าหน้าที่เชิญคู่กรณีมาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคณะกรรมการพิจารณาล้มล้างการร้องเรียนจากผู้บริโภคภายใน 15 วันทำการ และผลเป็นประการใดให้นำเสนอคณะกรรมการพิจารณาล้มล้างการร้องเรียนจากผู้บริโภคเพื่อทราบต่อไป กรณีขอให้จัดส่งเอกสารหลักฐานเพิ่มเติม ให้เจ้าหน้าที่แจ้งผู้ร้องให้จัดส่งเอกสาร หลักฐานเพิ่มเติมนับตั้งแต่วันที่คำสั่ง โดยในขั้นตอนนี้จะทำการหยุดการนับเวลาไว้ กรณีมีมติให้ยุติเรื่อง หรือมีมติให้ดำเนินคดี ให้ดำเนินการต่อตามข้อต่อไป

3. เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบแจ้งฝ่ายเลขานุการคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อบรรจุวาระเข้าสู่การพิจารณาของ คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ภายใน 7 วันทำการ นับแต่วันที่คณะกรรมการพิจารณาล้มล้างการร้องเรียนจากผู้บริโภคได้ให้การรับรองมติ

4. คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคพิจารณาเพื่อมีมติ โดยในขั้นตอนนี้จะทำการหยุดการนับเวลาไว้

5. ฝ่ายเลขานุการคุ้มครองผู้บริโภค แจ้งมติให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบทราบ โดยขั้นตอนนี้จะดำเนินการภายใน 5 วันทำการ

6. เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบดำเนินการแจ้งให้ผู้ร้องทราบ ภายใน 7 วันทำการ นับแต่วันที่ได้รับแจ้งมติ

จะสังเกตว่า สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจนและแน่นอน ทำให้เกิดกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ดังจะเห็นได้จากข้อมูลทางสถิติต่อไป

2. ข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไถ่เกี้ยข้อพิพาทของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค
จากการศึกษาพบข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไถ่เกี้ยข้อพิพาทของศูนย์ไถ่เกี้ยและประนอมข้อพิพาท
ของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

ตารางที่ 12 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไถ่เกี้ยข้อพิพาทของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2561³¹

ปีงบประมาณ	จำนวนข้อพิพาท	การไถ่เกี้ยข้อพิพาทสำเร็จ	การไถ่เกี้ยข้อพิพาทไม่สำเร็จ
2557	105	47 (44.76%)	58 (55.24%)
2558	927	353 (38.08%)	574 (61.92%)
2559	565	214 (37.88%)	351 (62.12%)
2560	973	362 (37.20%)	611 (62.80%)
2561	1,121	517 (46.12%)	604 (53.88%)
รวม	3,691	1,493 (40.45%)	1198 (59.55%)

จากตารางสถิติแสดงให้เห็นว่า อัตราการไถ่เกี้ยข้อพิพาทสำเร็จนั้นตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 – 2561 นั้นอยู่ในอัตราที่ใกล้เคียงจนเป็นมาตรฐานเดียวกัน คือ ร้อยละ 37.20 – 46.12 เนื่องจากค่าเฉลี่ยของอัตรา
การไถ่เกี้ยสำเร็จทั้งหมด คือ ร้อยละ 40.45 จะเห็นได้ว่าเป็นอัตราการสำเร็จที่มีผลดีสำหรับหน่วยงานที่มีข้อ
พิพาทที่หลากหลายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคแม้ไม่ได้มีกฎหมายเฉพาะที่จะบังคับให้ผู้พิพาทเข้ามาไถ่เกี้ย
และบังคับหากผิดข้อตกลง แต่ถือว่าได้รับความเชื่อมั่นจากคู่พิพาทในระดับดี ด้วยเหตุที่เป็นหน่วยงานทำงาน
ใกล้ชิดผู้บริโภคที่เป็นประชาชนนั่นเอง

³¹ ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

3. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์การไต่ถามข้อพิพาทของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

1. นางสาวทรงศิริ จุมพล ตำแหน่งผู้อำนวยการกองกฎหมายและคดี สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

2. นายนิรุทธ์ ศรีไกรวิน ตำแหน่งนักสืบสวนสอบสวนชำนาญการพิเศษ

3. นางสาวพัชชะรีย์ วังนิคม ตำแหน่งนักสืบสวนสอบสวนปฏิบัติการ

4. นายเนติ นาคพงษ์ ตำแหน่งนักสืบสวนสอบสวนปฏิบัติการ

สัมภาษณ์ให้ข้อมูล ณ วันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2562 ณ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค จากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการไต่ถามข้อพิพาท ดังนี้

1. ท่านมีความเห็นอย่างไรกับกระบวนการไต่ถามข้อพิพาทในปัจจุบัน ? และปัจจัยที่จะนำไปสู่การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ มีปัจจัยอะไรบ้าง ?

คำตอบ เป็นการกระบวนการที่ดี ดีกับคู่กรณีทั้งสองฝ่าย มีการนำมาใช้ทุกหน่วยงานแม้แต่ชั้นบังคับคดี การไต่ถามนอกศาลเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือก มีความสำคัญอย่างมาก ควรที่จะส่งเสริมในหลาย ๆ หน่วยงาน แม้แต่คดีอาญาเองก็ยังมี การไต่ถามข้อพิพาท ถ้าของหน่วยงานที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการก็ต้องให้มีทางออกในลักษณะเดียวกัน

ปัจจัยความสำเร็จ คือ 1) ความเข้าใจของคู่กรณี ข้อเรียกร้องของคู่กรณี และผู้ไต่ถามที่มีความสำคัญ ในฐานะที่เป็นคนกลางว่า พุคให้คู่กรณีเห็นประโยชน์ การแยกเจรจาทำความเข้าใจ

2) การใช้ความสามารถของผู้ไต่ถาม วิธีการการไต่ถาม ประสบการณ์ของผู้ทำหน้าที่ไต่ถาม สภาพแวดล้อมการเจรจาไต่ถาม ผู้บริโภค ผู้ประกอบธุรกิจ และคนกลาง ถ้าผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจเข้าใจว่า การไต่ถามไม่ใช่การเอาแพ้ชนะกัน เป็นเรื่องหาจุดที่ดีที่สุดสำหรับแต่ละฝ่าย ต้องเป็นการไต่ถาม ไม่ใช่การเกลี้ยกล่อม ต้องให้ความเป็นธรรมทั้งสองฝ่าย

3) สถานที่ที่ไต่ถามก็สำคัญพื้นที่ที่เหมาะสม

2. ข้อดีและข้อเสียของกระบวนการไต่ถามข้อพิพาทนอกศาลและในศาล มีอย่างไรบ้าง ?

คำตอบ 1) ข้อดีของกระบวนการไต่ถามข้อพิพาทนอกศาล คือ สัมพันธภาพของคู่พิพาทก็ยังคงอยู่ ความสะดวก ความรวดเร็ว ได้รับการเยียวยาที่รวดเร็ว

2) ข้อดีของกระบวนการการไต่ถามข้อพิพาทในศาล คือ หากมีการทำผิดสัญญา ประนีประนอมยอมความสามารถบังคับคดีได้ทันที

3) ข้อเสียของกระบวนการ โกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล คือ หากผิดบันทึกข้อตกลงต้องนำคดีไปฟ้องร้องดำเนินคดี ซึ่งกระบวนการ โกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ผ่านมาล้มเหลว บางรายไม่ทราบว่าต้องไปฟ้องร้องอีกครั้งหนึ่ง

4) ข้อเสียของกระบวนการ โกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล คือ เสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีมาก การเดินทาง สัมภาษณ์พยานผู้เสียหาย ไม่สามารถเลือกสถานที่ได้ เสียค่าใช้จ่ายมากขึ้น

3. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยที่จะทำให้คู่กรณีไม่เข้าสู่กระบวนการ โกล่เกลี่ยหรือเข้าสู่กระบวนการ โกล่เกลี่ยเป็นจำนวนน้อย ?

คำตอบ 1) ฝ่ายผู้ประกอบการธุรกิจ มีเจตนาที่ไม่สุจริตอยู่แล้วแต่แรก หรือเป็นธุรกิจที่ไม่อยากยุ่งเกี่ยวกับรัฐ หรือธุรกิจไม่โปร่งใส คิดว่ามีความผิดจริงไม่อยากเข้าร่วมกระบวนการ โกล่เกลี่ย

2) ฝ่ายผู้บริโภค อาจจะมีปัญหาเรื่องการเดินทาง หรือมีส่วนผิด หรือ ทั้งสองฝ่ายทะเลาะกันมาก่อนมาร้องเรียนแล้ว

4. ท่านคิดว่า การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะสามารถบังคับตามสัญญาได้โดยทันทีหรือไม่ ? หรือต้องนำมาฟ้องร้องตามสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลกันอีกครั้ง ? หากต้องนำสัญญาประนีประนอมมาฟ้องร้องต่อศาลท่านคิดว่าจะใช้ระยะเวลาเร็วขึ้นหรือไม่ ?

คำตอบ ต้องนำมาฟ้องร้องต่อศาลอีกครั้ง และคิดว่าน่าจะใช้เวลาสั้นลงเนื่องจากมีการตกลงกันมาแล้วหนึ่งครั้ง

5. หากมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะมีผลต่อการลดจำนวนการฟ้องร้องเป็นข้อพิพาทในศาลได้หรือไม่ ?

คำตอบ มีผลทำให้ลดคดีขึ้นสู่ศาล ทิศทางการลดจำนวนคดีมีแนวโน้มที่ดีขึ้น

6. ศาลมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณาคดีนี้เดิมก่อนหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ? หากมีการฟ้องร้องเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลและในศาล ?

คำตอบ เป็นเทคนิคการเขียนข้อตกลง หน่วยงานจะเขียนทำนองว่า ถ้าผิดนัดให้ใช้จำนวนเงินเดิม การเขียนแบบนี้ จะมีผลถึงดอกเบี้ยเท่านั้น มูลหนี้เดิมยอมรับ ไปใช้บังคับตามสัญญาใหม่ว่า เขียนอย่างไรเท่านั้น ทั้งนี้ก็แล้วแต่กรณีว่าจะเขียนสัญญาอย่างไร บางกรณีมูลหนี้ไม่ชัดเจน อาจจะแนะนำให้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความเลขเพื่อให้ความชัดเจนเรื่องจำนวนเงิน

4. ผลการดำเนินงาน

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ให้ความสำคัญรับเรื่องร้องเรียนจากประชาชนผู้เสียหายจากผู้ประกอบธุรกิจ ทำให้มีเรื่องร้องเรียนเข้ามาปริมาณมากในแต่ละปี กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นกระบวนการหนึ่งในการช่วยแบ่งเบาภาระในการดำเนินคดีหรือดำเนินการตามข้อร้องเรียนของประชาชน จากสถิติปี พ.ศ. 2557 – 2561 แสดงให้เห็นว่า หากมีการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแล้วจะทำให้ข้อพิพาทลดลงประมาณร้อยละ 40 จะเห็นได้ว่า อัตราการลดลงนี้มีประสิทธิภาพมาก เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ให้ความสำคัญและระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคที่ชัดเจนแน่นอน

3. กรมทรัพย์สินทางปัญญา

ด้วยการค้าพาณิชย์ในปัจจุบัน มีความเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยหลากหลายมิติ กรมทรัพย์สินทางปัญญามีการนำการระงับข้อพิพาทแต่เดิมนั้นนำมาใช้สองกระบวนการคือ³² การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและอนุญาโตตุลาการ แต่ปัจจุบันเหลือแต่เพียงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเท่านั้นที่เหมาะสมกับสภาพของหน่วยงานในการระงับข้อพิพาท กรมทรัพย์สินทางปัญญามีขั้นตอนการไกล่เกลี่ยดังจะกล่าวต่อไปนี้

1. ข้อมูลขั้นตอนการดำเนินการหรือกฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของกรมทรัพย์สินทางปัญญา

กรมทรัพย์สินทางปัญญามีกระบวนการระงับข้อพิพาทโดยกระบวนการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทตามข้อบังคับกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการประนอมข้อพิพาทด้านทรัพย์สินทางปัญญาโดยดำเนินการระงับโดยกลุ่มงานกฎหมาย 4 สำนักกฎหมายของกรมทรัพย์สินทางปัญญาโดยข้อพิพาทที่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้นั้นต้องเป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ แบบผังภูมิของวงจรรวม ความลับทางค้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ชื่อทางการค้า พันธุ์พืช และอื่น ๆ ที่มีประเด็นเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญารวมอยู่ด้วย ลักษณะข้อพิพาทที่สามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยดังต่อไปนี้

1. ละเมิดสิทธิ
2. การอนุญาตให้ใช้
3. โต้แย้งสิทธิ
4. ค่าเสียหาย
5. คัดค้านหรือเพิกถอน (เครื่องหมายการค้า)

³² สืบค้นจาก <http://www.ipthailand.go.th/th/การระงับข้อพิพาท.html>

(ก) ขั้นตอนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ผู้ร้องเรียนยื่นคำขอไกล่เกลี่ย (ไม่มีแบบหนังสือ) ถึงอธิบดี และมีรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ขอไกล่เกลี่ยและคู่กรณี ได้แก่ ชื่อ ข้อมูลสำหรับการติดต่อของทั้งสองฝ่าย สิทธิหรือข้อพิพาทที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อพิพาท ข้อเรียกร้อง และคำขอให้กรมเป็นคนกลางดำเนินการไกล่เกลี่ย จากนั้นให้ดำเนินการตามข้อบังคับกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการประนอมข้อพิพาทด้านทรัพย์สินทางปัญญา ดังนี้

ก่อนเสนอข้อพิพาทให้ผู้ประนอมข้อพิพาทดำเนินการ ให้นัดประชุมคู่กรณีเพื่อหาทางเจรจาตกลงกันเกี่ยวกับกรณีพิพาท หากอธิบดีเห็นว่าจำเป็นและคู่กรณีเห็นสมควร ให้ตั้งบุคคลคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นผู้ประนอมข้อพิพาท และบุคคลใดที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ประนอมข้อพิพาทในข้อพิพาทใด ย่อมไม่อาจเป็นอนุญาโตตุลาการในข้อพิพาทนั้นได้อีก³³

ข้อบังคับการประนอมข้อพิพาทย่อมใช้บังคับแก่การประนอมข้อพิพาทซึ่งเกิดขึ้นจากสัญญาหรือเกี่ยวกับสัญญาหรือนิติสัมพันธ์หรือมูลเหตุอื่น ซึ่งคู่กรณีประสงค์จะให้มีการระงับข้อพิพาทโดยการประนอมข้อพิพาทภายใต้การดำเนินการของกรมทรัพย์สินทางปัญญา คู่กรณีอาจตกลงยกเว้นหรือเปลี่ยนแปลงข้อบังคับการประนอมข้อพิพาทในเวลาใด ๆ ก็ได้โดยทำเป็นหนังสือ แต่ทั้งนี้ย่อมไม่กระทบถึงความสมบูรณ์แห่งการที่ได้กระทำไปแล้ว ข้อบังคับการประนอมข้อพิพาทใดเป็นการผิดแผกแตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ก็ให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น³⁴

คู่กรณีตกลงจะไม่ใช้สิทธิในการระงับข้อพิพาททางศาล หรือโดยทางอนุญาโตตุลาการในระหว่างการประนอมข้อพิพาท³⁵

คู่กรณีฝ่ายหนึ่งอาจมีหนังสือไปถึงคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อให้ระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น โดยการประนอมข้อพิพาทตามข้อบังคับการประนอมข้อพิพาทให้ถือว่ากระบวนการพิจารณาประนอมข้อพิพาทเริ่มขึ้น เมื่อคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งตอบรับให้มีการระงับข้อพิพาท โดยการประนอมข้อพิพาท คำตอบรับดังกล่าวให้ทำเป็นหนังสือหากคู่กรณีฝ่ายที่เสนอให้มีการประนอมข้อพิพาทมิได้รับคำตอบรับจากอีกฝ่ายหนึ่งภายในเวลา 30 วันนับแต่วันที่ฝ่ายนั้นได้รับคำเสนอให้ประนอมข้อพิพาทหรือภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในคำเสนอให้ประนอมข้อพิพาท ผู้เสนอให้ประนอมข้อพิพาทอาจถือว่าอีกฝ่ายหนึ่งปฏิเสธคำเสนอดังกล่าว และหากผู้เสนอให้ประนอมข้อพิพาทประสงค์จะถือเช่นนั้น ให้แจ้งคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งทราบ³⁶

³³ ข้อบังคับกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการประนอมข้อพิพาทด้านทรัพย์สินทางปัญญา ข้อ 2

³⁴ ข้อบังคับกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการประนอมข้อพิพาทด้านทรัพย์สินทางปัญญา ข้อ 3

³⁵ ข้อบังคับกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการประนอมข้อพิพาทด้านทรัพย์สินทางปัญญา ข้อ 4

³⁶ ข้อบังคับกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการประนอมข้อพิพาทด้านทรัพย์สินทางปัญญา ข้อ 5

ให้มีผู้ประนอมข้อพิพาทจำนวนหนึ่งคน เว้นแต่คู่กรณีจะเห็นสมควรให้มีผู้ประนอมข้อพิพาทมากกว่าหนึ่งคน ในกรณีดังกล่าวให้ผู้ประนอมข้อพิพาทกระทำการร่วมกัน³⁷

คู่กรณีอาจแต่งตั้งผู้ประนอมข้อพิพาทเองหรืออาจให้อธิบดีแนะนำหรือแต่งตั้งผู้ประนอมข้อพิพาทให้ก็ได้³⁸

เมื่อได้แต่งตั้งผู้ประนอมข้อพิพาทแล้ว ให้คู่กรณีแต่ละฝ่ายเสนอข้อพิพาทของตนเป็นหนังสือต่อผู้ประนอมข้อพิพาท แสดงให้เห็นถึงลักษณะและประเด็นแห่งข้อพิพาท ในการนี้ให้ส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวแก่คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง ในระหว่างกระบวนการพิจารณาประนอมข้อพิพาท ผู้ประนอมข้อพิพาทอาจขอให้คู่กรณีแถลงข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเมื่อเห็นสมควร³⁹

ให้ผู้ประนอมข้อพิพาทดำเนินการดังนี้⁴⁰

(1) ผู้ประนอมข้อพิพาทจะช่วยให้คู่กรณีในข้อพิพาทบรรลุถึงความตกลงด้วยความเป็นกลางและอิสระ

(2) ในการประนอมข้อพิพาท ผู้ประนอมข้อพิพาทพึงใช้หลักความยุติธรรม โดยพิจารณาถึงสิทธิและหน้าที่ของคู่พิพาท ประเพณีทางการค้า และพฤติการณ์อื่นซึ่งเกี่ยวข้อง รวมทั้งทางปฏิบัติต่อกันของคู่กรณีที่ผ่านมา

(3) หากเห็นว่าจำเป็นและคู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดร้องขอ ผู้ประนอมข้อพิพาทอาจให้คู่กรณีนำพยานบุคคลเข้าสืบ แต่ทั้งนี้ให้คำนึงถึงหลักการที่ให้การประนอมข้อพิพาทเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว

(4) ไม่ว่าในระยะเวลาใดของการประนอมข้อพิพาท ผู้ประนอมข้อพิพาทอาจทำข้อเสนอประนอมข้อพิพาทแก่คู่กรณี ข้อเสนอดังกล่าวอาจทำด้วยวาจาและไม่จำเป็นต้องให้เหตุผลแห่งข้อเสนอ

ให้อธิบดีเป็นผู้กำหนดสถานที่ซึ่งใช้เป็นที่ดำเนินกระบวนการพิจารณาประนอมข้อพิพาทดูแลและกำกับการประนอมข้อพิพาทให้ดำเนินไปด้วยความรวดเร็วและถูกต้อง⁴¹

เมื่อคู่กรณีสามารถตกลงประนีประนอมในข้อพิพาท ให้ผู้ประนอมข้อพิพาทร่างสัญญาประนอมข้อพิพาทขึ้น แล้วให้คู่กรณีลงลายมือชื่อในสัญญาดังกล่าว ส่วนในสัญญาประนอมข้อพิพาท หากคู่กรณีประสงค์อาจะระบุข้อกำหนดอนุญาโตตุลาการว่า ให้ระงับข้อพิพาทซึ่งเกิดขึ้นจากสัญญาหรือเกี่ยวเนื่องกับสัญญาดังกล่าวโดยวิธีอนุญาโตตุลาการ⁴²

³⁷ ข้อบังคับกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการประนอมข้อพิพาทด้านทรัพย์สินทางปัญญา ข้อ 6

³⁸ ข้อบังคับกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการประนอมข้อพิพาทด้านทรัพย์สินทางปัญญา ข้อ 7

³⁹ ข้อบังคับกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการประนอมข้อพิพาทด้านทรัพย์สินทางปัญญา ข้อ 8

⁴⁰ ข้อบังคับกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการประนอมข้อพิพาทด้านทรัพย์สินทางปัญญา ข้อ 9

⁴¹ ข้อบังคับกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการประนอมข้อพิพาทด้านทรัพย์สินทางปัญญา ข้อ 10

⁴² ข้อบังคับกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการประนอมข้อพิพาทด้านทรัพย์สินทางปัญญา ข้อ 11

ให้กรมทรัพย์สินทางปัญญาและผู้ประนอมข้อพิพาทรักษาความลับเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาประนอมข้อพิพาท รวมทั้งการรักษาความลับเกี่ยวกับสัญญาประนอมข้อพิพาท เว้นแต่กรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งการบังคับตามสัญญาประนอมข้อพิพาทดังกล่าว⁴³

กระบวนการพิจารณาประนอมข้อพิพาทสิ้นสุดลงเมื่อ⁴⁴

- (1) คู่กรณีทั้งสองฝ่ายได้ลงนามในสัญญาประนอมข้อพิพาท
- (2) ผู้ประนอมข้อพิพาทมีคำแถลงเป็นหนังสือว่าการประนอมข้อพิพาทสิ้นสุดลง เนื่องจากไม่มีประโยชน์ที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาประนอมข้อพิพาทต่อไป
- (3) คู่กรณีในข้อพิพาทต่างเห็นสมควรให้การประนอมข้อพิพาทยุติลงโดยทำความตกลงเป็นหนังสือ
- (4) คู่กรณีฝ่ายหนึ่งมีหนังสือไปยังคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง และผู้ประนอมข้อพิพาทแสดงความประสงค์ให้การประนอมข้อพิพาทยุติลง

จะเห็นได้ว่า กรมทรัพย์สินทางปัญญาให้ความสำคัญกับการไกล่เกลี่ยมีขั้นตอนทางกฎหมายที่ชัดเจนและแน่นอน ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ดี แม้หน่วยงานดังกล่าวจะไม่มีผู้ประนีประนอมอาชีพ แต่ก็สามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยให้มีประสิทธิภาพภายใต้ข้อบังคับของกระทรวงพาณิชย์ได้สมบูรณ์

⁴³ ข้อบังคับกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการประนอมข้อพิพาทด้านทรัพย์สินทางปัญญา ข้อ 12

⁴⁴ ข้อบังคับกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการประนอมข้อพิพาทด้านทรัพย์สินทางปัญญา ข้อ 13

2. ข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไต่ถามเรื่องข้อพิพาท

จากการศึกษาพบข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไต่ถามเรื่องข้อพิพาทของกรมทรัพย์สินทางปัญญา

ตารางที่ 13 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไต่ถามเรื่องข้อพิพาทของกรมทรัพย์สินทางปัญญา ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2561⁴⁵

ลำดับ	เรื่องเข้าสู่ระบบไต่ถามเรื่องข้อพิพาท	ปีงบประมาณ					รวม
		2557	2558	2559	2560	2561	
1	สิทธิบัตร	2	7	3	2	3	17
2	เครื่องหมายการค้า	1	6	5	5	12	29
3	ลิขสิทธิ์	5	9	5	8	15	42
รวม	ข้อพิพาททั้งหมด	8	22	13	15	30	88

จากข้อมูลในตารางและเหตุผลของสำนักกฎหมายของกรมทรัพย์สินทางปัญญาที่ได้ให้หมายเหตุไว้คือ จำนวนเรื่องพิพาทที่เข้าสู่ระบบไต่ถามเรื่องข้อพิพาทด้านทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างปีงบประมาณ 2557 – 2561 รวมทั้งสิ้น 88 เรื่อง โดยสามารถไต่ถามเรื่องข้อพิพาทได้สำเร็จจำนวน 65 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 73.86 ถือเป็นอัตราประสบความสำเร็จที่ดีมาก แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมั่นของประชาชนแม้จะไม่มีผู้ประนีประนอมอาชีพก็ตาม ส่วนกรณีที่ไม่สามารถไต่ถามเรื่องข้อพิพาทได้สำเร็จ เนื่องจากคู่พิพาทไม่ประสงค์จะเข้าสู่กระบวนการไต่ถามเรื่องข้อพิพาทเพราะคู่พิพาทต้องการนำเรื่องพิพาทเข้าสู่กระบวนการของศาล จึงยุติกระบวนการเรื่องข้อพิพาทดังกล่าว

⁴⁵ ที่มา : สำนักงานกฎหมาย กรมทรัพย์สินทางปัญญา

3. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการไต่ถามข้อพิพาทของศูนย์ไต่ถามและประนอมข้อพิพาทของกรมทรัพย์สินทางปัญญา ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

1. นางสาวทรงศิริ จุมพล ตำแหน่งผู้อำนวยการกองกฎหมายและคดี สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

2. นายนิรุทธ์ ศรีไกรวิน ตำแหน่งนักสืบสวนสอบสวนชำนาญการพิเศษ

3. นางสาวพัฒนชะรีย์ วัจนิกม ตำแหน่งนักสืบสวนสอบสวนปฏิบัติการ

4. นายเนติ นาคพงษ์ ตำแหน่งนักสืบสวนสอบสวนปฏิบัติการ

สัมภาษณ์ให้ข้อมูล ณ วันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2562 ณ กรมทรัพย์สินทางปัญญา

จากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการไต่ถามข้อพิพาท ดังนี้

1. ท่านมีความเห็นอย่างไรกับกระบวนการไต่ถามข้อพิพาทในปัจจุบัน ? และปัจจัยที่จะนำไปสู่การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ มีปัจจัยอะไรบ้าง ?

คำตอบ กระบวนการไต่ถามข้อพิพาทของกรมทรัพย์สินทางปัญญาเป็นกระบวนการไต่ถามข้อพิพาทที่ดีช่วยเหลือผู้ร้องเรียนหรือประชาชนที่ไม่อยากใช้กระบวนการทางศาล

ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ คือ การรับฟังข้อเท็จจริงที่ดี ถ้ามีการรับฟังที่ดีคู่พิพาทจะเผยความต้องการของแต่ละฝ่ายออกมา

2. ข้อดีและข้อเสียของกระบวนการไต่ถามข้อพิพาทนอกศาลและในศาล มีอย่างไรบ้าง ?

คำตอบ 1) ข้อดีของกระบวนการไต่ถามข้อพิพาทนอกศาล คือ มีกระบวนการที่ไม่เคร่งครัด มีความยืดหยุ่นมากกว่า สามารถตกลงกันได้ง่าย

2) ข้อดีของกระบวนการไต่ถามข้อพิพาทในศาล คือ หากมีการทำผิดสัญญาประนีประนอมยอมความสามารถบังคับคดีได้ทันที

3) ข้อเสียของกระบวนการไต่ถามข้อพิพาทนอกศาล คือ กรณีทำผิดสัญญาประนีประนอมไม่อาจบังคับคดีได้ทันทีเหมือนกับการไต่ถามข้อพิพาทในศาล

4) ข้อเสียของกระบวนการไต่ถามข้อพิพาทในศาล คือ มีกระบวนการที่เคร่งครัด ไม่มีความยืดหยุ่นเท่ากับการไต่ถามข้อพิพาทนอกศาล

3. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยที่จะทำให้คู่มือไม่เข้าสู่กระบวนการใกล้เคียงหรือเข้าสู่กระบวนการใกล้เคียงเป็นจำนวนน้อย ?

- คำตอบ 1) การไม่มีสภาพบังคับกรณีที่อีกฝ่ายไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอม
 2) ความน่าเชื่อถือของหน่วยงาน
 3) อายุความลิขสิทธิ์หมดลงระหว่างใกล้เคียงข้อพิพาท

4. ท่านคิดว่า การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะสามารถบังคับตามสัญญาได้เลยทันทีหรือไม่ ? หรือต้องนำมาฟ้องร้องตามสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลกันอีกครั้ง ? หากต้องนำสัญญาประนีประนอมมาฟ้องร้องต่อศาลท่านคิดว่าจะใช้ระยะเวลาเร็วขึ้นหรือไม่ ?

คำตอบ ต้องนำสัญญานั้นไปฟ้องร้องกันอีก และคิดว่าใช้เวลาเร็วกว่าปกติ

5. หากมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะมีผลต่อการลดจำนวนการฟ้องร้องเป็นข้อพิพาทในศาลได้หรือไม่ ?

คำตอบ คาดว่า ลดจำนวนการฟ้องร้องได้ และเป็นเจตนารมณ์ของกรมทรัพย์สินทางปัญญาที่รองรับโอกาสในการเติบโตทางพาณิชย์ ในการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล

6. ศาลมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณามูลหนี้เดิมก่อนหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ? หากมีการฟ้องร้องเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลและในศาล ?

คำตอบ มูลหนี้เดิมของกรมทรัพย์สินไม่เคยมีประเด็นปัญหา เนื่องจากการใกล้เคียงข้อพิพาทจะเจาะจงไปที่ประเด็นการใกล้เคียงข้อพิพาทในปัจจุบัน เพื่อระงับมูลหนี้เดิม

4. ผลการดำเนินงาน

กรมทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหน่วยงานที่ไม่ได้มีผู้ประนีประนอมอาชีพ แต่มีข้อบังคับเกี่ยวกับการใกล้เคียงข้อพิพาทและดำเนินการใกล้เคียงข้อพิพาทโดยสำนักกฎหมาย ทำให้กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทในส่วนของคนกลางนั้นอาจจะเสียเปรียบหน่วยงานอื่น แต่มีจุดแข็งของหน่วยงานคือ เป็นหน่วยงานที่ดูแลข้อพิพาทเฉพาะทางที่ดำเนินการใกล้เคียงข้อพิพาทได้อย่างมีประสิทธิภาพ แสดงให้เห็นจากสถิติปี พ.ศ. 2557 – 2561 มีอัตราการสำเร็จประมาณร้อยละ 70 ของจำนวนข้อพิพาทที่เข้าสู่กระบวนการใกล้เคียง แต่จากการสัมภาษณ์กรมทรัพย์สินทางปัญญากำลังศึกษาในขั้นตอนต่อไปว่าจะนำพระราชบัญญัติการใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาบังคับใช้ในหน่วยงานจะมีเหมาะสมหรือไม่อย่างไร จึงมีความน่าสนใจว่า หากนำกฎหมายฉบับดังกล่าวมาบังคับใช้แล้วจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิมหรือไม่ อย่างไร

4. กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน

การเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับข้อพิพาทแรงงานนั้นมีการดำเนินการมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2518 ตามพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 ถือว่าเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการระงับข้อพิพาทโดยใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามกฎหมายมาอย่างยาวนาน อีกทั้งกฎหมายดังกล่าวต้องการทำให้สถานะทางการต่อรองเท่าเทียมกัน จะกล่าวในลำดับถัดไป ดังนี้

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานคือ กลุ่มงานประนอมข้อพิพาทแรงงานและข้อขัดแย้ง ปัจจุบันมีการระงับข้อพิพาทแรงงานตามพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 โดยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแรงงานประกอบด้วยบุคคลสามฝ่าย คือนายจ้าง ลูกจ้าง ซึ่งเป็นคู่กรณีในข้อพิพาทแรงงานและบุคคลที่สามซึ่งไม่มีส่วนได้เสียในการพิพาท ทำหน้าที่เป็นคนกลางเพื่อให้คู่กรณีหาข้อยุติร่วมกัน การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแรงงานนี้ ปกติเป็นบริการของรัฐ ซึ่งไม่มีอำนาจบังคับให้คู่กรณีทำความตกลงกัน แต่ผู้ไกล่เกลี่ยมีหน้าที่ในการนัดหมายให้คู่กรณีมีโอกาสพบปะและเจรจากัน เป็นผู้อำนวยการความสะดวกต่าง ๆ ให้หาทางทำให้บรรยากาศในการเจรจาเป็นไปได้ด้วยดี ผ่อนคลายความตึงเครียดและสนับสนุนให้ทั้งสองฝ่ายแสดงความคิดเห็น พร้อมทั้งเหตุผลและวิธีการที่จะแก้ปัญหาเพื่อหาข้อยุติร่วมกันเองด้วย คำนี้มักใช้ในความหมายเดียวกันกับการประนอมข้อพิพาทแรงงาน (Mediation) ตามพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 บัญญัติว่า ในกรณีที่มีการยื่นข้อเรียกร้องแล้ว ไม่ได้เจรจากันภายในกำหนดเวลา 3 วัน หรือมีการเจรจากันแต่ตกลงกันไม่ได้ให้บุคคลกลุ่มหนึ่งซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งเรียกว่าพนักงานประนอมข้อพิพาทแรงงาน มีอำนาจดำเนินการไกล่เกลี่ยให้ทั้งสองฝ่ายตกลงกันได้ภายในเวลา 5 วัน

ตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ นั้น ไม่อาจจะนัดหยุดงานหรือปิดงานได้ ถ้าลูกจ้างนัดหยุดงานเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายอาจถูกเลิกจ้าง โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนใด ๆ และถ้านายจ้างปิดงานก็จะถือว่าเป็นการกระทำโดยฝ่าฝืนกฎหมายอาจมีโทษทางคดีอาญา

หากพนักงานประนอมข้อพิพาทแรงงานไกล่เกลี่ยแล้วสามารถตกลงกันได้ให้ทำข้อตกลงเป็นหนังสือและให้นายจ้างนำไปจดทะเบียนต่ออธิบดีหรือผู้ที่อธิบดีมอบหมายภายใน 15 วัน

แต่ถ้าหากพนักงานประนอมข้อพิพาทแรงงานไกล่เกลี่ยแล้วตกลงกันไม่ได้ ถ้าเป็นกิจการดังนี้⁴⁶

- (1) การรถไฟ
- (2) การท่าเรือ
- (3) การโทรศัพท์หรือการโทรคมนาคม
- (4) การผลิตหรือการจำหน่ายพลังงานหรือกระแสไฟฟ้าแก่ประชาชน

⁴⁶ พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 มาตรา 23 วรรคแรก

- (5) การประปา
- (6) การผลิตหรือการกลั่นน้ำมันเชื้อเพลิง
- (7) กิจการโรงพยาบาลหรือกิจการสถานพยาบาล
- (8) กิจการอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ให้พนักงานประนอมข้อพิพาทแรงงานส่งข้อพิพาทแรงงานให้คณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์เพื่อพิจารณาวินิจฉัย และแจ้งให้ทั้งสองฝ่ายทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับข้อพิพาทแรงงาน⁴⁷

นายจ้าง สมาคมนายจ้าง สหพันธ์นายจ้าง ลูกจ้าง สหภาพแรงงานหรือสหพันธ์แรงงาน มีสิทธิอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่รับคำวินิจฉัย ให้รัฐมนตรีวินิจฉัยอุทธรณ์และแจ้งให้ทั้งสองฝ่ายทราบภายในสิบวันนับแต่วันที่รับคำอุทธรณ์⁴⁸

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ที่มีใ้ผู้ทธรณ์ภายในกำหนด และคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด ฝ่ายแจ้งข้อเรียกร้องและฝ่ายรับข้อเรียกร้องต้องปฏิบัติตาม⁴⁹

เมื่อมีข้อพิพาทแรงงานที่ตกลงกันไม่ได้ในกิจการใดนอกจากกิจการตามมาตรา 23 ถ้ารัฐมนตรีเห็นว่าข้อพิพาทแรงงานที่ตกลงกันไม่ได้นั้น อาจมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งให้คณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ชี้ขาดข้อพิพาทแรงงานนั้นได้ และให้คณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ชี้ขาดภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับคำสั่ง รัฐมนตรีมีอำนาจขยายระยะเวลาให้คณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ชี้ขาดได้ตามที่เห็นสมควรและคำชี้ขาดของคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ให้เป็นที่สุด ฝ่ายแจ้งข้อเรียกร้องและฝ่ายรับข้อเรียกร้องต้องปฏิบัติตาม⁵⁰

หรืออีกทางหนึ่งเมื่อมีข้อพิพาทแรงงานที่ตกลงกันไม่ได้ นายจ้างและลูกจ้างอาจตกลงกันตั้งผู้ชี้ขาดข้อพิพาทแรงงานคนหนึ่งหรือหลายคนเพื่อชี้ขาดข้อพิพาทแรงงานนั้นได้⁵¹ หากตกลงกันได้มีระยะเวลาตามกฎหมายภายใน 7 วันนับแต่วันที่ได้ทราบการตั้งให้ผู้ชี้ขาดข้อพิพาทแรงงานแจ้งเป็นหนังสือกำหนดวันส่งคำชี้แจงเกี่ยวกับข้อพิพาทแรงงาน และวัน เวลา และสถานที่ที่จะพิจารณาข้อพิพาทแรงงานให้ฝ่ายแจ้งข้อเรียกร้อง

⁴⁷ พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 มาตรา 23 วรรคสอง

⁴⁸ พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 มาตรา 23 วรรคสาม

⁴⁹ พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 มาตรา 23 วรรคสี่

⁵⁰ พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 มาตรา 24

⁵¹ พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 มาตรา 26

และฝ่ายรับข้อเรียกร้องทราบ⁵² หากตกลงกันได้ให้ผู้ชี้ขาดนำคำชี้ขาดนำคำชี้ขาดข้อพิพาทแรงงานมาจดทะเบียนต่ออธิบดี หรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายภายใน 15 วันนับแต่วันที่ได้ชี้ขาด⁵³

ลูกจ้างใช้สิทธินัดหยุดงาน หรือ นายจ้างใช้สิทธิปิดงาน เพื่อคัดค้านให้อีกฝ่ายหนึ่งยอมรับตามข้อเรียกร้องของตนเอง หากลูกจ้างหรือนายจ้างจะใช้สิทธิดังกล่าว ต้องทำเป็นหนังสือแจ้งอีกฝ่ายหนึ่งและแจ้งพนักงานประนอมข้อพิพาทแรงงานทราบหลังจากแจ้งแล้ว 24 ชั่วโมง จึงนัดหยุดงานหรือปิดงานได้⁵⁴ ทั้งสองฝ่ายมีสิทธิให้พนักงานประนอมข้อพิพาทแรงงานไกล่เกลี่ยหรือจะเจรจากันได้ก็ได้ และในกรณีที่รัฐมนตรีเห็นว่ากรปิดงานหรือการนัดหยุดงานนั้น อาจทำให้เกิดความเสียหายแก่เศรษฐกิจของประเทศ หรืออาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชน หรืออาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ หรืออาจขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้รัฐมนตรีมีอำนาจ ดังต่อไปนี้⁵⁵

- (1) สั่งให้นายจ้างซึ่งปิดงานรับลูกจ้างกลับเข้าทำงานและจ่ายค่าจ้างตามอัตราที่เคยจ่ายให้แก่ลูกจ้างนั้น
- (2) สั่งให้ลูกจ้างซึ่งนัดหยุดงานกลับเข้าทำงานตามปกติ
- (3) จัดให้บุคคลเข้าทำงานแทนที่ลูกจ้างซึ่งมิได้ทำงานเพราะการปิดงาน หรือการนัดหยุดงาน นายจ้างต้องยอมให้บุคคลเหล่านั้นเข้าทำงาน และห้ามมิให้ลูกจ้างขัดขวาง ให้นายจ้างจ่ายค่าจ้างแก่บุคคลเหล่านั้นตามอัตราที่เคยจ่ายให้แก่ลูกจ้าง

- (4) สั่งให้คณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ดำเนินการชี้ขาดข้อพิพาทแรงงาน

หากทั้งสองฝ่ายไม่ต้องการใช้สิทธิหยุดงานหรือปิดงาน แต่ประสงค์จะเจรจากันหรือให้พนักงานประนอมข้อพิพาทแรงงานไกล่เกลี่ยต่อไป จนกว่าจะตกลงกันได้หรืออาจจะใช้วิธีการตั้งผู้ชี้ขาดโดยสมัครใจก็ได้⁵⁶

กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานมีกฎหมายที่มีประสิทธิภาพมากในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแรงงานด้วยข้อพิพาทเฉพาะทางและมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษนายจ้างและลูกจ้างได้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้อัตราการไกล่เกลี่ยสำเร็จที่ดีมากดังจะกล่าวในตารางหัวข้อต่อไป

⁵² พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 มาตรา 27

⁵³ พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 มาตรา 29

⁵⁴ พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 มาตรา 22 วรรคสามประกอบมาตรา 34

⁵⁵ พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 มาตรา 35

⁵⁶ พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 มาตรา 22 วรรคสามประกอบมาตรา 26

2. ข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไถ่เกี้ยข้อพิพาท

จากการศึกษาพบข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไถ่เกี้ยข้อพิพาทของกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานปรากฏตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 14 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 ของกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ปี พ.ศ. 2557-2561⁵⁷

ปี พ.ศ.	ข้อเรียกร้อง (แห่ง)	ข้อพิพาทแรงงาน (แห่ง)	นัดหยุดงาน (ครั้ง)	ปิดงาน (ครั้ง)	ข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง (ฉบับ)
2557	485	102	3	5	490
2558	542	100	1	5	465
2559	543	104	2	4	442
2560	523	103	-	3	516
2561	495	89	-	2	457
รวม	2,588	498	6	19	2,370

จากตารางแสดงให้เห็นว่า ข้อเรียกร้องอันเป็นข้อพิพาทแรงงานที่จะต้องเข้าสู่กระบวนการไถ่เกี้ยข้อพิพาทนั้นในแต่ละปีจะมีจำนวนที่ค่อนข้างใกล้เคียงกันรวมข้อพิพาทแรง พ.ศ. 2557 – 2561 ได้ทั้งสิ้น 498 แห่ง ส่วนการอธิบายอัตราความสำเร็จผู้วิจัยขอกล่าวในตารางถัดไป

⁵⁷ ที่มา : สถิติกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน

ตารางที่ 15 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการประนอมข้อพิพาทแรงงานของกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ปี พ.ศ. 2557-2561⁵⁸

ปี พ.ศ.	ข้อพิพาทแรงงาน (แห่ง)	ไกล่เกลี่ยยุติโดยพนักงาน ประนอมข้อพิพาทแรงงาน	ส่งคณะกรรมการแรงงาน สัมพันธ์วินิจฉัยชี้ขาดตาม มาตรา 23	แต่งตั้งผู้ชี้ขาดโดยสมัคร ใจตามมาตรา 26
2557	102	98 (96.08%)	4 (96.08%)	-
2558	100	95 (95.00%)	4 (4.00%)	1 (1.00%)
2559	104	100 (96.15%)	4 (3.85%)	-
2560	103	103 (100%)	-	-
2561	89	84 (94.38%)	4 (4.95%)	1 (0.67%)
รวม	498	480 (96.39%)	16 (3.21%)	2 (0.40%)

จากตารางแสดงให้เห็นว่า หากมีข้อพิพาทแรงงานเข้ามาสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานแล้วนั้น มีอัตราความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ดีมาก อัตราต่ำสุดคือ ร้อยละ 94.38 ในปี พ.ศ. 2561 ถือว่า ยังอยู่ในระดับที่สูงมาก อีกทั้งในบางปีอัตราการไกล่เกลี่ยสำเร็จทั้งหมดของข้อพิพาทแรงงานทั้งหมด (พ.ศ. 2560) เป็นผลมาจากมีกระบวนการขั้นตอนที่ชัดเจนในการดำเนินการอย่างรวดเร็ว และห้ามนัดหยุดงานหรือปิดงาน มีโทษทางอาญาตามกฎหมาย ทำให้คู่พิพาทที่เป็นนายจ้างและลูกจ้างนั้นต้องทำการประสานข้อตกลงให้ได้โดยเร็วที่สุด เนื่องจากเป็นข้อพิพาทที่เกี่ยวกับการทำงานเกี่ยวกับความสัมพันธ์เดิมที่มีการจ้างงานกันมาระยะหนึ่งแล้ว ย่อมทำให้ทราบถึงความต้องการแท้จริงของทั้งสองฝ่ายได้ง่าย และหาข้อยุติได้โดยง่าย

⁵⁸ ที่มา : กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน

3. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการใกล้เคียงข้อพิพาทของศูนย์ใกล้เคียงและประណอมข้อพิพาทของกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

1. นางสาวทรงศิริ จุมพล ตำแหน่งผู้อำนวยการกองกฎหมายและคดี สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

2. นายนิรุทธ์ ศรีไกรวิน ตำแหน่งนักสืบสวนสอบสวนชำนาญการพิเศษ

3. นางสาวพัฒนชะรีย์ วัฒนิกม ตำแหน่งนักสืบสวนสอบสวนปฏิบัติการ

4. นายเนติ นาคพงษ์ ตำแหน่งนักสืบสวนสอบสวนปฏิบัติการ

สัมภาษณ์ให้ข้อมูล ณ วันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2562 ณ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน

จากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการใกล้เคียงข้อพิพาท ดังนี้

1. ท่านมีความเห็นอย่างไรกับกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทในปัจจุบัน ? และปัจจัยที่จะนำไปสู่การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ มีปัจจัยอะไรบ้าง ?

คำตอบ การระงับข้อพิพาทแรงงาน สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ เมื่อแจ้งข้อเรียกร้องโดยเจรจากันแล้วตกลงกันไม่ได้หรือไม่มีการเจรจากภายใน 3 วัน ให้ถือว่ามิข้อพิพาท แรงงานเกิดขึ้นแล้วให้ฝ่ายที่ยื่นข้อเรียกร้องแจ้งพนักงานประណอมข้อพิพาทแรงงานทราบภายใน 24 ชั่วโมง พนักงานประណอมข้อพิพาทแรงงานกำหนดนัดผู้แทนทั้งสองฝ่ายใกล้เคียง โดยมีระยะเวลา 5 วันตลอด ระยะเวลาดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ห้ามนัดหยุดงานหรือปิดงาน ถ้าลูกจ้างนัดหยุดงานเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย อาจถูกเลิกจ้าง โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนใด ๆ และถ้า นายจ้างปิดงานก็เป็นการ ฝ่าฝืนกฎหมายอาจมีโทษทางคดีอาญา หากพนักงานประណอมข้อพิพาทแรงงานใกล้เคียงแล้วสามารถตกลงกันได้ให้ทำข้อตกลง เป็นหนังสือและให้นายจ้างนำไปจดทะเบียนต่ออธิบดีหรือผู้ที่อธิบดีมอบหมาย หากพนักงานประណอมข้อพิพาทแรงงานใกล้เคียงแล้วตกลงกันไม่ได้ ลูกจ้างใช้สิทธินัดหยุดงาน หรือ นายจ้างใช้สิทธิปิดงาน เพื่อกดดันให้อีกฝ่ายหนึ่งยอมรับตามข้อเรียกร้องของตนเอง หากลูกจ้างหรือนายจ้างจะใช้ สิทธิดังกล่าว ต้องทำเป็นหนังสือแจ้งอีกฝ่ายหนึ่งและแจ้งพนักงานประណอมข้อพิพาทแรงงานทราบ หลังจากแจ้งแล้ว 24 ชั่วโมง จึงนัดหยุดงานหรือปิดงานได้

หากทั้งสองฝ่ายไม่ต้องการใช้สิทธินัดหยุดงานหรือปิดงาน แต่ประสงค์จะเจรจากัน หรือให้พนักงานประណอมข้อพิพาทแรงงานใกล้เคียงต่อไป จนกว่าจะตกลงกันได้หรืออาจใช้วิธีการตั้งผู้ชี้ขาดโดยสมัครใจก็ได้

ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ คือ

1) นายจ้างและลูกจ้างจะต้องมีทัศนคติและทำที่ที่ดีต่อกัน

2) การระงับปัญหาข้อพิพาทแรงงาน โดยทั้งสองฝ่ายมีส่วนร่วมในการยุติปัญหาข้อพิพาทแรงงาน และแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมเหมาะสม

3) คู่กรณีทั้งสองฝ่ายมีความเข้าใจกัน และประสงค์รักษาสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพื่อสามารถทำงานร่วมกันต่อไปในอนาคตได้อย่างปกติสุข

2. ข้อดีและข้อเสียของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลและในศาล มีอย่างไรบ้าง ?

คำตอบ 1) ข้อดีของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล คือ

1. เกิดความสะดวกและรวดเร็ว โดยคู่กรณีกำหนดกระบวนการระงับข้อพิพาทและนัดหมายกันเอง ได้ตามความต้องการของทั้งสองฝ่าย

2. เสียค่าใช้จ่ายน้อย เพราะไม่ต้องว่าจ้างบุคคลภายนอกหรือเสียค่าธรรมเนียม

3. รักษาความสัมพันธ์ของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย เนื่องจากเกิดการยอมความเป็นการระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธีด้วยการเจรจาตกลงกันเอง รวมทั้งธุรกิจหรือกิจการไม่หยุดชะงัก

2) ข้อดีของการกระบวนการไกล่เกลี่ยในศาล คือ

1. ผลการตัดสินข้อพิพาทผูกพันกับคู่กรณีโดยตรง

2. เกิดการคานอำนาจหรือการต่อรองกับคู่กรณี โดยมีผลทางผูกพันทางกฎหมาย

3. สร้างแนวบรรทัดฐานในการบังคับตามกฎหมายเมื่อมีข้อเท็จจริงในลักษณะเดียวกัน

4. สามารถบอกล้างสัญญาที่ไม่เป็นธรรมได้

3) ข้อเสียของกระบวนการไกล่เกลี่ยนอกศาล คือ

1. ความลับเกี่ยวกับข้อพิพาทล่วงรู้ถึงบุคคลภายนอกได้ง่ายและอาจส่งผลกระทบต่อคู่กรณีได้

2. ผลการประนีประนอมไม่ผูกมัดคู่กรณีและบุคคลภายนอก หากต้องการผลผูกพันและบังคับคดีต้องดำเนินการในชั้นศาล ซึ่งอาจมีค่าใช้จ่ายและใช้ระยะเวลามากขึ้น

4) ข้อเสียของกระบวนการประนีประนอมข้อพิพาทในศาล

1. เปิดเผยท่าทีในการประนีประนอมข้อพิพาทและเปิดความลับของข้อพิพาทต่อบุคคลภายนอก เนื่องจาก ต้องทำสัญญาประนีประนอมหรือคำพิพากษา

- 2. เกิดค่าใช้จ่ายและค่าธรรมเนียมเพิ่มขึ้นตามกฎหมาย

3. การยุติข้อพิพาทใช้ระยะเวลา หากมีการอุทธรณ์ หรือฎีกาคดี

4. สูญเสียโอกาสทางธุรกิจ

5. การแพ้-ชนะคดีอาจนำไปสู่การสูญเสียความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณี

3. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยที่จะทำให้คู่กรณีไม่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยหรือเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยเป็นจำนวนน้อย ?

คำตอบ 1) ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาหรือระบบแรงงานสัมพันธ์ภายในสถานประกอบการไม่สามารถสนองความต้องการที่แท้จริงของฝ่ายตนเองได้

2) ผู้นำของแต่ละฝ่ายมีทัศนคติการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งแบบการเผชิญหน้า โดยมุ่งประสงค์เอาชนะกัน

3) ความขัดแย้งที่ทั้งสองฝ่ายไม่ประสงค์จะเจรจาต่อรอง แต่ประสงค์ให้ชี้ขาดด้วยผลของข้อกฎหมาย หรือคำพิพากษา

4. ท่านคิดว่า การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะสามารถบังคับตามสัญญาได้โดยทันทีหรือไม่ ? หรือต้องนำมาฟ้องร้องตามสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลกันอีกครั้ง ? หากต้องนำสัญญาประนีประนอมมาฟ้องร้องต่อศาลท่านคิดว่าจะใช้ระยะเวลาเร็วขึ้นหรือไม่ ?

คำตอบ การประนีประนอมยอมความนอกศาล โดยคู่พิพาทตกลงยุติหรือระงับข้อพิพาทกันเองและทำบันทึก หลักฐานเป็นหนังสือสัญญาประนีประนอมยอมความเพื่อให้มีผลบังคับตามข้อตกลงใหม่ จึงสามารถใช้บังคับกับ คู่กรณี ได้ทันทีและไม่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือปัญหาขยายตัวเป็นความขัดแย้งเพิ่มมากขึ้น เว้นแต่ภายหลังคู่สัญญา ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งบิดพลิ้วไม่ยอมปฏิบัติตามสัญญา ฝ่ายที่ได้รับความเสียหายย่อมจะต้องนำสัญญาประนีประนอมยอม ความดังกล่าวไปฟ้องร้องต่อศาลเพื่อบังคับให้อีกฝ่ายปฏิบัติตามสัญญานั้นอีกครั้ง เพื่อเยียวยาหรือให้มีผลบังคับตาม สัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าว คิดว่าน่าจะใช้เวลาเร็วขึ้น เนื่องจากมีการตกลงข้อพิพาทมาครั้งหนึ่งแล้ว

5. หากมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะมีผลต่อการลดจำนวนการฟ้องร้องเป็นข้อพิพาทในศาลได้หรือไม่ ?

การประนีประนอมยอมความนอกศาล เป็นการยุติข้อพิพาทที่ดีเนื่องจากการเจรจาไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมข้อพิพาทแรงงานเป็นการยุติข้อพิพาทและเป็นกระบวนการจัดการความขัดแย้งที่ไม่ใช้การเจรจากันเองโดยตรง แต่ใช้คนกลางเข้ามาช่วยเหลือซึ่งได้รับการยอมรับจากคู่กรณี โดยคนกลาง ไม่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ไม่มี อำนาจตัดสินใจ ซึ่งคนกลางเข้าไปทำหน้าที่ที่แทรกแซง เปลี่ยนมุมมอง พฤติกรรม ด้วยการพูดคุยที่ไม่ใช้การบังคับทาง กายภาพ หรือไม่ได้บังคับใช้ทางกฎหมาย นอกจากนี้การไกล่เกลี่ยโดยคนกลางเป็นหนึ่งในแนวทางการแก้ไขความ ขัดแย้งด้านแรงงาน ด้วยแนวทางสันติวิธีที่จะทำให้คู่กรณีรู้สึกว่าได้ความพึงพอใจ ตามแนวคิดของระบบแรงงาน สัมพันธ์ คือ ชนะ-ชนะ (WIN-WIN) จึงส่งผลทำให้ข้อพิพาทแรงงานไปสู่

กระบวนการฟ้องในชั้นศาลจำนวนน้อย และ จำนวนคดีที่จะเข้าสู่ศาลลดน้อยลง หรือทำให้คดีพิพาทด้านแรงงานเสร็จสิ้น ได้อย่างรวดเร็ว

6. ศาลมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณาคดีนี้เดิมก่อนหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ? หากมีการฟ้องร้องเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลและในศาล ?

สัญญาประนีประนอมยอมเป็นสัญญาที่ทั้งสองฝ่ายประสงค์ผูกพันกับคู่สัญญา หากในภายหลังคู่สัญญาบิดพลิ้วไม่ยอมปฏิบัติตามสัญญา ฝ่ายที่ได้รับความเสียหายย่อมมีสิทธินำสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าว ไปฟ้องร้องต่อศาลเพื่อบังคับให้อีกฝ่ายปฏิบัติตามสัญญานั้น ศาลควรมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณาคดีนี้เดิม เพื่อเปิดโอกาสให้แต่ละฝ่ายได้ชี้แจงเหตุผลได้อย่างอิสระ มีข้อเท็จจริงประกอบการพิจารณาได้อย่างครบถ้วนและ เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายต่อไป

4. ผลการดำเนินงาน

การดำเนินงานของกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานนั้น ดำเนินการเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทแรงงานโดยเฉพาะและดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 ถือว่า เป็นหน่วยงานที่ดำเนินการระงับข้อพิพาทมาอย่างยาวนานและมีความเชี่ยวชาญอย่างยิ่ง สังเกตได้จากสถิติที่มีการระงับข้อพิพาทแรงงานมีอัตราการสำเร็จที่สูงมาก บางปีสำเร็จทุกกรณีตามสถิติที่ปรากฏข้อมูล เนื่องจากมีพัฒนาการและความเชี่ยวชาญด้านข้อพิพาทแรงงาน โดยเฉพาะทำให้คู่พิพาทมีความเชื่อมั่นว่า กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานสามารถเป็นที่พึ่งพิงให้กับสังคมได้ ลดข้อพิพาทแรงงานที่จะขึ้นไปสู่ศาลได้พอสมควร ถ้ามีการดำเนินการเข้ามาระงับข้อพิพาทที่กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน

5. สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์เป็นหน่วยงานของรัฐที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 มีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาตลอดจนกำกับดูแลตลาดทุน อาทิ การระดมทุน สินค้าและบริการ ผู้ประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้อง การกระทำอันไม่เป็นธรรมในตลาดทุน เป็นต้น ทั้งนี้ ตามขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่กำหนดตามกฎหมาย ดังนี้⁵⁹

1. กฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์
2. กฎหมายว่าด้วยสัญญาซื้อขายล่วงหน้า
3. กฎหมายว่าด้วยสินทรัพย์ดิจิทัล

⁵⁹ สืบค้นจาก <https://www.sec.or.th/TH/Pages/AboutUs/Whatwedo.aspx>.

4. กฎหมายว่าด้วยทรัสต์เพื่อธุรกรรมในตลาดทุน
5. กฎหมายว่าด้วยนิติบุคคลเฉพาะกิจเพื่อการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์
6. กฎหมายว่าด้วยกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ

(ก) พันธกิจของคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

“กำกับและพัฒนาตลาดทุนให้น่าเชื่อถือ มีประสิทธิภาพและสังคมทุกภาคส่วนเข้าถึงได้”

(ข) วิสัยทัศน์ของคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

“คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์มุ่งมั่นสร้างประโยชน์สุขให้ประชาชน ด้วยการพัฒนาตลาดทุนที่ยั่งยืน โดยเป็นองค์กรเชิงรุกที่ทุกภาคส่วนเชื่อมั่น ร่วมกันทำงาน”

(ค) วัตถุประสงค์ (Regulatory Objectives)

1. ผู้ลงทุนเข้าถึงข้อมูลและตัดสินใจลงทุนได้อย่างเชื่อมั่น
2. ภาคธุรกิจสามารถระดมทุน และประกอบธุรกิจในตลาดทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นธรรม
3. ตลาดทุนสามารถเชื่อมโยงรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมได้ โดยมีการจัดการความเสี่ยงมิให้ก่อให้เกิดผลกระทบในวงกว้าง (reduction of systemic risk)

ทั้งนี้ เพื่อให้ตลาดทุน เป็นกลไกหลักในการรวบรวม จัดสรร ติดตามดูแลการใช้ทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพ โดยทำหน้าที่เชื่อมโยงและเคลื่อนย้ายเงินทุน ระหว่างกิจการที่ต้องการเงินทุนทั้งภาครัฐและเอกชนและ ผู้ออมเงินที่ต้องการลงทุน ทำให้มีทางเลือกในการระดมทุนและลงทุน มากขึ้น สร้างเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาศักยภาพ และความสามารถในการแข่งขันของประเทศ สนับสนุนกิจการให้เติบโต กระจายความเสี่ยงและสร้างความสมดุลของระบบการเงินโดยรวม

(ง) ภาพรวมโครงสร้างองค์กรของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์⁶⁰

เพื่อสนับสนุนให้การดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ บรรลุเป้าหมายและภารกิจในการกำกับดูแลและพัฒนาตลาดทุนไทย สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ได้จัดโครงสร้างองค์กรเป็น 3 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายในการส่งเสริมและพัฒนาตลาดทุนไทย

ระดับที่ 2 คณะกรรมการกำกับตลาดทุนทำหน้าที่ในการออกกฎระเบียบที่เป็นรายละเอียดในการปฏิบัติ และ

⁶⁰ สืบค้นจาก <https://www.sec.or.th/th/pages/aboutus/organizationstructure.aspx>.

ระดับที่ 3 สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์มีหน้าที่ปฏิบัติงานตามนโยบายที่ได้รับมอบหมาย

รวมทั้งยังมีคณะกรรมการตรวจสอบทำหน้าที่ดูแลเพื่อให้แน่ใจว่าการดำเนินงานในทุกระดับอยู่ภายใต้กรอบธรรมาภิบาลที่ดี รวมทั้งการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์มีระบบควบคุมภายในที่รัดกุม

(จ) นโยบายในการดำเนินงาน⁶¹

เจตจำนงในการบริหารงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส และมีธรรมาภิบาล

(ข) หลักในการดำเนินงาน

1. หลักในการกำกับดูแลตลาดทุน (Principle of Good Regulations)

2. หลักธรรมาภิบาล

(ค) นโยบาย

นโยบายคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ องค์กรปลอดคอร์รัปชัน

นโยบายการลงทุนเพื่อความยั่งยืน

นโยบายการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล

(ง) มาตรการภายในเพื่อส่งเสริมความโปร่งใสและป้องกันการทุจริต

มาตรการเผยแพร่ข้อมูลต่อสาธารณะ

มาตรการให้ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วม

มาตรการส่งเสริมความโปร่งใสในการจัดซื้อจัดจ้าง

มาตรการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจ

มาตรการป้องกันการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม

มาตรการป้องกันการรับสินบน

มาตรการจัดการเรื่องร้องเรียนการทุจริต

(ฉ) เจตจำนงในการบริหารงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส และมีธรรมาภิบาล

เลขาธิการคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ประกาศเจตจำนงในการบริหารงานและการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส และมีธรรมาภิบาล โดยมีประกาศสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ เรื่อง เจตจำนงในการบริหารงานและการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส และมีธรรมาภิบาล

หลักในการดำเนินงาน

⁶¹ สืบค้นจาก <https://www.sec.or.th/TH/Pages/AboutUs/HowWeOperate.aspx>.

คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ มีนโยบายที่จะทำหน้าที่พัฒนาและกำกับดูแลตลาดทุน เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับตลาดทุน (stakeholders) ทั้งด้าน ผู้ลงทุน ภาคธุรกิจ และประชาชน สามารถลงทุน ระดมทุน ประกอบธุรกิจ หรือใช้ประโยชน์จากตลาดทุนได้อย่างเชื่อมั่น ตามความต้องการที่แตกต่างกัน รวมทั้งเสริมสร้างความน่าเชื่อถือ ประสิทธิภาพของตลาดทุนซึ่งเป็นกลไกทางเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ การทำหน้าที่ดังกล่าว ต้องอยู่บนหลักธรรมาภิบาล ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อตรง โปร่งใส เปิดใจ รู้จริง ร่วมมือกับทุกภาคส่วน

(ก) หลักในการกำกับดูแลตลาดทุน (Principle of Good Regulations)⁶²

คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ได้วางหลักการของการกำกับดูแลตลาดทุนที่ดี เพื่อเป็นหลักในการดำเนินงานไว้ ดังนี้

1. มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ (Outcome focus)

คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ มุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหาและตอบโจทยความจำเป็นของ stakeholder ได้ตรงจุดและมีประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญกับการที่ stakeholder เข้ามามีส่วนร่วม ตั้งแต่ต้นกระบวนการ และใช้มุมมองในการทำงานแบบ outside-in

2. เป็นไปเพื่อความยั่งยืน (Sustainable growth)

คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ มีเป้าหมายในการเสริมสร้างให้ทุกภาคส่วนของตลาดทุนไทยมีความความสามัคคี รับผิดชอบ ตอบรับความต้องการของกันได้อย่างสมดุล รวมทั้งเสริมสร้างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และรักษาสีงแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน

3. เสริมสร้างการแข่งขันและนวัตกรรมที่รับผิดชอบต่อ (Promote Responsible Innovation and Competition)

คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ มีเป้าหมายที่จะเสริมสร้างปัจจัยให้ผู้ประกอบการธุรกิจสามารถแข่งขัน และมีการนำเทคโนโลยี นวัตกรรมมาใช้อย่างรับผิดชอบต่อ ในลักษณะที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ลงทุน

4. เคารพความต้องการของผู้มีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน (Recognizing the Differences)

คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ตระหนักว่า ผู้ใช้ประโยชน์จากตลาดทุนแต่ละกลุ่มมีความต้องการ และความพร้อมที่แตกต่างกัน และจะคำนึงถึงความแตกต่างนั้นในการออกแบบมาตรการ/กฎเกณฑ์ให้เหมาะสม เพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถใช้ประโยชน์จากตลาดทุนได้ร่วมกัน

5. สมเหตุสมผล (Proportionality)

⁶² สืบค้นจาก <https://www.sec.or.th/th/pages/aboutus/howweoperate.aspx>

คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ จะเลือกใช้มาตรการ/กฎเกณฑ์ที่เหมาะสมกับสภาพ ปัญหา (สมเหตุ) โดยประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับต้องมากกว่าต้นทุน ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น และเชื่อมั่นว่ามาตรการ/กฎเกณฑ์ดังกล่าวจะสามารถนำไปสู่ผลที่คาดหวังได้ (สมผล) รวมทั้งมีการทบทวนความเหมาะสมของมาตรการ/กฎเกณฑ์ดังกล่าวเป็นระยะ ๆ ด้วย

6. ชัดเจน ปฏิบัติได้ (Clear, Simple, and Practical for Users)

คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ จะให้ความสำคัญกับการออกมาตรการ /กฎเกณฑ์ที่ชัดเจน ด้วยภาษาที่เข้าใจได้ ในรูปแบบและช่องทางที่เข้าถึงได้สะดวก และคำนึงถึงความสามารถในการนำไปปฏิบัติได้จริง

(ก) แนวทางและมาตรการที่ใช้⁶³

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ติดตามปัจจัยสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มั่นใจว่า แนวทางหรือมาตรการที่ใช้ในการกำกับดูแลมีความเหมาะสมอยู่เสมอ มาตรการดังกล่าวรวมถึงการใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย (regulatory discipline) ซึ่งรวมถึงการออกหรือทบทวนกฎเกณฑ์ให้เหมาะสม การพิจารณาคำขออนุญาตหรือใบอนุญาตต่างๆ การให้เปิดเผยข้อมูล การติดตามดูแลผู้ประกอบการ การตรวจสอบการกระทำผิด การลงโทษ บังคับใช้กฎหมาย

การสร้างกลไกตลาดที่แข็งแกร่ง (market discipline) ที่เอื้อให้ภาคธุรกิจเกิดการแข่งขันในลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ลงทุน และผู้ลงทุนสามารถใช้สิทธิดูแล ตัดสินใจ รักษาประโยชน์ของตน ตลอดจนเป็นแรงผลักดันให้ภาคธุรกิจมีการปฏิบัติที่ดีได้

การกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจ วินัยในตนเอง (self discipline) ซึ่งรวมถึง การเสริมสร้างการกำกับดูแลกิจการที่ดี (good corporate governance) ของกิจการในตลาดทุน การให้ความรู้ผู้ลงทุน การให้รางวัลต่าง ๆ เป็นต้น

คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ มีนโยบายที่จะใช้อำนาจออกกฎบังคับตามกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความเป็นธรรมในตลาดทุน โดยมีนโยบายจะใช้เฉพาะเมื่อไม่สามารถใช้มาตรการอื่นให้ได้ผลตามที่มุ่งหวังแล้วเท่านั้น และจะใช้เทคโนโลยีมาช่วย เพื่อให้สามารถพัฒนา ตอบสนองความต้องการ และแก้ปัญหาของผู้มีส่วนร่วมได้อย่างได้ผล สะดวกรวดเร็วขึ้นด้วย

หลักธรรมาภิบาล

คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ให้ความสำคัญอย่างมากในเรื่องการมีธรรมาภิบาลที่ดี (Good Governance) เพื่อให้มั่นใจว่า คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ จะปฏิบัติหน้าที่

⁶³ เพิ่งอ้าง

ได้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามพันธกิจที่ได้รับมอบหมาย ได้รับความเชื่อมั่นจากผู้ที่อยู่ภายใต้กำกับดูแล ผู้มีส่วนร่วมในตลาดทุน และสังคมโดยรวม ทั้งในระดับประเทศ และระดับสากล

คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ เคารพและปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล ที่ครอบคลุมในเรื่อง ดังนี้

1. โครงสร้างการบริหาร กำกับดูแลที่น่าเชื่อถือ ซึ่งรวมถึงหลักความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติหน้าที่ (Accountability) ความสำนึกในหน้าที่อย่างเต็มความสามารถและมีประสิทธิภาพ (Responsibility) การดำเนินงานด้วยความโปร่งใสตรวจสอบได้ (Transparency) คุณธรรม จริยธรรม (Moral and ethics)

2. การบริหารจัดการ การปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งรวมถึงหลักความมีประสิทธิภาพ (effectiveness) ประสิทธิภาพ (efficiency) ตอบสนองและสร้างคุณค่าให้ผู้มีส่วนได้เสีย (responsive and value creation) ความเคารพในสิทธิและการปฏิบัติต่อผู้มีส่วนได้เสียอย่างสุจริตและเท่าเทียมกัน (Equitable Treatment) รวมถึงการให้โอกาสผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมอย่างเป็นธรรม (Participation)

(ฎ) นโยบาย⁶⁴

เพื่อให้การดำเนินงานของ คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ เป็นไปอย่างโปร่งใส มีมาตรฐาน คณะกรรมการ คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ และสำนักงาน ได้วางนโยบายในด้านต่าง ๆ ให้มีการนำไปปฏิบัติ

นโยบาย คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ องค์กรปลดคอร์รัปชัน

เพื่อให้มั่นใจว่า การดำเนินงานของ คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ เป็นไปด้วยความซื่อตรง โปร่งใส และปลอดจากการคอร์รัปชัน กรรมการ ผู้บริหาร และพนักงานทุกคน มีหน้าที่ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตาม นโยบาย คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ องค์กรปลดคอร์รัปชัน

(ฐ) นโยบายการลงทุนเพื่อความยั่งยืน

คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ มีรายได้หลักจากการเก็บค่าธรรมเนียมจากผู้ประกอบธุรกิจ และผู้ระดมทุนในตลาดทุน รวมทั้งดอกผลจากทุนประเดิมและสำรองที่กระทรวงการคลังเห็นชอบให้กันไว้ เพื่อให้ คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ มีเงินเพียงพอในการดำเนินงาน รองรับความผันผวนของรายได้ที่ส่วนมากขึ้นอยู่กับสภาพตลาด

คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ จ้างผู้จัดการลงทุนให้เป็นผู้บริหารเงินลงทุนของสำนักงาน โดย คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ในฐานะเป็นผู้กำกับดูแลการซื้อขายหลักทรัพย์ด้วย จะกำหนดเพียงนโยบาย และกรอบการลงทุนให้ เพื่อสร้างผลตอบแทนที่ดีที่สุดในระยะยาวโดยมีระดับความเสี่ยงที่เหมาะสม โดย คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ หรือเจ้าหน้าที่ จะไม่เข้า

⁶⁴ สืบค้นจาก <https://www.sec.or.th/th/pages/aboutus/howweoperate.aspx#7>

ไปเกี่ยวข้องกับตลาดสินใจซื้อ ขาย ลงทุนในหลักทรัพย์ใดเป็นรายตัว เพื่อรักษาไว้ซึ่งความสุจริต โปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการสร้างผลตอบแทนที่ดีในระยะยาว ภายใต้ความเสี่ยงที่เหมาะสม คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ เชื่อว่า การลงทุนในกิจการที่มีกลยุทธ์การดำเนินงานที่เป็นไปเพื่อความยั่งยืน มีการกำกับดูแลกิจการที่ดี และมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม จะนำมาซึ่งผลตอบแทนที่ดี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความมั่นคงทางการเงินของ คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ดังนั้น คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ได้ดำเนินการ ประกาศรับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลการลงทุน (Investment Government Code : I Code) โดยจะกำหนดนโยบายการลงทุนดังกล่าวให้ผู้จัดการลงทุนปฏิบัติ และเลือกผู้จัดการลงทุนประกาศรับการปฏิบัติตาม I Code เช่นเดียวกันด้วย ธรรมาภิบาลการลงทุน คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

(๓) นโยบายการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล⁶⁵

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2561 – 2580 ในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศสู่การเป็นประเทศไทย 4.0 รวมถึงขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจและสังคมและใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมดิจิทัลอย่างเต็มศักยภาพ ผลักดันให้ประเทศไทยเป็นประเทศในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว รวมทั้งการพัฒนากำลังคนให้พร้อมเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล เพื่อเป็นการสร้างคน สร้างงาน สร้างความเข้มแข็งจากภายใน นั้น

การทำให้สำนักงาน คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ มีขีดความสามารถดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนระดับชาติและเป็นกลไกหนึ่งในการขับเคลื่อนประเทศเข้าสู่ยุคดิจิทัลข้างต้น และเพื่อให้การดำเนินการของสำนักงานตามพันธกิจการกำกับดูแลและพัฒนาตลาดทุนของประเทศเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ ประสพผลสำเร็จอย่างยั่งยืน

⁶⁵ เพิ่งอ้าง

2. สถิติที่เกี่ยวข้องกับการไต่ถามข้อพิพาทของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ปี พ.ศ. 2557-2561 ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

1. นายรองพงศ์ โอฟารปีติกุล ตำแหน่งผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายที่ปรึกษากฎหมายและคดีปกครอง
2. นายเอกพล วรกิจธำรง ตำแหน่งเจ้าหน้าที่บริหาร/นิติกร ฝ่ายที่ปรึกษากฎหมายและคดีปกครอง

สัมภาษณ์ให้ข้อมูล ณ วันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2562 ณ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

จากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการไต่ถามข้อพิพาท ดังนี้

ไม่มีการไต่ถามในหน่วยงานสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ เนื่องจากกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์บังคับให้มีฝ่ายกฎหมายภายใน ควบคุมการดำเนินการของบริษัทหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นการเจรจาไกล่เกลี่ยระหว่างบริษัทกับลูกค้า สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์มีแนวคิดที่ว่า หากไม่สามารถจบข้อพิพาทได้ในชั้นฝ่ายกฎหมายของบริษัท ไม่มีความจำเป็นต้องไต่ถามในชั้นของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์อีกครั้ง จะเข้าสู่กระบวนการอนุญาโตตุลาการทันที และมีมาตรการเยียวยาความเสียหายของตลาดหลักทรัพย์จะมีกองทุนจ่ายค่าเสียหายให้กับผู้เสียหายโดยเฉพาะ

3. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

ประกาศสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ว่าด้วย กระบวนการอนุญาโตตุลาการของสำนักงาน ลงวันที่ 14 พฤษภาคม 2551 กำหนดถึงการไต่ถามข้อพิพาทไว้ในชั้นการพิจารณาของอนุญาโตตุลาการไว้ว่า ข้อพิพาทที่จะเข้าสู่กระบวนการ อนุญาโตตุลาการของสำนักงานได้ จะต้องเป็นข้อพิพาทที่ผู้ร้องได้ยื่นข้อร้องเรียนผ่านระบบ การรับข้อร้องเรียนของบริษัทหลักทรัพย์และผู้ร้องไม่ได้รับการติดต่อหรือไม่ได้รับการแก้ไขจาก บริษัทหลักทรัพย์ภายในเวลาที่ประกาศกำหนด ฉะนั้น เมื่อมีการร้องเรียนมายังสำนักงาน เจ้าหน้าที่ ของสำนักงานก็จะแนะนำให้ร้องเรียนต่อหน่วยงานกำกับดูแลการปฏิบัติงานของบริษัทหลักทรัพย์ (compliance) อันนำไปสู่การเจรจาประนอมข้อพิพาทระหว่างคู่กรณี ซึ่งกระบวนการดังกล่าวสามารถ ยุติข้อพิพาทได้เป็นจำนวนมาก ในช่วงปี 2561 พบว่า สำนักงานมีข้อร้องเรียนที่ลูกค้าร้องเรียน บริษัทหลักทรัพย์ทั้งหมดจำนวน 56 เรื่อง และสามารถยุติเรื่องในชั้นตอนนี้ได้จำนวน 53 เรื่อง คิดเป็น ร้อยละ 94.64 ของข้อร้องเรียนทั้งหมด ด้วยเหตุนี้ ที่ผ่านมามีการไต่ถามในชั้นการพิจารณาของอนุญาโตตุลาการตามประกาศดังกล่าว ซึ่งได้ผ่านกระบวนการเจรจาประนอมข้อพิพาทจากคู่กรณีแล้ว แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ จึงไม่สามารถนำไปสู่การทำข้อตกลงประนอมข้อพิพาทได้และต้องตัดสินชี้ขาดโดยอนุญาโตตุลาการ

4. ผลการดำเนินงาน

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์มีการออกกฎหมายบังคับให้บริษัทตลาดหลักทรัพย์ต่าง ๆ มีระบบการใกล้เคียงระดับข้อพิพาทให้บริษัทตลาดหลักทรัพย์ต่าง ๆ เพื่อดำเนินการระงับข้อพิพาท หากข้อพิพาทนั้น ใกล้เคียงข้อพิพาท ไม่สำเร็จทำให้จำแนกข้อพิพาทที่เกิดขึ้นเข้าสู่กระบวนการอนุญาโตตุลาการของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

6. สภาหอการค้าไทย

การพาณิชย์ที่รุ่งเรืองเฟื่องฟูขึ้นตามยุคสมัย เป็นเหตุให้มีบริษัทห้างร้าน สมาคมการค้าสาขาต่าง ๆ และผู้ประกอบการกิจการค้าชาวต่างชาติในประเทศไทยเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ขณะเดียวกัน ยังมีผู้ทำการค้ามากเท่าไร เส้นทางสายพาณิชย์ก็ยิ่งมีความยากลำบากมากขึ้นเท่านั้น อีกทั้งยังแปรตามสภาพสังคมและการเมืองอยู่เสมอ เป็นเหตุให้ในปี พ.ศ. 2497 รัฐบาลเริ่มตระหนักถึงความสำคัญในการจัดระเบียบการค้า เพื่อให้เศรษฐกิจเป็นพลังขับเคลื่อนประเทศชาติได้โดยไม่ชะงักถอย เพราะข้อจำกัดอันเกิดจากการแข่งขันหรือการกีดกันทางการค้า ซึ่งหากมีการจัดระเบียบให้มีแบบแผนถูกต้องแล้ว ย่อมเปรียบเสมือนการแผ้วถางเส้นทางการค้าให้ราบรื่นและเศรษฐกิจสามารถรุดหน้าได้เต็มที่

แนวความคิดดังกล่าว ปรากฏผลเป็นรูปเป็นร่างในวันที่ 29 กันยายน 2497 เมื่อคณะรัฐมนตรีมีมติตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการจัดตั้ง "สภาการค้า" ขึ้น เพื่อให้เป็นสถาบันกลางของนักธุรกิจทุกชาติทุกภาษาที่ประกอบธุรกิจในการนำสินค้าเข้า ส่งสินค้าออก ผู้ประกอบการผลิต การอุตสาหกรรม การธนาคาร การประกันภัย การขนส่ง และการค้าอื่น ๆ นอกจากนี้ สภาการค้ายังทำหน้าที่ให้ความร่วมมือกับรัฐบาล ในการดำเนินการส่งเสริมและจัดระเบียบการค้า ตลอดจนให้ข้อคิดเห็น คำปรึกษา ข้อเท็จจริง และคำแนะนำแก่รัฐบาลในเรื่องที่เกี่ยวกับการค้า ประสานงานระหว่างผู้ประกอบการค้ากับทางราชการ ประสานและส่งเสริมความสัมพันธ์ และระงับข้อพิพาทระหว่างผู้ประกอบการค้าด้วยกัน หลังจากนั้น คณะกรรมการฯ ได้จัดทำระเบียบข้อบังคับของสภาการค้า และได้จดทะเบียนเป็นสมาคมภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2498

นั่นคือจุดเริ่มต้นของ "สภาการค้า" ที่มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็น "สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย" ในปัจจุบัน ตลอดเส้นทางกว่า 50 ปีที่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยยืนหยัดทำบทบาทหน้าที่เคียงคู่อการค้าไทยมาโดยตลอดนั้น มีเหตุการณ์และภาวะอุปสรรคทั้งจากภายนอกและภายในเกิดขึ้นมากมาย

แต่ละยุคสมัยต้องก้าวอย่างอย่างระมัดระวัง เสมือนการคัดท้ายนาวาพาณิชย์ ให้มุ่งหน้าตรงตามพันธกิจที่วางเป้าหมายเอาไว้⁶⁶

(ก) วิสัยทัศน์⁶⁷

เป็นสถาบันหลักทางการค้าและบริการของประเทศ ที่ใช้ข้อมูล ความรู้ เครือข่าย และความร่วมมือที่เข้มแข็ง เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขัน และขับเคลื่อนประเทศไทย ให้เติบโตได้ในตลาดโลกอย่างยั่งยืน

2. สถิติที่เกี่ยวข้องกับการประนอมข้อพิพาทแรงงานของสภาหอการค้าไทย ปี พ.ศ. 2557-2561

ไม่มีการไต่ถามในสภาหอการค้าไทย เนื่องจากสภาหอการค้าไทยมีแนวคิดว่า หากไม่สามารถจบข้อพิพาทกันได้ระหว่างคู่ค้า จึงไม่มีความจำเป็นต้องไต่ถามในชั้นของสภาหอการค้าไทยอีกครั้งจะเสนอให้ระงับข้อพิพาทโดยกระบวนการอนุญาโตตุลาการแทน

3. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการไต่ถามข้อพิพาทของศูนย์ไต่ถามและประนอมข้อพิพาทของสภาหอการค้าไทย ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

1. นายบำรุง ตันจิตติวัฒน์ ตำแหน่งคณะกรรมการกฎหมายธุรกิจ สภาหอการค้าไทย

สัมภาษณ์ให้ข้อมูล ณ วันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2562 ณ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

จากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการไต่ถามข้อพิพาท ดังนี้

1. ท่านมีความเห็นอย่างไรกับกระบวนการไต่ถามข้อพิพาทในปัจจุบัน ? และปัจจัยที่จะนำไปสู่การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ มีปัจจัยอะไรบ้าง ?

คำตอบ กระบวนการไต่ถามข้อพิพาทของสภาหอการค้าไทยเกิดขึ้นได้ยาก เพราะความตั้งใจของกลุ่มพิพาทให้มีชี้ขาดด้วยกระบวนการอนุญาโตตุลาการ เพราะจำนวนทุนทรัพย์สูง

ปัจจัยที่จะนำไปสู่การทำสัญญาประนีประนอมยอมความคือ การสร้างความเข้าใจให้กับผู้ประกอบการถึงประโยชน์ในการไต่ถามข้อพิพาท

2. ข้อดีและข้อเสียของกระบวนการไต่ถามข้อพิพาทนอกศาลและในศาล มีอย่างไรบ้าง ?

คำตอบ 1) ข้อดีของกระบวนการไต่ถามข้อพิพาทนอกศาล คือ เสียค่าใช้จ่ายน้อย

⁶⁶ สภาหอการค้าไทย. สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เคียงคู่...พัฒนา...เพื่อความก้าวหน้าของประเทศ. ค้นจาก <https://www.thaichamber.org/th/about>

⁶⁷ สภาหอการค้าไทย. สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เคียงคู่...พัฒนา...เพื่อความก้าวหน้าของประเทศ. ค้นจาก <https://www.thaichamber.org/th/about/vision>

2) ข้อดีของกระบวนการการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล คือ หากมีการทำผิดสัญญา ประนีประนอมยอมความสามารถบังคับคดีได้ทันที

3) ข้อเสียของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล คือ กรณีทำผิดข้อตกลงไม่อาจบังคับคดีได้ทันทีเหมือนกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล

4) ข้อเสียของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล คือ เสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีมาก

3. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยที่จะทำให้คู่กรณีไม่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยหรือเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยเป็นจำนวนน้อย ?

คำตอบ 1) จำนวนค่าเสียหายหรือทรัพย์สินที่สูงเกินส่วน

2.) การไม่ร่วมมือของของคู่พิพาท

4. ท่านคิดว่า การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะสามารถบังคับตามสัญญาได้โดยทันทีหรือไม่ ? หรือต้องนำมาฟ้องร้องตามสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลกันอีกครั้ง ? หากต้องนำสัญญาประนีประนอมมาฟ้องร้องต่อศาลท่านคิดว่าจะใช้ระยะเวลาเร็วขึ้นหรือไม่ ?

คำตอบ ต้องนำสัญญาประนีประนอมมาฟ้องร้องต่อศาลอีกครั้ง และใช้เวลาเร็วขึ้นในการดำเนินคดี

5. หากมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะมีผลต่อการลดจำนวนการฟ้องร้องเป็นข้อพิพาทในศาลได้หรือไม่ ?

คำตอบ ลดข้อพิพาทนอกศาลแล้ว โอกาสในการฟ้องร้องคดีต่อศาลย่อมลดลง

6. ศาลมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณามูลหนี้เดิมก่อนหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ? หากมีการฟ้องร้องเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลและในศาล ?

คำตอบ การพิจารณาของศาลนั้น ศาลอาจจะพิจารณามูลหนี้เดิมหรือต้นเหตุแห่งสัญญา เมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายหนึ่งร้องขอให้พิจารณา

4. ผลการดำเนินงาน

ไม่มีข้อมูลการดำเนินการการไกล่เกลี่ยในสภาหอการค้าไทย

3.6 ข้อมูลและผลการศึกษากฎการไถ่เกี้ยข้อพิพาทกรรมการปกครองส่วนท้องถิ่น

ข้อมูลขั้นตอนการดำเนินการหรือกฎหมายเกี่ยวกับการไถ่เกี้ยข้อพิพาทของกรมการปกครอง กรมการปกครองเป็นหน่วยงานหนึ่งที่สำคัญในการสร้างความปกครองระดับส่วนท้องถิ่น โดยบังคับกฎหมาย คือ กฎกระทรวงว่าด้วยการไถ่เกี้ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 โดยมีขั้นตอนตามกฎหมาย ดังต่อไปนี้

กรมการปกครองจะมีผู้ไถ่เกี้ยในบัญชีรายชื่อตั้งแต่ 20 คนขึ้นไป ตามที่นายอำเภอเห็นสมควร มีการคัดเลือกคุณสมบัติที่เหมาะสม คือ อายุตั้งแต่ 35 ปีขึ้นไป มีภูมิลำเนาตามหลักฐานทะเบียนราษฎรในเขตอำเภอนั้น ๆ และเป็นที่มีความรู้หรือมีประสบการณ์เหมาะสมกับการทำหน้าที่ไถ่เกี้ยและประนอมข้อพิพาท และมีจรรยาบรรณตามกฎหมายกระทรวงดังกล่าวตาม ข้อ 8 บัญญัติให้ผู้ไถ่เกี้ยต้องถือปฏิบัติตามจรรยาบรรณ ดังต่อไปนี้

- (1) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลาง อิศระ ยุติธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ
- (2) เข้าร่วมการไถ่เกี้ยและประนอมข้อพิพาททุกครั้ง เว้นแต่แจ้งเหตุผลความจำเป็นล่วงหน้าให้ประธานคณะผู้ไถ่เกี้ยทราบ
- (3) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรวดเร็ว ไม่ทำให้การไถ่เกี้ยและประนอมข้อพิพาทล่าช้าเกินสมควร
- (4) ซื่อสัตย์สุจริต ไม่เรียกรับหรือรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากคู่พิพาทหรือบุคคลอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อพิพาท
- (5) ใช้อาสาสุภาพในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ไถ่เกี้ยและประนอมข้อพิพาท
- (6) รักษาความลับที่เกี่ยวข้องกับการไถ่เกี้ยและประนอมข้อพิพาท
- (7) ไม่ชี้ขาดข้อพิพาทหรือบีบบังคับให้คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายลงลายมือชื่อในสัญญาประนีประนอมยอมความ

(ก) ขั้นตอนการไถ่เกี้ยของกรมการปกครอง

กฎกระทรวงว่าด้วยการไถ่เกี้ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 ของกรมการปกครอง บัญญัติขั้นตอนการไถ่เกี้ยและประนอมข้อพิพาทซึ่งข้อพิพาท⁶⁸ ดังนี้⁶⁹

ในกรณีที่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประสงค์จะให้มีการไถ่เกี้ยและประนอมข้อพิพาทให้แจ้งความประสงค์เป็นคำร้องขอต่อนายอำเภอ โดยจะทำเป็นหนังสือส่งด้วยตนเองหรือส่งทางไปรษณีย์ หรือแจ้งด้วยวาจา

⁶⁸ กฎกระทรวงว่าด้วยการไถ่เกี้ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 ข้อ 1 “ข้อพิพาท” หมายความว่า ข้อพิพาททางแพ่งเกี่ยวกับที่ดิน มรดก และข้อพิพาททางแพ่งอื่นที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินสองแสนบาทหรือมากกว่านั้น ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

⁶⁹ กฎกระทรวงว่าด้วยการไถ่เกี้ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 ข้อ 11

ณ ที่ว่าการอำเภอที่ตนมีภูมิลำเนาก็ได้ ในกรณีแจ้งด้วยวาจา ให้นายอำเภอจดแจ้งรายละเอียดและให้ผู้ร้องลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

เมื่อนายอำเภอได้รับคำร้องขอแล้ว ให้ดำเนินการแจ้งให้คู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่งทราบและสอบถามว่าประสงค์จะเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทหรือไม่ หากเป็นกรณีที่มีคู่พิพาทหลายฝ่าย ให้แจ้งและสอบถามคู่พิพาททุกฝ่ายในกรณีที่มีคู่พิพาททุกฝ่ายตกลงยินยอมที่จะเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทให้นายอำเภอแจ้งเป็นหนังสือให้คู่พิพาททุกฝ่ายทราบพร้อมทั้งกำหนดวัน เวลา และสถานที่ให้คู่พิพาททุกฝ่ายมาพร้อมกันเพื่อเลือกผู้ไกล่เกลี่ยและประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ย

เมื่อคู่พิพาททุกฝ่ายมาพร้อมกันแล้ว ให้นายอำเภอดำเนินการให้คู่พิพาทเลือกผู้ไกล่เกลี่ยของตนและร่วมกันเลือกว่าจะให้นายอำเภอ พนักงานอัยการประจำจังหวัด หรือปลัดอำเภอเป็นประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ย และจัดให้มีการบันทึกความตกลงยินยอมไว้ในสารบบการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท พร้อมทั้งให้คู่พิพาททุกฝ่ายลงลายมือชื่อในสารบบนั้น

ในกรณีที่คู่พิพาทไม่อาจร่วมกันเลือกประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยได้ ให้นายอำเภอเป็นผู้กำหนดประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ย

ในกรณีที่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ยินยอมเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทให้นายอำเภอจำหน่ายคำร้องขอไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทนั้นและแจ้งให้ผู้ร้องขอทราบ

การเลือกผู้ไกล่เกลี่ยได้มีการกำหนดขั้นตอนต่อไปดังนี้⁷⁰ เมื่อมีการเลือกหรือกำหนดผู้ไกล่เกลี่ยและประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยแล้ว ให้ประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยนัดประชุมคณะผู้ไกล่เกลี่ยภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่มิฉะนั้นคณะผู้ไกล่เกลี่ยครบถ้วน เพื่อพิจารณาคำร้องขอไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ในกรณีที่เห็นว่าผู้ร้องขอใช้สิทธิโดยไม่สุจริต หรือการดำเนินการต่อไปจะเป็นผลให้เกิดการได้เปรียบหรือเสียเปรียบแก่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในการดำเนินคดีทางศาล ให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยมีมติไม่รับคำร้องขอนั้นไว้พิจารณา และให้ยุติเรื่องในกรณีอื่นไว้รับคำร้องขอนั้นไว้เพื่อดำเนินการต่อไป แต่การรับดังกล่าวให้อยู่ภายใต้บังคับข้อ 14 ข้อ 19 และข้อ 20

โดยกฎกระทรวงกำหนดให้มีสถานที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทดังต่อไปนี้⁷¹ การดำเนินการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท โดยปกติให้กระทำ ณ ที่ว่าการอำเภอ แต่ในกรณีจำเป็นประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยจะกำหนดให้ดำเนินการ ณ สถานที่ราชการอื่นก็ได้แต่ต้องแจ้งให้คู่พิพาททราบล่วงหน้าตามสมควรก็ได้ กำหนดให้นายอำเภอส่งหนังสือนัดหมายการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทแจ้งวัน เวลา และสถานที่ไปยังคณะผู้ไกล่เกลี่ยและคู่พิพาททุกฝ่ายภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่คณะผู้ไกล่เกลี่ยรับคำร้องขอไว้พิจารณาตามข้อ 12 สำหรับการนัดครั้งต่อ ๆ ไป ให้ประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยเป็นผู้กำหนดและแจ้งให้คู่พิพาททุกฝ่ายทราบ และบันทึกการนัดหมาย

⁷⁰ กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 ข้อ 12

⁷¹ กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 ข้อ 13

ไว้ในสารบบการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท การส่งหนังสือนัดหมายนั้น ให้นายอำเภอหรือประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ย แล้วแต่กรณี ดำเนินการส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับให้แก่คู่พิพาทและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เว้นแต่ผู้นั้นอยู่ ณ สถานที่ไกล่เกลี่ยในเวลาที่ได้มีการนัดหมายและได้ลงลายมือชื่อรับรู้ไว้ ให้ถือว่าได้ส่งโดยชอบแล้ว

ถ้าคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทุกฝ่ายไม่มาตามกำหนดที่ประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยนัดหมายโดยไม่แจ้งเหตุผล หรือไม่ขอเลื่อนวันนัดหมาย ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้⁷² หากเป็นกรณีที่คู่พิพาทที่ยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท หรือคู่กรณีทุกฝ่ายไม่มาตามกำหนดนัด ให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยสั่งจำหน่ายคำร้องขอไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทและตั้งยุติเรื่อง และให้ถือว่าคณะผู้ไกล่เกลี่ยไม่เคยรับคำร้องขอไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทนั้นมาแต่ต้น ในกรณีอื่นให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยดำเนินการตามที่เห็นสมควรต่อไป

ก่อนเริ่มต้นกระบวนการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทให้ดำเนินการดังต่อไปนี้⁷³ ให้ประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ยชี้แจงวิธีการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทให้คู่พิพาททุกฝ่ายทราบ

การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททุกครั้ง คณะผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องมาปฏิบัติหน้าที่ครบทุกคน ส่วนในการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยดำเนินการให้คู่พิพาทตกลงยินยอมพร้อมกันให้แก่กันโดยเปิดโอกาสให้คู่พิพาทเสนอข้อพร้อมกันให้แก่กัน หรือคณะผู้ไกล่เกลี่ยอาจเสนอทางเลือกในการพร้อมกันให้แก่คู่พิพาทพิจารณาตกลงยินยอมยุติข้อพิพาทนั้น ทั้งนี้ ห้ามมิให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยชี้ขาดข้อพิพาท โดยให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยรับฟังข้อเท็จจริงเบื้องต้นเกี่ยวกับข้อพิพาทจากคู่พิพาททุกฝ่าย โดยให้รับฟังข้อเท็จจริงต่อหน้าคู่พิพาทพร้อมกัน ทั้งนี้ ในการไกล่เกลี่ยนั้นจะไกล่เกลี่ยพร้อมกันหรือแยกกันก็ได้แต่ในการตกลงกันนั้นให้กระทำต่อหน้าคู่พิพาททุกฝ่าย หากในกรณีที่คณะผู้ไกล่เกลี่ยสงสัยโดยมีเหตุอันควรว่าข้อพิพาทนั้นไม่อาจบังคับกันได้ตามกฎหมายที่มีใช้เหตุอายุความ ให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยยุติการไกล่เกลี่ยและจำหน่ายข้อพิพาทออกจากสารบบการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท⁷⁴

กรมการปกครองเปิดโอกาสให้มีวิธีชี้แจงข้อเท็จจริงดังนี้⁷⁵ ในกรณีที่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอหรือคณะผู้ไกล่เกลี่ยเห็นสมควร คณะผู้ไกล่เกลี่ยอาจให้นำพยานบุคคลเข้าชี้แจงหรือให้ข้อมูลก็ได้ แต่ทั้งนี้คณะผู้ไกล่เกลี่ยต้องคำนึงถึงหลักการที่จะให้การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว

อายุความทางแพ่งที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยของกรมการปกครองนั้น เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาการสะดุดหยุดลงของอายุความ ในการฟ้องร้องคดีให้ถือว่าวันที่คู่พิพาทแจ้งความประสงค์ที่ยื่นต่อนายอำเภอหรือกรณีที่แจ้งความประสงค์โดยวิธีส่งทางไปรษณีย์ ให้ถือว่าวันที่อำเภอได้รับหนังสือแจ้ง⁷⁶

⁷² กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 ข้อ 14

⁷³ กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 ข้อ 15

⁷⁴ กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 ข้อ 16

⁷⁵ กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 ข้อ 17

อีกทั้ง หากคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่สมัครใจที่จะให้ดำเนินการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทต่อไป คู่พิพาทฝ่ายนั้นมีสิทธิบอกเลิกการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทต่อประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ย โดยทำเป็นหนังสือหรือด้วยวาจาก็ได้ และให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยสั่งจำหน่ายคำร้องขอไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทและตั้ง ยุติเรื่องและให้ถือว่าคณะผู้ไกล่เกลี่ยไม่เคยรับคำร้องขอไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทนั้นมาแต่ต้น⁷⁷

ในระหว่างการดำเนินการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ถ้าผู้ไกล่เกลี่ยที่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ เลิกไว้ต้องพ้นจากบัญชีรายชื่อ หรือไม่อาจดำเนินการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทต่อไปได้ด้วยเหตุอื่น หรือคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีความประสงค์ขอเปลี่ยนตัวผู้ไกล่เกลี่ยให้คู่พิพาทฝ่ายนั้นเลือกผู้ไกล่เกลี่ยใหม่หรือ ขอเปลี่ยนตัวผู้ไกล่เกลี่ย แล้วแต่กรณี จากบัญชีรายชื่อเว้นแต่คู่พิพาทนั้นไม่เลือกผู้ไกล่เกลี่ยและประสงค์บอกเลิก การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยดำเนินการยุติเรื่อง การเลือกหรือเปลี่ยนตัวผู้ไกล่เกลี่ย ใหม่ ไม่กระทบถึงกระบวนการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทที่ได้ดำเนินการไปแล้ว⁷⁸

การดำเนินการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทต้องให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาสามเดือนนับแต่วันที่ นายอำเภอได้ลงเรื่องในสารบบการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท เว้นแต่มีความจำเป็นและคู่พิพาทยินยอม ให้ ขยายระยะเวลาได้อีกครั้งละไม่เกินสามเดือน แต่รวมระยะเวลาทั้งหมดแล้วต้องไม่เกินหนึ่งปี และเมื่อพ้น ระยะเวลาแล้ว หากการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทยังไม่ได้ข้อยุติให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยสั่งจำหน่ายข้อพิพาท นั้น⁷⁹ หากกรณีที่คู่พิพาทไม่อาจตกลงกันได้ ให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยสั่งจำหน่ายข้อพิพาทนั้นเช่นกัน⁸⁰ ส่วนในกรณีที่ คู่พิพาทตกลงกันได้ ให้คณะผู้ไกล่เกลี่ยจัดให้มีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความระหว่างคู่พิพาท และให้ ถือเอาข้อตกลงตามสัญญาประนีประนอมยอมความมีผลผูกพันคู่พิพาท อีกทั้งการจัดทำสัญญาประนีประนอม ยอมความตามที่ตกลงกันได้ ต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน และให้คู่พิพาท ทุกฝ่ายและคณะผู้ไกล่เกลี่ยลงลายมือชื่อ⁸¹ และผลของสัญญาประนีประนอมยอมความยอมทำให้ข้อเรียกร้องเดิม ของคู่พิพาทได้ระงับสิ้นไป และทำให้คู่พิพาทได้สิทธิตามที่แสดงไว้ในสัญญาประนีประนอมยอมความ⁸²

ในกรณีที่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความให้คู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่ง ยื่นคำร้องต่อพนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจรับผิดชอบในท้องที่อำเภอที่ดำเนินการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อ

⁷⁶ กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 ข้อ 18

⁷⁷ กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 ข้อ 19

⁷⁸ กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 ข้อ 20

⁷⁹ กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 ข้อ 21

⁸⁰ กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 ข้อ 22

⁸¹ กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 ข้อ 23

⁸² กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 ข้อ 24

พิพาทนั้น และให้พนักงานอัยการดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจเพื่อให้ออกคำสั่งบังคับให้ตามสัญญา ประนีประนอมยอมความดังกล่าว โดยให้นำกฎหมายว่าด้วยอนุญาโตตุลาการมาใช้บังคับโดยอนุโลม และการยื่นคำร้องต่อศาลของพนักงานอัยการตามวรรคหนึ่ง ให้กระทำภายในกำหนดเวลาสามปีนับแต่วันที่อาจบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความได้⁸³

(ข) การไต่เถียงโดยคณะกรรมการหมู่บ้าน

การไต่เถียงข้อพิพาทเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่มีกระบวนการที่ดี ซึ่งรัฐเองก็ได้มองเห็นความสำคัญนี้ตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. 2500 จะเห็นได้ชัดเจนจากในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 มาตรา 27 ที่กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่อำนวยความสะดวกเป็นธรรม สร้างความสามัคคีและความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน

คณะกรรมการหมู่บ้าน ตั้งขึ้นโดยอาศัยอำนาจของกฎหมายพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 มาตรา 28 ตรี มีความดังนี้

วรรคแรก ในหมู่บ้านหนึ่งให้มีคณะกรรมการหมู่บ้านประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนาในหมู่บ้าน ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มหรือองค์กรในหมู่บ้าน เป็นกรรมการหมู่บ้าน โดยตำแหน่ง และกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งนายอำเภอแต่งตั้งจากผู้ซึ่งราษฎรในหมู่บ้านเลือกเป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่น้อยกว่าสองคนแต่ไม่เกินสิบคน

วรรคสอง คณะกรรมการหมู่บ้านมีหน้าที่ช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้าน เกี่ยวกับกิจการอันเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามกฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ หรือที่นายอำเภอมอบหมาย หรือที่ผู้ใหญ่บ้านร้องขอ

วรรคสาม ให้คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน และบริหารจัดการกิจกรรมที่ดำเนินงานในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่นทุกภาคส่วน

วรรคสี่ ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มหรือองค์กรใดจะมีสิทธิเป็นกรรมการหมู่บ้านตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

วรรคห้า กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน

วรรคหก วิธีการเลือกและการแต่งตั้ง วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และการปฏิบัติหน้าที่ การประชุม และการวินิจฉัยชี้ขาด ของคณะกรรมการหมู่บ้านให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

⁸³ กฎกระทรวงว่าด้วยการไต่เถียงและประนีประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 ข้อ 25

พรรคเจ้าค่าใช้จ่ายในการจัดประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน ให้กระทรวงมหาดไทยจ่ายเป็นเงินอุดหนุน ให้ตามหลักเกณฑ์ที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง และการที่คณะกรรมการหมู่บ้านจะปฏิบัติหน้าที่ใกล้เคียงข้อพิพาทๆ นั้น มีระเบียบให้ปฏิบัติตามข้อบังคับ กระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530

การประนีประนอมข้อพิพาทในระดับชุมชนระดับหมู่บ้าน ได้มีการบัญญัติเป็นข้อบังคับของ กระทรวงมหาดไทย เมื่อปี พ.ศ. 2530 เป็นการเจตนาที่จะให้ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นผู้ที่ทำ การระงับข้อพิพาทที่ลูกบ้านในหมู่บ้านของตนเกิดข้อขัดแย้งได้เถียงกัน ซึ่งเมื่อลูกบ้านคู่พิพาทสามารถตกลงยุติ การพิพาทกันได้แล้ว ต่างก็ยังสามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างสงบสุข มีความเรียบร้อยในชุมชน แล้วจึงจะเป็น การสร้างความสมานฉันท์แก่สังคมต่อไป อันจะเป็นผลดีกับทุกฝ่าย

ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530 กำหนดให้คณะกรรมการหมู่บ้านทำการประนีประนอมข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านได้ ทั้งข้อพิพาท เกี่ยวกับความแฉ่งหรือความอาญาที่เป็นความรับผิดชอบความได้

ข้อพิพาทที่อาจเกิดขึ้นข้อพิพาททางแฉ่งเล็กน้อย การผิดสัญญา ผิดข้อตกลงใด ๆ ต่อกัน จนถึงการ กระทำความผิดทางอาญา หากเป็นความผิดทางอาญาที่ยอมความต่อกันได้ คณะกรรมการหมู่บ้านก็สามารถทำ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นได้ และหากคู่พิพาทสามารถตกลงกันได้ ก็ให้คณะกรรมการหมู่บ้านทำบันทึก ข้อตกลงเป็นสัญญาประนีประนอมข้อพิพาทขึ้นมา โดยให้คู่พิพาทต่างลงชื่อไว้ในบันทึกนี้ เมื่อคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามที่ได้ตกลงไว้ในสัญญาประนีประนอมข้อพิพาท การจะบังคับให้ คู่พิพาทฝ่ายนั้นรับผิดชอบตามสัญญาประนีประนอมหรือข้อตกลง คู่พิพาทอีกฝ่ายก็ต้องนำสัญญาประนีประนอม หรือข้อตกลงในข้อพิพาทนี้ไปฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาล ต่อไป

จะเห็นได้ว่า กรมการปกครองมีลักษณะการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้วยกันสองมิติ มิติแรกคือ การไกล่เกลี่ย โดยอำเภอเป็นระดับท้องถิ่นกับอีกมิติที่สอง คือ การไกล่เกลี่ยโดยคณะกรรมการหมู่บ้าน สองมิตินี้มีข้อดีข้อเสีย แตกต่างกันผู้วิจัยจะกล่าวในลำดับถัดไป

สำหรับสถิติการไถ่เก็ลยข้อพิพาทของกรมการปกครองพอมมีการบันทึกข้อมูลไว้บ้างที่กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปรากฏตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 16 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไถ่เก็ลยข้อพิพาทของกรมการปกครอง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559-2562⁸⁴

ลำดับ	ประเภทข้อพิพาท ทางแพ่งตาม กฎกระทรวงฯ	ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559	ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560	ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561	ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562
		จำนวน (เรื่อง)	จำนวน (เรื่อง)	จำนวน (เรื่อง)	จำนวน (เรื่อง)
1	ที่ดิน	977	1,567	697	2,144
2	มรดก	131	249	96	404
3	ข้อพิพาททางแพ่งที่มี ทุนทรัพย์ไม่เกิน 200,000 บาท	2,919	3,165	2,102	4,629
รวม	ข้อพิพาททั้งหมด	4,027	4,981	2,895	7,177

จากข้อมูลในตารางสถิติของกรมการปกครองนั้น มีการใช้บริการของประชาชนตามท้องถิ่นที่มีจำนวนพอสมควรในแต่ละปีงบประมาณ การประชาสัมพันธ์ไม่สามารถทำได้ทั่วไปถึง หากพิจารณาจากตัวเลขจะเห็นได้ว่า มีจำนวนค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรทั่วประเทศ แต่ปัจจัยหลักที่สถิติมีจำนวนค่อนข้างน้อย เพราะว่ กระบวนการไถ่เก็ลยข้อพิพาทของกรมการปกครองที่จะถูกบันทึกนั้นต้องเป็นการไถ่เก็ลยข้อพิพาทตามกฎกระทรวงว่าด้วยการไถ่เก็ลยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 เท่านั้น ประกอบกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์การไถ่เก็ลยในระดับท้องถิ่นนั้นมีจำนวนมากกว่าจำนวนตัวเลขที่ปรากฏเนื่องจากบางที่เจ้าพนักงานหรือนายอำเภอดำเนินการไถ่เก็ลยเองโดยไม่รอกระบวนการตามกฎกระทรวงว่าด้วยการไถ่เก็ลยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 เนื่องจากเพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการแก้ไขปัญหาในระดับท้องถิ่น

⁸⁴ ที่มา : กรมการปกครอง

หมายเหตุ : เนื่องจากข้อมูลของกรมการปกครองมีการเริ่มเก็บสถิติส่วนนี้ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 – 2562 (ข้อมูลจากกรมการปกครองแสดงแต่เพียงบทบาทการไถ่เก็ลยข้อพิพาทในคดีเท่านั้น)

3. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการไถ่เกี้ยซื้อพิพาทของศูนย์ไถ่เกี้ยและประណมซื้อพิพาทของกรมการปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

1. นายมานิช โพธิ์เนียม ตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มงานศูนย์ดำรงธรรม สำนักการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง

2. นายวิทยา รัตนมณี ปลัดอำเภอ หัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานปกครองที่ทำการปกครองอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

3. นายเทอดศักดิ์ ทักษิณ ตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายความมั่นคงที่ทำการปกครองอำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์

สัมภาษณ์ให้ข้อมูล ณ วันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2562 ณ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

จากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการไถ่เกี้ยซื้อพิพาท ดังนี้

1. ท่านมีความเห็นอย่างไรกับกระบวนการไถ่เกี้ยซื้อพิพาทในปัจจุบัน ? และปัจจัยที่จะนำไปสู่การทำให้สัญญาประนีประนอมยอมความ มีปัจจัยอะไรบ้าง ?

คำตอบ กระทรวงมหาดไทย มีกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ของเดิมทุนทรัพย์ไม่เกินสองหมื่นบาท มีลักษณะใกล้เคียงกับอนุญาโตตุลาการ กรมการปกครองเน้นการไถ่เกี้ยในกรณีเล็กน้อย ไถ่เกี้ยซื้อพิพาทเรื่องมรดก ที่ดินและทุนทรัพย์ไม่เกินสองแสนบาท

ปัจจัยที่นำไปสู่การไถ่เกี้ยสำเร็จ คือ

- 1) ขึ้นอยู่กับผู้ไถ่เกี้ยเป็นหลัก
- 2) สถานที่ในการไถ่เกี้ยที่มีผลต่อการเก็บความลับของคู่พิพาท
- 3) ความรู้และการบูรณาการข้อกฎหมายของผู้ประนีประนอม

2. ข้อดีและข้อเสียของกระบวนการไถ่เกี้ยซื้อพิพาทนอกศาลและในศาล มีอย่างไรบ้าง ?

คำตอบ 1) ข้อดีของกระบวนการไถ่เกี้ยซื้อพิพาทนอกศาล คือ ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย ไม่มีความกังวลในการเข้าสู่กระบวนการและเสียค่าใช้จ่ายน้อย

2) ข้อดีของกระบวนการไถ่เกี้ยซื้อพิพาทในศาล คือ หากมีการทำผิดสัญญาประนีประนอมยอมความสามารถบังคับคดีได้

3) ข้อเสียของกระบวนการไถ่เกี้ยซื้อพิพาทนอกศาล คือ กรณีทำผิดข้อตกลงไม่อาจบังคับคดีได้ทันทีเหมือนกับการไถ่เกี้ยซื้อพิพาทในศาล

4) ข้อเสียของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล คือ ประชาชนพื้นที่ห่างไกลมีความกลัวและความไม่เข้าใจ ค่าเดินทางและค่าทนายที่มีค่าใช้จ่ายเยอะ

3. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยที่จะทำให้คู่กรณีไม่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยหรือเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยเป็นจำนวนน้อย ?

คำตอบ 1) ประชาชนมักจะไม่รู้ถึงการกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของกรมการปกครอง

2) ความเชื่อถือ ความศรัทธาของอำเภอขนาดเล็กจะมีมากกว่าขนาดใหญ่

4. ท่านคิดว่า การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะสามารถบังคับตามสัญญาได้เลยทันทีหรือไม่ ? หรือต้องนำมาฟ้องร้องตามสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลกันอีกครั้ง ? หากต้องนำสัญญาประนีประนอมมาฟ้องร้องต่อศาลท่านคิดว่าจะใช้ระยะเวลาเร็วขึ้นหรือไม่ ?

คำตอบ ต้องนำมาฟ้องร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาอีกครั้ง และคิดว่าจะใช้ระยะเวลาเร็วขึ้น

5. หากมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะมีผลต่อการลดจำนวนการฟ้องร้องเป็นข้อพิพาทในศาลได้หรือไม่ ?

คำตอบ ถ้าทำตามกระบวนการของกฎหมายกรมการปกครองอัตราการสำเร็จร้อยละ 90 คิดว่าลดจำนวนการฟ้องร้องได้

6. ศาลมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณาคดีนี้เดิมก่อนหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ? หากมีการฟ้องร้องเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลและในศาล ?

คำตอบ ถ้าตามกฎหมายกระทรวงของกรมการปกครอง จะอยู่ที่พนักงานอัยการ พนักงานอัยการจะหยิบยกประเด็นมูลหนี้เดิมขึ้นมาพิจารณาหรือไม่ บางครั้งพนักงานอัยการอาจจะมีความประสงค์พิจารณาถึงเหตุที่มาของสัญญา เมื่อยื่นคำขอให้ศาลบังคับตามสัญญาอาจจะเป็นดุลพินิจของศาลแล้วแต่กรณี

4. ผลการดำเนินงาน

การดำเนินการไกล่เกลี่ยของกรมการปกครองในท้องที่นั้น มีการปกครองโดยนายอำเภอเป็นหลัก ซึ่งการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของกรมการปกครองนั้นมีพัฒนาการมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ที่ให้อำเภอนั้นเป็นเสมือนตุลาการมีหน้าที่ระงับข้อพิพาท หลังจากนั้นพัฒนาการเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของกรมการปกครองนั้นมีสองรูปแบบ คือ การไกล่เกลี่ยในรูปแบบคณะกรรมการหมู่บ้านและการไกล่เกลี่ยโดยอำเภอ

การไกล่เกลี่ยของกรมการปกครองในระดับอำเภอนั้นแท้จริงแล้วมีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ตุลาการทุกชั้นทุกคดีของประชาชนในพื้นที่ปะทะหลายพันจนถึงระดับหมื่นข้อพิพาท แต่จากสถิติที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเพียง

สถิติที่มีการไถ่เกี้ยซื้อพิพาทตามกฎหมายที่มีการเบิกจ่ายเงินเพราะเป็นการไถ่เกี้ยซื้อพิพาทรูปแบบ คณะกรรมการที่มีขั้นตอนชัดเจน แต่การไถ่เกี้ยซื้อพิพาทบางครั้งประชาชนในพื้นที่ต้องการความสะดวก รวดเร็วและนายอำเภอก็มีความเข้าใจถึงความเดือดร้อนของประชาชนจึงไถ่เกี้ยโดยลำพังเพื่อระงับข้อพิพาท จากสถิตินั้นถือว่า ช่วยลดปัญหาข้อพิพาทปีละหลายพันคดี อีกทั้งการระงับข้อพิพาทของกรมการปกครองมี ประสิทธิภาพการความเชื่อมั่นว่าจะได้รับการปฏิบัติชำระหนี้แน่นอน เพราะหากมีการผิดสัญญาสามารถยื่นให้ พนักงานอัยการดำเนินการยื่นต่อศาลเพื่อบังคับตามสัญญาได้ต่อไป

บทที่ 4

วิเคราะห์สถานการณ์การประนอมข้อพิพาทในประเทศไทย

จากการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ในการศึกษายกที่ 3 ของการใกล้เคียงของระบบกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง 6 แห่ง สถาบันหรือหน่วยงานเฉพาะกิจ 6 แห่ง และกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลในบทนี้ตามหัวข้อตามลำดับดังต่อไปนี้

4.1 สถานการณ์ของปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลยุติธรรมทั่วประเทศ

ในภาพรวมของการนำคดีเข้าสู่ศาลในประเทศนั้นมียุทธศาสตร์ในแต่ละปีมีอัตราการเติบโตที่มากขึ้น จะมีแต่เพียง พ.ศ. 2559-2560 ที่มีความใกล้เคียงกัน แต่เป็นข้อสังเกตว่า อัตราการเติบโตคดีแพ่งทำให้เป็นค่าใช้จ่ายในการตั้งงบประมาณของประเทศไทย สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการระงับข้อพิพาททางเลือกจึงมีความเหมาะสมหากนำวิธีการใกล้เคียงข้อพิพาทที่มีประสิทธิภาพในการจัดการจำนวนข้อพิพาทก่อนขึ้นศาล ผู้วิจัยขอเสนอสถิติการนำข้อพิพาททางคดีแพ่งเข้าสู่ชั้นศาลนั้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2561 นั้นมีปริมาณรวมทั่วประเทศดังข้อมูลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 17 แสดงสถิติคดีแพ่ง¹ ที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลทั่วประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2561²

ปี พ.ศ.	จำนวนคดีทั้งหมด (คดี)	ความเปลี่ยนแปลง	คิดเป็นร้อยละ
2561	1,052,620	เพิ่มขึ้น 105,682 คดี	10.04
2560	946,938	ลดลง 35,272 คดี	3.49
2559	982,210	เพิ่มขึ้น 250,443 คดี	25.50
2558	731,767	เพิ่มขึ้น 83,608 คดี	11.43
2557	648,159		
รวม		4,361,691 คดี	

¹ หมายรวมถึงคดีผู้บริโภคและคดีล้มละลาย

² รายงานสถิติคดีศาลยุติธรรมทั่วราชอาณาจักร ประจำปี พ.ศ. 2557-2561

จากตารางดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการเพิ่มขึ้นของจำนวนคดีแพ่งที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลทั่วประเทศ เมื่อสังเกตจำนวนคดีในปี พ.ศ. 2557 นั้นมีจำนวน 648,159 คดี ภายในระยะเวลา 5 ปี คดีแพ่งที่ขึ้นสู่ศาลมีอัตราเพิ่มขึ้นเกือบสองเท่า โดยในปี พ.ศ. 2561 มีจำนวน 1,052,620 คดี

ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมสถานการณ์การใกล้เคียงข้อพิพาทในศาลยุติธรรมทั่วประเทศเพื่อให้เห็นถึงความสำคัญและชัดเจนถึงการใกล้เคียงในภาพรวมมากขึ้น ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 18 แสดงผลสถานการณ์การไถ่เก็ลยข้อพิพาทในศาลยุติธรรม ปี พ.ศ. 2557-2561³

ปี พ.ศ. 2557 ประเภทคดี	จำนวนคดี		
	จำนวนคดีที่เข้าสู่การไถ่เก็ลย	คดีที่ไถ่เก็ลยสำเร็จ	ร้อยละคดีที่ไถ่เก็ลยสำเร็จ
คดีแพ่ง	51,356	29,025	56.52
คดีผู้บริโภค	164,895	129,218	78.36
คดีอาญา	17,420	7,161	41.11
รวม	233,671	165,404	70.78
ปี พ.ศ. 2558 ประเภทคดี	จำนวนคดี		
	จำนวนคดีที่เข้าสู่การไถ่เก็ลย	คดีที่ไถ่เก็ลยสำเร็จ	ร้อยละคดีที่ไถ่เก็ลยสำเร็จ
คดีแพ่ง	56,735	31,715	55.90
คดีผู้บริโภค	194,100	163,104	84.03
คดีอาญา	18,502	8,519	46.04
รวม	269,337	203,338	75.50
ปี พ.ศ. 2559 ประเภทคดี	จำนวนคดี		
	จำนวนคดีที่เข้าสู่การไถ่เก็ลย	คดีที่ไถ่เก็ลยสำเร็จ	ร้อยละคดีที่ไถ่เก็ลยสำเร็จ
คดีแพ่ง	53,462	43,590	64.70
คดีผู้บริโภค	318,593	280,964	88.19
คดีอาญา	16,879	8,300	49.17
รวม	388,934	332,854	85.58
ปี พ.ศ. 2560 ประเภทคดี	จำนวนคดี		
	จำนวนคดีที่เข้าสู่การไถ่เก็ลย	คดีที่ไถ่เก็ลยสำเร็จ	ร้อยละคดีที่ไถ่เก็ลยสำเร็จ
คดีแพ่ง	44,923	28,424	63.27
คดีผู้บริโภค	273,529	239,813	87.67
คดีอาญา	12,530	6,964	55.58
รวม	330,982	275,201	83.15
ปี พ.ศ. 2561 ประเภทคดี	จำนวนคดี		
	จำนวนคดีที่เข้าสู่การไถ่เก็ลย	คดีที่ไถ่เก็ลยสำเร็จ	ร้อยละคดีที่ไถ่เก็ลยสำเร็จ
คดีแพ่ง	14,432	8,490	58.83
คดีผู้บริโภค	86,288	73,768	85.49
คดีอาญา	4,154	1,687	40.61
รวม	104,874	83,945	80.04

จากตารางแสดงผลสถานการณ์การไถ่เก็ลยข้อพิพาทในศาลยุติธรรม ปี พ.ศ. 2557-2561 แสดงผลได้ว่าการไถ่เก็ลยในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยนั้น มีความสำคัญอย่างมาก หากพิจารณาสถิติในแต่ละปี

³ ผลการดำเนินงานด้านคดีของศาลยุติธรรมทั่วราชอาณาจักร ประจำเดือนมกราคม-เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557-2561

แต่ละประเภทคดีจะเห็นว่า ทุกประเภทคดีที่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยนั้นสามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีผลสำเร็จมากกว่าร้อยละ 50 ทำให้ลดจำนวนปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่การพิจารณาได้อย่างมากมาย โดยเฉพาะประเภทคดีผู้บริโภคที่แสดงให้เห็นถึงอัตราความสำเร็จในทุกสูงกว่าร้อยละ 80 ขึ้นไป ถือว่าเป็นอัตราที่แสดงประสิทธิภาพการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศาลยุติธรรมว่า มีประสิทธิภาพอย่างมาก กล่าวโดยสรุป ผลสรุปรวมทุกประเภทคดีมีอัตราความสำเร็จในแต่ละปีนั้นมีอัตราที่เกินกว่าร้อยละ 70 แสดงให้เห็นว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่มีประโยชน์อย่างมาก หากไม่มีระบบการไกล่เกลี่ยที่มีประสิทธิภาพแล้ว ศาลยุติธรรมทั่วประเทศจะมีภาระงานที่มากขึ้น ประชาชนรอความยุติธรรมนานขึ้น ทำให้ส่งผลเสียต่อไปเป็นทอดต่อประเทศไทยในวงกว้าง

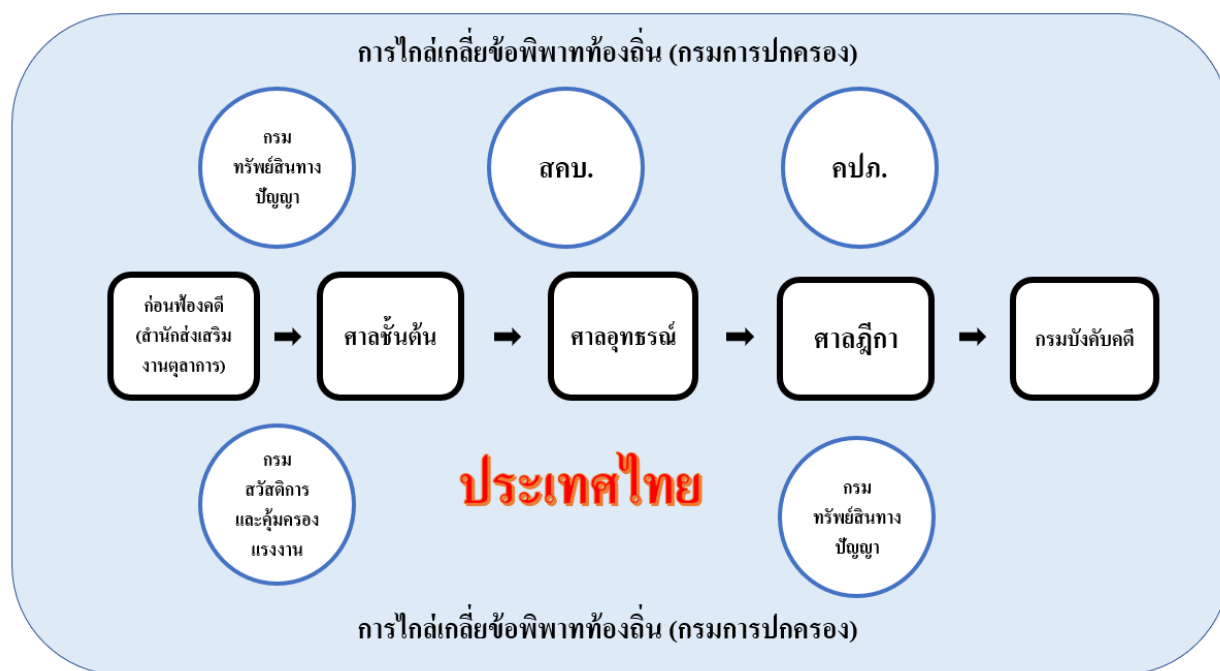
4.2 วิเคราะห์การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของระบบกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง

ส่วนต่อไปผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของระบบกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

การศึกษาในบทที่ 3 ผู้วิจัยศึกษาค้นพบว่า ระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในประเทศไทยนั้นสามารถจำแนกออกเป็น 3 ระบบหลักดังนี้

1. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระบบกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งประกอบไปด้วย การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องคดีของสำนักส่งเสริมงานตุลาการ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา และกรมบังคับคดี
 2. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของสถาบันและหน่วยงานเฉพาะกิจต่าง ๆ
 3. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในส่วนท้องถิ่นของกรมการปกครอง
- รายละเอียดปรากฏดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในประเทศไทย

จะเห็นได้ว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น สามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ทั่วประเทศผ่านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทส่วนท้องถิ่นของกรมการปกครอง หากเป็นเรื่องเฉพาะกิจสามารถเสนอข้อพิพาทเข้าสู่หน่วยงานหรือสถาบันต่าง ๆ ที่รับผิดชอบได้ อีกทั้งหากมีการนำข้อพิพาทเข้าสู่ระบบกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง ก็มีการบริการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง ไกล่เกลี่ยในชั้นศาล อีกทั้งสามารถไกล่เกลี่ยในชั้นศาลอุทธรณ์และฎีกาได้ จนถึงการไกล่เกลี่ยในส่วนบังคับคดีดำเนินงานโดยกรมบังคับคดี

4.2.1 สถิติวิเคราะห์การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ปี พ.ศ. 2557 – 2561

ก) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้อง

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้อง หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการคือ สำนักส่งเสริมงานตุลาการศาลยุติธรรม มีสถิติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท จากตารางจะเห็นได้ว่า ปี พ.ศ. 2557 มีอัตราการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่สำเร็จน้อยที่สุด ร้อยละ 13.51 แต่หลังจากปี พ.ศ. 2557 มีอัตราการไกล่เกลี่ยที่สำเร็จสูงขึ้นตามลำดับ จะมีเพียงปี พ.ศ. 2560 ที่อัตราใกล้เคียงกับปี พ.ศ. 2557 คือ ร้อยละ 14.29 จากสถิติดังกล่าวนี้ สำนักส่งเสริมงานตุลาการศาลยุติธรรม เป็นสำนักงานที่มีส่วนช่วยระบบการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องของศาลยุติธรรมและพัฒนาระบบการไกล่

เกลี้ยข้อพิพาทของศาลตามกฎหมาย ส่วนใหญ่สำนักส่งเสริมงานตุลาการจะทำงานด้านการสนับสนุนระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นหลัก เช่น ส่งเสริมการอบรมผู้ประนีประนอมของศาลยุติธรรม เป็นต้น อาจจะทำให้เห็นการดำเนินการไกล่เกลี่ยยังมีจำนวนไม่มาก

ข) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นศาล

จากตารางสถิติจะเห็นได้ว่า ปี พ.ศ. 2557 - 2561 มีสถิติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่สำเร็จโดยรวมของศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของศาลทั้งสิ้น 4 ศาลที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา เห็นว่า มีอัตราการสำเร็จในการไกล่เกลี่ยที่ดี สาเหตุที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของศาลนั้นมีอัตราการประสบความสำเร็จ มาจากเหตุที่มีผู้ประนีประนอมยอมความโดยการอบรมของศาลยุติธรรม มีความน่าเชื่อถือ และการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทดังกล่าวนี้ คู่พิพาทมีหลักประกันในการบังคับคดีหากมีการไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความ

ค) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชั้นบังคับคดี

หากพิจารณาจากสถิติชั้นบังคับคดีนั้น สถิติแสดงให้เห็นว่า ระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของกรมบังคับคดีที่เป็นหน่วยงานปลายทางนั้น สามารถมีส่วนช่วยทำให้เจ้าหน้าที่และลูกหนี้ตามคำพิพากษามีทางออกและประสานประโยชน์ร่วมกัน เนื่องจากคดีส่วนใหญ่เป็นคดีที่เกิดขึ้นจากการกู้ยืมในสถาบันการเงิน ทำให้อัตราการสำเร็จของกรมบังคับคดีนั้นมีความสำเร็จสูงมาก เสมือนเป็นการปรับโครงสร้างของแต่ละฝ่าย

4.2.2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

1. ความเชื่อถือของผู้ประนีประนอมยอมความ หากผู้ประนีประนอมยอมความนั้นมีความน่าเชื่อถือ เป็นกลางทำให้การเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นเป็นไปโดยราบรื่น มีโอกาสที่ทั้งสองฝ่ายจะตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน

2. ความตั้งใจของคู่พิพาท หากคู่พิพาทมีความตั้งใจที่จะดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะทำให้การตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นมีโอกาสที่จะสำเร็จสูง ทั้งนี้ อยู่ที่การประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานที่จะทำให้คู่พิพาทนั้นมีความรู้ความเข้าใจที่จะเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

3. การสื่อสารเชิงบวก หากคู่พิพาทนั้นได้รับการสื่อสารที่ดีจากการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแล้วจะทำให้มีบรรยากาศการพูดคุยหาข้อสรุปได้ดี และนำไปสู่ความสำเร็จ

4. การบังคับตามสัญญาประนีประนอมเด็ดขาด การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคู่พิพาทย่อมมีความต้องการที่จะทำให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น เสร็จไปในคราวเดียว หากสามารถสร้างความมั่นใจในกระบวนการในกรณีพิพาทสัญญาไม่ปฏิบัติให้สามารถดำเนินการบังคับคดีได้เลย จะทำให้คู่พิพาทมีความเชื่อมั่น

4.2.3 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

1. บุคคลที่สามที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ทนายความ ซึ่งหากกระทบต่อผลประโยชน์ส่วนตัวของทนายความ บางกรณีทนายความจะแนะนำลูกความของตนไม่ให้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
2. ความรู้และความไม่ชำนาญการของผู้ประนีประนอมมีส่วนสำคัญอย่างมากในการดำเนินการไกล่เกลี่ยมีผลต่อความเชื่อมั่นของแต่ละฝ่าย หากไม่มีความเข้าใจในข้อพิพาทนั้นแล้ว ยากที่จะบรรลุผลสำเร็จ
3. ค่าใช้จ่ายในการว่าจ้างทนายความที่ต้องดำเนินการในชั้นศาลเสียก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
4. การบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความเมื่อไม่มีปฏิบัติตามสัญญาต้องนำสัญญาไปฟ้องร้องต่อศาล แต่ปัจจุบันมีพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 สามารถบังคับตามสัญญาได้โดยเสมือนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นศาล

4.2.4 ระยะเวลาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกับการดำเนินคดี

การบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความที่เกิดจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องนั้น ต้องนำสัญญาดังกล่าวไปฟ้องร้องเป็นคดีต่อศาลอีกครั้งหนึ่ง จะไม่มีการพิจารณาถึงมูลหนี้เดิม เว้นแต่มีการหยิบยกข้ออ้างของแต่ละฝ่ายที่จะต่อสู้ถึงความไม่สมบูรณ์ของสัญญาดังกล่าวให้ศาลพิจารณาต่อไปแล้วแต่กรณี จะมีการพิจารณาที่รวดเร็วขึ้น ส่วนการบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความในศาลนั้น สามารถบังคับคดีได้โดยตามกฎหมาย เนื่องจากเป็นสัญญาที่มีการพิพาทตามยอม ไม่มีการพิจารณาถึงมูลหนี้เดิมอีกเช่นกัน เว้นแต่จะมีการต่อสู้ในประเด็นที่มาของสัญญาดังกล่าว ส่วนสุดท้ายการบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความในชั้นบังคับคดีนั้น หากไม่ปฏิบัติตามสัญญาดังกล่าวแล้ว สามารถบังคับคดีตามเดิมได้ต่อไป เนื่องจากมีการกำหนดข้อตกลงไว้โดยเฉพาะที่ต้องกลับไปบังคับหนี้ตามคำพิพากษาเดิม

4.2.5 ผลการดำเนินไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในระบบกระบวนการยุติธรรม

การดำเนินงานของศาลในการตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทนั้น ด้วยภารกิจและหน้าที่ของศาลในการระงับข้อพิพาท แต่ไม่ระงับความขัดแย้ง จึงมียุติธรรมทางเลือกเชิงสมานฉันท์ มีข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาที่มีความชัดเจนในการกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานให้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลนั้นเป็นไปด้วยความมีประสิทธิภาพที่สุด

หากพิจารณาจากสถิติทั้งหมดของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล อัตราความสำเร็จนั้นเป็นไปทางที่ดีมาก สังเกตได้จากคดีที่เข้าสู่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในแต่ละศาลที่ทำการศึกษาขึ้นระหว่าง ปี พ.ศ. 2557 - 2561 ลดจำนวนคดีขึ้นสู่การพิจารณาไปได้ถึงประมาณร้อยละ 30 - 50 จึงมีส่วนช่วยลดภาระงานในชั้นพิจารณาได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการศึกษาพบว่า เหตุปัจจัยนั้นที่ทำให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลนั้นมีประสิทธิภาพ

เกิดปัจจัยหลักสองประการ คือ ผู้ประนีประนอมในศาลนั้นมีการพัฒนาประสิทธิภาพอยู่ตลอดเวลา มีการอบรมอย่างต่อเนื่องและความเชื่อมั่นในกระบวนการว่ามีหลักประกันว่า สามารถบังคับตามสัญญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากมีการผิดข้อตกลงในภายหลัง

4.3 วิเคราะห์การไต่ถามข้อพิพาทของสถาบันหรือหน่วยงานเฉพาะกิจ

สถาบันหรือหน่วยงานเฉพาะกิจที่ทำการศึกษาค้นคว้า ได้แก่

1. สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.)
2. สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค
3. กรมทรัพย์สินทางปัญญา
4. กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน

การไต่ถามข้อพิพาทในหน่วยงานเฉพาะกิจนั้น เนื่องด้วยเป็นการไต่ถามข้อพิพาทนอกศาลในหน่วยงานที่ผู้วิจัยได้ทำศึกษานั้น มีอัตราการสำเร็จโดยพิจารณาข้อมูลทางสถิติของแต่ละหน่วยงานเฉพาะมีความประสบความสำเร็จอยู่ในระดับดี กระบวนการไต่ถามข้อพิพาทของหน่วยงานเฉพาะดำเนินการตามกฎหมายของแต่ละหน่วยงาน มีกระบวนการไต่ถามที่มีผู้ประนีประนอมของแต่ละหน่วยงาน ส่วนใหญ่จะไม่มีกรอบหรือขึ้นทะเบียนผู้ประนีประนอมโดยเฉพาะ เว้นแต่ สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ที่มีข้อพิพาทด้านประกันภัยจำนวนมาก แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากแต่ละหน่วยงานมีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติงานตรงกับประเด็นข้อพิพาทโดยเฉพาะจึงเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดความสำเร็จดังจะกล่าวต่อไป

4.3.1 สถิติวิเคราะห์การไต่ถามข้อพิพาท ปี พ.ศ. 2557 – 2561

หากพิจารณาจากสถิติการไต่ถามข้อพิพาทที่มีอัตราความสำเร็จของแต่ละสถาบันหรือหน่วยงานเฉพาะกิจในบทที่ 3 จะเห็นได้ว่า มีอัตราการสำเร็จที่สูงมาก เนื่องด้วยมาจากเหตุปัจจัยหลากหลายประการ โดยเฉพาะการสร้างเชื่อมั่นและเป็นที่พึ่งให้กับผู้ร้องเรียนที่อยู่ฐานะประชาชน เสียเปรียบด้านข้อต่อรองให้สามารถทำการไต่ถามข้อพิพาทสพเสร็จกับคู่พิพาทสถานะที่ต่างออกไปได้ เช่น สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) และกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน เป็นต้น

4.3.2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการไต่ถามข้อพิพาท

1. ความชำนาญ ความรู้และความเข้าใจในข้อพิพาทนั้น ๆ ทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นสถาบันและหน่วยงานดังกล่าวมีความเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้น นำไปสู่ความเชื่อมั่น

2. เมื่อเกิดความเชื่อมั่นระหว่างคู่พิพาทในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของสถาบันและหน่วยงานว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาให้กับคู่พิพาทได้อย่างแท้จริง

4.3.3 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

1. การไม่เชื่อมั่นในกระบวนการบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความ เนื่องจากเป็นการดำเนินการนอกศาลไม่อาจจะบังคับคดีได้รวดเร็วเฉกเช่นการทำสัญญาประนีประนอม แต่ปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) เป็นข้อพิพาทด้านประกันภัย และมีกฎหมายเกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการธุรกิจประกันภัยที่รุนแรงหากไม่ปฏิบัติตามสัญญา จึงเป็นจุดแข็งของหน่วยงานดังกล่าวที่ทำให้ฝ่ายผู้เรียกร้องนั้นมีความมั่นใจว่าจะได้รับชำระหนี้ ส่วนปัญหา

2. การประชาสัมพันธ์ของแต่ละหน่วยงานที่อาจจะไม่ได้ถูกเผยแพร่อย่างแพร่หลายมากนัก ทำให้ประชาชนไม่ได้มีส่วนรับรู้ถึงกระบวนการดังกล่าว

4.3.4 ระยะเวลาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกับการดำเนินคดี

การดำเนินการตามสัญญาประนีประนอมยอมความจากหน่วยงานเฉพาะมีผลในการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล แต่หากมีการไม่ปฏิบัติตามสัญญาต้องนำสัญญาดังกล่าวไปฟ้องร้องต่อศาลอีกครั้ง ระยะเวลาในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลจะมีโอกาสทำให้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น เนื่องจากมีการตกลงกันมาก่อนแล้ว มีประเด็นข้อพิพาทที่ลดลง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นด้วย เช่น การยกข้อต่อสู้ของคู่พิพาท วันกำหนดนัดของศาลนั้น เป็นต้น

เมื่อการบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในสถาบันหรือหน่วยงานเฉพาะกิจนั้นต้องนำไปฟ้องร้องต่อศาลอีกครั้งหนึ่ง ไม่สามารถบังคับคดีได้เลยเหมือนกับในดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล แต่การกระทำสัญญาประนีประนอมยอมความของหน่วยงานเฉพาะนั้นส่งผลทำให้มูลหนี้เดิมระงับสิ้นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 852 ต้องบังคับกันตามสัญญาประนีประนอมยอมความฉบับใหม่ เว้นแต่การหยิบยกข้ออ้างที่ต่อสู้ถึงความไม่ถูกต้องของการสัญญา อาจจะทำให้ศาลต้องพิจารณาเหตุที่มาของสัญญาตามข้อเรียกร้องของฝ่ายนั้น

4.3.5 ผลการดำเนินไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในสถาบันและหน่วยงานต่างเฉพาะกิจต่าง ๆ นั้น มีผลการดำเนินงานการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เป็นไปได้ด้วยดี บางหน่วยงานกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานนั้นสามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแรงงานได้ถึง 100% ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นความเชี่ยวชาญของหน่วยงานมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมาก ส่วนสถาบันและหน่วยงานเฉพาะกิจอื่นมีอัตราการสำเร็จที่สูงในระดับดี ถือว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของสถาบันและหน่วยงานเฉพาะกิจต่าง ๆ แม้เป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล มีข้อเสียเปรียบ

บางอย่างด้านกฎหมายที่รองรับ แต่ถือว่าสามารถปฏิบัติงานได้ดีโดยใช้ความเข้าใจข้อพิพาทเฉพาะกิจนั้นเป็นสำคัญ

4.4 วิเคราะห์การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น

การดำเนินการไกล่เกลี่ยของกรมการปกครองในท้องถิ่น มีการปกครองโดยนายอำเภอเป็นหลัก ซึ่งการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของกรมการปกครองนั้นมีพัฒนาการมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ที่ให้อำเภอนั้นเป็นเสมือนตุลาการมีหน้าที่ระงับข้อพิพาท ปรียาย ต่อมากระทรวงมหาดไทย มีกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ของเดิมทุนทรัพย์ไม่เกินสองหมื่นบาท มีลักษณะใกล้เคียงกับอนุญาโตตุลาการ ต่อมาออกกฎหมายคือข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530 สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งได้ทุกกรณี ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงจำนวนเงินเป็นสองแสนบาทเฉพาะการไกล่เกลี่ยโดยอำเภอตามระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน มาตรา 61/1 (4) , 61/2 ตามมาด้วยการออกกฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 ทำให้กฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ยกเลิกไปโดย หลังจากนั้นพัฒนาการเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน สรุปได้ว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของกรมการปกครองนั้นมีสองรูปแบบ คือ การไกล่เกลี่ยในรูปแบบคณะกรรมการหมู่บ้านและการไกล่เกลี่ยโดยอำเภอ โดยผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ประเด็นดังต่อไปนี้

4.4.1 สถิติวิเคราะห์การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559-2562

จากข้อมูลสถิติของกรมการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีการใช้บริการของประชาชนตามท้องถิ่นที่มีจำนวนพอสมควรในแต่ละปีงบประมาณ การประชาสัมพันธ์ไม่สามารถทำได้ทั่วไปถึง หากพิจารณาจากตัวเลขจะเห็นได้ว่า มีจำนวนค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรทั่วประเทศ แต่ปัจจัยหลักที่สถิติมีจำนวนค่อนข้างน้อยเนื่องจาก กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของกรมการปกครองที่จะถูกบันทึกนั้นต้องเป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามกฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 เท่านั้นประกอบกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์การไกล่เกลี่ยในระดับท้องถิ่นนั้นมีจำนวนมากกว่าจำนวนตัวเลขที่ปรากฏเนื่องจากบางที่เจ้าพนักงานหรือนายอำเภอดำเนินการไกล่เกลี่ยเองโดยไม่รอกกระบวนการตามกฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 เนื่องจากเพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการแก้ไขปัญหาในระดับท้องถิ่น ทำให้สถิติข้อพิพาทขึ้นสู่ศาลได้ปริมาณมาก หากมีการบันทึกสถิติดังกล่าวไว้ทุกกรณี

4.4.2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

1. ความชำนาญ ความรู้และความเข้าใจในข้อพิพาทนั้น ๆ ทำให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีความเชื่อมั่น นายอำเภอผู้มีความรู้ ความเข้าใจถึงสถานการณ์ของพื้นที่เป็นอย่างดี
2. สถานที่ทำการใกล้เคียงที่เหมาะสมทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นว่า จะไม่มีข้อมูลส่วนบุคคลถูกเผยแพร่ในระหว่างการใกล้เคียงข้อพิพาท

4.4.3 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการใกล้เคียงข้อพิพาท

1. การไม่เชื่อมั่นในกระบวนการบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความ เนื่องจากประชาชนในพื้นที่อำเภอเมืองมักจะไม่มีความเชื่อมั่นเท่ากับอำเภอที่อยู่ห่างไกลที่คนในพื้นที่มักจะมีควมไว้วางใจนายอำเภอมากกว่า
2. การประชาสัมพันธ์ของแต่ละหน่วยงานที่อาจจะไม่ได้ถูกเผยแพร่อย่างแพร่หลายมากนัก ทำให้ประชาชนไม่ได้มีส่วนรับรู้ถึงกระบวนการดังกล่าว

4.4.4 ระยะเวลาใกล้เคียงข้อพิพาทกับการดำเนินคดี

ในกรณีที่ทำสัญญาประนีประนอมยอมความผ่านคณะกรรมการหมู่บ้านนั้น มีผลทำให้คดีลดลง แต่เมื่อมีการผิดสัญญาแล้วต้องนำไปฟ้องร้องต่อศาลอีกครั้ง แต่จะทำให้ระยะเวลาในการพิจารณาของศาลนั้นรวดเร็วขึ้น เนื่องจากประเด็นข้อพิพาทแห่งคดีน้อยลง เมื่อพิจารณาจากสถิติการดำเนินคดีปกติกของศาลชั้นต้นพิจารณาไม่เกิน 6 เดือนต่อหนึ่งคดี คาดว่า การฟ้องร้องบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าวไม่เกิน ไปจากมาตรฐานของคดีปกติทั่วไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นด้วย เช่น การยกข้อต่อสู้ของกลุ่มพิพาท วันกำหนดของศาลนั้น เป็นต้น

4.4.5 ผลการดำเนินใกล้เคียงข้อพิพาท

การใกล้เคียงของกรมการปกครองในระดับอำเภอนั้นแท้จริงแล้วมีการใกล้เคียงข้อพิพาท ดูแลสารทุกข์สุกดิบของประชาชนในพื้นที่ปะหละหลายพันจนถึงระดับหมื่นข้อพิพาท แต่จากสถิติที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเพียงสถิติที่มีการใกล้เคียงข้อพิพาทตามกฎหมายที่มีการเบิกจ่ายเงินเพราะเป็นการใกล้เคียงข้อพิพาทรูปแบบคณะกรรมการที่มีขั้นตอนชัดเจน แต่การใกล้เคียงข้อพิพาทบางครั้งประชาชนในพื้นที่ต้องการความสะดวกรวดเร็วและนายอำเภอก็มีความเข้าใจถึงความเดือดร้อนของประชาชนจึงใกล้เคียงโดยลำพังเพื่อระงับข้อพิพาทจากสถิตินั้นถือว่า ช่วยลดปัญหาข้อพิพาทปะหละหลายพันคดี อีกทั้งการระงับข้อพิพาทของกรมการปกครองมีประสิทธิภาพการความเชื่อมั่นว่าจะได้รับการปฏิบัติระหั้นแน่นอน เพราะหากมีการผิดสัญญาสามารถยื่นให้พนักงานอัยการดำเนินการยื่นต่อศาลเพื่อบังคับตามสัญญาได้ต่อไป

4.5 วิเคราะห์เปรียบเทียบกระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนและหลังพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทบังคับใช้

กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่สำคัญ ก่อนปี พ.ศ. 2562 ไม่มีกฎหมายรองรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่มีมาตรฐานเทียบเท่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นศาล แต่ละสถาบันและหน่วยงานเฉพาะกิจต่าง ๆ ต่างมีวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามกฎหมายของหน่วยงานนั้นเอง ปัจจุบัน พ.ศ. 2562 มีการประกาศบังคับใช้กฎหมาย คือ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทบังคับ พ.ศ. 2562 ทำให้มิติในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลนั้นเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เป็นประโยชน์และมีส่วนช่วยในการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลได้ด้วยกระบวนการทางกฎหมายที่ดี ผู้วิจัยจึงขอทำการเปรียบเทียบกระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนและหลังพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 บังคับใช้

ตารางที่ 19 แสดงการเปรียบเทียบกระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนและหลังพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 บังคับใช้

ก่อนพระราชบัญญัติบังคับใช้	หลังพระราชบัญญัติบังคับใช้
1. หน่วยงานที่ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล หากมีการพิศัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าว ต้องนำไปฟ้องร้องเป็นคดีต่อศาลอีกครั้ง	1. หน่วยงานที่ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล หากนำพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาบังคับใช้แล้ว มาตรา 32 สามารถนำข้อตกลงที่อีกฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตาม สามารถยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้บังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาทนั้นได้
2. หน่วยงานที่ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล ผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีความจำเป็นต้องขึ้นทะเบียน	2. หน่วยงานที่ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล ผู้ไกล่เกลี่ยกฎหมายบังคับต้องขึ้นทะเบียน
3. หน่วยงานที่ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล ไม่มีความจำเป็นต้องกำหนดคุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ย	3. หน่วยงานที่ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล จำเป็นต้องกำหนดคุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ย
4. มาตรฐานขั้นตอนของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลไม่มีมาตรฐานขั้นต่ำตามกฎหมาย	4. มาตรฐานขั้นตอนของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลถูกกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำตามกฎหมาย
5. หลักฐานการไกล่เกลี่ยนอกศาลอาจจะนำไปสู่ความเสียหายในการฟ้องร้องคดีในอนาคตได้	5. หลักฐานการไกล่เกลี่ยนอกศาลไม่สามารถเป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีในอนาคตได้

จากตารางแสดงข้อมูลว่า ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ การบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความที่ไม่ปฏิบัติตามสัญญาที่กฎหมายฉบับดังกล่าวนี้ ให้อำนาจคู่สัญญาที่เสียหายจากการไม่ปฏิบัติตามสัญญานั้น นำ

ข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความที่อีกฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตาม สามารถยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้บังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาทนั้นได้ และมาตรฐานในการไกล่เกลี่ยในแต่ละขั้นตอนนั้นมีความชัดเจนมากขึ้น มีความใกล้เคียงกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นศาลอย่างมาก เชื่อว่า หากมีการบังคับตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพจะมีส่วนช่วยลดปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลยุติธรรมทั่วประเทศได้

4.6 วิเคราะห์ข้อดีและข้อเสียของการไถ่เก็ลยข้อพิพาทของระบบกระบวนการยุติธรรม สถาบันและหน่วยงานเฉพาะกิจและกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการศึกษาการไถ่เก็ลยข้อพิพาทของระบบกระบวนการยุติธรรมที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์สามารถจำแนกข้อดีและข้อเสียได้ดังตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 20 แสดงข้อดีและข้อเสียระหว่างการไถ่เก็ลยข้อพิพาทในกระบวนการยุติธรรม

ข้อดีของการไถ่เก็ลยข้อพิพาท ในระบบกระบวนการยุติธรรม	ข้อเสียการไถ่เก็ลยข้อพิพาท ในระบบกระบวนการยุติธรรม
1. การไถ่เก็ลยข้อพิพาทในกระบวนการยุติธรรม มีความเชื่อมั่นของของคู่พิพาทมากกว่า	1. การไถ่เก็ลยข้อพิพาทเสียค่าใช้จ่ายสูงตามค่าจ้างทนายความ
2. ผู้ประนีประนอมมีความน่าเชื่อถือ ผ่านการอบรมหลักสูตรที่ได้มาตรฐานของศาล	2. บุคคลที่สาม เช่น ทนายความอาจจะเป็ลบัจจัยหลักในการทำให้การเจรจาไถ่เก็ลยเป็นไปโดยยาก
3. สถานที่ได้มาตรฐานเหมาะสมในการเจรจาไถ่เก็ลยข้อพิพาท	3. ประชาชนบางกลุ่มเข้าถึงได้ยาก
4. ได้รับไว้วางใจในการไถ่เก็ลยข้อพิพาทอย่างยุติธรรม	4. ไม่สามารถไถ่เก็ลยได้เลยขณะยื่นฟ้องต้องรอขั้นตอนการนัดพร้อมกันของแต่ละฝ่าย
5. สัญญาประนีประนอมยอมความ สามารถบังคับได้จริง หากมีการไม่ปฏิบัติตามสัญญา ฝ่ายที่เสียหายสามารถบังคับคดีตามคำพิพากษาตามยอมได้ทันที ยกเว้นการไถ่เก็ลยก่อนฟ้อง	
6. มีอำนาจในการโน้มน้าวกำหนดให้เข้าสู่กระบวนการไถ่เก็ลยข้อพิพาท ยกเว้นการไถ่เก็ลยก่อนฟ้องและยื่นบังคับคดี	

จากตารางแสดงข้อมูลว่า ข้อดีของการไถ่เก็ลยข้อพิพาทในระบบกระบวนการยุติธรรมนั้นมีข้อดีมากกว่าข้อเสีย ซึ่งมีผลทำให้ระงับข้อพิพาทได้ดีในแต่ละปี

จากการศึกษาการใกล้เคียงข้อพิพาทของระบบสถาบันและหน่วยงานเฉพาะกิจที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์สามารถจำแนกข้อดีและข้อเสียได้ดังตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 21 แสดงข้อดีและข้อเสียของการใกล้เคียงข้อพิพาทของสถาบันและหน่วยงานเฉพาะกิจ

ข้อดีของการใกล้เคียงข้อพิพาท ของสถาบันและหน่วยงานเฉพาะกิจ	ข้อเสียของการใกล้เคียงข้อพิพาท ของสถาบันและหน่วยงานเฉพาะกิจ
1. ไม่เสียค่าใช้จ่าย สะดวกรวดเร็วในการดำเนินการที่จะเรียกคู่พิพาทอีกฝ่ายเข้ากระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท	1. หน่วยงานไม่มีอำนาจเรียกคู่พิพาทอีกฝ่ายมาเข้าสู่กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท
2. มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ทำให้มีความเข้าใจประเด็นข้อพิพาทของผู้ร้องเรียน	2. การตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความ หากมีการไม่ปฏิบัติตามสัญญาจะไม่บังคับคดีได้ทันที ต้องฟ้องร้องเป็นคดีใหม่ต่อศาล
3. มีความยืดหยุ่นในการเจรจาใกล้เคียง	

จากตารางแสดงข้อมูลข้อเสียหลักที่ทำให้กระบวนการใกล้เคียงของสถาบันหรือหน่วยงานเฉพาะกิจนั้นมีความเสียเปรียบการใกล้เคียงข้อพิพาทในศาล คือ การตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความ หากมีการไม่ปฏิบัติตามสัญญาจะไม่บังคับคดีได้ทันที ต้องฟ้องร้องเป็นคดีใหม่ต่อศาล แต่ปัจจุบันสามารถนำพระราชบัญญัติการใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาบังคับใช้ได้แล้ว คาดการณ์ว่าน่าจะมีแนวโน้มที่ดีขึ้นตามลำดับ

จากการศึกษาการ โกล่เกลี่ยข้อพิพาทของกรมการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลการ สัมภาษณ์สามารถจำแนกข้อดีและข้อเสียได้ดังตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 22 แสดงข้อดีและข้อเสียของการ โกล่เกลี่ยข้อพิพาทของกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น

ข้อดีของการโกล่เกลี่ยข้อพิพาทของกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น	ข้อเสียของการโกล่เกลี่ยข้อพิพาทของกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น
1. มีความใกล้ชิดกับชุมชน ท้องถิ่น ทำให้มีความเข้าใจและไว้วางใจจากคนในพื้นที่	1. การประชาสัมพันธ์ในพื้นที่ห่างไกลอาจจะไม่ทั่วถึง
2. หากมีการโกล่เกลี่ยข้อพิพาทผ่านอำเภอนั้น สามารถบังคับข้อตกลงได้ผ่านพนักงานอัยการที่มีหน้าที่ยื่นคำร้องต่อศาลให้บังคับตามข้อตกลงนั้นต่อไป	2. หากมีโกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคณะกรรมการหมู่บ้านการตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความ หากมีการไม่ปฏิบัติตามสัญญาจะไม่บังคับคดีได้ทันที ต้องฟ้องร้องเป็นคดีใหม่ต่อศาล

การ โกล่เกลี่ยข้อพิพาทของกรมการปกครองที่ระงับข้อพิพาทส่วนมากในท้องถิ่นมีข้อดี คือ มีความใกล้ชิดกับชุมชน ท้องถิ่น ทำให้มีความเข้าใจและไว้วางใจจากคนในพื้นที่ และหากมีการโกล่เกลี่ยข้อพิพาทผ่านอำเภอนั้น สามารถบังคับข้อตกลงได้ผ่านพนักงานอัยการที่มีหน้าที่ยื่นคำร้องต่อศาลให้บังคับตามข้อตกลงนั้นต่อไป แต่ข้อเสียนั้น คือ หากมีโกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคณะกรรมการหมู่บ้านการตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความ หากมีการไม่ปฏิบัติตามสัญญาจะไม่บังคับคดีได้ทันที ต้องฟ้องร้องเป็นคดีใหม่ต่อศาลและการประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึง

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5.1 บทสรุป

จากการศึกษากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทซึ่งได้จากการศึกษาตั้งแต่บทที่ 1 ถึงบทที่ 4 สามารถสรุปผลการศึกษา ข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังต่อไปนี้ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1. การไกล่เกลี่ยของระบบกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง 2. การไกล่เกลี่ยของสถาบันหรือหน่วยงานเฉพาะกิจ 3. กรรมาการปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่ากระบวนการยุติธรรมทางเลือก (Alternative Justice) มีความสำคัญมากยิ่งขึ้นในกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยในขณะนี้ ทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งหรือข้อพิพาทที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นข้อพิพาทในศาลหรือนอกศาล ลดภาระงาน ลดจำนวนคดีที่จะขึ้นสู่การพิจารณาของศาลได้เป็นอย่างมาก ซึ่งหากมีการตกลงกันได้ระหว่างคู่พิพาทนำไปสู่การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ จะทำให้ลดข้อยุติลงได้ก่อนมีการตัดสินหรือก่อนฟ้องคดี แต่กระบวนการไกล่เกลี่ยในศาลและนอกศาล ขั้นตอนในการไกล่เกลี่ยจะมีแนวทางไม่แตกต่างกันมากนัก อาจจะแตกต่างกันในรายละเอียดที่เหมาะสมของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวโดยสรุปดังต่อไปนี้

5.1.1 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาผู้วิจัยได้ทำการสรุปผลการศึกษาของระบบกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง 6 แห่ง สถาบันหรือหน่วยงานเฉพาะกิจ 4 แห่ง และกรรมาการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) ศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของศาลแพ่ง

1. สรุปผลข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 23 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไถ่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของศาลแพ่ง ปี พ.ศ. 2557-2561¹

ปี พ.ศ.	คดีที่เข้าสู่ศาลแพ่ง		คดีที่เข้าสู่ศูนย์ไถ่เกลี่ย		คดีที่ทำสัญญาประนีประนอมยอมความ	
	คดีแพ่ง	คดีผู้บริโภค	คดีแพ่ง	คดีผู้บริโภค	คดีแพ่ง ²	คดีผู้บริโภค
2557	6,729	5,673	1,850	2,504	970 (52.43%)	1,602 (63.98%)
2558	7,458	4,739	1,912	2,174	1,013 (52.98%)	1,513 (69.60%)
2559	7,189	6,629	1,757	2,768	864 (49.17%)	2,141 (77.35%)
2560	7,107	6,102	1,785	2,801	784 (43.92%)	1,929 (68.87%)
2561	9,006	6,516	2,185	2,982	1,169 (53.50%)	2,396 (80.35%)
รวม	37,489	29,659	9,489	12,229	4,800 (50.58%)	9,581 (78.35%)

จากข้อมูลสถิติสรุปผลได้ว่า คดีผู้บริโภคที่เป็นคดีแพ่งประเภทหนึ่ง เมื่อเข้าสู่กระบวนการไถ่เกลี่ยแล้วจะมีอัตราการไถ่เกลี่ยสำเร็จหรือทำสัญญาประนีประนอมยอมความมากกว่าคดีแพ่งสามัญทั่วไป โดยคดีผู้บริโภคที่มีอัตราการไถ่เกลี่ยสำเร็จสูงสุดคือ ร้อยละ 80.35 ของปี พ.ศ. 2561 จะสังเกตได้ว่า มีแนวโน้มสำเร็จขึ้นในทุกปีนับตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2557 – 2561 มีอัตราการไถ่เกลี่ยเฉลี่ยร้อยละ 78.35 เป็นอัตราที่สูงมาก ทำให้สามารถลดจำนวนคดีที่เข้าสู่ศาลได้หลายพันคดีต่อปี

ส่วนคดีแพ่งสามัญที่มีอัตราการไถ่เกลี่ยสำเร็จสูงสุดคือ ร้อยละ 53.50 ของปี พ.ศ. 2561 เช่นกัน มีแนวโน้มสำเร็จค่อนข้างคงที่ในทุกปีนับตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2557 – 2561 มีอัตราการไถ่เกลี่ยเฉลี่ยร้อยละ 50.58 ถือว่าเป็นอัตราที่ผลดี สามารถลดจำนวนจำนวนคดีที่เข้าสู่ศาลได้หลายพันคดีต่อปีเช่นกัน แต่เนื่องจากข้อจำกัดคดีแพ่งที่อาจจะมีความซับซ้อนมากกว่าคดีผู้บริโภคที่ส่วนใหญ่เป็นกรณีการค้าพาณิชย์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับผู้บริโภคจึงทำให้ไถ่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่งอัตราการสำเร็จน้อยกว่าคดีผู้บริโภค

2. ผลสรุปปัจจัยการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทที่สำเร็จ ได้แก่

- 2.1 ความพอใจของทั้งสองฝ่ายที่จะประสานประโยชน์ร่วมกัน
- 2.2 ความน่าเชื่อถือของผู้ประนีประนอมประจำ
- 2.3 กระบวนการที่มีทำให้คู่พิพาทมีความมั่นใจว่าจะบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความ

ได้

¹ ที่มา : ศูนย์ไถ่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของศาลแพ่ง

² หมายเหตุ : จำนวนร้อยละแสดงให้เห็นถึงอัตราการไถ่เกลี่ยสำเร็จเมื่อคดีเข้าสู่ศูนย์ไถ่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของศาลแพ่ง

3. ผลสรุปปัจจัยการใกล้เคียงข้อพิพาทที่ไม่สำเร็จ ได้แก่

3.1 ความไม่น่าเชื่อถือของผู้ประนีประนอม

3.2 การบังคับตามสัญญาประนีประนอมที่ไม่สามารถบังคับคดีได้ทันที

(2) ศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทของศาลแพ่งกรุงเทพใต้

1. สรุปผลข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการใกล้เคียงข้อพิพาทตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 24 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการใกล้เคียงข้อพิพาทของศูนย์ใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาทของศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ปี พ.ศ. 2557-2561³

ปี พ.ศ.	คดีที่เข้าสู่ศาล	จำนวนคดีที่ใกล้เคียงสำเร็จ	จำนวนคดีที่ใกล้เคียงไม่สำเร็จ
	คดีแพ่งและคดีผู้บริโภค	คดีแพ่งและคดีผู้บริโภค	คดีแพ่งและคดีผู้บริโภค
2557	3,859	827 (21.43%)	3,032 (78.57%)
2558	1,212	649 (53.55%)	563 (46.45%)
2559	1,291	769 (59.57%)	522 (40.43%)
2560	1,526	956 (62.65%)	570 (37.35%)
2561	2,517	841 (33.41%)	1,676 (66.59%)
รวม	10,405	4,042 (38.85%)	6,363 (61.15%)

จากตารางสถิติสรุปผลได้ว่า ปี พ.ศ. 2557 มีอัตราการใกล้เคียงข้อพิพาทที่มีความสำเร็จน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 21.43 และปี พ.ศ. 2560 มีอัตราการใกล้เคียงข้อพิพาทที่มีความสำเร็จมากที่สุด คือ ร้อยละ 62.65 จากตารางจะเห็นได้ว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 – 2560 มีอัตราการใกล้เคียงข้อพิพาทสำเร็จค่อนข้างมีแนวโน้มที่ดีขึ้นในทุก ๆ ปี มีแต่เพียงปี พ.ศ. 2561 ที่อัตราการใกล้เคียงข้อพิพาทลดลงจากเดิมถึงครึ่งหนึ่ง

2. ผลสรุปปัจจัยการใกล้เคียงข้อพิพาทที่สำเร็จ

2.1 อำนาจต่อรองของคู่พิพาทที่เท่าเทียมกัน

2.2 ความเชี่ยวชาญของผู้ประนีประนอมในการระงับข้อพิพาทต่าง ๆ

2.3 สัญญาประนีประนอมยอมความมีสภาพบังคับเด็ดขาด บังคับคดีได้ทันทีหากเกิดกรณีผิด

สัญญา

3. ผลสรุปปัจจัยการใกล้เคียงข้อพิพาทที่ไม่สำเร็จ

3.1 เหตุส่วนตัวของคู่พิพาทที่ไม่ต้องการเข้าสู่กระบวนการเจรจาใกล้เคียง

3.2 บางหน่วยงานต้องการผลการตัดสินคดีของคำพิพากษาที่มีความชัดเจนและแน่นอน

³ ที่มา : ศูนย์ใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาท ศาลแพ่งกรุงเทพใต้

(3) ศูนย์ไถ่เกี๋ยข้อพิพาทของศาลแขวงพระนครใต้

1. สรุปผลข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไถ่เกี๋ยข้อพิพาทตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 25 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไถ่เกี๋ยข้อพิพาทของศูนย์ไถ่เกี๋ยและประนอมข้อพิพาทของศาลแขวงพระนครใต้ ปี พ.ศ. 2557-2561⁴

ปี พ.ศ.	คดีที่เข้าสู่ศูนย์ไถ่เกี๋ยฯ	จำนวนคดีที่ไถ่เกี๋ยสำเร็จ	จำนวนคดีที่ไถ่เกี๋ยไม่สำเร็จ
	คดีแพ่งและคดีผู้บริโภค	คดีแพ่งและคดีผู้บริโภค	คดีแพ่งและคดีผู้บริโภค
2557	4,181	991 (23.70%)	3,190 (76.30%)
2558	4,356	1,150 (26.40%)	3,206 (73.60%)
2559	5,290	1,322 (24.99%)	3,968 (75.01%)
2560	5,138	1,209 (23.53%)	3,929 (76.47%)
2561	5,501	1,454 (26.43%)	4,047 (73.57%)
รวม	24,466	6,126 (25.39%)	18,340 (74.61%)

จากตารางสถิติสรุปผลได้ว่า ในภาพรวมมีอัตราการไถ่เกี๋ยสำเร็จที่มีความใกล้เคียงกันอย่างมากในแต่ละปี คดีแพ่งอยู่ที่อัตราระหว่าง ร้อยละ 23.53 – 26.43 ค่าเฉลี่ยรวมร้อยละ 25.39 มีอัตราการไถ่เกี๋ยข้อพิพาทที่อยู่ในระดับดี ไถ่เกี๋ยสำเร็จ 1 ใน 4 ของคดีที่เข้าสู่ศูนย์ไถ่เกี๋ย ส่วนคดีผู้บริโภคนั้น มีอัตราการไถ่เกี๋ยสำเร็จอยู่ในระดับที่ดีมาก ความสำเร็จค่าเฉลี่ยภายใน 5 ปี เท่ากับร้อยละ 74.61

2. ผลสรุปปัจจัยการไถ่เกี๋ยข้อพิพาทที่สำเร็จ

2.1 ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อหน่วยงาน

2.2 การสื่อสารเชิงบวกระหว่างคู่พิพาท

2.3 สัญญาประนีประนอมยอมความมีสภาพบังคับเด็ดขาด บังคับคดีได้ทันทีหากเกิดกรณีพิ

สัญญา

3. ผลสรุปปัจจัยการไถ่เกี๋ยข้อพิพาทที่ไม่สำเร็จ

3.1 ประชาชนไม่มีความเชื่อมั่นในกระบวนการของหน่วยงาน

3.2 การไถ่เกี๋ยที่มีแต่การสื่อสารในเชิงลบ

⁴ ที่มา : ศูนย์ไถ่เกี๋ยและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงพระนครใต้

(4) ศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทของศาลแขวงนครปฐม

1. สรุปผลข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการใกล้เคียงข้อพิพาทตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 26 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการใกล้เคียงข้อพิพาทของศูนย์ใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาทของศาลแขวงนครปฐม ปี พ.ศ. 2557-2561⁵

ปี พ.ศ.	คดีที่เข้าสู่ศาล	จำนวนคดีที่ใกล้เคียงสำเร็จ	จำนวนคดีที่ใกล้เคียงไม่สำเร็จ
	คดีแพ่งและคดีผู้บริโภค	คดีแพ่งและคดีผู้บริโภค	คดีแพ่งและคดีผู้บริโภค
2557	5,758	1,852 (32.16%)	3,906 (67.84%)
2558	6,428	2,407 (37.45%)	4,021 (62.55%)
2559	9,125	3,900 (47.74%)	5,225 (52.26%)
2560	9,764	3,199 (32.76%)	6,565 (67.24%)
2561	4,942	4,463 (90.31%)	479 (9.69%)
รวม	36,017	15,821 (43.93%)	20,196 (56.07%)

จากตารางสถิติสรุปผลได้ว่า ปี พ.ศ. 2557 - 2561 มีสถิติการใกล้เคียงข้อพิพาทที่สำเร็จโดยรวมอัตราเฉลี่ยร้อยละ 43.93 ถือว่าเป็นอัตราสำเร็จที่ดีช่วยลดคดีที่จะขึ้นสู่ศาลภายใน 5 ปี ได้ถึง 15,821 คดี และในปี พ.ศ. 2561 อัตราการสำเร็จในการใกล้เคียงข้อพิพาทสูงถึงร้อยละ 90.31 ทำให้ลดจำนวนข้อพิพาทเหลือคดีที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลเพียง 479 คดีเป็นร้อยละ 9.69 จากคดีทั้งหมด 4,942 คดี

2. ผลสรุปปัจจัยการใกล้เคียงข้อพิพาทที่สำเร็จ

- 2.1 ความตั้งใจของกลุ่มพิพาทที่ต้องการให้ข้อพิพาทจบลงโดยรวดเร็ว
- 2.2 มีผู้แนะนำกระบวนการใกล้เคียงในทิศทางที่ดี
- 2.3 สัญญาประนีประนอมยอมความมีสภาพบังคับเด็ดขาด บังคับคดีได้ทันทีหากเกิดกรณีผิดสัญญา

3. ผลสรุปปัจจัยการใกล้เคียงข้อพิพาทที่ไม่สำเร็จ

- 3.1 ทิวส่วนตัวของแต่ละฝ่าย การไม่เปิดรับฟังความต้องการของแต่ละฝ่าย
- 3.2 ทนayaความที่ปกป้องผลประโยชน์ส่วนตัว
- 3.3 การแนะนำที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับกระบวนการใกล้เคียง

⁵ ที่มา : ศูนย์ใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาท ศาลแขวงนครปฐมและรายงานสถิติคดีศาลยุติธรรมทั่วราชอาณาจักร

3.4 ผลประโยชน์ในมูลเหตุแห่งคดีที่มีความไม่สุจริต

(5) สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ ศาลยุติธรรม

1. สรุปผลข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไต่ถามข้อพิพาทตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 27 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไต่ถามข้อพิพาทของสำนักส่งเสริมงานตุลาการ ศาลยุติธรรม ปี พ.ศ. 2557-2561⁶

ปี พ.ศ.	ค้างมา	รับใหม่	ผลการไต่ถามข้อพิพาท			ยกไป	รวม
			ตกลงได้	ตกลงไม่ได้	จำหน่ายคดี ⁷		
2557	1	36	5 (13.51%)	6 (16.22%)	14 (37.84%)	12 (32.43%)	37
2558	12	26	11 (28.95%)	4 (10.53%)	21 (55.26%)	2 (5.26%)	38
2559	2	13	4 (26.67%)	4 (26.67%)	5 (33.33%)	2 (13.33%)	15
2560	2	5	1 (14.29%)	1 (14.29%)	2 (28.57%)	3 (42.85%)	7
2561	3	2	1 (20.00%)	0	4 (80.00%)	0	5

จากตารางจะเห็นได้ว่า ปี พ.ศ. 2557 มีอัตราการไต่ถามข้อพิพาทที่สำเร็จน้อยที่สุด ร้อยละ 13.51 แต่หลังจากปี พ.ศ. 2557 มีอัตราการไต่ถามข้อพิพาทที่สำเร็จสูงขึ้นตามลำดับ จะมีเพียงปี พ.ศ. 2560 ที่อัตราใกล้เคียงกับปี พ.ศ. 2557 คือ ร้อยละ 14.29 แต่ถือว่า สำนักส่งเสริมงานตุลาการ ศาลยุติธรรม เป็นสำนักงานที่มีส่วนช่วยระบบการไต่ถามข้อพิพาทก่อนฟ้องของศาลยุติธรรมและพัฒนาระบบการไต่ถามข้อพิพาทของศาลตามกฎหมาย ลดข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีได้

2. ผลสรุปปัจจัยการไต่ถามข้อพิพาทที่สำเร็จ

2.1 ความพร้อมที่จะเข้าสู่การเจรจาของกลุ่มพิพาท

2.2 ความเข้าใจในกระบวนการข้อพิพาท

2.3 สัญญาประนีประนอมยอมความมีสภาพบังคับเด็ดขาด บังคับคดีได้ทันทีหากเกิดกรณีผิดสัญญา

สัญญา

3. ผลสรุปปัจจัยการไต่ถามข้อพิพาทที่ไม่สำเร็จ

3.2 ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งคิดว่า มีอำนาจที่เหนือกว่าจึงไม่มีความจำเป็นต้องเจรจาไต่ถามข้อพิพาท

⁶ ที่มา : สำนักส่งเสริมงานตุลาการ ศาลยุติธรรม

⁷ หมายเหตุ : จำหน่ายคดี หมายถึง กรณีที่ไม่มีไต่ถามข้อพิพาท และรวมถึงกรณีที่ไม่สามารถติดต่อกลุ่มพิพาทอีกฝ่ายได้หรือผู้เรียกกร้องถอนคำร้อง เป็นต้น

3.3 ความไม่เข้าใจของกระบวนการ โกล่เกลี่ยข้อพิพาท

(6) กรมบังคับคดี

1. สรุปผลข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการ โกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 28 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการ โกล่เกลี่ยข้อพิพาทของกรมบังคับคดี ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2561⁸

ปีงบประมาณ	ผลดำเนินการโกล่เกลี่ย			
	คดีที่เข้าสู่การโกล่เกลี่ย	ทุนทรัพย์ (บาท)	สำเร็จ	ทุนทรัพย์ (บาท)
2557	5,715	3,299,397,515.15	4,699 (82.22%)	2,204,409,853.38
2558	10,630	4,779,515,270.75	8,972 (84.40%)	3,629,820,488.18
2559	16,700	6,732,101,732.17	14,188 (84.96%)	4,932,590,335.46
2560	24,690	7,872,989,860.39	22,500 (91.13%)	6,380,910,655.67
2561	30,827	10,146,091,500.68	27,421 (88.95%)	8,422,874,650.91
รวม	88,562	32,830,095,879.14	77,780 (89.58%)	17,147,731,332.69

จากข้อมูลสถิติการ โกล่เกลี่ยของกรมบังคับคดีนั้นสรุปได้ว่า เป็นระบบการ โกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่มีอัตราการสำเร็จสูงมากโดยมีอัตราการสำเร็จที่สูงขึ้นเป็นลำดับ อัตราการ โกล่เกลี่ยสำเร็จต่ำสุด คือ ร้อยละ 82.22 ทุนทรัพย์เท่ากับ 2,204,409,853.38 บาท (ประมาณสองพันสองร้อยล้านบาท) ในปีงบประมาณ 2557 สูงสุด คือ ร้อยละ 91.13 ทุนทรัพย์เท่ากับ 6,380,910,655.67 บาท (ประมาณหกพันสามร้อยล้านบาท) ซึ่งค่าเฉลี่ยอัตราการสำเร็จรวม 5 ปีงบประมาณนั้นคือ ร้อยละ 89.58 ทุนทรัพย์เท่ากับ 17,147,731,332.69 บาท (ประมาณหนึ่งหมื่นเจ็ดพันล้านบาท) เนื่องจากกรมบังคับคดีเป็นหน่วยงานยุติธรรมที่รองรับและบังคับคดีแพ่งที่มีการพิพาทของศาลต่าง ๆ ทำให้การ โกล่เกลี่ยของกรมบังคับคดีมีประสิทธิภาพในการ โกล่เกลี่ยอย่างมาก พร้อมทั้งผู้บริหารได้ร่วมมือกับสถาบันการเงินต่าง ๆ ในการเชิญให้เข้าร่วมกระบวนการ โกล่เกลี่ยเพื่อบริหารจัดการหนี้ ประกอบกับถูกหนี้ตามคำพิพากษาขอมายากบริหารจัดการหนี้ของตนเอง และหากผิดข้อตกลงเจ้าหนี้สามารถบังคับชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้ต่อไป

2. ผลสรุปปัจจัยการ โกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่สำเร็จ

2.1 ความพร้อมของทั้งสองฝ่าย

2.2 ความเข้าใจในกระบวนการ โกล่เกลี่ยข้อพิพาท

3. ผลสรุปปัจจัยการ โกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ไม่สำเร็จ

3.1 เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่พร้อมให้ โกล่เกลี่ย

⁸ ที่มา : กรมบังคับคดี

3.2 เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีอำนาจเหนือกว่าจึง ไม่อยากเข้าร่วมกระบวนการ ไกล่เกลี่ย

(7) สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.)

1. สรุปผลข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการ ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 29 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการ ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านการประกันภัยของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ปี พ.ศ. 2559-2561⁹

ปี พ.ศ.	จำนวนข้อพิพาทที่ดำเนินการ (เรื่อง)	ผลการไกล่เกลี่ย			
		ยุติ		ไม่ยุติ	
		จำนวนเรื่อง	ร้อยละ	จำนวนเรื่อง	ร้อยละ
2559	114	90	78.95	24	21.05
2560	163	130	79.75	33	20.25
2561	248	210	84.68	38	15.32
รวม	525	430	81.90	95	18.10

จากข้อมูลสถิติในตารางสรุปได้ว่า สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยนั้นมีอัตราการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสำเร็จน้อยที่สุดคือ ร้อยละ 78.95 ในปี พ.ศ. 2559 และมีอัตราสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ดีขึ้นในทุกปี โดยมีค่าเฉลี่ยอัตราการสำเร็จโดยรวมคือ ร้อยละ 81.90 ถือว่า โดยรวมมีอัตราประสบความสำเร็จที่ดี เนื่องจากมีการตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยเฉพาะทางจึงมีกระบวนการไกล่เกลี่ยที่ดีและมีผู้ประนีประนอมอาชีพนในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่มีประสิทธิภาพกว่าอดีต

2. ผลสรุปปัจจัยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่สำเร็จ

2.1 ความน่าเชื่อถือของผู้ไกล่เกลี่ย ถ้าผู้ไกล่เกลี่ยมีองค์ความรู้ในการประกันภัย กฎหมายระเบียบต่าง ๆ เกี่ยวกับการประกันภัย สามารถอธิบายข้อกฎหมายระเบียบต่าง ๆ ได้

2.2 กระบวนการที่ดี สถานที่ที่รองรับ บริการที่ดี เจ้าหน้าที่ดี

2.3 ทูน่าทรัพย์ หากมีจำนวนที่เหมาะสมจะทำให้สำเร็จได้โดยง่าย

⁹ ที่มา : ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านการประกันภัยของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย

หมายเหตุ : ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านการประกันภัยของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) เปิดให้บริการเมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2559

3. ผลสรุปปัจจัยการไถ่เกี่ยข้อพิพาทที่ไม่สำเร็จ

3.1 ไม่มีกระบวนการบริหารจัดการที่ดี อาจจะทำให้ผู้ร้องไม่เข้าสู่กระบวนการไถ่เกี่ยก็ได้

3.2 บุคคลภายนอก เช่น ทนายความ บางทีอาจจะใช้เทคนิคทางกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้อง บางที

ค่าตอบแทนก็ขึ้นอยู่กับจำนวนเงินที่เป็นผลประโยชน์ของทนายความ

(8) สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

1. สรุปผลข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไถ่เกี่ยข้อพิพาทตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 30 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไถ่เกี่ยข้อพิพาทของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2561¹⁰

ปีงบประมาณ	จำนวนข้อพิพาท	การไถ่เกี่ยข้อพิพาทสำเร็จ	การไถ่เกี่ยข้อพิพาทไม่สำเร็จ
2557	105	47 (44.76%)	58 (55.24%)
2558	927	353 (38.08%)	574 (61.92%)
2559	565	214 (37.88%)	351 (62.12%)
2560	973	362 (37.20%)	611 (62.80%)
2561	1,121	517 (46.12%)	604 (53.88%)
รวม	3,691	1,493 (40.45%)	1198 (59.55%)

จากตารางสถิติแสดงสรุปได้ว่า อัตราการไถ่เกี่ยข้อพิพาทสำเร็จนั้นตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 – 2561 นั้นอยู่ในอัตราที่ใกล้เคียงจนเป็นมาตรฐานเดียวกัน คือ ร้อยละ 37.20 – 46.12 เนื่องจากค่าเฉลี่ยของอัตราการไถ่เกี่ยสำเร็จทั้งหมด คือ ร้อยละ 40.45 จะเห็นได้ว่าเป็นอัตราการสำเร็จที่มีผลดีสำหรับหน่วยงานที่มีข้อพิพาทที่หลากหลายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ได้รับความเชื่อมั่นจากคู่พิพาทในระดับดี ด้วยเหตุที่เป็นหน่วยงานทำงานใกล้ชิดผู้บริโภคที่เป็นประชาชน

2. ผลสรุปปัจจัยการไถ่เกี่ยข้อพิพาทที่สำเร็จ

2.1 ความเข้าใจของคู่กรณีในกระบวนการไถ่เกี่ย

2.2 ความสามารถของผู้ประนีประนอมยอมความ

2.3 สถานที่ไถ่เกี่ย บรรยากาศในการไถ่เกี่ยที่เหมาะสม

3. ผลสรุปปัจจัยการไถ่เกี่ยข้อพิพาทที่ไม่สำเร็จ

3.1 ฝ่ายผู้ประกอบการธุรกิจมีเจตนาที่ไม่สุจริต

¹⁰ ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

3.2 ฝ่ายผู้บริโภคมมีส่วนผิดในข้อพิพาท

(9) กรมทรัพย์สินทางปัญญา

1. สรุปผลข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 31 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของกรมทรัพย์สินทางปัญญา ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2561¹¹

ลำดับ	เรื่องเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	ปีงบประมาณ					รวม
		2557	2558	2559	2560	2561	
1	สิทธิบัตร	2	7	3	2	3	17
2	เครื่องหมายการค้า	1	6	5	5	12	29
3	ลิขสิทธิ์	5	9	5	8	15	42
รวม	ข้อพิพาททั้งหมด	8	22	13	15	30	88

จากข้อมูลในตารางสรุปได้ว่า จำนวนเรื่องพิพาทที่เข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทด้านทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างปีงบประมาณ 2557 – 2561 รวมทั้งสิ้น 88 เรื่อง โดยสามารถไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทได้สำเร็จจำนวน 65 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 73.86 ถือว่าเป็นอัตราประสบความสำเร็จที่ดีมาก แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมั่นของประชาชนแม้จะไม่มีผู้ประนีประนอมอาชีพในหน่วยงาน สามารถช่วยแบ่งเบาคดีทรัพย์สินทางปัญญาที่จะขึ้นพิพาทสู่ศาลได้จริง

2. ผลสรุปปัจจัยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่สำเร็จ

2.1 คนกลางมีการรับฟังข้อเท็จจริงที่ดี

2.2 การค้นหาความต้องการจากคู่พิพาทว่าประสงค์สิ่งใด

3. ผลสรุปปัจจัยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ไม่สำเร็จ

3.1 การไม่มีสภาพบังคับของสัญญาประนีประนอมยอมความที่เด็ดขาด เพราะต้องนำไปฟ้องร้องต่อศาลอีกครั้ง

3.2 ความน่าเชื่อถือของหน่วยงาน

3.3 อายุความที่อาจจะใกล้หมดลงจึงต้องนำคดีไปฟ้องร้องต่อศาล

¹¹ ที่มา : สำนักงานกฎหมาย กรมทรัพย์สินทางปัญญา

(10) กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน**1. สรุปผลข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการ ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามตารางต่อไปนี้**

ตารางที่ 32 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการประนอมข้อพิพาทแรงงานของกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ปี พ.ศ. 2557-2561¹²

ปี พ.ศ.	ข้อพิพาทแรงงาน (แห่ง)	ไกล่เกลี่ยยุติโดยพนักงาน ประนอมข้อพิพาทแรงงาน	ส่งคณะกรรมการแรงงาน สัมพันธ์วินิจฉัยชี้ขาดตาม มาตรา 23	แต่งตั้งผู้ชี้ขาดโดยสมัคร ใจตามมาตรา 26
2557	102	98 (96.08%)	4 (96.08%)	-
2558	100	95 (95.00%)	4 (4.00%)	1 (1.00%)
2559	104	100 (96.15%)	4 (3.85%)	-
2560	103	103 (100%)	-	-
2561	89	84 (94.38%)	4 (4.95%)	1 (0.67%)
รวม	498	480 (96.39%)	16 (3.21%)	2 (0.40%)

จากตารางแสดงสรุปได้ว่า หากมีข้อพิพาทแรงงานเข้ามาสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานแล้วนั้น มีอัตราความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ดีมาก อัตราต่ำสุดคือ ร้อยละ 94.38 ในปี พ.ศ. 2561 ถือว่า ยังอยู่ในระดับที่สูงมาก อีกทั้งในบางปีอัตราการไกล่เกลี่ยสำเร็จทั้งหมดของข้อพิพาทแรงงานทั้งหมด (พ.ศ. 2560) เป็นผลมาจากมีกระบวนการขั้นตอนที่ชัดเจนในการดำเนินการอย่างรวดเร็ว และห้ามนัดหยุดงานหรือปิดงาน มีโทษทางอาญาตามกฎหมาย ทำให้คู่พิพาทที่เป็นนายจ้างและลูกจ้างนั้นต้องทำการประสานข้อตกลงให้ได้โดยเร็วที่สุด เนื่องจากเป็นข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับการทำงานเกี่ยวกับความสัมพันธ์เดิมที่มีการจ้างงานกันมาระยะหนึ่งแล้ว ย่อมทำให้ทราบถึงความต้องการแท้จริงของทั้งสองฝ่ายได้ง่าย และหาข้อยุติได้โดยง่าย ถือเป็นจุดเด่นของกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน

2. ผลสรุปปัจจัยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่สำเร็จ**2.1 คู่พิพาทมีทัศนคติที่ดีต่อกัน****2.2 ความเข้าใจในข้อเท็จจริงระหว่างคู่พิพาท****3. ผลสรุปปัจจัยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ไม่สำเร็จ****3.1 คู่พิพาทมุ่งประสงค์เอาชนะซึ่งกันและกัน**

¹² ที่มา : กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน

3.2 คู่พิพาทไม่ประสงค์จะเจรจาไกล่เกลี่ยกันตั้งแต่แรก ต้องการให้มีผลคดีจากคำพิพากษา

(11) กรรมการปกครองส่วนท้องถิ่น

1. สรุปผลข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 33 แสดงสถิติที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของกรรมการปกครอง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559-2562¹³

ลำดับ	ประเภทข้อพิพาท ทางแห่งตาม กฎกระทรวงฯ	ปีงบประมาณ	ปีงบประมาณ	ปีงบประมาณ	ปีงบประมาณ
		พ.ศ. 2559	พ.ศ. 2560	พ.ศ. 2561	พ.ศ. 2562
		จำนวน (เรื่อง)	จำนวน (เรื่อง)	จำนวน (เรื่อง)	จำนวน (เรื่อง)
1	ที่ดิน	977	1,567	697	2,144
2	มรดก	131	249	96	404
3	ข้อพิพาททางแห่งที่มีทุน ทรัพย์ไม่เกิน 200,000 บาท	2,919	3,165	2,102	4,629
รวม	ข้อพิพาททั้งหมด	4,027	4,981	2,895	7,177

จากข้อมูลในตารางสถิติของกรรมการปกครองนั้น สรุปได้ว่า มีการใช้บริการของประชาชนตามท้องถิ่นที่มีจำนวนพอสมควร ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 มีจำนวนการใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมากที่สุด และข้อพิพาทที่นิยมร้องเรียนเพื่อขอให้มีการระงับข้อพิพาท คือ ข้อพิพาททางแห่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 200,000 บาท จากข้อสรุปจะเห็นได้ว่า การประชาสัมพันธ์ไม่สามารถทำได้ทั่วไปถึง หากพิจารณาจากตัวเลขจะเห็นได้ว่า มีจำนวนค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรทั่วประเทศ แต่ปัจจัยหลักที่สถิติมีจำนวนค่อนข้างน้อย เพราะว่า กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของกรรมการปกครองที่จะถูกบันทึกนั้นต้องเป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามกฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแห่ง พ.ศ. 2553 เท่านั้น มีกรณีนายอำเภอดำเนินการไกล่เกลี่ยเองโดยไม่รอกกระบวนการตามกฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแห่ง พ.ศ. 2553 เนื่องจากเพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการแก้ไขปัญหาในระดับท้องถิ่น

¹³ ที่มา : กรรมการปกครอง

หมายเหตุ : เนื่องจากข้อมูลของกรรมการปกครองมีการเริ่มเก็บสถิติส่วนนี้ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 – 2562 (ข้อมูลจากกรรมการปกครองแสดงแต่เพียงบทบาทการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีเท่านั้น)

2. ผลสรุปปัจจัยการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทที่สำเร็จ
 - 2.1 ปัจจัยขึ้นอยู่กับผู้ไถ่เกลี่ยเป็นสำคัญ
 - 2.2 สถานที่ที่มีความเหมาะสม
 - 2.3 ความรู้และการบูรณาการข้อกำหนดของผู้ไถ่เกลี่ย
3. ผลสรุปปัจจัยการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทที่ไม่สำเร็จ
 - 3.1 การประชาสัมพันธ์กระบวนการไถ่เกลี่ยที่ไม่มีประสิทธิภาพ
 - 3.2 ความน่าเชื่อถือของหน่วยงาน

5.1.2 ข้อค้นพบจากการวิจัย

พบว่ามาตรการในการนำวิธีการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้ในประเทศไทย มีพัฒนาการดังต่อไปนี้

(ก) การบูรณาการไถ่เกลี่ยเชิงระบบเพื่อลดปริมาณข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง

ประเทศไทยมีการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทเชิงระบบในกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง โดยทำงานประสานระหว่างหน่วยงานที่มีหน้าที่รับข้อพิพาทก่อนฟ้อง ข้อพิพาทในชั้นศาล และข้อพิพาทชั้นบังคับคดีในกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง เพื่อให้สามารถลดปริมาณคดีและสมานฉันท์ไปในทิศทางเดียวกัน ดังหน่วยงานต่อไปนี้

หน่วยงานที่ทำการรับผิดชอบข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี คือ สำนักส่งเสริมงานตุลาการ ศาลยุติธรรมเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการไถ่เกลี่ยก่อนฟ้องคดีและพัฒนากระบวนการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทของศาลยุติธรรมทั่วประเทศอีกทางหนึ่งด้วย

เมื่อข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีหรือไม่มีการเข้าสู่กระบวนการไถ่เกลี่ยก่อนฟ้องคดี คู่พิพาทจะนำข้อพิพาทเสนอต่อศาลยุติธรรม ซึ่งสามารถเสนอความประสงค์ที่จะไถ่เกลี่ยได้ทั้งสามชั้นศาล คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา หากไม่ประสบผลสำเร็จ คดีต่าง ๆ ที่ถูกตัดสินโดยคำพิพากษาของศาลจะถูกส่งมอบความรับผิดชอบไปยังหน่วยงานสุดท้าย คือ กรมบังคับคดีที่มีอำนาจในการบังคับคดีตามคำบังคับของศาล แต่ยังมีเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้และลูกหนี้ตามคำพิพากษาร่วมกันหาทางออกเพื่อลดปริมาณการบังคับคดีและหากสำเร็จจะช่วยให้เจ้าหนี้และลูกหนี้ตามคำพิพากษาประสานประโยชน์ร่วมกันและลดข้อขัดแย้ง ปรากฏตามแผนภาพดังนี้

แผนภาพที่ 3 การไถ่เก็ลยข้อพิพาทในระบบกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง

การไถ่เก็ลยข้อพิพาทในระบบกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง

นอกจากนี้ ยังมีสถาบันและหน่วยงานเฉพาะกิจที่ไม่ได้อยู่ในระบบกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง ดำเนินงานการไถ่เก็ลยข้อพิพาทเพื่อช่วยลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลอีกทางหนึ่ง ดังจะสรุปในหัวข้อต่อไป

(ข) สถาบันและหน่วยงานเฉพาะกิจที่นำการไถ่เก็ลยมาบังคับใช้

เดิมการไถ่เก็ลยนั้นข้อพิพาทนั้นไม่ได้มีการนิยมใช้ในสถาบันหรือหน่วยงานเฉพาะกิจต่าง ๆ เป็น เจริจาไถ่เก็ลยข้อพิพาทระหว่างคู่พิพาทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 850-852 ซึ่งนำไปสู่การ ทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ต่อมาประเทศไทยนั้นมีสถาบันและหน่วยงานเฉพาะกิจที่มีการไถ่เก็ลยข้อ พิพาทอย่างมาก เนื่องจากข้อพิพาทเฉพาะทางเริ่มมีปริมาณมากขึ้นตามลำดับ จึงได้ศึกษาและสรุปความสำคัญ ดัง หน่วยงานตัวอย่างต่อไปนี้

1. สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ดำเนินการไถ่เก็ลย ข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายประกันภัยทุกประเภท ปัจจุบันข้อพิพาทด้านการประกันภัยนั้นมีข้อพิพาทที่มาก ขึ้น เนื่องจากข้อสัญญาทางประกันภัยนั้นบางกรังอาจทำให้ประชาชนผู้เอาประกันนั้นมีข้อโต้แย้งด้านประกันภัย ได้กับผู้รับประกันได้

2. สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ดำเนินการไถ่เก็ลยข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับผู้บริโภค เนื่องจากมีการพัฒนาของผู้ประกอบธุรกิจการค้า และผู้ประกอบการโฆษณา เพื่อให้ความเป็นธรรมตาม สมควรแก่ผู้บริโภค จึงต้องมีการตั้งหน่วยงานเพื่อคุ้มครองประชาชนผู้บริโภค

3. กรมทรัพย์สินทางปัญญา ดำเนินการไถ่เก็ลยข้อพิพาทที่เกิดจากกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาหลัก คือ ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า เนื่องจากทรัพย์สินทางปัญญานั้นมีข้อพิพาทที่ความพิเศษ และ เติบโตตามการค้าพาณิชย์สมควรให้มีการไถ่เก็ลยข้อพิพาทดังกล่าวในกรมทรัพย์สินทางปัญญา

4. กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ดำเนินการไถ่เก็ลยข้อพิพาทแรงงานเป็นหลัก เนื่องจากความ ขัดแย้งของนายจ้างและลูกจ้างที่มีสถานะต่างกันอย่างสิ้นเชิง จึงมีความสำคัญต้องมีกระบวนการไถ่เก็ลยข้อ พิพาทแรงงาน และคุ้มครองประโยชน์ของทั้งสองฝ่ายตามกฎหมาย

อีกทั้งการไถ่เก็ลยข้อพิพาทยังขยายการบังคับใช้ไปยังหน่วยงานที่มีอำนาจในการดูแลปกครองพื้นที่ ทั่วประเทศ ซึ่งเป็นประโยชน์มากในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่ประชาชนในพื้นที่ท้องถิ่น

(ค) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทท้องถิ่นของกรมการปกครอง

กรมการปกครองนั้นให้ความสำคัญด้านการดูแลประชาชนในแต่ละพื้นที่อย่างเท่าเทียมกัน อำนาจความยุติธรรมที่สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ทั้งระดับคณะกรรมการหมู่บ้านและในระดับอำเภอ ความสำคัญของการไกล่เกลี่ยคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งทั่วไป แต่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยผ่านกฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 ของกระทรวงมหาดไทยที่รับจัดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านมรดก ด้านที่ดิน และจำนวนเงินทุนทรัพย์สินไม่เกินสองแสนบาท อีกทั้งหากมีการผิดสัญญาประนีประนอมยอมความแล้ว กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553 ให้ผู้เสียหายจากการไม่ปฏิบัติตามสัญญานั้นร้องขอต่อพนักงานอัยการเพื่อให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องให้บังคับตามสัญญาต่อศาลได้ต่อไป

เมื่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีการบังคับใช้อย่างแพร่หลาย มีช่องว่างทางกฎหมายกรณีสัญญาประนีประนอมยอมความที่เกิดขึ้นนอกศาลไม่สามารถบังคับคดีได้ทันที รัฐได้ออกกฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คือ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ที่ผู้วิจัยจะได้สรุปในหัวข้อต่อไป

(ง) ภาครัฐให้ความสำคัญกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความจึงได้ออกกฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อบังคับใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นจึงได้ออกพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

(จ) สรุปผลของสัญญาประนีประนอมนอกศาล พบว่า มูลหนี้เดิมย่อมระงับไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 850-852 ใช้บังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความเป็นมูลหนี้ใหม่เสมอ แต่หากมีกรณีฟ้องร้องต่อศาลในสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ระยะเวลาในการพิจารณาคดีของศาลรวดเร็วมากขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระบบภายในของศาลและข้อต่อสู้ของกลุ่มความ ศาลหรือคู่ความอาจจะยกข้อสงสัยแห่งที่มาของสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นได้ ถือว่า เป็นการตรวจสอบความเป็นมาของสัญญาเท่านั้น หากเหตุแห่งการเกิดสัญญานั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว จึงจะนำมูลหนี้เดิมมาบังคับกันต่อไป

ปัจจุบันมีพระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 บังคับใช้ บัญญัติไว้ในมาตรา 32 ซึ่งให้คู่พิพาทฝ่ายที่เสียหายจากการไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความหรือข้อตกลงระงับข้อพิพาท สามารถยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ะคริบตามข้อตกลงระงับข้อพิพาทได้ จะเห็นได้ว่ากฎหมายดังกล่าวสามารถทำให้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลในหน่วยงานต่าง ๆ ที่นำกฎหมายฉบับนี้ไปบังคับใช้กับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของหน่วยงานจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้วยข้อกฎหมายที่ทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในการกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของหน่วยงานมากขึ้นประกอบกับส่งผลประโยชน์ในการลดจำนวนคดีที่จะขึ้นสู่ศาลในแต่ละปีลดลง หากมีการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้บริหารของหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะนำประโยชน์จากกฎหมายฉบับดังกล่าวนี้ไปใช้ประโยชน์ได้มากน้อยเพียงใด

5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สถาบันอนุญาโตตุลาการ (THAC) เป็นสถาบันระดับข้อพิพาทได้ทุกลักษณะข้อพิพาททางแพ่งและพาณิชย์และกว้างในระดับระหว่างประเทศด้วย จึงไม่ติติกรอบของความเป็นสถาบันเฉพาะกิจ และรูปแบบองค์กรที่มีความทันสมัยกว่าทุกแห่งในประเทศไทย มีบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษ ด้วยจุดแข็งดังกล่าวจึงควรมุ่งเน้น การนำวิธีการไกล่เกลี่ยเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความ มาเป็นอีกเรื่องหนึ่ง นอกเหนือจากการใช้วิธีการอนุญาโตตุลาการ มากยิ่งขึ้น จึงเสนอให้มี

1. ด้านการประชาสัมพันธ์ ต้องทำการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบว่าสถาบันฯ มีบริการวิธีการไกล่เกลี่ยเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความ ในรูปแบบต่างๆ หลากๆ ช่องทาง ระบบการสื่อสารต้องทำให้ง่ายต่อการเข้าถึงของคนทั่วไป เป็นส่วนที่ต้องเน้นมาก

การจัดทำหลักสูตรอบรมเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยของสถาบันอนุญาโตตุลาการ (THAC) ให้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรี หรือโทนายความ เจ้าหน้าที่สถาบันการเงิน และผู้ประกอบการธุรกิจเข้าชื่อ ฯลฯ

2. ด้านความเชื่อมั่น จัดให้มีทะเบียนผู้ไกล่เกลี่ยที่จำแนกตามลักษณะข้อพิพาททั้งในและต่างประเทศ เป็นบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญเป็นที่ยอมรับจากสังคมในเรื่องนั้นๆ

3. ด้านมาตรฐานการบริการ จัดทำและเผยแพร่ข้อบังคับการไกล่เกลี่ยเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

จัดให้มีที่ปรึกษากฎหมายให้บริการคู่พิพาทขัดแย้งทั้งในและต่างประเทศ และให้คำแนะนำในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความที่ถูกต้องชอบธรรม

4. ด้านประสิทธิภาพของการบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความ สถาบันอนุญาโตตุลาการ (THAC) ต้องเข้าสู่ระบบของพระราชบัญญัติไกล่เกลี่ย พ.ศ.2562 เพื่อให้การบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความสามารถยื่นต่อศาลเพื่อบังคับคดีได้ทันทีโดยไม่ต้องทำการฟ้องคดีใหม่ ซึ่งกำจัดจุดอ่อนของสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลให้หมดไป และทำให้เกิดการบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การขยายศักยภาพในเชิงพื้นที่ ต้องแสดงให้เห็นทราบทั่วไปว่ามีการจัดให้มีการไกล่เกลี่ยนอกสถานที่ของสถาบันได้ กล่าวคือ สถาบันอนุญาโตตุลาการ (THAC) มีข้อจำกัดในเชิงพื้นที่ตั้ง เหมือนสถาบันที่ทำการไกล่เกลี่ยเฉพาะกิจ ทั้งที่สามารถรองรับลักษณะของข้อพิพาทได้มากกว่าทุกๆ หน่วยในระบบไกล่เกลี่ย (เปรียบเทียบกับ การไกล่เกลี่ยของกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น) นโยบายต้องขยายตัวในเชิงพื้นที่ เช่น อาจเปิดศูนย์ไกล่เกลี่ยของสถาบันอนุญาโตตุลาการ (THAC) ตามภูมิภาค หรือ ทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นของภาครัฐที่มีการกระจายอยู่ในทุกจังหวัดหรือทุกภูมิภาค ตลอดทั้งการทำความร่วมมือกับภาคเอกชนที่มีข้อพิพาทมาก ๆ เพื่อต่อตรงในการส่งผ่านข้อพิพาทเข้าสู่สถาบันอนุญาโตตุลาการ (THAC)

6. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเชิงรุก คือ การร่วมมือกับกลุ่มธุรกิจที่มีข้อพิพาทเกิดขึ้นมาก ๆ โดยการกำหนดลงในสัญญาว่า “หากเกิดข้อพิพาทขึ้นให้ทั้งสองฝ่ายยินยอมใช้วิธีการระงับข้อพิพาทโดยวิธีการไกล่เกลี่ยของสถาบันอนุญาโตตุลาการ (THAC) ก่อนนำคดีขึ้นสู่ศาล” เหมือนประกันภัยที่ระบุลงในกรมธรรม์ทุกฉบับ เช่น ธนาคารที่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับบัตรเครดิต การกู้ยืม หรือนิติบุคคลที่ประกอบธุรกิจเช่าซื้อ เป็นต้น ระบุลงในสัญญา

7. การสร้างเครือข่ายในระบบการศึกษา กล่าวคือ ควรมีการทำความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เพื่อจัดอบรมให้ความรู้และสร้างกลุ่มอาจารย์และนักศึกษา เพื่อขยายผลการใช้วิธีการไกล่เกลี่ยของสถาบันอนุญาโตตุลาการ (THAC) จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการไกล่เกลี่ยและให้สถาบันอนุญาโตตุลาการ (THAC) เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, 2550. การไถ่เกี๋ยงระงับข้อพิพาทและความขัดแย้งในชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
 ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
- ชลัท ประเทืองรัตนา, 2559. การไถ่เกี๋ยงโดยคนกลาง : เส้นทางแห่งการสร้างใจร่วมกัน. กรุงเทพฯ :
 สถาบันพระปกเกล้า.
- ชาญณรงค์ ปราณจิตต์และคณะ. 2543. รายงานการวิจัย “การวิจัยเพื่อหาวิธีลดปริมาณคดีที่มาสู่ศาลและความ
 รวดเร็วในการดำเนินคดี”. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- โชติช่วง ทัพวงศ์. 2558. คู่มือนักเจรจาไถ่เกี๋ยง. นนทบุรี : ศูนย์สันติวิธีสาธาณสุข สำนักงานปลัดกระทรวง
 สาธาณสุข.
- ณ พชาติ ธรรมศักดิ์, 2550. บทบาทของศาลและปัญหาในการ ไถ่เกี๋ยงข้อพิพาทคดีความที่ขึ้นสู่ศาล
 วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
- ณรงค์ ใจหาญ และคณะผู้วิจัย. 2552. รายงานผลการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัย เรื่อง “กระบวนการ
 สร้างความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในศาลยุติธรรม”, สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม.
- นพพร โพธิ์รังสียากร, 2552. ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งด้วยการไถ่เกี๋ยง เอกสารวิชาการ
 ส่วนบุคคลหลักสูตร “ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ข.ส.) รุ่นที่ 12 วิทยาลัยการยุติธรรม
 สำนักงานศาลยุติธรรม ไม่ปรากฏผู้เขียน, ไม่ปรากฏปีพิมพ์ การระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการไถ่เกี๋ยง
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. 2556. พระพุทธเจ้าในฐานะนักเจรจาไถ่เกี๋ยง. กรุงเทพฯ: คุณพาส์ 60.
- รายงานสถิติคดีศาลยุติธรรมทั่วราชอาณาจักร ประจำปี พ.ศ. 2557-2561
- วันชัย วัฒนศัพท์, ถวิลวดี บุรีกุล และสุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์. 2550. คู่มือเพิ่มพลังความสามารถกระบวนการ
 จัดการข้อพิพาท. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ : สิริภณท์ออฟเซต.
- วินัย อาจคงหาญ และคณะ, 2550. การประเมินประสิทธิผลของระบบไถ่เกี๋ยงข้อพิพาทในศาล, กรุงเทพฯ
 สำนักระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม.
- สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ, 2554. นิติศาสตร์ของระบบยุติธรรมทางอาญาของไทย. สนับสนุนการวิจัยโดย
 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- สมภาคย์ ตระการกุลพันธ์ 2552. ขั้นตอนการไถ่เกี๋ยงในกระบวนการยุติธรรม เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
 หลักสูตร “ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ข.ส.)” รุ่นที่ 12 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงาน
 ศาล

สรวิศ ลิ้มปรีงยี. 2555. การจัดการความขัดแย้งกับการไถ่เกตุซื้อพิพาท. กรุงเทพฯ :สำนักกระงับซื้อ พิพาท
สำนักงานศาลยุติธรรม.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. สรุปลสาระสำคัญกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์.

กฎหมาย

กฎกระทรวงว่าด้วยการไถ่เกตุและประนอมซื้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไถ่เกตุ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560

ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไถ่เกตุ พ.ศ. 2554

ข้อบังคับกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการประนอมซื้อพิพาทด้านทรัพย์สินทางปัญญา

ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมซื้อพิพาทของคณะกรรมการ หมู่บ้าน พ.ศ.
2530

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

พระธรรมนูญศาลหัวเมือง รัตนโกสินทรศก 114

พระราชบัญญัติกระบวนการพิจารณาความแพ่ง รัตนโกสินทรศก 115

พระราชบัญญัติการไถ่เกตุซื้อพิพาท พ.ศ. 2562

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2499

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2550

พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457

ระเบียบ คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคว่าด้วยหลักเกณฑ์การไถ่เกตุหรือประนีประนอมซื้อพิพาทเกี่ยวกับ
การละเมิดสิทธิของผู้บริโภค พ.ศ.2559

ระเบียบกรมบังคับคดีว่าด้วยการไถ่เกตุซื้อพิพาท พ.ศ. 2558

ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบ ธุรกิจประกันภัยว่าด้วยการไถ่เกตุซื้อพิพาท
ด้านการประกันภัย พ.ศ. 2559

เอกสารต่างประเทศ

Frederick E. Woods. 1992. Legislation on Dispute Resolution, American Bar Association.

Philip J. Harter. 1991. Alternative Dispute Resolution: A Handbook for Judges, American Bar Association.

Stephen B. Goldberg, Eric D. Green & Frank E.A. Sander. Dispute Resolution. Little, Brown and Company.

ภาคผนวก

คำถามผู้ทรงคุณวุฒิหน่วยงานต่าง ๆ

1. ท่านมีความเห็นอย่างไรกับกระบวนการไต่ถามข้อพิพาทในปัจจุบัน ? และปัจจัยที่จะนำไปสู่การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ มีปัจจัยอะไรบ้าง ?
2. ข้อดีและข้อเสียของกระบวนการไต่ถามข้อพิพาทนอกศาลและในศาล มีอย่างไรบ้าง ?
3. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยที่จะทำให้คู่กรณีไม่เข้าสู่กระบวนการไต่ถามหรือเข้าสู่กระบวนการไต่ถามเป็นจำนวนน้อย ?
4. ท่านคิดว่า การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะสามารถบังคับตามสัญญาได้โดยทันทีหรือไม่ ? หรือต้องนำมาฟ้องร้องตามสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลกันอีกครั้ง ? หากต้องนำสัญญาประนีประนอมมาฟ้องร้องต่อศาลท่านคิดว่าจะใช้ระยะเวลาเร็วขึ้นหรือไม่ ?
5. หากมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะมีผลต่อการลดจำนวนการฟ้องร้องเป็นข้อพิพาทในศาลได้หรือไม่
6. ศาลมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณาคดีนี้เดิมก่อนหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ? หากมีการฟ้องร้องเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลและในศาล

คำถามผู้ทรงคุณวุฒิของศาลยุติธรรม

1. ท่านมีความเห็นอย่างไรกับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในปัจจุบัน ? และปัจจัยที่จะนำไปสู่การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ มีปัจจัยอะไรบ้าง ?
2. ข้อดีและข้อเสียของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลและในศาล มีอะไรบ้าง ?
3. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยที่จะทำให้คู่กรณีไม่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยหรือเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยเป็นจำนวนน้อย ?
4. ท่านคิดว่า การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะสามารถบังคับตามสัญญาได้โดยทันทีหรือไม่ ? หรือต้องนำมาฟ้องร้องตามสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลกันอีกครั้ง ?
5. หากมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะมีผลต่อการลดจำนวนการฟ้องร้องเป็นข้อพิพาทในศาลได้หรือไม่ ?
6. การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาล หากมีการฟ้องร้องบังคับเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลยุติธรรม ท่านคิดว่า จะใช้ระยะเวลาในการพิจารณาคดีที่รวดเร็วกว่ากว่าคดีความปกติหรือไม่ ? และคดีเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความถึงที่สุดจะใช้ระยะเวลาประมาณเท่าใด ?
7. ศาลมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณาคดีนี้เดิมก่อนหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ? หากมีการฟ้องร้องเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลและในศาล

คำถาม- คำตอบจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิของศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทศาลแพ่ง

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

1. นางสาวพรรณบงกช ศิริกุล ตำแหน่งผู้ประนีประนอมประจำศาลแพ่ง
2. นายมนตรี กรณโสมณพันธ์ ตำแหน่งผู้ประนีประนอมประจำศาลแพ่ง
3. นางสาวฉันทิษา ศาสนธำรง ตำแหน่งนิติกรชำนาญการพิเศษ หัวหน้าศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทประจำศาลแพ่ง

พิพาทประจำศาลแพ่ง

ให้ข้อมูล ณ วันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2562 ณ ศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทศาลแพ่ง

1. ท่านมีความเห็นอย่างไรกับกระบวนการประนอมข้อพิพาทในปัจจุบัน ? และปัจจัยที่จะนำไปสู่การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ มีปัจจัยอะไรบ้าง ?

ตอบ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นการยุติข้อพิพาททางเลือก เป็นความตกลงของทั้งสองฝ่าย การที่คู่ความเข้ามาสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยต้องการหาข้อยุติด้วยกัน เมื่อยุติด้วยการทำสัญญาประนีประนอมทั้งสองฝ่ายแล้ว ถือว่าเป็นความประสงค์ทั้งสองฝ่าย ไม่มีการตัดสินว่า ใครแพ้ชนะ ส่วนการบังคับตอนหลัง ในช่วงที่เขาทำสัญญายอมเป็นข้อตกลงร่วมกัน แน่แน่นอนต้องมีสภาพบังคับ แต่พอมาถึงจุดหนึ่งอาจจะมีการปฏิบัติตามไม่ได้ ก็นำมาสู่การบังคับคดี ความขัดแย้งเป็นเรื่องระหว่างสองฝ่าย การที่เขาจะตกลงกันได้หรือไม่ เป็นเรื่องระหว่างเขาทั้งสองฝ่าย ผู้ไกล่เกลี่ยมีหน้าที่ในการช่วยหาทางออก ยืนอยู่เหนือปัญหานั้น สามารถแนะนำทางออกให้กับเขาได้ ความขัดแย้งจะยุติได้ก็เป็นเรื่องของทั้งสองฝ่าย ปัจจัยมีมากมายที่จะให้การไกล่เกลี่ยสำเร็จ ปัจจัยเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ขอยกตัวอย่าง เคสหนึ่งขึ้นมา ถ้าคู่พิพาททราบความต้องการของตัวเองก่อนว่า เขาต้องการอะไร คู่พิพาททราบความต้องการแล้ว คู่กันอีกฝ่ายหนึ่งแล้ว แต่มีบุคคลภายนอกทำให้การไกล่เกลี่ยไม่ประสบความสำเร็จ การไกล่เกลี่ยก็สามารถไกล่เกลี่ยได้ในทุก ๆ หน่วยงาน ทุก ๆ แห่ง อย่างที่นี้ก็มีมีการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง การไกล่เกลี่ยก็มีพัฒนาอยู่ตลอด หลายหน่วยงานก็นำกระบวนการไกล่เกลี่ยไปใช้ ของเราก็จะแบ่งว่า เป็นการไกล่เกลี่ยนอกศาลหรือในศาล ถ้ามีการฟ้องคดีแล้ว ก็จะถือว่า เป็นการไกล่เกลี่ยในศาล ก่อนนัดพิจารณา ระหว่างพิจารณา ตราบใดที่ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุด ก็สามารถไกล่เกลี่ยได้ตลอด

การไกล่เกลี่ยถือว่า มีประโยชน์มาก แม้ว่าการไกล่เกลี่ยศาลชั้นต้น ถ้ายังไม่ยุติ ไกล่เกลี่ยได้ถึงสามชั้นศาล ทั้งศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา แม้จะตัดสินไปแล้ว ชั้นบังคับคดีก็สามารถไกล่เกลี่ยอีก จึงว่า เหมาะสมแล้วที่จะมีกระบวนการไกล่เกลี่ย

ส่วนปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ น่าจะขึ้นอยู่กับคู่ความทั้งสองฝ่าย ที่มีความเห็นพ้องต้องกันที่จะตกลงด้วยความพอใจทั้งสองฝ่ายในข้อพิพาท ซึ่งคิดว่า ทางผู้ไกล่เกลี่ยคิดว่า ในการที่จะขึ้นสู่กระบวนการศาลกับการที่จะไกล่เกลี่ย ทั้งสองฝ่ายคงคิดแล้วว่า กระบวนการศาลใช้เวลามากกว่า ผลการพิจารณาคดีไม่ได้ว่าจะมีผลอย่างไร ทั้งสองฝ่ายมีการพูดคุยกันทั้งสองฝ่าย แล้วเจอกันตรงกลางก็จะดีกว่า หลัก ๆ อยู่ที่คู่ความที่ตัดสินใจ จากสถิติเกินกว่า 80% สำเร็จ ส่วนที่ตกลงกันแล้วไม่ปฏิบัติตามคิดว่ามีไม่มาก แม้จะไม่ได้เก็บสถิติ

2. ข้อดีและข้อเสียของกระบวนการระงับข้อพิพาทนอกศาลและในศาล มีอย่างไรบ้าง ?

ตอบ ในศาลข้อดี คือ มีสภาพบังคับ ถ้าสมมติว่า เจรจาต่อรองกันได้แล้ว ตอนนี้อยู่มีกระบวนการไกล่เกลี่ยนอกศาล แล้วมาขอให้ศาลบังคับได้ ตาม พรบ.ไกล่เกลี่ยฯ ฉบับใหม่ คือ การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องคดี ตามต่างจังหวัดมีการไกล่เกลี่ยนอกศาล หรือตามหน่วยงาน แต่ก็ไม่มีสภาพบังคับอยู่ดี ก็ต้องนำคดีมาสู่ศาล แต่จะทำให้มีค่าใช้จ่ายมีค่าธรรมเนียม แต่ถ้าตกลงกันได้ศาลก็จะมีการคืนค่าธรรมเนียมให้กรณีพิเศษ ยังมองไม่เห็นการไกล่เกลี่ยในศาลว่า มีข้อเสีย มีแต่ข้อดี มีสภาพบังคับ มีความเชื่อมั่นของผู้พิพาท มีการกระบวนการเก็บรักษาความลับ ไม่ได้มีส่วนได้เสีย มีห้องสำหรับการไกล่เกลี่ย บรรยากาศสบาย ๆ ต่างจากจากบังคับศาล สะดวกรวดเร็ว ไม่เสียค่าใช้จ่าย การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีแนวทางปฏิบัติของประธานศาลฎีกา มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ระงอม มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มีการอบรม ในศาลมีความเป็นระบบ ส่วนนอกศาล ข้อเสียก็จะเป็นในทางกลับกันและข้อเสียของการไกล่เกลี่ยนอกศาล ในต่างจังหวัดอาจจะมีอิทธิพลเข้ามาเกี่ยวข้อง

การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องคดียังไม่ใช่การไกล่เกลี่ยในศาล เพราะยังไม่มีการฟ้องคดี แต่ศาลดำเนินการไกล่เกลี่ยให้ อัตราสำเร็จก็ประมาณ 80% มาคุยกันก่อนฟ้องคดี จะได้ไม่เสียเวลา ไม่เสียค่าใช้จ่ายมาก ตรงนี้จะไปสัมพันธ์กับกฎหมายใหม่ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลบังคับคดีได้อยู่แล้ว แต่ถ้าไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องคดี ปฏิบัติตาม พรบ.ไกล่เกลี่ยฯ ก็จะสามารถให้ศาลรับรองก่อนแล้วบังคับได้เช่นกัน

3. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยที่จะทำให้คู่กรณีไม่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยหรือเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยเป็นจำนวนน้อย ?

ตอบ ปัญหาคือ คนกลางมากกว่าที่คนจะเชื่อถือนั้นเป็นใคร เป็นหัวใจระดับต้น ๆ เลข ที่ทำให้คดีนั้น ไกล่เกลี่ยสำเร็จ

4. ท่านคิดว่า การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะสามารถบังคับตามสัญญาได้เลยทันทีหรือไม่ ? หรือต้องนำมาฟ้องร้องตามสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลกันอีกครั้ง ?

ตอบ ถ้าไม่ได้ใช้ พรบ. โกล่เกลี่ยฯ จะต้องฟ้องคดีใหม่ตามสัญญาขอมฯ

5. หากมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะมีผลต่อการลดจำนวนการฟ้องร้องเป็นข้อพิพาทในศาลได้หรือไม่ ? ถ้าหากมีผลท่านคิดว่า มีอัตราส่วนลดลงเท่าไร ?

ตอบ ลดลงแน่นอน สามารถดูจากสถิติได้ครับ

6. การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาล หากมีการฟ้องร้องบังคับเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลยุติธรรม ท่านคิดว่า จะใช้ระยะเวลาในการพิจารณาคดีที่รวดเร็วกว่ากว่าคดีความปกติหรือไม่ ? และคดีเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความถึงที่สุดจะใช้ระยะเวลาประมาณเท่าใด ?

ตอบ ถ้าทำสัญญาขอมนอกศาลจะใช้เวลาเร็วเวลาคดีปกติหรือไม่ ก็ขึ้นอยู่กับคดีแต่ละศาลว่า ช้าหรือเร็วแค่ไหน แต่ส่วนใหญ่จะเร็วกว่าคดีปกติ แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ด้วยเช่น จำนวนนัดการสืบพยาน เป็นต้น

7. ศาลมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณามูลหนี้เดิมก่อนหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ? หากมีการฟ้องร้องเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลและในศาล

ตอบ สัญญาขอมฯ มูลหนี้เดิมต้องนำพิจารณาหรือไม่ ? จริง ๆ ข้อการเขียนข้อสัญญาว่า จะนำมูลเดิมมาบังคับหรือไม่ ? เพราะสามารถระบุได้ ว่า หากปฏิบัติไม่ได้ ตกลงให้นำมูลเดิมมาบังคับหรือกลับคืนสู่ฐานะเดิม ถ้าไม่ตกลงแบบนี้ มูลหนี้เดิมก็ระงับ เช่น คดี กยศ. มีข้อหนึ่งที่ระบุว่า ยินยอมว่า ลดดอกเบี้ยให้ ..เหลือร้อยละ... แต่หากผิดนัดจะขอกลับมาคิดดอกเบี้ยเดิมนับแต่วันที่ผิดนัด ก็เป็นสิ่งที่ทำได้ เอกชนทั่วไปก็มีบ้างที่จะทำแบบนี้

คำถาม- คำตอบจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิของศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

ศาลแพ่งกรุงเทพใต้

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

1. นายสมชาติ สารธรรม ตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโสในศาลแพ่งกรุงเทพใต้
2. นางนิภา ชัยเจริญ ตำแหน่งผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลแพ่งกรุงเทพใต้

ให้ข้อมูล ณ วันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2562 ณ ศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทศาลแพ่งกรุงเทพใต้

1. ท่านมีความเห็นอย่างไรกับกระบวนการประนอมข้อพิพาทในปัจจุบัน ? และปัจจัยที่จะนำไปสู่การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ มีปัจจัยอะไรบ้าง ?

ตอบ ไกล่เกลี่ยจะเข้าเป็นระบบมากขึ้น ครั้งแรกไม่มีแนวทางแน่นอนเลย สมัยก่อนระบบการไกล่เกลี่ยใคร เป็นอธิบดีมีหน้าที่ไปหาผู้ประนอมมา เดียวนี้เป็นระบบมากขึ้น มีระบบทางการแน่นอน มีขั้นตอนที่ชัดเจน มีการทดสอบ มีการประเมิน เป็นที่ยอมรับมากขึ้น เป็นสิ่งที่ดี ดีกว่ายี่สิบปีก่อนเยอะ ผู้บริหารจะให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก

ปัจจัย อยู่ที่รูปคดีด้วย ถ้าจำเลยเป็นหน่วยงานของรัฐ จะทำยอมมีขั้นตอนยุ่งยาก เพราะอัยการเป็นทนายให้รัฐ บางคดีต้องส่งไปกรมบัญชีกลาง กรมบัญชีกลางก็ไม่สามารถดำเนินการให้ได้ ฉะนั้นหน่วยงานของรัฐต้องตกลงกันได้ ถ้าคดีพิพาทกันทั่วไป ถ้าเป็นคดีธนาคารมีอำนาจต่อรองมากกว่า ต้องดูอำนาจต่อรองด้วย ถ้าอำนาจต่อรองเท่า ๆ กันจะตกลงกันได้ นอกจากตัวความแล้ว ผู้ไกล่เกลี่ยก็สำคัญ มีจิตวิทยา บางทีก็ไม่ได้คุยเรื่องประเด็นของคดีเลย ประเด็นอีกอย่าง ในคดีอีกอย่าง เช่น คดีเกิดขึ้นภายในครอบครัว การจ่ายสำนวนก็สำคัญจ่ายให้ตรงความเชื่อชาญของผู้ประนอม บางทีไกล่เกลี่ยแล้วเข้าใจกันง่ายขึ้น ความเชื่อมั่นในผู้ประนอม ผู้พิพากษาก็มีส่วนสำคัญในการแนะนำกฎหมายให้กับผู้ประนอม

2. ข้อดีและข้อเสียของกระบวนการประนอมข้อพิพาทนอกศาลและในศาล มีอย่างไรบ้าง ?

ตอบ นอกศาล ข้อดี ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ไม่ต้องจ้างทนาย ใช้เวลาไม่นาน แต่ต้องมีฟ้องร้องกันอีกจึงเป็นข้อเสียของการไกล่เกลี่ยนอกศาล ข้อดีของการทำสัญญายอมฯ ในศาล สามารถทำยอมได้ทั้งระบบคดีทั้งหมดก็สามารถ

ทำสัญญาประนีประนอมได้ทั้งหมดก็เป็นข้อดีของการไกล่เกลี่ยในศาล ตรวจสอบกฎหมายโดยผู้พิพากษา จริง ๆ แล้วดีทั้งสองอย่าง ระบบคดีหมด ปัญหาอยู่ที่คนจะปฏิบัติตามหรือไม่

3. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยที่จะทำให้คู่กรณีไม่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยหรือเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยเป็นจำนวนน้อย ?

ตอบ มีเหตุส่วนตัว หรือไกล่เกลี่ยยังงี้ก็ไม่มีเงิน รูปคดีบางทีก็ทำให้ไม่มีโอกาสไกล่เกลี่ย ผู้มีอำนาจตัดสินใจต้องการคำพิพากษา บางหน่วยงานต้องการคำพิพากษาเด็ดขาดมีผลแพ้ชนะ บางทีก็เกิดจากทนายบางทีก็มีหลายประเภทไม่ยอมให้คดีจบเร็ว ทนายบางท่านคิดค่าจ้างจากระยะเวลาการทำงานแล้วแต่กรณี ถ้าเจอทนายดี ๆ จบคือ จบ

4. ท่านคิดว่า การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะสามารถบังคับตามสัญญาได้เลยทันทีหรือไม่ ? หรือต้องนำมาฟ้องร้องตามสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลกันอีกครั้ง ?

ตอบ จะต้องฟ้องคดีใหม่เหมือนสัญญาทางแพ่งทั่วไป

5. หากมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะมีผลต่อการลดจำนวนการฟ้องร้องเป็นข้อพิพาทในศาลได้หรือไม่ ? ถ้าหากมีผลท่านคิดว่า มีอัตราส่วนลดลงเท่าไร ?

ตอบ ลดลงครับ แต่หลัก ๆ ต้องอยู่ที่คนที่ทำสัญญายอมแล้ว จบกันไปเลยหรือไม่ อย่างที่บอกปัญหาอยู่ที่คน

6. การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาล หากมีการฟ้องร้องบังคับเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลยุติธรรม ท่านคิดว่า จะใช้ระยะเวลาในการพิจารณาคดีที่รวดเร็วกว่าคดีความปกติหรือไม่ ? และคดีเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความถึงที่สุดจะใช้ระยะเวลาประมาณเท่าใด ?

ตอบ เร็วหรือไม่เร็ว อยู่ที่การสู้คดีด้วย แต่คิดว่าประเด็นน้อยลงกว่าเดิม ภาระการพิสูจน์น้อยลงไป มีโอกาสเร็วกว่าเดิม

7. ศาลมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณาคดีนี้เดิมก่อนหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ? หากมีการฟ้องร้องเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลและในศาล

ตอบ ต้องดูข้อต่อสู้คดีที่หนึ่ง จะไปกะเกณฑ์อะไรไม่ได้เลย แล้วแต่ข้อต่อสู้ ประเด็นคือ อยู่ที่คน

คำถาม- คำตอบจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิของศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

ศาลแขวงพระนครใต้

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

1. นางปรารมภ์ วีระวัฒน์ ตำแหน่งผู้ประนีประนอมประจำศาลแขวงพระนครใต้

2. นางวนาลี อ่อนหวาน ตำแหน่งนิติกรชำนาญการพิเศษ หัวหน้าศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

ให้ข้อมูล ณ วันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2562 ณ ศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทศาลแขวงพระนครใต้

1. ท่านมีความเห็นอย่างไรกับกระบวนการประนอมข้อพิพาทในปัจจุบัน ? และปัจจัยที่จะนำไปสู่การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ มีปัจจัยอะไรบ้าง ?

ตอบ กระบวนการไกล่เกลี่ยในปัจจุบันทำให้ล่วงรู้ความรู้สึกของกลุ่มพิพาทได้ มีผลทำให้ล่วงรู้ความต้องการของแต่ละฝ่าย ทำให้แก้ไขความขัดแย้งโดยสันติวิธี

ปัจจัย ต้องมีการสื่อสารเชิงบวก ล่วงรู้ความต้องการอย่างแท้จริง ความไม่เข้าใจเกิดจากการสื่อสารที่ไม่ดี ฉะนั้นต้องสื่อสารกันในแนวทางที่ดี การไกล่เกลี่ยให้ทั้งสองฝ่ายพอใจ

2. ข้อดีและข้อเสียของกระบวนการประนอมข้อพิพาทนอกศาลและในศาล มีอะไรบ้าง ?

ตอบ ข้อดี การไกล่เกลี่ยในศาล มีความรู้ มีขั้นตอน เทคนิคและทักษะ ทำสัญญายอม มีการพิพากษาตามยอม และบังคับคดีได้เลย ทำให้มีความเชื่อมั่นในกระบวนการของศาล เชื่อว่าจะได้รับชำระหนี้จริง ๆ

ข้อดีของการไกล่เกลี่ยนอกศาล เป็นเรื่องเฉพาะทาง แต่ข้อเสียอาจจะไม่มีการอบรมแบบในศาล ผิดข้อตกลงก็ไม่สามารถบังคับได้เลย

3. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยที่จะทำให้คู่กรณีไม่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยหรือเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยเป็นจำนวนน้อย ?

ตอบ คิดว่าน่าจะเป็นเรื่องความเชื่อมั่นของประชาชน

4. ท่านคิดว่า การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะสามารถบังคับตามสัญญาได้เลยทันทีหรือไม่ ? หรือต้องนำมาฟ้องร้องตามสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลกันอีกครั้ง ?

ตอบ ต้องนำสัญญาที่ไม่ปฏิบัติตามสัญญามาฟ้องร้องกันอีกครั้งต่อศาลยุติธรรม

5. หากมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะมีผลต่อการลดจำนวนการฟ้องร้องเป็นข้อพิพาทในศาลได้หรือไม่ ?

ตอบ คิดว่าน่าจะลดลง ถ้าเชื่อมั่นในการไกล่เกลี่ยนอกศาลก็จะลดจำนวนคดีได้อย่างแท้จริง

6. การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาล หากมีการฟ้องร้องบังคับเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลยุติธรรม ท่านคิดว่า จะใช้ระยะเวลาในการพิจารณาคดีที่รวดเร็วกว่าคดีความปกติหรือไม่ ?

ตอบ คิดว่าน่าจะเร็วกว่าปกติ บางทีก็ขึ้นอยู่กับระบบของศาล ได้คุยกันมาแล้ว ผ่านการทำสัญญากันมาแล้ว

7. ศาลมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณาคดีนี้เดิมก่อนหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ? หากมีการฟ้องร้องเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลและในศาล

ตอบ ตรงนั้นศาลอาจจะนำเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยอีกครั้ง ศาลมักจะดูตามสัญญาขอม เว้นแต่มีข้อสงสัยว่าสัญญาขอมชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

คำถาม- คำตอบจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิของศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

ศาลแขวงนครปฐม

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

1. นายสมคิด สมตน ตำแหน่งผู้ประนีประนอมประจำศาลแขวงนครปฐม
2. นายธนิต ทิพผล ตำแหน่งผู้ประนีประนอมประจำศาลแขวงนครปฐม
3. นางพิมพ์ใจ วุฒิจริยากุล ตำแหน่งผู้ประนีประนอมประจำศาลแขวงนครปฐม

ให้ข้อมูล ณ วันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2562 ณ ศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทศาลแขวงนครปฐม

1. ท่านมีความเห็นอย่างไรกับกระบวนการประนอมข้อพิพาทในปัจจุบัน ? และปัจจัยที่จะนำไปสู่การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ มีปัจจัยอะไรบ้าง ?

ตอบ การไกล่เกลี่ยผมเห็นด้วยว่าควรมีกระบวนการนี้ ถ้าคนเราคุยกันด้วยความเป็นจริงบางอย่างการยุติเป็นเรื่องที่ดี ผู้ประนอมเองเป็นเพียงการให้คำปรึกษา ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง กระบวนการนี้ให้คู่พิพาทตัดสินใจชะตาชีวิตของตัวเอง จบปัญหาด้วยตัวเอง ประหยัดเวลา ประหยัดค่าใช้จ่ายและความสัมพันธ์ยังมีโอกาสกลับมาได้อยู่

ปัจจัย คือ ความตั้งใจของคู่พิพาทที่จะให้ข้อพิพาทยุติลงโดยเร็ว หรือทำให้บางครั้งต้องการจบข้อพิพาทโดยรู้สึบดี

2. ข้อดีและข้อเสียของกระบวนการประนอมข้อพิพาทนอกศาลและในศาล มีอย่างไรบ้าง ?

ตอบ ข้อดี การไกล่เกลี่ยในศาล ประหยัดเวลา ประหยัดเงิน การตกลงนั้นถ้าข้อตกลงไม่ขัดต่อกฎหมาย มีการพิพากษาตามยอม และบังคับคดีได้ทันที

ข้อเสียของการไกล่เกลี่ยในศาล จะเสียค่าทนายก่อนมาขึ้นศาล

ข้อดีไกล่เกลี่ยนอกศาล ประหยัดเวลา ประหยัดเงิน

ข้อเสียของการไกล่เกลี่ยนอกศาล การผิดข้อตกลงกันแล้วต้องนำไปฟ้องร้องกันอีก

แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ต้องมองด้วยว่า การมาไกล่เกลี่ยนั้นท่านต้องหยุดกิจการมาไกล่เกลี่ย

3. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยที่จะทำให้คู่กรณีไม่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยหรือเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยเป็นจำนวนน้อย ?

ตอบ เรื่องใหญ่คือ ทิฐิส่วนตัว เรื่องรองลงมาคือ คนแนะนำที่ไม่ใช่ทนายความหรือคนรอบตัว และทนายความจะเข้าข้างคู่ความเสมออาจจะเป็นอุปสรรคบ้าง ถ้าเจตนาที่ไม่ดีก็ไม่สำเร็จหรือเจตนาที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับคำว่าความ ผลประโยชน์ที่ไม่สุจริต

4. ท่านคิดว่า การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะสามารถบังคับตามสัญญาได้โดยทันทีหรือไม่ ? หรือต้องนำมาฟ้องร้องตามสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลกันอีกครั้ง ?

ตอบ ต้องมาฟ้องร้องกันอีก แต่ผมเห็นว่า พระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มีประโยชน์ที่จะเข้ามาช่วยเรื่องการบังคับตามสัญญาได้โดยทันที

5. หากมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะมีผลต่อการลดจำนวนการฟ้องร้องเป็นข้อพิพาทในศาลได้หรือไม่ ?

ตอบ ส่งผลทำให้คดีขึ้นสู่ศาลลดลง ถ้ามีการปฏิบัติตามข้อตกลง

6. การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาล หากมีการฟ้องร้องบังคับเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลยุติธรรม ท่านคิดว่า จะใช้ระยะเวลาในการพิจารณาคดีที่รวดเร็วกว่าคดีความปกติหรือไม่ ?

ตอบ อยู่ที่ว่า ขั้นตอนการพิสูจน์ที่มาที่ไปของสัญญาขอมฉบับนี้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับข้อต่อสู้ของคู่พิพาท อยู่ที่จำนวนคดี ณ ขณะนั้นด้วย

7. ศาลมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณามูลหนี้เดิมก่อนหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ? หากมีการฟ้องร้องเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลและในศาล

ตอบ ต้องยอมรับข้อตกลงที่ตกลงกัน เว้นแต่มีการยกข้อต่อสู้ขึ้น แต่หลักคือ มูลหนี้เดิมต้องระงับอยู่แล้ว

คำถาม- คำตอบจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิของสำนักส่งเสริมศาล ศาลยุติธรรม

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

1. นายพิเชษฐ คงศิลา ตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมงานตุลาการ
2. นางสาวสุธินี ฤกษ์วสินกุล ตำแหน่งนิติกรเชี่ยวชาญ
3. นายพงศธร แพบทาม ตำแหน่งนิติกรชำนาญการพิเศษ
4. นายสิทธิโชค สมสวย ตำแหน่งนิติกรปฏิบัติการ

ให้ข้อมูล ณ วันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2562

1. ท่านมีความเห็นอย่างไรกับกระบวนการระงอมข้อพิพาทในปัจจุบัน ? และปัจจัยที่จะนำไปสู่การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ มีปัจจัยอะไรบ้าง ?

ตอบ การไกล่เกลี่ยในปัจจุบันก็มีความมั่นใจที่มากขึ้นเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลเนื่องจากมีพระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 การไกล่เกลี่ยขึ้นอยู่กับความพอใจของแต่ละฝ่าย ถ้าจับจุดถึงความต้องการของแต่ละฝ่ายได้ก็จะสำเร็จ เพราะมนุษย์ทุกคนมีความต้องการ ถ้าเข้าใจกันได้ก็สำเร็จ ส่วนใหญ่เราจะพยายามหาเจตนาที่แท้จริงของกลุ่มพิพาท

2. ข้อดีและข้อเสียของกระบวนการระงอมข้อพิพาทนอกศาลและในศาล มีอย่างไรบ้าง ?

ตอบ มีทั้งจุดที่เหมือนและแตกต่างกัน ข้อดีของการไกล่เกลี่ยในศาลจะมีความมั่นใจในกระบวนการ แต่ถ้าเป็นการไกล่เกลี่ยนอกศาลจะมีปัญหาเรื่องความน่าเชื่อถือ เพราะในศาลประชาชนเชื่อว่า น่าจะจบที่ศาลได้ แต่ตอนนี้พระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เข้ามาช่วยในกระบวนการก็จะสามารถคิดว่าเป็นจุดดี แต่ความน่าเชื่อถือนั้นต้องมีการพัฒนากันไป

3. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยที่จะทำให้คู่กรณีไม่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยหรือเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยเป็นจำนวนน้อย ?

ตอบ ความไม่เชื่อมั่นในกระบวนการ การบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความ บางครั้งอาจจะเป็นเรื่องของความโกรธเคือง พวกคดีที่เกี่ยวกับครอบครัวไม่อยากมา ไม่อยากเห็นหน้า

4. ท่านคิดว่า การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะสามารถบังคับตามสัญญาได้โดยทันทีหรือไม่ ? หรือต้องนำมาฟ้องร้องตามสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลกันอีกครั้ง ? หากต้องนำสัญญาประนีประนอมมาฟ้องร้องต่อศาลท่านคิดว่าจะใช้ระยะเวลาเร็วขึ้นหรือไม่ ?

ตอบ ถ้าใช้พระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 จะบังคับได้เลย ถ้าไม่ใช่พระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ก็ต้องนำมาฟ้องร้องกันอีกหนึ่งต่อศาล แต่คิดว่า ระยะเวลาในการดำเนินคดีเร็วขึ้น

5. หากมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะมีผลต่อการลดจำนวนการฟ้องร้องเป็นข้อพิพาทในศาลได้หรือไม่ ?

ตอบ มีผลต่อการลดจำนวน และมีอย่างมาก ถ้ามั่นใจในกระบวนการ และปัจจุบันสามารถใช้พระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ไม่ต้องไปฟ้องเป็นคดีใหม่ หากมีการนำไปใช้อย่างจริงจัง และลดลงมากกว่าเดิมแน่นอน และไกล่เกลี่ยซ้อน ไกล่เกลี่ยก็ยังได้ ยังมีกฎหมายรองรับศาลจะปฏิเสธยากกว่าเดิม มีความชัดเจนและมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น อัตราส่วนลดลงประมาณร้อยละ 50 ถ้าเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยของศาลจะสำเร็จเกินกว่าร้อยละ 80

6. ศาลมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณามูลหนี้เดิมก่อนหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ? หากมีการฟ้องร้องเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลและในศาล

ตอบ การไกล่เกลี่ยในชั้นไหนก็แล้วแต่ ถ้าตกลงกันได้แล้วมูลหนี้เดิมระงับ กรณีที่จะกลับย้อนไปดูมูลหนี้เดิมต้องระงับตามกฎหมาย เว้นแต่ศาลเองจะไกล่เกลี่ยซ้ำก็ไม่ห้าม ก็อาจจะเกิดการไกล่เกลี่ยถึงมูลหนี้เดิมได้ก็เป็นไปได้ เว้นแต่การเขียนเงื่อนไขในสัญญา แต่โดยหลักจะไม่กลับไปดูมูลหนี้เดิม

คำถาม- คำตอบจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิของกรมบังคับคดี

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

1. นางเพ็ญวิ มาแสง ตำแหน่งผู้อำนวยการกองฟื้นฟูปฏิบัติการของลูกหนี้
2. นางสาวอรพรรณ พัดชา ตำแหน่งหัวหน้าศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท
3. นางกมนนิษฐ์ จิรจันท์ ตำแหน่งหัวหน้าธุรการ กองฟื้นฟูปฏิบัติการของลูกหนี้

ให้ข้อมูล ณ วันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2562 ณ กรมบังคับคดี

1. ท่านมีความเห็นอย่างไรกับกระบวนการประนอมข้อพิพาทในปัจจุบัน ? และปัจจัยที่จะนำไปสู่การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ มีปัจจัยอะไรบ้าง ?

ตอบ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นเรื่องดี ลดข้อขัดแย้ง ปัจจัยนำไปสู่ความสำเร็จ คือ ความพร้อมของทั้งสองฝ่าย และความเข้าใจในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

2. ข้อดีและข้อเสียของกระบวนการประนอมข้อพิพาทนอกศาลและในศาล มีอย่างไรบ้าง ?

ตอบ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลนั้นสามารถมีคำพิพากษาได้เลย บังคับกันได้เลยหากมีการผิดข้อตกลง ส่วนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลนั้นต้องมาขึ้นฟ้องต่อศาลอีกครั้งเสมือนการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ มีโอกาสในการเจรจาไกล่เกลี่ยกันได้อีกครั้งหนึ่ง

3. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยที่จะทำให้คู่กรณีไม่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยหรือเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยเป็นจำนวนน้อย ?

ตอบ เจ้าหน้าที่คิดว่า มีความสามารถเหนือกว่าความสามารถในการชำระหนี้ของลูกหนี้ ทำให้เกิดการไม่เห็นความสำคัญของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้

4. ท่านคิดว่า การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะสามารถบังคับตามสัญญาได้เลยทันทีหรือไม่ ? หรือต้องนำมาฟ้องร้องตามสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลกันอีกครั้ง ? หากต้องนำสัญญาประนีประนอมมาฟ้องร้องต่อศาลท่านคิดว่าจะใช้ระยะเวลาเร็วขึ้นหรือไม่ ?

ตอบ ต้องนำมาฟ้องร้องกันอีกค่ะ และคิดว่าน่าจะเร็วขึ้น เนื่องจากประเด็นข้อพิพาทลดลง

5. หากมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะมีผลต่อการลดจำนวนการฟ้องร้องเป็นข้อพิพาทในศาลได้หรือไม่ ?

ตอบ ลดจำนวนคดีแน่นอน

6. ศาลมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณามูลหนี้เดิมก่อนหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ? หากมีการฟ้องร้องเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลและในศาล

ตอบ แยกเป็นสองกรณี หากเป็นกรณีของกรมบังคับคดี ถ้าเป็นหนี้ธรรมดา ไม่มีความสลับซับซ้อน ไม่จำเป็นต้องพิจารณามูลหนี้เดิม แต่จะมีกรณีเป็นหนี้ปลอม การทำยอมที่ไม่สุจริต มีข้อสงสัยก็อาจจะต้องพิสูจน์เหตุที่มาของหนี้เดิม เพราะบุคคลสมัยนี้หากมีความรู้เขาจะวางแผนล้มละลายจึงมีการสร้างหนี้เทียม อันนี้ขอตอบในมุมมองของกรมบังคับคดีว่าควรทำเช่นนี้ เพราะการสร้างหนี้ปลอม หากมาถึงกรมบังคับคดีก็ต้องมีการตรวจสอบหากมีข้อสงสัย ศาลก็ควรจะต้องตรวจสอบเช่นกัน

**คำถาม- คำตอบจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิของสำนักงานคณะกรรมการกำกับ
และส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย**

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

1. นายโสรัจจ์ แรกสกุลชัย ตำแหน่งผู้อำนวยการกลุ่มงานระงับข้อพิพาท สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย

2. นางสาวยุบล จิรจิตตยากร หัวหน้ากลุ่มไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย

สัมภาษณ์ให้ข้อมูล ณ วันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2562 ณ สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย

1. ท่านมีความเห็นอย่างไรกับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในปัจจุบัน ? และปัจจัยที่จะนำไปสู่การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ มีปัจจัยอะไรบ้าง ?

ตอบ คปก เองก็มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นในศาลหรือนอกศาลก็ตาม เป็นทิศทางที่ดีในการอำนวยความสะดวก ยุติธรรม ไม่ว่าจะด้านใดก็แล้วแต่ เพิ่มความสะดวกของประชาชน เพิ่มอำนาจต่อรองให้กับประชาชน เห็นด้วยกับกระบวนการระงับข้อพิพาทที่มีอยู่ในปัจจุบัน ขอสำนักงาน คปก.เองนั้น ก็มีการระงับข้อพิพาททางเลือกร้อย 3 ส่วนด้วยกัน

ส่วนแรกเป็นการระงับข้อพิพาทโดยเจ้าหน้าที่ โดยนายทะเบียนนั้นแต่งตั้งให้เจ้าหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท แต่จะต้องเป็นข้อพิพาทด้านการประกันภัยหรือที่เกี่ยวข้องกับสินไหมทดแทนสัญญาประกันภัย เช่น พรบ.ภาคบังคับฯ แม้ไม่ใช่ผู้เอาประกันภัยแต่เป็นผู้เสียหายที่มีสิทธิได้ค่าเสียหายตามสัญญาประกันภัยก็สามารถเข้าไกล่เกลี่ยได้เช่นกัน

ส่วนที่สอง เหตุเดียวกันกับส่วนแรก แต่ผู้ไกล่เกลี่ยจะเป็นผู้ชำนาญการ ผู้ร้องไม่พอใจในชั้นเจ้าหน้าที่ประสงค์จะเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยของชั้นผู้ชำนาญการก็ทำได้เช่นกัน

ส่วนที่สาม ชั้นอนุญาโตตุลาการ

ประโยชน์ที่ได้จากการไกล่เกลี่ยคิดว่า เปิดโอกาสให้ได้คุยกัน ประโยชน์อาจจะน้อยกว่าในศาล ศาลเป็นที่เชื่อมั่นของประชาชนอยู่แล้ว ผู้ไกล่เกลี่ยก็มีการผ่านการอบรม กระบวนการไกล่เกลี่ยในศาลก็มีขั้นตอนที่ชัดเจน แต่นอกศาลก็มีวิธีการที่มีเป้าหมายเดียวกัน คือ ให้ได้เจรจากันประนีประนอมกัน ประหยัดค่าใช้จ่าย และสัมพันธภาพก็มีอยู่เหมือนเดิม

การทำขอมในศาลมีประโยชน์มากกว่านอกศาล มีคำพิพากษาตามขอมสามารถบังคับกันได้เลย หนี้เดิม ระบุไป มีผลตามสัญญาขอมๆ ถ้าเอกชนทั่วไป สภาพบังคับไม่มีจะทำให้ความนิยมนลดลงไป และการที่มี หมายความจะทำให้การทำขอมนั้นอาจจะมีความยุ่งยากขึ้นไปอีก เนื่องจากจะไปขัดผลประโยชน์ของเขา ปัจจัย ความสำเร็จก็ขึ้นอยู่กับสภาพบังคับของสัญญาขอม

ด้านแรก ความน่าเชื่อถือของผู้ไกล่เกลี่ย ถ้าผู้ไกล่เกลี่ยมีองค์ความรู้ในการประกันภัย กฎหมายระเบียบ ต่าง ๆ เกี่ยวกับการประกันภัย ถ้าสามารถอธิบายข้อกฎหมายระเบียบต่าง ๆ ได้ อาจจะมีผลทำให้แต่ละฝ่ายยอม ได้เหมือนกัน

ประเด็นที่สอง กระบวนการที่ดี เรามีระเบียบไว้ก็จริง ก็ต้องมีสถานที่ที่รองรับ บริการที่ดี เจ้าหน้าที่ที่ดี เพราะผู้ร้องส่วนใหญ่เป็นประชาชน ถ้าไม่มีกระบวนการบริหารจัดการที่ดี อาจจะทำให้ผู้ร้องไม่เข้าสู่ กระบวนการไกล่เกลี่ยก็ได้

ประเด็นที่สาม คือ ทุนทรัพย์ หากทุนทรัพย์ไม่มาก ก็ทำให้สามารถทำสัญญาขอมได้ง่าย หากทุนทรัพย์ เยอะก็อาจจะไม่จบ แต่ทั้งนี้ก็อยู่ที่ผู้ไกล่เกลี่ยด้วยว่า แนะนำข้อกฎหมาย ได้ดีแค่ไหน

ประเด็นที่สี่ คือ บุคคลภายนอก เช่น ทนายความ บางทีอาจจะใช้เทคนิคทางกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้อง บาง ทีค่าตอบแทนก็ขึ้นอยู่กับจำนวนเงินที่เขาอยากให้อีก ส่วนใหญ่จะเข้ามาในฐานะตัวแทน และถ้าเป็นเจ้าประจำ จะไม่เข้าสู่การไกล่เกลี่ย เพราะถ้าจบในชั้นไกล่เกลี่ย เงินจะได้น้อย ถ้ามาจบในชั้นอนุญาโตตุลาการจะได้เงิน เยอะกว่า เพราะมีการทำงานที่มีขั้นตอนมากกว่า ทำให้เข้าเรื่องเข้าสู่กระบวนการที่มากขึ้น

2. ข้อดีและข้อเสียของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลและในศาล มีอย่างไรบ้าง ?

ตอบ ข้อดี นอกศาลและในศาลก็คล้ายคลึงกัน ประหยัดค่าใช้จ่ายและรวดเร็ว อย่างที่ศาลมีการทำสถิติออกมา การไกล่เกลี่ยจะใช้เวลาแค่สามเดือนต่อคดี แต่ถ้าเป็นการพิจารณาจะใช้เวลา 11 เดือนต่อคดี ไกล่เกลี่ยค่าใช้จ่าย จะไม่มี และขอคืนค่าธรรมเนียมศาลได้กรณีพิเศษกรณีไกล่เกลี่ยสำเร็จ ศาลจะหักไว้เพียงสองร้อยบาทเท่านั้นเอง ส่วนที่เหลือจะคืนให้ ข้อดีของในศาลอีกเรื่องหนึ่งคดีจะเสร็จเด็ดขาดไปเลย หากทำขอมในศาล ไม่ต้องมีการบังคับ คดีหากปฏิบัติตาม และหากผิดสัญญาขอมก็สามารถบังคับคดีได้เลย เป็นการแบ่งเบาคดีในศาลไปได้เยอะ ลด งบประมาณได้ไป 520 ล้านบาท สัมพันธภาพของคู่กรณีก็ไม่เสียไป ไม่มีผู้แพ้ผู้ชนะ

ข้อดีของการไกล่เกลี่ยนอกศาลของ คปท. มีข้อบังคับค่อนข้างเด็ดขาด อย่างเรื่องการประวิงการชดใช้ค่า สินไหมทดแทน มีโทษค่อนข้างหนัก มีโทษทางอาญากำกับอีกชั้นหนึ่ง แม้ไม่มีคำพิพากษาตามขอมก็ใช้ มาตรการตรงนี้ บังคับเอาที่คู่กรณีที่เป็นบริษัทประกันภัยได้ ปฏิบัติตามสัญญาขอมแทบจะ 100% บังคับกันได้ เพราะหากไม่จ่ายจะถูกบังคับให้จ่ายมากกว่านี้ตามกฎหมาย

ข้อเสียของการไถ่ถอนนอกศาล ต้องระวังเรื่องการทำสัญญาไม่ดี ความรู้ความสามารถของผู้ไถ่ถอน
ในการตรวจสอบความเป็นธรรมของสัญญา ก็ต้องไปทำความเข้าใจของมูลหนี้เดิม หากเป็นการทำยอมในศาล มีศาล
ตรวจสอบอีกที จะทำให้มีความรัดกุมรอบคอบ

ปริมาณข้อร้องเรียนค่อนข้างเยอะกว่าบุคลากรของ คปภ อาจจะไม่สามารถรองรับได้เพียงพอ อุบัติเหตุ
ในแต่ละวัน เหตุพิพาทด้านประกันภัยค่อนข้างเยอะ

**3. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยที่จะทำให้คู่กรณีไม่เข้าสู่กระบวนการไถ่ถอนหรือเข้าสู่กระบวนการไถ่ถอนเป็น
จำนวนน้อย ?**

ตอบ บุคคลภายนอกหรือทนายความ และการประชาสัมพันธ์ของแต่ละองค์กร ที่ให้เห็นประโยชน์การไถ่ถอน
ความน่าเชื่อถือของหน่วยงาน ความไม่เชื่อมั่นในกระบวนการไถ่ถอนที่จะทำให้พึงพอใจของแต่ละ
หน่วยงานได้

บางหน่วยงานคู่พิพาทอาจจะกลัวเป็นข่าว กลัวเสียภาพลักษณ์ บริษัทใหญ่ ๆ บางที่มีความเชื่อว่า เมื่อเข้า
สู่กระบวนการแล้ว มีข้อตกลงเมื่อไหร่แล้ว อาจจะเป็นบรรทัดฐานได้ หากมีข่าวเผยแพร่กระจายก็อาจจะทำให้
คู่พิพาทไม่ยอมเข้าสู่กระบวนการก็ได้ บางทีก็อยากให้มีคำพิพากษาของศาล ผู้บริหารของบริษัทต่าง ๆ ก็
เชื่อมั่นหรือจะมีคำสั่งต่าง ๆ ออกมา

**4. ท่านคิดว่า การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะสามารถบังคับตามสัญญาได้เลยทันที
หรือไม่ ? หรือต้องนำมาฟ้องร้องตามสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลกันอีกครั้ง ? หากต้องนำสัญญา
ประนีประนอมมาฟ้องร้องต่อศาลท่านคิดว่าจะใช้ระยะเวลาเร็วขึ้นหรือไม่ ?**

ตอบ อยากให้มอง พรบ.ไถ่ถอนฯ ฉบับล่าสุด หากมีการผิดสัญญายอมฯ ไปขอให้ศาลบังคับตามสัญญายอมได้
เลย และใช้ระยะเวลาเร็วขึ้นอย่างแน่นอนเนื่องจากประเด็นข้อพิพาทของคดีจะมีเพียงเฉพาะผิดสัญญาหรือไม่
อย่างไร หากมีความประสงค์จะใช้ พรบ.ฉบับนี้ให้ยื่นความประสงค์ตาม พรบ.ไถ่ถอนฯ

หากหน่วยงานไหนที่ไม่ได้มีมาตรการบังคับเด็ดขาด ควรจะนำ พรบ.ไถ่ถอนฯ มาบังคับใช้ใน
หน่วยงาน แต่ของ คปภ มีมาตรการที่เด็ดขาดอยู่แล้วจึงไม่มีปัญหา หากมีการฟ้องร้องสัญญาประนีประนอมยอม
ความอีกครั้ง คิดว่าระยะเวลาน่าจะเร็วขึ้น

5. หากมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะมีผลต่อการลดจำนวนการฟ้องร้องเป็นข้อพิพาทในศาลได้หรือไม่ ?

ตอบ ลดข้อพิพาท และมีข้อมูลว่า มีการประหยัดค่าใช้จ่ายของศาล หากมีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลว่า 520 ล้านบาทต่อปี

6. ศาลมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณามูลหนี้เดิมก่อนหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ? หากมีการฟ้องร้องเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลและในศาล ?

ตอบ มูลหนี้สิทธิเรียกร้องเดิมข่มระงับ มาก่อนนี้ใหม่ตามสัญญาขอมฯ จะไม่ลงไปพิจารณามูลหนี้เดิม คดีประนอมต้องระงับหนี้เดิมตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

การเขียนว่า หากผิคนัดขอให้ไปบังคับขอดหนี้เดิม สามารถเขียนได้ ถือเป็นความสมัครใจในขณะที่ทำการไกล่เกลี่ย ถ้าเป็นการทำขอมในศาล ศาลจะตรวจสอบสัญญาขอมฯ ก่อนทำสัญญาขอมฯ มูลหนี้เดิมระงับแน่นอน ส่วนการสัญญาขอมฯ นอกศาลต้องนำไปให้ศาลตัดสิน คราวนี้อยู่ที่จำเลยโต้แย้งด้วยว่า เขาต่อสู้ว่าอย่างไร ถ้าไม่ยกมูลหนี้เดิมมาต่อสู้ ก็ไม่มีประเด็น ถ้ามีการโต้แย้งก็มีประเด็น แต่ตามกฎหมายถือว่า มูลหนี้เดิมระงับแน่นอน

คำถาม- คำตอบจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

1. นางสาวทรงศิริ จุมพล ตำแหน่งผู้อำนวยการกองกฎหมายและคดี สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค
2. นายนิรุทธ์ ศรีไกรวิน ตำแหน่งนักสืบสวนสอบสวนชำนาญการพิเศษ
3. นางสาวพัชชะรีย์ วัจนิกม ตำแหน่งนักสืบสวนสอบสวนปฏิบัติการ
4. นายเนติ นาคพงษ์ ตำแหน่งนักสืบสวนสอบสวนปฏิบัติการ

ให้ข้อมูล ณ วันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2562 ณ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

1. ท่านมีความเห็นอย่างไรกับกระบวนการประណอมข้อพิพาทในปัจจุบัน ? และปัจจัยที่จะนำไปสู่การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ มีปัจจัยอะไรบ้าง ?

ตอบ คิดว่าเป็นกระบวนการทางเลือกหนึ่ง เป็นการกระบวนการที่ดี ดีกับคู่กรณีทั้งสองฝ่าย มีการนำมาใช้ทุกสำนักงาน แม้แต่ชั้นบังคับคดี มีข้อดีหลาย ๆ อย่างสัมพันธ์ภาพที่ยังคงอยู่ ความสะดวก ความรวดเร็ว ได้รับการเยียวยาที่รวดเร็ว หากไปศาลก็จะมีระยะเวลาที่ยาวนาน ถ้าเกี่ยวกับหน่วยงานสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ส่วนใหญ่เกี่ยวกับการซื้อขาย อาจจะขายของไม่ดีให้ หากไม่มีการไกล่เกลี่ย เรื่องทุกอย่างก็จะไปหาศาลหมด การไกล่เกลี่ยทั้งนอกศาลและในศาล การไกล่เกลี่ยนอกศาลเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือก มีความสำคัญอย่างมาก ควรที่จะส่งเสริมในหลาย ๆ หน่วยงาน แม้แต่คดีอาญาเองก็ยังมี การไกล่เกลี่ย ถ้าของหน่วยงานที่ทำเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการ ก็ต้องให้มีทางออกในลักษณะเดียวกัน

ส่วนปัจจัยคิดว่าอยู่ที่คู่กรณี ความเข้าใจของคู่กรณี ข้อเรียกร้องของคู่กรณี และผู้ไกล่เกลี่ยที่มีความสำคัญในฐานะที่เป็นคนกลางว่า พูดยให้คู่กรณีเห็นประโยชน์ การแยกเจรจาทำความเข้าใจ การใช้ความสามารถของผู้ไกล่เกลี่ย วิธีการการไกล่เกลี่ย ประสบการณ์ของผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย สภาพแวดล้อมการเจรจาไกล่เกลี่ย ผู้บริโภค ผู้ประกอบธุรกิจ และคนกลาง ถ้าผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจเข้าใจว่า การไกล่เกลี่ยไม่ใช่การเอาแพ้ชนะกัน เป็นเรื่องหาจุดที่ดีที่สุดสำหรับแต่ละฝ่าย ถ้าเป็นหน่วยงานบริการประชาชนปัจจัยสำคัญคือ คนกลาง มีความรู้ความเข้าใจ ได้คนเป็นนักพูดนักเจรจาและไม่มีอารมณ์ร่วมกับเรื่อง คนกลางที่จะไกล่เกลี่ยต้องสร้างความเชื่อใจให้กับคู่กรณี เรื่องสถานที่ที่ไกล่เกลี่ยก็สำคัญพื้นที่ที่เหมาะสม ต้องไม่แย่งพูดไม่แต่งเรื่อง ต้องเป็นการไกล่เกลี่ยไม่ใช่การเกลี้ยกล่อม ต้องให้ความเป็นธรรมทั้งสองฝ่าย

การเจรจาไกล่เกลี่ยทำให้ผู้บริโภครีบได้รับเงินเร็ว อำนาจต่อรองจะน้อยกว่าผู้ประกอบการ ถ้าสามารถตกลงได้ในจุดตรงกลาง ก็จะเป็นประโยชน์กับผู้บริโภคมากกว่าไปศาล สัญญาขอของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคต้องนำไปฟ้องศาลอีกครั้ง คู่กรณีต้องมาด้วยการที่อยากจะพูดคุยกันจริง ๆ มีความตั้งใจที่จะไกล่เกลี่ยกัน ลักษณะของความเสียหายของผู้ร้องที่เรียกร้อง ถ้าชัดเจนก็จะจบง่าย คนกลางสำคัญมากต้องมีความรู้ความชำนาญในเรื่องที่จะต้องไปไกล่เกลี่ย ต้องรู้ทั้งเรื่องข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ประสบการณ์ ต้องทันสถานการณ์ และเล่ห์เหลี่ยม ต้องบอกข้อดีข้อเสียในการไกล่เกลี่ยแต่ละครั้ง ความเข้าใจของผู้บริโภคเพราะมีความคับแค้นใจ และไม่มีประสบการณ์ในการไกล่เกลี่ย ปรับอารมณ์ของตัวเองไม่ได้ ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับทักษะของคนกลาง

2. ข้อดีและข้อเสียของกระบวนการระงอมข้อพิพาทนอกศาลและในศาล มีอย่างไรบ้าง ?

ตอบ ข้อดี กระบวนการระงอมข้อพิพาทนอกศาลไม่ทำให้คดีสิ้นสุด ไม่เสียค่าใช้จ่ายที่สิ้นเปลือง สถานที่สะดวกสามารถเลือกได้ มีพระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 รวดเร็ว

ข้อเสียกระบวนการระงอมข้อพิพาทนอกศาล หากคิดบันทึกข้อตกลงต้องนำคดีไปฟ้องร้องดำเนินคดี กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ผ่านมามีผล บางรายไม่ทราบด้วยซ้ำว่าต้องไปฟ้องร้องอีกรอบหนึ่ง การบริหารจัดการหรือเสี่ยงต่อการโดนประวิงข้อพิพาท

ข้อเสียกระบวนการระงอมข้อพิพาทในศาล การเดินทาง สัมภาษณ์พยานก็เสีย ไม่สามารถเลือกสถานที่ได้ เสียค่าใช้จ่ายมากขึ้น

ข้อดีกระบวนการระงอมข้อพิพาทในศาล บังคับสัญญาได้เลย หากมีการผิดข้อตกลง

3. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยที่จะทำให้คู่กรณีไม่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยหรือเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยเป็นจำนวนน้อย ?

ตอบ ถ้าเป็นผู้ประกอบการ มีเจตนาที่ไม่สุจริตอยู่แล้วแต่แรก หรือเป็นธุรกิจที่ไม่อยากยุ่งเกี่ยวกับรัฐ หรือธุรกิจไม่โปร่งใส นักคิดมีความผิศจึงไม่ยอมเข้าร่วมกระบวนการไกล่เกลี่ย ถ้าผู้บริโภค อาจจะมีปัญหาเรื่องการเดินทาง หรือมีส่วนผิด บางคนคิดว่ามาร้องเรียนแล้วหน่วยงานจะทำให้ทุกอย่าง ทั้งสองฝ่ายทะเลาะกันมาก่อนมาร้องเรียนแล้ว อีกฝ่ายจึงไม่ยอมไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

4. ท่านคิดว่า การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะสามารถบังคับตามสัญญาได้โดยทันทีหรือไม่ ? หรือต้องนำมาฟ้องร้องตามสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลกันอีกครั้ง ? หากต้องนำสัญญาประนีประนอมมาฟ้องร้องต่อศาลท่านคิดว่าจะใช้ระยะเวลาเร็วขึ้นหรือไม่ ?

ตอบ ต้องนำมาฟ้องอีกครั้ง และคิดว่าน่าจะใช้เวลาสั้นลงเนื่องจากการตกลงกันมาหนึ่งครั้ง

5. หากมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะมีผลต่อการลดจำนวนการฟ้องร้องเป็นข้อพิพาทในศาลได้หรือไม่ ถ้าหากมีผลท่านคิดว่า ?

ตอบ มีผลทำให้ลดคดีขึ้นสู่ศาล ทิศทางในการลดจำนวนคดีมีแนวโน้มที่ดีขึ้น

6. ศาลมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณามูลหนี้เดิมก่อนหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ? หากมีการฟ้องร้องเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลและในศาล

ตอบ อยู่ที่มีการเขียนข้อตกลง หน่วยงานจะเขียนทำนองให้เลยว่า ถ้าคิดหนี้ให้ใช้จำนวนเงินเดิม การเขียนแบบนี้จะมีผลถึงดอกเบี้ยเท่านั้น มูลหนี้เดิมขอมระงับ ไปใช้บังคับตามสัญญาใหม่ว่า เขียนอย่างไรเท่านั้น ทั้งนี้ก็แล้วแต่กรณีว่าจะเขียนสัญญาอย่างไร บางกรณีมูลหนี้ไม่ชัดเจน อาจจะแนะนำให้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความเลย เพื่อให้มีความชัดเจนเรื่องจำนวนเงิน

คำถาม- คำตอบจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิของกรมทรัพย์สินทางปัญญา

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

1. นางแววดาว ดำรงผล ตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านกฎหมาย
2. นางสาวเขมะศิริ นิชชากร ตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านลิขสิทธิ์
3. นายภาณุวัฒน์ กาทอง ตำแหน่งเจ้าพนักงานสำนักกฎหมาย กรมทรัพย์สินทางปัญญา

ให้ข้อมูล ณ วันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2562 ณ กรมทรัพย์สินทางปัญญา

1. ท่านมีความเห็นอย่างไรกับกระบวนการประนอมข้อพิพาทในปัจจุบัน ? และปัจจัยที่จะนำไปสู่การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ มีปัจจัยอะไรบ้าง ?

ตอบ กระบวนการไกล่เกลี่ยของกรมไม่มีค่าใช้จ่ายตลอดทั้งกระบวนการ รวดเร็วและประหยัด ปัจจัยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสำเร็จขึ้นอยู่กับกรับฟังข้อเท็จจริง ถ้ามีการรับฟังที่ดี ช่วยเหลือประชาชนที่ไม่อยากไปศาล

2. ข้อดีและข้อเสียของกระบวนการประนอมข้อพิพาทนอกศาลและในศาล มีอย่างไรบ้าง ?

ตอบ ข้อดีของการไกล่เกลี่ยนอกศาล มีกระบวนการที่ไม่เคร่งครัด มีความยืดหยุ่นมากกว่า สามารถตกลงกันได้ เข้าใจว่า ในศาลก็จะมีระบบระเบียบที่มากกว่า

3. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยที่จะทำให้คู่กรณีไม่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยหรือเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยเป็นจำนวนน้อย ?

ตอบ การไม่มีสภาพบังคับ มีคำตอบอยู่แล้วก่อนมาไกล่เกลี่ย การต้องการความสมัครใจจึงไม่เห็นความสำคัญ หน่วยงานเราเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียน อาจจะไม่ได้รับความน่าเชื่อถือเท่าที่ควร เนื่องจากผู้ปฏิบัติงานมิได้มีหน้าที่ไกล่เกลี่ยโดยเฉพาะ คู่กรณีกลัวเรื่องสภาพบังคับกรณีผิดข้อตกลงหลังการทำข้อตกลง และกลัวเรื่องอายุความหมดลงระหว่างการไกล่เกลี่ย เพราะคดีอาญาเรื่องลิขสิทธิ์อายุความเพียงสามเดือน

4. ท่านคิดว่า การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะสามารถบังคับตามสัญญาได้เลยทันทีหรือไม่ ? หรือต้องนำมาฟ้องร้องตามสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลกันอีกครั้ง ? หากต้องนำสัญญาประนีประนอมมาฟ้องร้องต่อศาลท่านคิดว่าจะใช้ระยะเวลาเร็วขึ้นหรือไม่ ?

ตอบ ฟ้องร้องกันอีกครั้งหนึ่งค่ะ และคิดว่าน่าจะเร็วขึ้นเนื่องจากประเด็นข้อพิพาทนั้นลดลง

5. หากมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะมีผลต่อการลดจำนวนการฟ้องร้องเป็นข้อพิพาทในศาลได้หรือไม่ ถ้าหากมีผลท่านคิดว่า ?

ตอบ คิดว่า ลดจำนวนการฟ้องร้องได้ และเป็นเจตนารมณ์ของกรมทรัพย์สินทางปัญญา เปิดช่องให้คู่พิพาทมีโอกาสได้มาเจรจาไกล่เกลี่ยกัน รองรับการเติบโตเชิงพาณิชย์

6. ศาลมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณามูลหนี้เดิมก่อนหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ? หากมีการฟ้องร้องเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลและในศาล

ตอบ เรื่องทรัพย์สินทางปัญญา มูลหนี้เดิมไม่เคยหยิบขึ้นมาเป็นประเด็น เวลาไกล่เกลี่ยก็จะคุยกันแต่ข้อตกลงในปัจจุบันเท่านั้น

แนวคำถาม-คำตอบ

สำหรับการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการประนอมข้อพิพาทแรงงาน

๑. ท่านมีความเห็นอย่างไรกับกระบวนการประนีประนอมข้อพิพาทในปัจจุบัน ? และปัจจัยที่จะนำไปสู่การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ มีปัจจัยอะไรบ้าง

๑.๑ การระงับข้อพิพาทแรงงานตามพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘ สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

- เมื่อแจ้งข้อเรียกร้องโดยเจรจากันแล้วตกลงกันไม่ได้ หรือไม่มีการเจรจากันภายใน ๓ วัน ให้ถือว่า มีข้อพิพาทแรงงานเกิดขึ้นแล้ว ให้ฝ่ายที่ยื่นข้อเรียกร้องแจ้งพนักงานประนอมข้อพิพาทแรงงานทราบภายใน ๒๔ ชั่วโมง

- พนักงานประนอมข้อพิพาทแรงงานกำหนดนัดผู้แทนทั้งสองฝ่ายใกล้เคียง โดยมีระยะเวลา ๕ วันตลอดระยะเวลาดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ห้ามนัดหยุดงานหรือปิดงาน ถ้าลูกจ้างนัดหยุดงานเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย อาจถูกเลิกจ้าง โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนใดๆ และถ้านายจ้างปิดงานก็เป็นการ ฝ่าฝืนกฎหมายอาจมีโทษทางคดีอาญา

- หากพนักงานประนอมข้อพิพาทแรงงานใกล้เคียงแล้วสามารถตกลงกันได้ให้ทำข้อตกลงเป็นหนังสือและให้นายจ้างนำไปจดทะเบียนต่ออธิบดีหรือผู้ใช้อธิบดีมอบหมายภายใน ๑๕ วัน

- หากพนักงานประนอมข้อพิพาทแรงงานใกล้เคียงแล้วตกลงกันไม่ได้ ลูกจ้างใช้สิทธินัดหยุดงาน หรือนายจ้างใช้สิทธิปิดงาน เพื่อกดดันให้อีกฝ่ายหนึ่งยอมรับตามข้อเรียกร้องของตนเอง หากลูกจ้างหรือนายจ้างจะใช้สิทธิดังกล่าว ต้องทำเป็นหนังสือแจ้งอีกฝ่ายหนึ่งและแจ้งพนักงานประนอมข้อพิพาทแรงงานทราบ หลังจากแจ้งแล้ว ๒๔ ชั่วโมง จึงนัดหยุดงานหรือปิดงานได้

- หากทั้งสองฝ่ายไม่ต้องการใช้สิทธินัดหยุดงานหรือปิดงาน แต่ประสงค์จะเจรจากัน หรือให้พนักงานประนอมข้อพิพาทแรงงานใกล้เคียงต่อไป จนกว่าจะตกลงกันได้หรืออาจใช้วิธีการตั้งผู้ชี้ขาดโดยสมัครใจก็ได้

๑.๒ การไกล่เกลี่ยหรือการประนอมข้อพิพาทแรงงาน

วิธีการยุติข้อพิพาทแรงงานโดยการประนีประนอมข้อพิพาทแรงงานตามพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘ บัญญัติว่า ในกรณีที่มีการยื่นข้อเรียกร้องแล้วไม่ได้เจรจากันภายในกำหนดเวลา ๓ วัน หรือมีการเจรจากันแล้วแต่ตกลงกันไม่ได้ ให้พนักงานประนอมข้อพิพาทแรงงานมีอำนาจดำเนินการไกล่เกลี่ยให้ทั้งสองฝ่ายตกลงกันได้ภายในเวลา ๕ วัน ดังนั้น การยุติข้อพิพาทแรงงานโดยการไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมข้อพิพาทแรงงานจึงประกอบไปด้วยบุคคล ๓ ฝ่าย คือ นายจ้าง ลูกจ้าง ซึ่งเป็นคู่กรณีในข้อพิพาทแรงงาน และภาครัฐ ซึ่งเป็นบุคคลที่สามและไม่มีส่วนได้ส่วนเสียในการไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมข้อพิพาทแรงงาน โดยทำหน้าที่เป็นคนกลางเพื่อให้คู่กรณีหาข้อยุติร่วมกัน โดยถือเป็นบริการของภาครัฐ ซึ่งไม่มีอำนาจบังคับให้คู่กรณีทำความตกลงกันแต่ผู้ไกล่เกลี่ย มีหน้าที่ในการนัดหมายให้คู่กรณีมีโอกาสพบปะและเจรจากัน อำนวยความสะดวกสร้างบรรยากาศในการเจรจาเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด และสนับสนุนให้ทั้งสองฝ่ายแสดงความคิดเห็น พร้อมทั้งเหตุผลและวิธีการแก้ปัญหาเพื่อหาข้อยุติร่วมกัน

๑.๓ ปัจจัยที่จะนำไปสู่การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ

- นายจ้าง และลูกจ้างจะต้องมีทัศนคติ (Attitude) และท่าที (Behavior) ที่ดีต่อกัน

- การระงับปัญหาข้อพิพาทแรงงานโดยทั้งสองฝ่ายมีส่วนร่วมในการยุติปัญหาข้อพิพาทแรงงาน และแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมเหมาะสม

- คู่กรณีทั้งสองฝ่ายมีความเข้าใจกัน และประสงค์รักษาสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพื่อสามารถทำงานร่วมกันต่อไปในอนาคตได้อย่างปกติสุข

๒. ข้อดีและข้อเสีย...

๒. ข้อดีและข้อเสียของกระบวนการระงับข้อพิพาทนอกศาลและในศาล มีอย่างไรบ้าง ?

การประนีประนอมจะสามารถทำให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายสามารถระงับข้อพิพาทได้โดยเกิดข้อดีและข้อเสียดังนี้

๒.๑ ข้อดีของกระบวนการระงับข้อพิพาทนอกศาล

- เกิดความสะดวกและรวดเร็ว โดยคู่กรณีกำหนดกระบวนการระงับข้อพิพาทและนัดหมายกันเองได้ตามความต้องการของทั้งสองฝ่าย

- เสียค่าใช้จ่ายน้อย เพราะไม่ต้องว่าจ้างบุคคลภายนอกหรือเสียค่าธรรมเนียม

- รักษาความสัมพันธ์ของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย เนื่องจากเกิดการยอมความเป็นการระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธีด้วยการเจรจาตกลงกันเอง รวมทั้งธุรกิจหรือกิจการไม่หยุดชะงัก

๒.๒ ข้อเสียของกระบวนการระงับข้อพิพาทนอกศาล

- ความลับเกี่ยวกับข้อพิพาทล่วงรู้ถึงบุคคลภายนอกได้ง่ายและอาจส่งผลกระทบต่อคู่กรณีได้

- ผลการประนีประนอมไม่ผูกมัดคู่กรณีและบุคคลภายนอก

- หากต้องการผลผูกพันและบังคับคดีต้องดำเนินการในชั้นศาล ซึ่งอาจมีค่าใช้จ่ายและใช้ระยะเวลามากขึ้น

๒.๓ ข้อดีของกระบวนการระงับข้อพิพาทในศาล

- ผลการตัดสินข้อพิพาทผูกพันกับคู่กรณีโดยตรง

- เกิดการคานอำนาจหรือการต่อรองกับคู่กรณีโดยมีผลทางผูกพันทางกฎหมาย

- สร้างแนวบรรทัดฐานในการบังคับตามกฎหมายเมื่อมีข้อเท็จจริงในลักษณะเดียวกัน

- สามารถบอกกล่าวสัญญาที่ไม่เป็นธรรมได้

๒.๔ ข้อเสียของกระบวนการระงับข้อพิพาทในศาล

- เปิดเผยท่าทีในการประนีประนอมข้อพิพาทและเปิดเผยของข้อพิพาทต่อบุคคลภายนอก เนื่องจากต้องทำสัญญาประนีประนอมหรือคำพิพากษา

- เกิดค่าใช้จ่ายและค่าธรรมเนียมเพิ่มขึ้นตามกฎหมาย

- การยุติข้อพิพาทใช้ระยะเวลามาก หากมีการอุทธรณ์ หรือฎีกาคดี

- สูญเสียโอกาสทางธุรกิจ

- การแพ้-ชนะคดีอาจนำไปสู่การสูญเสียความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณี

๓. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยที่จะทำให้คู่กรณีไม่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยหรือเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยเป็นจำนวนน้อย

การไกล่เกลี่ยเป็นกระบวนการยุติความขัดแย้งโดยการเจรจาต่อรอง ซึ่งมีพนักงานประนีประนอมข้อพิพาทแรงงานทำหน้าที่เป็นคนกลางเพื่อช่วยเหลือให้ปัญหาข้อพิพาทหรือความขัดแย้งยุติด้วยความร่วมมือของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย ซึ่งปัจจัยที่ทำให้คู่กรณีไม่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยหรือเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยเป็นจำนวนน้อย คือ

- ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาหรือระบบแรงงานสัมพันธ์ภายในสถานประกอบกิจการไม่สามารถสนองความต้องการที่แท้จริงของฝ่ายตนเองได้

- ผู้นำของแต่ละฝ่ายมีทัศนคติการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งแบบการเผชิญหน้า โดยมุ่งประสงค์เอาชนะคะคานซึ่งกันและกัน

- ความขัดแย้งที่ทั้งสองฝ่ายไม่ประสงค์จะเจรจาต่อรอง แต่ประสงค์ให้ชี้ขาดด้วยผลของข้อกฎหมายหรือคำพิพากษา

๔. ท่านคิดว่า การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้วจะสามารถบังคับตามสัญญาได้โดยทันทีหรือไม่? หรือต้องนำมาฟ้องร้องตามสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลกันอีกครั้ง?

การประนีประนอมยอมความนอกศาล โดยคู่พิพาทตกลงยุติหรือระงับข้อพิพาทกันเองและทำบันทึกหลักฐานเป็นหนังสือสัญญาประนีประนอมยอมความเพื่อให้มีผลบังคับตามข้อตกลงใหม่ จึงสามารถใช้บังคับกับคู่กรณีได้ทันทีและไม่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือปัญหาขยายตัวเป็นความขัดแย้งเพิ่มมากขึ้น เว้นแต่ภายหลังคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งบิดพลิ้วไม่ยอมปฏิบัติตามสัญญา ฝ่ายที่ได้รับความเสียหายย่อมจะต้องนำสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าวไปฟ้องร้องต่อศาลเพื่อบังคับให้อีกฝ่ายปฏิบัติตามสัญญานั้นอีกครั้ง เพื่อเยียวยาหรือให้มีผลบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าว

๕. หากมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะมีผลต่อการลดจำนวนการฟ้องร้องข้อพิพาทในศาลได้หรือไม่ ถ้าหากมีผลท่านคิดว่า มีอัตราส่วนลดลงเท่าไร?

การประนีประนอมยอมความนอกศาล เป็นการยุติข้อพิพาทที่ดีเนื่องจากการเจรจาไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาทแรงงานเป็นการยุติข้อพิพาทและเป็นกระบวนการจัดการความขัดแย้งที่ไม่ใช่การเจรจากันเองโดยตรง แต่ใช้คนกลางเข้ามาช่วยเหลือซึ่งได้รับการยอมรับจากคู่กรณี โดยคนกลาง ไม่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ไม่มีอำนาจตัดสินใจ ซึ่งคนกลางเข้าไปทำหน้าที่แทรกแซง เปลี่ยนมุมมอง พฤติกรรม ด้วยการพูดคุยที่ไม่ใช่การบังคับทางกายภาพ หรือไม่ได้บังคับใช้ทางกฎหมาย นอกจากนี้การไกล่เกลี่ยโดยคนกลางเป็นหนึ่งในแนวทางการแก้ไขความขัดแย้งด้านแรงงานด้วยแนวทางสันติวิธีที่จะทำให้คู่กรณีรู้สึกว่าได้ความพึงพอใจ ตามแนวคิดของระบบแรงงานสัมพันธ์ คือ ชนะ-ชนะ (WIN-WIN) จึงส่งผลทำให้ข้อพิพาทแรงงานไปสู่กระบวนการฟ้องในชั้นศาลจำนวนน้อย และจำนวนคดีที่จะเข้าสู่ศาลลดน้อยลง หรือทำให้คดีพิพาทด้านแรงงานเสร็จสิ้นได้อย่างรวดเร็ว

๖. ศาลมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณามูลหนี้เดิมก่อนหรือไม่? หากมีการฟ้องร้องเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลและในศาล

สัญญาประนีประนอมยอมเป็นสัญญาที่ทั้งสองฝ่ายประสงค์ผูกพันกับคู่สัญญา หากในภายหลังคู่สัญญาบิดพลิ้วไม่ยอมปฏิบัติตามสัญญา ฝ่ายที่ได้รับความเสียหายย่อมมีสิทธิ์นำสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าวไปฟ้องร้องต่อศาลเพื่อบังคับให้อีกฝ่ายปฏิบัติตามสัญญานั้น ศาลควรมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณามูลหนี้เดิมเพื่อเปิดโอกาสให้แต่ละฝ่ายได้ชี้แจงเหตุผลได้อย่างอิสระ มีข้อเท็จจริงประกอบการพิจารณาได้อย่างครบถ้วนและเกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายต่อไป

สำเนา

๒๙ สิงหาคม 2562

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันอนุญาโตตุลาการ

ที่ กป. 133 /2562 เรื่อง การแจ้งข้อมูลในการจัดทำรายงานสถานการณ์
อนุญาโตตุลาการในประเทศไทย

ตามที่สถาบันอนุญาโตตุลาการได้มีหนังสือ ที่ THAC 166.2/2562 ลงวันที่ 25 มิถุนายน 2562 (สำนักงานได้รับเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2562) ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลสถิติคดีอนุญาโตตุลาการ (รับใหม่) ในช่วงปี 2561 และสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการประนอมข้อพิพาทจากสำนักงานในช่วงปี 2557-2561 เพื่อให้ข้อมูลดังกล่าวในการจัดทำรายงานสถานการณ์อนุญาโตตุลาการในประเทศไทย ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

สำนักงานขอเรียนดังนี้

1. การประนอมข้อพิพาทในชั้นอนุญาโตตุลาการของสำนักงาน

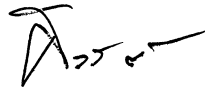
ประกาศสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ว่าด้วยกระบวนการอนุญาโตตุลาการของสำนักงาน ลงวันที่ 14 พฤษภาคม 2551 กำหนดถึงการใกล้เคียงข้อพิพาทไว้ในชั้นการพิจารณาของอนุญาโตตุลาการไว้ว่า ข้อพิพาทที่จะเข้าสู่กระบวนการอนุญาโตตุลาการของสำนักงานได้ จะต้องเป็นข้อพิพาทที่ผู้ร้องได้ยื่นข้อร้องเรียนผ่านระบบการรับข้อร้องเรียนของบริษัทหลักทรัพย์ และผู้ร้องไม่ได้รับการติดต่อหรือไม่ได้รับการแก้ไขจากบริษัทหลักทรัพย์ภายในเวลาที่ประกาศกำหนด ฉะนั้น เมื่อมีการร้องเรียนมายังสำนักงาน เจ้าหน้าที่ของสำนักงานก็จะแนะนำให้ร้องเรียนต่อหน่วยงานกำกับดูแลการปฏิบัติงานของบริษัทหลักทรัพย์ (compliance) อันนำไปสู่การเจรจาประนอมข้อพิพาทระหว่างคู่กรณี ซึ่งกระบวนการดังกล่าวสามารถยุติข้อพิพาทได้เป็นจำนวนมาก ในช่วงปี 2561 พบว่า สำนักงานมีข้อร้องเรียนที่ลูกค้ำร้องเรียนบริษัทหลักทรัพย์ทั้งหมดจำนวน 56 เรื่อง และสามารถยุติเรื่องในชั้นตอนนี้ได้จำนวน 53 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 94.64 ของข้อร้องเรียนทั้งหมด ด้วยเหตุนี้ ที่ผ่านมามีการใกล้เคียงในชั้นการพิจารณาของอนุญาโตตุลาการตามประกาศดังกล่าว ซึ่งได้ผ่านกระบวนการเจรจาประนอมข้อพิพาทจากคู่กรณีแล้ว แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ จึงไม่สามารถนำไปสู่การทำข้อตกลงประนอมข้อพิพาทได้ และต้องตัดสินชี้ขาดโดยอนุญาโตตุลาการ

2. ข้อมูลสถิติคืออนุญาตตุลาการ (รับใหม่) ในช่วงปี 2561

เมื่อสำนักงานได้กำหนดเงื่อนไขให้มีการเจรจาระหว่างคู่กรณีก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการอนุญาตตุลาการของสำนักงาน และสามารถยุติข้อพิพาทได้เป็นจำนวนมากดังกล่าวแล้ว ในข้อ 1. ในช่วงปี 2561 สำนักงานจึงมีคดีอนุญาตตุลาการ (รับใหม่) เพียงจำนวน 1 คดี (ส่วนข้อร้องเรียนอีก 2 เรื่อง ปัจจุบันยังอยู่ในขั้นตอนการเจรจาของคู่กรณี)

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายศิวัชร กรรณสูต)

ผู้อำนวยการฝ่ายที่ปรึกษากฎหมายและคดีปกครอง

เลขาราชการแทน

ฝ่ายที่ปรึกษากฎหมายและคดีปกครอง

โทรศัพท์/โทรสาร 0-2263-6150

คำถาม- คำตอบจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิของสภาหอการค้าไทย

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

นายบำรุง ตันจิตติวัฒน์ ตำแหน่งคณะกรรมการกฎหมายธุรกิจ สภาหอการค้าไทย
ให้ข้อมูล ณ วันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2562 สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์

1. ท่านมีความเห็นอย่างไรกับกระบวนการประนอมข้อพิพาทในปัจจุบัน ? และปัจจัยที่จะนำไปสู่การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ มีปัจจัยอะไรบ้าง ?

ตอบ กระบวนการไกล่เกลี่ยของสภาหอการค้าไทยเกิดขึ้นได้ยากเพราะ ความตั้งใจเขาจะให้มีการชี้ขาดด้วยกระบวนการอนุญาโตตุลาการ จำนวนเงินข้อพิพาทค่อนข้างเยอะ

ปัจจัย ต้องมีความร่วมมือทั้งสองฝ่าย สร้างความเข้าใจให้กับผู้ประกอบการถึงประโยชน์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

2. ข้อดีและข้อเสียของกระบวนการประนอมข้อพิพาทนอกศาลและในศาล มีอย่างไรบ้าง ?

ตอบ ข้อดีการไกล่เกลี่ยนอกศาล หากมีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทลงตัวจะเสียค่าใช้จ่ายน้อย

ข้อดีการไกล่เกลี่ยในศาล ผิดข้อตกลงสามารถบังคับคดีได้เลย

3. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยที่จะทำให้คู่กรณีไม่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยหรือเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยเป็นจำนวนน้อย ?

ตอบ จำนวนค่าเสียหายข้อพิพาทเป็นจำนวนค่อนข้างเยอะ การไม่ร่วมมือทั้งสองฝ่าย

4. ท่านคิดว่า การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะสามารถบังคับตามสัญญาได้เลยทันทีหรือไม่ ? หรือต้องนำมาฟ้องร้องตามสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลกันอีกครั้ง ? หากต้องนำสัญญาประนีประนอมมาฟ้องร้องต่อศาลท่านคิดว่าจะใช้ระยะเวลาเร็วขึ้นหรือไม่ ?

ตอบ ต้องฟ้องร้องต่อศาลอีกครั้งหนึ่ง และใช้เวลาเร็วขึ้นในการดำเนินคดี

5. หากมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะมีผลต่อการลดจำนวนการฟ้องร้องเป็นข้อพิพาทในศาลได้หรือไม่ ?

ตอบ โอกาสที่จะลดคดีที่จะไปฟ้องร้องต่อศาลก็จะลดน้อยลง

6. ศาลมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณามูลหนี้เดิมก่อนหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ? หากมีการฟ้องร้องเกี่ยวกับสัญญา ประนีประนอมยอมความนอกศาลและในศาล ?

ตอบ การพิจารณาของศาลคิดว่า สามารถพิจารณามูลหนี้เดิมหรือที่มาที่ไปได้ เมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดร้องขอ

คำถาม- คำตอบจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิของกรมการปกครอง

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล คือ

1. นายมานิช โพธิ์เนียม ตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มงานศูนย์ดำรงธรรม สำนักงานสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง

2. นายวิทยา รัตนมณี ปลัดอำเภอ หัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานปกครองที่ทำการปกครองอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

ให้ข้อมูล ณ วันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2562 ณ กรมการปกครอง

1. ท่านมีความเห็นอย่างไรกับกระบวนการระดมข้อพิพาทในปัจจุบัน ? และปัจจัยที่จะนำไปสู่การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ มีปัจจัยอะไรบ้าง ?

ตอบ กระทรวงมหาดไทย มีกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ของเดิมทุนทรัพย์ไม่เกินสองหมื่นบาท มีลักษณะใกล้เคียงกับอนุญาโตตุลาการ ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงจำนวนเงินเป็นสองแสนบาทตามระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน มาตรา 61/1 (4) , 61/2 ตามมาด้วยการออกกฎกระทรวง ทำให้กฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ขยับขึ้นไป ปัญหาในหมู่บ้านชุมชนมีเยอะ การประกอบธุรกิจชุมชนไม่เป็นไปตามเป้าหมาย กรมการปกครองก็เน้นไปที่กรณีเล็กน้อย มีการใช้ผ่านการไกล่เกลี่ยคณะกรรมการหมู่บ้านก็ได้ แต่ไม่มีลักษณะอย่างอนุญาโตตุลาการ ผิดสัญญาต้องไปยื่นฟ้องต่อศาล

ระเบียบบริหารราชการแผ่นดินให้กรมการปกครอง ไกล่เกลี่ยเรื่องมรดก ที่ดินและเงินไม่เกินสองแสนบาท สถิติหายไปเพราะไม่ได้การเบิกเงินตามกฎกระทรวง จึงไม่อยู่ในระบบการบันทึก

ปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ขึ้นอยู่กับผู้ไกล่เกลี่ย สถานที่การไกล่เกลี่ยมีผลความลับในการเก็บข้อพิพาท ผู้ไกล่เกลี่ยต้องรู้ว่า ผู้ถูกร้องข้อมูลเป็นยังไง จะทำให้เจรจาแก้ไขง่ายขึ้น ผู้นำในหมู่บ้านก็มีส่วนสำคัญ ความรู้ของผู้ไกล่เกลี่ย การบูรณาการข้อกฎหมาย

2. ข้อดีและข้อเสียของกระบวนการระดมข้อพิพาทนอกศาลและในศาล มีอย่างไรบ้าง ?

ตอบ ข้อดี กระบวนการระดมข้อพิพาทนอกศาล ชาวบ้านเข้าถึงได้ง่าย ประหยัดค่าใช้จ่าย ไม่มีความกลัว

ข้อเสียกระบวนการประนอมข้อพิพาทในศาล บางทีชาวบ้านกลัวและมีความไม่เข้าใจ ค่าเดินทาง ไม่ได้ไปครั้งเดียวไปหลายครั้ง เสียค่าทนาย

ข้อดีกระบวนการประนอมข้อพิพาทในศาล สามารถระงับข้อพิพาทที่อยากจะให้ระงับได้

3. ท่านคิดว่าอะไรคือปัจจัยที่จะทำให้คู่กรณีไม่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยหรือเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยเป็นจำนวนน้อย ?

ตอบ ประการแรก ผมว่าเขาไม่รู้ว่า มีกระบวนการไกล่เกลี่ยของกรมการปกครอง ประการที่สอง ความเชื่อถือความศรัทธาของอำเภอขนาดเล็กก็มักจะมีเชื่อมั่นมากกว่าอำเภอใหญ่

4. ท่านคิดว่า การทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะสามารถบังคับตามสัญญาได้เลยทันทีหรือไม่ ? หรือต้องนำมาฟ้องร้องตามสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลกันอีกครั้ง ? หากต้องนำสัญญาประนีประนอมมาฟ้องร้องต่อศาลท่านคิดว่าจะใช้ระยะเวลาเร็วขึ้นหรือไม่ ?

ตอบ ต้องนำมาฟ้องอีกครั้ง และคิดว่าน่าจะเร็วขึ้น หากเป็นชั้นคณะกรรมการหมู่บ้าน แต่ถ้าไกล่เกลี่ยในอำเภอเป็นการไกล่เกลี่ยตามกฎหมาย การไกล่เกลี่ยแบบองค์คณะตามกฎหมาย ต้องไกล่เกลี่ยตามสถานที่ราชการ เช่น ที่ว่าการอำเภอ เป็นต้น หากอีกฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามสัญญา สามารถยื่นคำร้องต่ออัยการ อัยการยื่นคำร้องต่อศาล สามารถบังคับตามสัญญาได้เลยเปรียบเสมือนอนุญาโตตุลาการ โดยไม่ต้องฟ้องร้องต่อศาล

5. หากมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแล้ว จะมีผลต่อการลดจำนวนการฟ้องร้องเป็นข้อพิพาทในศาลได้หรือไม่ ?

ตอบ ถ้าทำตามกระบวนการกฎหมายของกรมการปกครองอัตราการสำเร็จ 90% คิดว่าลดลง ลดลงเท่าไรอาจจะไม่สามารถตอบได้ กรณีไกล่เกลี่ยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะมาได้เก็บสถิติ

6. ศาลมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณามูลหนี้เดิมก่อนหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ? หากมีการฟ้องร้องเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลและในศาล

ตอบ ถ้าว่ากันตามกฎหมายของกรมการปกครอง กฎกระทรวงของกรมการปกครอง จะอยู่ที่อัยการว่า อัยการจะหยิบยกหรือสงสัยในขั้นตอนกระบวนการไกล่เกลี่ยที่ได้ขอให้บังคับหรือไม่ บางที่อัยการก็มีความประสงค์จะต้องดูที่มาที่ไปเหมือนกัน แต่จะดูเฉพาะที่มาที่ไปของการตกลงเสียมากกว่า มูลหนี้ก็บังคับตามข้อตกลงที่ได้

ทำการตกลงกันในกระบวนการใกล้เคียงของกรมการปกครอง และอีกกรณีเห็นว่า การไปดูแลหนี้เดิม เป็น
ดุลพินิจของศาลและข้อต่อสู้ของกลุ่มพิพาท

ประวัติคณะผู้วิจัย

หัวหน้าคณะผู้วิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณภักดิ์

ตำแหน่งปัจจุบัน

หัวหน้าศูนย์วิจัยและพัฒนากฎหมาย คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ประวัติการศึกษา

นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2533

นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต พ.ศ. 2541

นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต พ.ศ. 2551

ประกาศนียบัตรชั้นสูง

1) สถาบันพระปกเกล้า หลักสูตรสร้างเสริมสังคมสันติสุข รุ่นที่ 3 (4ส)

2) ศาลรัฐธรรมนูญ หลักสูตรนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 1 (นธป.1)

สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ

กฎหมายธุรกิจ

กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

หัวหน้าโครงการวิจัย :

1. การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเกี่ยวกับการประกันภัยรถยนต์ภาคบังคับ (พ.ศ. 2545) ทูมทพวงมหาวิทยาลัย และ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
2. การบังคับโทษประหารชีวิตในประเทศไทย (พ.ศ. 2546) ทูมมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต (พ.ศ. 2546)
3. ประสิทธิภาพของศาลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย บัณฑิต (พ.ศ. 2547) ทูมมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
4. การลดปริมาณผู้ต้องขังในเรือนจำ : ศึกษามาตรการทางกฎหมายในชั้นสอบสวนฟ้องร้องและชั้นพิจารณาพิพากษา (พ.ศ. 2552) ทูมมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
5. การลดปริมาณผู้ต้องขังในเรือนจำ : ศึกษามาตรการทางกฎหมายในชั้นบังคับโทษจำคุก (พ.ศ. 2555) ทูมมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

6. มาตรการทางกฎหมายในการลดปริมาณผู้ต้องขัง:ศึกษากรณีกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย (พ.ศ.2556) ทูลพระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ในทูลมุลนิธิ 50 ปี ธนาคารแห่งประเทศไทย

7. กระบวนการยุติธรรมทางอาญา:ศึกษามาตรการทางกฎหมายในชั้นสอบสวนฟ้องร้อง (พ.ศ. 2556) ทูลมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

8. การศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดการบังคับโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาใช้กับการวินิจฉัยการกระทำผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติดกรณีศึกษาผู้ต้องขังหญิง. (พ.ศ. 2559) ทูลในพระตำริพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา

9. ศึกษาและวิเคราะห์การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการเจริญพันธุ์ แหล่งทุนศูนย์วิจัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

10. ติดตามและประเมินผลการบังคับใช้พระราชบัญญัติ ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ผ่านเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานกิจการยุติธรรม
งานวิจัย

1. โครงการวิจัยเรื่อง “ศาลรัฐธรรมนูญกับการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญในการใช้อำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารในการกำหนดงบประมาณรายจ่ายและการออกพระราชกำหนดเกี่ยวกับการเงิน” ทุนจากสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2556

2. เรื่อง “มาตรการทางกฎหมายในการพัฒนาทางเลือกสำหรับผู้กระทำผิดคดียาเสพติดเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามข้อกำหนดกรุงเทพ” (พ.ศ. 2558) ทูลในพระตำริพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา

3. เรื่อง “รายงานการศึกษาและข้อเสนอทางกฎหมายสำหรับผู้กระทำผิดคดียาเสพติดเพื่อเป็นข้อเสนอในการประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติสมัยพิเศษ (UNGASS) (พ.ศ. 2559) ทูลในพระตำริพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา

4. เรื่อง “โครงการพัฒนาตัวชี้วัดด้านระยะเวลาเพื่อส่งเสริมหลักนิติธรรมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา” ได้รับทุนอุดหนุนจากสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิงกรัต คลเจิม เป็นหัวหน้าโครงการ

ผู้วิจัย

2. นายวิเศษฐ์ สิ้นประสิทธิ์กุล

ตำแหน่งปัจจุบัน

นักวิจัยอิสระ หนวยความ

ประวัติการศึกษา

นิติศาสตรบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

นิติศาสตรมหาบัณฑิต (สาขากฎหมายทางการแพทย์) คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ

กฎหมายทางการแพทย์และสาธารณสุข

กฎหมายอาญา

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

งานวิจัย

1. ผู้วิจัยหลัก เรื่อง “ศึกษาและวิเคราะห์การบังคับใช้กฎหมายเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ : กรณีชายหญิงที่อยู่กันฉันสามีภรรยา (A Study and Analysis of the Assisted Reproductive Technology : Within living couples scenario)” ได้รับอนุมัติทุนอุดหนุนการวิจัยทางวิชาการ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณภักดิ์ เป็นหัวหน้าโครงการ

2. ผู้ช่วยวิจัยเรื่อง “ติดตามและประเมินผลการบังคับใช้พระราชบัญญัติ ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ผ่านเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย” ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานกิจการยุติธรรม โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณภักดิ์ เป็นหัวหน้าโครงการ

3. ผู้ช่วยวิจัยเรื่อง “การยอมรับและการบังคับตามคำชี้ขาดทางการค้าพาณิชย์ระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน (Acceptance and Enforcement of International Tribunal Verdict within ASEAN Countries)” ได้รับทุนอุดหนุนจากสถาบันวิจัยแห่งชาติ โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตนชื้อสกุล เป็นหัวหน้าโครงการ

4. ผู้วิจัยหลัก เรื่อง “โครงการพัฒนาตัวชี้วัดด้านระยะเวลาเพื่อส่งเสริมหลักนิติธรรมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา” ได้รับทุนอุดหนุนจากสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิงครัต คลเจิม เป็นหัวหน้าโครงการ